DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

roman

İYİ ASKER

FORD MADOX FORD

çeviren: gökhan sarı

AYLAK ADAM

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İYİ ASKER

FORD MADOX FORD

ingilizce aslından çeviren
gökhan sarı

roman

AYLAK ADAM

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İYİ ASKER

BİR TUTKU ÖYKÜSÜ

"Beati Immaculati" [1]

1. Mezmurlar 119:1 "Ne mutlu yolları temiz olanlara." (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

STELLA FORD'A İTHAF MEKTUBU

CANIM STELLAM,

Bu kitabı en iyi kitabım olarak ya da hiç olmazsa, savaş öncesi dönemde yazdığım en iyi kitap olarak addetmişimdir ve bu kitabı yazıp bitirmemden sonra yeni kitabımın çıkması için bir on yıl kadar geçmesi gerekmişti, dolayısıyla o zamandan beri yazdığım her şey bambaşka bir adamın elinden çıkmış eserler olarak görülebilir—*senin* adamının elinden çıkmış eserler olarak—. Çünkü şurası kesin ki, eğer bana bir yaşama nedeni vermiş olmasaydın, savaş zamanını atlatabilmem zordu ve şu daha da kesin ki, beni tekrar yazmaya teşvik etmeseydin, bir daha asla yazmazdım. Ve şu tuhaf tesadüfe bak ki, yazdığım kitaplar içinde bir tek *İyi Asker*'i kimseye adamamıştım. Kader on yıl bekletmiş olmalı beni, bu ithafı yazmam için beklet-miş olmalı yani.

Şu an olduğum kişi senin eserindir. *İyi Asker*'i yazarken olduğum adamı amaçsız ve dağınık hayat koşullarının gittikçe birikmesine borçluyum. Bu kitabı yazmak üzere masamın başına oturana değin—17

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aralık 1913'te—yeni şeyler denemeye, mesela yarış atı eğitimiyle ilgili bir tabir kullanmaya hiç kalkışmamıştım. Bunun sebebi kısmen, kırk yaşıma gelene kadar katlanabileceğim türden bir roman yazamayacağım—öbür yazarlar için ne gibi bir durum geçerli olursa olsun—fikrine inatla takılı kalmış olmamdı; kısmense tanınmak isteyen ya da tanınmaya ve tanınırlığın getireceği şeylere benden daha çok muhtaç yazarlarla kesinlikle ama kesinlikle rekabete girmek istemeyişimdi. Yazdığım romanların hiçbirine, yazarlıkla ilgili bildiğim *her şeyi* sıkıştırmaya çalışmadım hiç. Gayet gelişigüzelce birçok—epey çok—kitap yazdım ama bu kitapların hepsi *pastiş*[2] veya oldukça değerli üsluplarda ya da *tour de force*[3] tarzında yazılmışlardı. Ama her zaman yazım tekniği denen şey üzerine, yazım tekniği nasıl olmalı sorusu üzerine düşünüp durmuş ve kısmen tek başıma, kısmen de Conrad'ın[4] arkadaşlığıyla, bu tarihe dek sözcüklerin nasıl kullanılması ve romanların nasıl kurgulanması gerektiğine dair kapsamlı incelemeler yaptım hatta.

Böylece, kırk yaşıma bastığım gün neler yazabileceğimi göstermek için masamın başına oturdum ve sonuç *İyi Asker* oldu. Kesinlikle bunun son kitabım olması niyetindeydim. Eskiden—şu an da aynı şekilde düşündüğümden emin değilim—insana bir kitap yazmak yeter diye düşünürdüm ve *İyi Asker*'i tamam-

2. Özellikle 19. yüzyılda popüler olan, farklı üslupların birleştirilmesiyle ortaya çıkan bir yazım tekniği. (ç.n.)

3. Sanatçının bütün hünerlerini sergilediği eserler. (ç.n.)

4. Joseph Conrad (1857-1924), Polonya doğumlu İngiliz romancı. Yıllarca yakın arkadaş kalan Ford ve Conrad beraber üç roman—*The Inheritors* (1901), *Romance* (1903) ve *The Nature of a Crime* (1924)—yazmışlar ve saatlerce edebiyatta izlenimcilik konusunu tartışmışlardır. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ladığım tarihte, en azından Londra ve muhtemelen dünyanın tamamı daha yeni ve coşkulu yazarların egemenliğine giriyor gibiydi. Edebiyatta Kübistlerin, Vortisistlerin, İmajistlerin ve bu genç on yılın *tapageur* ve isyankâr Jeunelerinin[5] tutku dolu günleriydi onlar. İşte, ben de kendimi derin denizlere ulaşıp yavrularını dünyaya getirdikten sonra ölen bir yılan balığına benzetiyordum ya da dev auk'tum[6] ben, bana tanınan sayıya ulaşarak, tek yumurtamı bırakmıştım ve artık ölebilirdim. Böylece, *Thrush* adlı derginin sütunlarında edebiyatla usulen vedalaştım. O dergi de benim gibi perişan, ufak bir auk olduğu içindir ki yumurtlarken ölmüştür. Sonra iyi dostlarımızın—senin ve benim—; Ezra'nın, Eliot'un, Wyndham Lewis'in, H. D.'nin[7] ve o sıralar kapıyı yumruklamakta olan diğer bütün yaygaracı genç yazarların önlerini açmak gayesiyle bir kenara çekilmeye hazırlandım.

Ama Londra'yı ve o zamana değin sanki şu galiplerin mağrur ayakları altında uzanan dünyayı daha büyük yaygaralar sarmıştı ve; Kübizm, Vortisizm, İmajizm ve geri kalanlar o top gümbürtüleri arasında seslerini duyurmayı başaramaz oldular, böylece girdiğim delikten tekrar çıktım ve senin etkileyici, zarif ve güzelim yapıtların, kendi yapıtlarımı da onların yanına koymaya teşvik etti beni.

Nitekim *İyi Asker* benim gözümde hâlâ dev auk yumurtam olma özelliğini koruyor; çünkü bu kitap

5. *Fr.* Tapageur....Jeunelerinin: ele avuca sığmaz, şamatacı gençlerinin. (ç.n.)

6. 19. Yüzyılda soyu tükenmiş, uçamayan ve penguenlere benzeyen bir kuş türü. (ç.n.)

7. Hilda Doolittle (1886 – 1961): şair, romancı ve oyun yazarı; İmajist ekolün kurucularından. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

varisleri olmayan bir soydan gelmekte ve çok uzun zaman önce yazıldığı için onu şöyle bir iki dakika durup düşünsem, herhalde kendimi aşırı beğenmişlik yapmam. Bence hiçbir yazar, raftan on yıllık kitabını alıp "Yüce Tanrım, o zamanlar bu denli iyi yazabiliyor muymuşum?" dediğinde, sesindeki kibri bastırmak zorunda kalmamalı; çünkü yazar böyle diyerek artık bu denli iyi yazamadığını ima eder daima ve çok az yazar da sönmüş bir volkanın onlarda uyandırdığı sevinci bastıracak kadar kıskançtır.

Buna karşın, son zamanlarda bu kitabı hayli ayrıntılı incelemek zorunda kaldım; çünkü Fransızcaya çevirmem gerekiyordu ve bu da kısa ya da uzun herhangi bir okumadan farklı olarak, çok daha yoğun bir dikkat göstermemi gerektirmişti. Kitabın kurgusuna harcadığım emek ve atıflardan, karşı atıflardan oluşan karmaşık düğümler karşısında şaşkınlığa uğradığımı söylemem lazım. Daha da şaşırtıcı olan şey ise, kitabı nispeten hızlı yazmama rağmen, onu tam on yıl öncesinden zihnimde kurgulamaya başlamış olmamdı. Bunun sebebi ise anlattıklarımın gerçek bir hikâyeye dayanması ve her şeyi bizzat Edward Ashburnham'ın kendisinden öğrenmemdi; ama ötekilerin hepsi ölünceye dek kâğıda dökemezdim. O yüzden de zaman zaman üzerinde düşünerek, onca yıl boyunca hikâyeyi zihnimde taşıdım.

O günlerde şöyle bir hevesim vardı: Maupassant'ın *Ölümden Acı* romanıyla Fransızcaya yaptığını, İngiliz romanına yapmak. Günlerden bir gün mükâfatımı aldım, bir toplulukla beraberken ateşli bir genç hayranım şöyle bağırmıştı: "Tanrı aşkına, *İyi Asker* İngilizce yazılmış en iyi romandır!" Bunun üzerine, yapıtlarıma

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

her zaman hayli huysuz bir beğeni duymuş olan dostum Bay John Rodker anlaşılır ve tane tane konuşmasıyla demişti ki: "Ah, evet. Öyle öyle, ama bir şeyi unuttunuz. Bu roman İngilizce yazılmış en iyi Fransız romanıdır!"

Bundan sonrasında—Fransız ustalarıma ve hocalarıma bir saygı duruşu niteliğindeki kitabımı—kararı okuyucuya bırakıyorum. Ama kitabın başlığıyla ilgili bir iki şey söylemezsem olmaz. Bu kitabın ismini aslında *En Acıklı Hikâye* koymuştum, fakat üzerimize çökecek karanlık savaş günlerine dek kitap basılmadığından, Bay Lane mektuplarla ve telgraflarla—o sıralar başka şeylerin peşindeydim!—bu isimle kitabı satamayız, değiştirelim diye başımın etini yedi. Bir gün, tam da teftişteyken, Bay Lane'den yalvarış dolu son bir telgraf aldım ve telgraf iadeli olduğu için bir yanıt formu kaptım ve aceleci bir ironiyle şunları yazdım: "Sevgili Lane, *İyi Asker* adına ne dersin?" ... Korktuğum başıma geldi ve altı ay sonra kitap bu isimle yayınlandı.

Yaptığım bu öneri yüzünden pişmanlık duymadığım tek bir an bile olmadı ama savaştan beri kitabın bu isimle okunduğuna dair öyle çok kanıt geçti ki elime! Kafaları karıştırmaktan korktuğum için kitabın ismini değiştirmeye çekindim. Savaş sırasında elime fırsat geçseydi, ismini değiştirmeye çekinmezdim; çünkü kitabı birilerinin duyduğuna dair yalnızca iki ipucu geçmişti elime. Bir keresinde alayın emir subayı izinden daha yeni dönmüştü ve çok hasta bir hali vardı. "Tanrı Aşkına, azizim, neyin var?" dedim. "İki gün önce evlenmek üzere nişanlandım ve bugün de *İyi Asker*'i okumaya başladım."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bir keresinde de gene teftişteydim ve Chelsea'deki Muhafızlar Meydanı'nda talim yapıyordum. Kıdemli subaylar olan yarım düzine yaşlı beyefendinin önünde bunu yapmak zorunda kaldığım için sinirden taş kesmiştim, adamlarımı umutsuz biçimde elimden geldiğince Coldstream Kraliyet Muhafızları'ndan olan bu asker beyefendilerin önüne dizmiştim. Dimdik hazır olda dururken, kıdemli yaşlı subaylardan bir tanesi yavaşça arkama yaklaşmış ve kulağıma açık açık, "*İyi Asker* mi dediniz?" demişti. Hiç kuşkusuz Bay Lane öcünü almıştı. Neyse işte, böylece ironi denen şeyin iki ucu keskin bir kılıç olabileceğini öğrenmiştim.

Sen, benim sevgili Stellam, bu hikâyeleri birçok ama birçok kez dinlemişsindir. Ama şimdi aramıza denizler girdiğinden, tanıdık ve sana derinden adanmış bir ses duyduğun yanılsamasına yol açıp seni memnun edebileceğini umarak, beni görmeden önce okuyacağın bu mektuba koyuyorum bunları. Ve bu kitap ve baskının genel olarak sana adanmasını kabul edeceğini umarak, tüm içtenliğimle mektuba adımı düşüyorum.

Senin,
F.M.F.
New York, 9 Ocak, 1927

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

I. BÖLÜM

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

I

Duyduğum en acıklı hikâye bu.

Ashburnhamları Nauheim[8] kentinde son dokuz mevsimdir oldukça yakından—ya da hem yarım yamalak ve üstünkörü hem de elinize giydiğiniz güzel bir eldiven kadar yakın bir ahbaplığımız vardı diyelim—tanıyorduk. Eşimle ben, Yüzbaşı ve Bayan Ashburnham'ı insanları ne kadar tanıyabilirseniz o kadar tanıyorduk ve gene de başka bir açıdan düşününce, kendileriyle alakalı hiçbir şey bilmiyorduk. Kanımca bu da, bugüne değin, şu acıklı olayla ilgili bildiklerimin ne manaya geldiğini çözmeye kalkışana kadar haklarında hiçbir şey bilmediğim İngiliz milletine has bir durumdu. Altı ay öncesine dek İngiltere'ye gitmişliğim ve şurası su götürmez ki, bir İngiliz'in yüreğinin derinliklerine dalmışlığım yoktu. Ben bir tek sığlıklarını bilirdim.

8. Bad Nauheim; Frankfurt yakınlarındaki Taunus Dağlarının kuzeydoğu eteklerinde bulunan kaplıcalar, ayrıca Almanya'nın Hessen eyaletinin bir şehri. Ford ve Violet Hunt da (Lita Crawfurd eşliğinde) 1910'da şehri ziyaret etmişlerdir. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Pek fazla İngiliz'le tanışmışlığımız yok demeye getirmiyorum lafı. Mecburiyetten kaynaklı Avrupa'da yaşayan ve yine mecburiyetten kaynaklı sosyetik Amerikalı bireyler; yani bir başka deyişle fason Amerikalı bireyler olarak, daha kibar denebilecek İngiliz topluluğunun içine atılmıştık. Aslında evimiz Paris'ti. Yılın kış ayını kapsayan çeyreğini Nice'le Bordighera arasında kalan bir yerde geçirirdik, Nauheim ise temmuzdan eylüle kadar bizi ağırlardı daima. Yaptığım bu açıklamadan; birimizin, hani derler ya, "kalbi" olduğu ve karımın vefat ettiği açıklamasından da, bahsettiğim hastanın kendisi olduğu sonucunu çıkarabilirsiniz.

Yüzbaşı Ashburnham'ın da kalbi vardı. Fakat yıl boyunca Nauheim'da geçirdiği bir ya da iki ay onun kalan on iyi ayı turp gibi geçirmesine yararken, zavallı Florence'ı yıldan yıla hayatta tutmaya ancak yetmekteydi. Yüzbaşındaki kalp sorununun sebebi tahminen polo ya da gençliğinde delifişek bir sporcu oluşuydu. Zavallı Florence'ın kahırlı yıllarının sebebi Avrupa'yı ilk defa geçerken denizde yakalandığımız fırtınayken; o kıtada kısılı kalışımızın birincil nedeni doktorun talimatlarıydı. Kanal'ı şöyle azcık geçmeye bile kalksanız, zavallıcık ölebilir demişlerdi.

İlk tanıştığımızda, hasta izni alarak bir daha geri dönmemecesine Hindistan'dan ayrılıp eve gelen Yüzbaşı Ashburnham da Bayan Ashburnham—Leonora—da otuz üç yaşındaydı. Ben otuz altı, zavallı Florence da otuz yaşındaydı. Dolayısıyla, bugün Florence yaşasaydı otuz dokuz, Kaptan Ashburnham ise kırk iki yaşında olacaktı; ben kırk beş yaşında olduğuma göre, Leonora da kırk yaşında yani. Haliyle dostluğumuzun genç ve orta yaşlılar arası bir münasebetten ibaret

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

olduğunu kavrayabilmişsinizdir, sonuçta dördümüz de hayli sessiz mizaçlı insanlardık, hatta İngiltere'de söylenegelen "çok iyi insanlar" sözü Ashburnhamlara cuk oturmaktaydı.

Siz de herhalde tahmin etmişsinizdir ki, I. Charles'a darağacına kadar eşlik eden Ashburnham'ın soyundan geliyorlardı ve yine de İngiliz milletinin bu sınıfından geldiklerini hayatta fark edemezdiniz. Bayan Ashburnham Powyslerdendi; Stamford, Connecticutlı Florence ise Hurlbirdlerdendi ve bildiğiniz üzere, buraların insanları İngiltere'nin Cranford bölgesi sakinlerinden bile daha eski kafalıydılar ya da olabilmekteydiler. Bendeniz Philadelphia, Pensilvanyalı Dowell'lardanım, hatta şu bir tarihsel hakikattir: Altı tane İngiliz vilayetindeki aileleri toplasanız, Philadelphia'daki eski İngiliz aileler kadar etmez. Doğrusunu isterseniz, bir aralar Chestnut ve Walnut Caddeleri arasındaki birkaç arsa parçasını kaplayan çiftliğimin tapularını, yerküre üzerinde herhangi bir noktaya beni sabitleyen yegâne şeylermişçesine nereye gitsem yanımda taşırım. Bu tapular vampumdur,[9] Kızılderili şefinin William Penn'le[10] beraber Surrey'in Farnham kasabasından ayrılan ilk Dowell'a hibesidir. Florence'ın soyu, Connecticut sakinlerinde epey sık rastlandığı üzere, Fordingbridge mahallesinden, Ashburnhamların evinin bulunduğu yerden gelmektedir. Hatta şu anda, bunları o evden yazıyorum.

Neden yazdığımı sormaya hakkınız var. Gelgelelim, kendimce bir sürü sebebim var. Bir şehrin yağma-

9. Kuzey Amerika Yerlilerinin para birimi ve yazı aracı olarak kullandığı, deniz kabuklarından yapılan geleneksel boncuklara denir. (ç.n.)

10. İngiliz Kuveykırı (1644-1718), Pensilvanya'nın kurucu babası. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lanışına ya da bir milletin paramparça oluşuna tanıklık eden insanların, meçhul mirasçılarının ya da çok ileriki nesillerin menfaatine olarak tanıklıklarını yazıya dökmek; yahut mümkünse, yalnız ve yalnız o görüntüyü zihinlerinden def etmek isteğine kapılmaları olağandışı bir durum değildir. Birisi bir farenin kanserden ölümünün Gotların Roma'yı baştan aşağı yağmalamasından farksız olduğunu söylemişti ve sizi temin ederim, mütevazı canciğer zümremizin dağılması da akla hayale gelmez bir hadise olmuştu. Diyelim ki, mesela Homburg'taki kulüp binasının önündeki ufak masalardan birine hep beraber kurulmuş, beş çayımızı yudumlayıp bir yandan da mini golf oynayanları izlerken bize rast geldiniz, mevcut insan ilişkilerini düşününce, olağanüstü emniyetli bir kale olduğumuzu söylemeniz işten bile değildi. İlla bir şeye benzetileceksek, masmavi denizdeki beyaz yelkenli şu yüksek gemilerdendik biz; Tanrı'nın insanoğlunun zihninde tasarlayıp inşa etmesine müsaade ettiği bütün o güzel ve emniyetli şeylerin en mağruru, en güvenlisi gibi duran şu şeylerdendik işte. Var mı ki daha güzel yer insanın sığınabileceği? Var mı ki daha güzel yer?

Kalıcılık? İstikrar? Bunun elimden kayıp gittiğine inanamıyorum. Daha yeni menüet adımlarına geçmiş o uzun, huzurlu hayatın dokuz yıl altı haftasının sonunda, her şeyin oldu bittiye geldiği o dört günde yok olup gittiğine inanamıyorum. Sahiden yahu, aramızdaki yakınlık aynı bir menüet dansı gibiydi, akla gelecek bütün vaziyetlerde ve bütün şartlarda nereye gideceğimizi, nereye oturacağımızı, oy birliğiyle mantıken hangi masayı seçmemiz gerektiğini bilirdik; sonra da herhangi birimiz daha bir şey çıtlatmamışken, dördü-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

müz beraber ayaklanıp, daima Kur orkestrasının müziğinin geldiği yöne, daima ılık gün ışığı altında gider ya da hava yağmurluysa kapalı yerlere sığınırdık. Hayır, sahiden öyle, kayıp gitmiş olamazdı. Minuet de la cour'u[11] ortadan kaldıramazdınız ya. Nota kitabını kaldırın, klavseni kapatın isterseniz; sıçanlar mutfak dolapları ve gardıroplardaki beyaz satenden sadakat kurdelelerini yok ederlerse yok etsinler. Halk Versay'ı yağmalarsa yağmalasın, Triyanon[12] düşerse düşsün ama şüphesiz ki menüet—yani menüetin kendisi—Hessen kaplıcalarındaki menüetimiz kendi kendine durmaksızın dans adımları ata ata, en uzak yıldızlara ulaşana değin dansını sürdürecekti. Eski güzel dansların, eski güzel yakınlıkların sürdüğü bir cennet yok mu ki? Pelin otu tozu zerk edilmiş olsa da içlerinde narin, ürkek ve ölümsüz ruhlar taşıyan çalgıların belli belirsiz titreşimleriyle dolu bir Nirvana yok mu ki? Yoo, Tanrı aşkına, yanlış oldu! Söz konusu dans adımları attığımız bir menüet değildi; bir hapishaneydi. Öyle bir hapishane ki, içerisi, biz Taunus Wald'taki ağaçların gölgelerinin düştüğü yollar boyunca ilerlerken at arabamızın tekerlek seslerini bastırmasınlar diye bağlanarak zapt edilmiş çığlık çığlığa isteriklerle doluydu.

Gene de her şeyin gerçek olduğuna yaradanın mübarek ismi üzerine yemin ederim. Gerçekti gün ışığı; gerçekti müzik; gerçekti taştan yunus çeşmelerin ağızlarından fışkıran suyun şarıltısı. Nezdimde aynı zevklere, aynı tutkulara sahip dört insan olarak,

11. Çiftler halinde icra edilen yavaş ve resmi saray dansı. (ç.n.)

12. Versay Sarayı; Fransız ihtilalının ilk günlerinde öfkeli halkın saldırısına uğramıştır. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

söz birliği etmişçesine bazen buraya bazen şuraya geçiyorsak—ya da hayır, geçiyorsak demeyelim, oturuyorsak— hakikat değil midir bu? Dokuz yıl boyunca yanımda çekirdekten çürüyen kıpkırmızı bir elma taşımış ve çürüdüğünü dokuz buçuk yıl olmasına dört gün kala fark etmişsem, dokuz yıl boyunca yanımda kıpkırmızı bir elma taşıdım dememde bir yanlışlık var mı? Aynı durum Edward Ashburnham'la karısı Leonora ve zavallı Florence için de geçerliydi. Hem düşünecek olursak, zihnimin canciğer kuzu sarması ailemizin en aşağı iki üyesinin fiziksel çürümesini bir an bile olsun güvenliğine tehdit olarak görmemesi azcık tuhaf değil mi? İkisi de vefat etmişlerdi artık ama gene de tehdit olarak görmüyordu. Bilmiyorum...

İnsan kalbiyle alakalı hiçbir şey—hem de hiçbir şey—bilmiyorum. Bildiğim tek bir şey var o da yalnız—fena halde yalnız—olduğum. Kendi adıma söyleyeyim, bir daha hiçbir şömine başı dostça bir muhabbete şahit olmayacak. Bütün sigara odaları ancak halka halka dumanlar arasında kalmış bir sürü sahte silüetle dolabilecek. Bütün hayatım o yerlerde geçmiş olduğu halde, şöminenin ve sigara odasının her şeyini bilmeyeceksem, o zaman ne bilecektim ki? Sıcacık şömine dibi! Gelgelelim, Florence vardı işte: Kanımca fırtına büyük ihtimalle kalbini onanmaz biçimde zayıflatmış, o kalp ancak on iki yıl daha dayanabilmişti. Bir dakika olsun onu gözümün önünden ayırdığımı hatırlamıyorum. Bunun istisnası, Florence yatağa kıvrılıp yatmışken, benim de ya aşağıda değerli bir ahbabımla ya da başka bir ahbabımla lobide yahut sigara odasında laklaka daldığım veya yatmadan önce puromu son kez içime çektiğim vakitti. Anlamışsınızdır, Florence'ı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

suçlamıyorum. Fakat o bildiği şeyleri nasıl bilebilirdi ki? Nasıl bilebiliyordu bunları? Hem de eksiksiz olarak. Yarabbi! Tam bir tarih vermem mümkün değil gibi. Kaplıcaya girmiş, İsveç jimnastik hareketlerimi icra ederken bir yandan da manikür yaptırdığım gün olsa gerekti. Gayretkeş ve gergin hasta bakıcı rolünü üstlenmiş olduğumdan, zinde kalmak için ne gerekiyorsa yapmalıydım. Dediğim gün olsa gerekti! Gene de bu süre bile ikisinin vefatından beri Leonora'nın bana anlatıp durduğu o dünyevi bilgelikle dolu bitmek bilmez muhabbetleri edebilmeleri için yeterli değildi. Nauheim ve civarında çıktığımız kontrollü yürüyüşler esnasında, Edward Ashburnham ve eşiyle gerçekleştirdiği uzatmalı görüşmeleri gerçekleştirmeye vakit bulduğunu hayal etmek çok mu zordu? Ve bunca zaman boyunca Edward'la Leonora'nın baş başayken birbirleriyle tek kelime konuşmamış olmaları müthiş değil mi? İnsanlık ne düşündürmeli bize?

Sizi temin ederim ki, o ikisi tam bir örnek çiftti. Adam budala konumuna düşmeden, elinden geldiğince kadının üzerine titriyordu. Sağlam vücut yapısını içi dışı bir mavi gözleri tamamlıyordu; ona alıklık, içten bir iyi kalplilik katan o gözler! Kadın ise eyerin üzerindeyken öyle uzun, öyle muhteşem, öyle güzel duruyordu ki! Evet, Leonora olağanüstü güzelliği ve olağanüstü hakikiliğiyle gerçek olamayacak kadar harikaydı. Yani demek istediğim, genelde bütün bunlara eksiksizce sahip olamazsınız. Hem bir taşra ailesi olacak, hem bir taşra ailesi gibi gözükecek, hem kitabına uygun biçimde ve Kârun kadar zengin olacak hem de hiç sırıtmayan bir terbiyeye sahip olacaktınız; hatta ve hatta mecburiymiş hissi veren birikmiş bir küstahlığa

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

varana dek. Bütün bunlara sahip olmakla kalmayıp, bir de hepsini sıfat olarak taşımak! Yoo, bütün hepsi gerçek olamayacak kadar harikaydı. Ve şu işe bakın ki, bugün öğleden sonra, bu meseleyle alakalı konuşurken bana şöyle dedi: "Bir keresinde bir sevgilim olsun istedim ama kalbim öyle hasta, öyle çok bitkindi ki adamı postalamak zorunda kaldım." Bu dediğinin şimdiye dek duyduğum en hayret verici şey olduğunun ayırdına vardım. "Resmen bir erkeğin kolları arasındaydım. Ne hoş bir delikanlıydı! Ne beyefendi bir adamdı! Kendime diyordum ki, hiddetle hem de, romanlarda şöyle geçer ya, dişlerim arasından tıslayarak, onları sımsıkı kenetleyerek: 'Haydi bakalım, şu an her şeye varım ve hayatımda bir kez olsun cidden güzel vakit geçireyim bari—hayatımda bir kez olsun!' Her yer karanlıktı, at arabasıyla bir av balosundan dönüyorduk. On bir mil yol tepmiştik! Derken hiç hesapta yokken, daimi yoksulluğun, daimi miş gibi yapışların acısı, tıpkı bir küf misali gelip içime oturdu, her şeyi bozdu. Evet, acısı içime oturduğu sırada, bende zaten uzun zamandır bir bozukluk olduğunu fark etmem gerekirdi. Sonra on bir mil boyunca hüngür hüngür, gürül gürül ağladım. Beni ağlarken tahayyül etsene bir! Bir de böyle yaparak zavallı beyefendi delikanlıyı gülünç duruma düşürüşümü tahayyül et. Yan çizdiğim ortada, yanlış mıyım?"

Bilmem ki; bilmem ki; şu son dediği fahişelere has bir laf mıydı, yoksa taşra ailesinden gelme olsun ya da olmasın, bütün edepli kadınlar tüm kalpleriyle içten içe böyle mi düşünüyorlardı? Ya da habire bu mesele mi geçiyordu akıllarından? Kim bilir?

Ulaştığımız bu medeniyet seviyesinde, bütün o

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ahlâkçıların verdiği onca vaazın, bütün o annelerin *in saecula saeculum*'dan[13] beri kızlarına öğrettikleri dersleri düşününce, insan bu sorunun cevabını bu gün ve saatte hâlâ da bilmiyorsa... Hoş, belki de anneler kızlarına tam da bunu öğretiyordur, dudaklarıyla değil de gözleriyle ya da kalpten kalbe fısıldayarak... Hem insanın dünyadaki ilk şeye dair yeterince bilgisi yoksa, insan ne biliyordu ve burada ne işi vardı ki?

Bayan Ashburnham'a, bu konudan Florence'a bahsetti mi, bahsettiyse Florence ne söyledi diye sordum ve bana şöyle cevap verdi: "Florence bir cevap vermedi. Ne diyebilirdi ki? Söyleyecek bir şey yoktu." Yoksulluk insanı ezip öğütürken, dışarıya belli etmemek adına ona katlanmak zorundasındır ve yoksulluğun nasıl baş gösterdiğini—kastettiğimi anlamışsındır—düşününce, sevgili ve hediyeler edinen her kadını aklayabiliriz ayrıca. Florence bir aralar hayli benzer bir durumdan—kendisi bana kıyasla biraz fazla soyluydu, biraz fazla Amerikalıydı—meselenin tamamen açık alanda at sürüşten ibaret olduğundan ve kadınların anlık karar verip uygulayabileceklerinden bahsetmişti. Cümlesini Amerikalılara özgü biçimde kurmuştu tabii ama dediğinden çıkan sonuç buydu. Sanırım şöyle çıkmıştı ağzından: "Kabul etmek ya da sırtını dönüp gitmek kadına bağlıydı"

Teddy Ashburnham'ı peşinen gaddar bir adammış gibi anlattığımı düşünmenizi istemem. Öyle biri olduğunu düşünmüyorum. Tanrı bilir ya, belki de bütün erkekler gaddardır. Daha önce dedim ya, sigara odasıyla alakalı ne biliyordum ki zaten? Adamlar içe-

13. *Lat.* "Ebediyetten beri." (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ri giriyorlar ve yok artık dedirten iğrençlikte öyküler anlatıyorlardı; öyküler öyle iğrençti ki, dinlerken rahatsız olacağınız kesindi. Gelgelelim, karımla baş başa bırakabileceğim türden insanlar olmadıklarını onlara söyleyince de güceniverirlerdi. Ve büyük ihtimalle öyle içten gücenirlerdi ki, sanki kimi tek başına birine emanet edebilirdiniz demeye getirirlerdi. Fakat böylesi adamlar iğrenç öyküler dinlemekten ya da anlatmaktan daha çok zevk alırlardı, hem de dünyadaki her şeyden daha çok. Halsizce avlanırlar, halsizce giyinirler, halsizce yemeklerini yerler, isteksiz çalışırlar ve rastgele bir konuda hepi topu üç dakikalık bir muhabbet etmeyi bile sıkıcı bulurlardı ama başka bir muhabbet açılmaya görsün, kahkahalar atıp hemen kendilerine gelirler ve oturdukları sandalyelerde kendilerini bir sağa bir sola atarlardı. O halde, anlatılanlar bu kadar hoşlarına gidiyorsa, karınızın namusuna göz diktiklerini söyleyince ne diye güceniyorlardı—hem de içten güceniyorlardı—? Şu da vardı: Edward Ashburnham filinta gibi adamdı; dört dörtlük bir sulh hâkimi, birinci sınıf bir asker ve dediklerine göre, Hampshire İngiltere'deki en iyi mülk sahiplerinden bir tanesiydi. Fakirlerin ve adam olmaz ayyaşların gözünde, şahsımın da tanık olduğu üzere, üzerlerine titreyen bir koruyucuydu. Ve dokuz yıllık tanışıklığımız boyunca *Field*'da bir iki kez köşe yazısı olarak çıkmayan tek bir hikâye dahi anlatmamıştı. O hikâyeleri dinlemeyi hiç sevmezdi; huzursuzlanıp ayağa kalkarak puro ya da ona benzer bir şey almak üzere dışarı çıkardı. Tam da karımı emanet edebileceğim türden bir adam derdiniz. Bense kendi karıma güvenmiştim ve bu yaptığım delilikti.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ama işte, sizin başınızda da ben varım. Zavallı Edward sırf iffetli davranışları yüzünden tehlikeliyse—ki bunun çapkınlara has bir özellik olduğu söylenegelmiştir—kendime ne demeliydi? İlk günden son güne değin ağzımdan çıkan laflarda hiçbir yakışık almaz imada bulunmadığıma tüm kalbimle yemin ederim; hatta ve hatta, düşüncelerimin kötülük bilmezliğine ve hayatımın tertemiz iffetliliğine kefil bile olurum. O halde, bütün bunları nasıl bir karara bağlamalı? Her şey bir çılgınlıktan ve eğlenceden mi ibaret? Bir hadımdan farksız bir erkek miyim, yoksa adam gibi adamlar—yani yaşamaya hakları olan adamlar—bitmek bilmez bir kişnemeyle komşusunun zevcesinin peşinden koşan azgın aygırlar mıdır?

Bilmiyorum. Ve bize rehberlik edecek bir şey de yok. Kaldı ki konu cinsel ahlâk anlayışları gibi basit bir mesele olunca bile her şey bulanıklaşıyorsa; söz konusu şahsi ilişkilerin, arkadaşlıkların ve eylemlerin anlaşılması daha güç ahlâki derinlilikleri konusunda bize ne rehberlik edebilir ki? Yoksa aklımıza eseni mi yapmamız isteniyor? Bunlar hep muğlâk işte.

II

Bütün bunlar en iyi nasıl kâğıda dökülür, bilmiyorum. Hikâyeyi en baştan alıp, gerçekten bir hikâyeymiş gibi mi anlatsam; yoksa üzerinden belli bir zaman geçmiş de, cümleler Leonora'nın ya da Edward'ın dudakları arasından çıkıyor da ben duyduklarımı yazıyormuş gibi mi anlatsam?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kendimi iki hafta civarı bir süre boyunca, bir kır evinin şöminesinin yanına otururken, karşımda da cana yakın bir hayalet oturuyormuş gibi mi hayal edeyim? Uzaklardan denizin sesi gelir, gökteki kara rüzgâr tufanı şiddetle parlak yıldızlara cila çekerken, ben de kısık sesle konuşmayı sürdüreceğim. Kimi zaman ayağa kalkacak ve kapıya kadar gidip kocaman aya bakarak şöyle diyeceğiz: "Nasıl olur, neredeyse Provence'daki kadar parlak!" Ve hafifçe iç çekerek şöminenin başına döneceğiz sonra; çünkü o an en acıklı hikâyelerin bile şen şakrak olduğu Provence'da değilizdir. Peira Vidal'ın[14] ağlatan hayat hikâyesini düşünün. İki yıl önce Florence'la beraber otomobille Biarritz'ten Kara Dağlar'da bulunan Las Tours'a gittik. Yılankavi bir vadinin ortasında muazzam bir tepe yükselmekte ve o tepenin üstünde de dört şato bulunmaktaydı; Las Tours, yani Kuleler. Ve Fransa'dan Provence'a gidilen o vadide müthiş bir karayel estiği için de, gümüşi grilikteki zeytin yaprakları rüzgârda uçuşan saçları andırmaktaydı ve demir kayalarının içlerine küme küme biberiye sokulmuştu fakat köklerinin o kayaları kırması zordu.

Şüphesiz ki, Las Tours'a gidelim diye tutturan zavallı Florence'ımdı. Hayal etmesi size kalmış, lakin neşeli mizacının büyük kısmını Stamford, Connecticut'a borçluysa da Poughkeepsie[15] mezunuydu. Bunu nasıl becerdiğini hiç anlayamamışımdır—şahsına münhasır, muhabbetkâr bir kişiliğe sahip oluşunu diyorum—Gözlerindeki o hülyalı bakışlarla—oysaki zerre ro-

14. 1180-1206 yılları arası eserler vermiş Oksitanyalı trobador. (ç.n.)

15. Vassar Koleji (Poughkeepsie, New York); kadınlara yönelik başlıca yükseköğretim kurumlarından biri. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mantik değillerdi—şiirsel rüyalar görüyormuşçasına ya da içinize ayna tutarcasına bakıyordu demiyorum zaten, kaldı ki karşısındaki baktığı nadir görülmüş bir şeydi! Edilecek herhangi bir itirazı ya da meseleye dair yapılacak herhangi bir yorumu susturmak istercesine elini kaldırır, konuşmaya başlardı. Sessiz William'dan, Çenebaz Gustave'dan, Paris redingotlarından, fakirlerin 1337'de nasıl giyindiklerinden, Fantin-Latour'dan, Paris-Lyons-Mediterranée trenlerinin konforundan, Tarascon'da inip rüzgârlı asma köprüyü geçerek Rhône'un yukarısından Beaucaire'e bir kez daha bakmaya değip değmeyeceğinden bahsederdi.

Beaucaire'e gidip bir kez daha bakmadık elbette. Upuzun üçgen beyaz kulesiyle, iğne kadar ince ve Beşinci Caddeyle Broadway arasındaki Flatiron[16] kadar yüksek duran, güzel, tepenin üstündeki gri duvarlı Beaucaire'nin yarım hektarlık mavi süsenlerle çevrilidir etrafı, aşağısı uzun fıstıkçamlarıyla doludur. Ne güzel bir şeydir şu fıstıkçamı!

Hayır, hiçbir yere ikinci kez gitmedik. Ne Heidelberg'e, ne Hamelin'e, ne Verona'ya, ne de Mont Majour'a gittik; Carcassonne'a da gittik diyemem. Konu oraya geldi tabii ama o yerlere şöyle bir bakmak Florence'a yetiyordu. Onun gören gözü vardı.

Ne yazık ki benim yoktu, o yüzden dünya bir kez daha ziyaret etmek istediğim yerlerle doluydu. Tepesinde kör edici beyaz bir güneşin yükseldiği kentler... Mavi göğe kafa tutan fıstıkçamları; hepsi oymalarla

16. New York'taki üçgen yapı (1902). (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

süslenmiş ve üzerlerine erkek geyik ve al çiçekler çizilmiş kalkan duvarı köşeleriyle tepesinde ufak azizler bulunan karga basamaklı kalkan duvarları; gri ve pembe palazzolarla,[17] Akdeniz üzerindeki Leghorn'la Napoli arasında kalan, denize bir mil kadar uzaktaki surla çevrili kentler... Bir tanesini bile ikinci defa ziyaret etmemiştik, o yüzdendir ki bütün dünya benim gözümde kocaman bir tuvaldeki rengârenk benekler gibiydi. Durum ortadaydı, yoksa şimdi tutunacak bir şeyim olurdu belki de.

Konudan sapıyor muyum ya da öyle bir şey söz konusu değil mi? İşte, bilmiyorum ki. Sen, dinleyicim, karşımda oturuyorsun. Ama çıtın çıkmıyor. Bana hiçbir şey anlatmıyorsun; bense, susmak bilmeden, Florence'la geçen hayatımın ve Florence'ın şahsının neye benzediğini size göstermeye çabalıyorum. Mesela, neşeli bir kadındı; ayrıca dans da ederdi. Şato zeminlerinde, denizlerin içinde ve orada burada, sağda solda, modistelerin[18] misafir odalarında ve de Riviera *plage*larında[19] sudan tavana yansıyan güleç ve titrek bir ışık demeti misali dans etmeden duramazdı. Benim hayattaki işlevim de bu neşeli halini korumasını sağlamaktı. Ve bu da dans eden yansımayı elinizle yakalamaya çalışmak kadar zordu. Ve bu görevi yıllarca yerine getirdim.

Florence'ın teyzeleri eskiden Philadelphia'nın en uyuşuk adamı olduğumu söylerlerdi. Hiç

17. İtalyan Rönesansı dönemindeki varsıl aileler tarafından inşa edilen palazzileri (sarayları) temel alan, 19 ve 20. Yüzyıla has mimari tarz ve bu tarzda yapılan binaların genel adı. (ç.n.)

18. *Fr.* Kadın şapkacısı. (ç.n.)

19. *Fr.* Plaj. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Philadelphia'ya gitmişlikleri yoktu ve hepsi New Englandlı bakış açısına sahipti. Hatta, Florence'ı yüksek, ince yapraklı karaağaçların altındaki eski mi eski, sömürge döneminden kalma ahşap evde kalırken ziyaret ettiğimde bana ilkin hal hatır değil, ne işle meşgul olduğumu sordular. Hiçbir işle meşgul değildim. Bir işle meşgul olmam gerekiyormuş sanırım ama buna hiç lüzum görmemiştim. İnsan niye bir işle meşgul olurdu ki? Öylece sürüklenip giderken Florence'ı istemiştim işte. Florence'a ilkin, o sıralar hâlâ meskûn durumda bulunan On Dördüncü Cadde'deki bir Browning çay partisinde[20] ya da ona benzer bir yerde sürüklenivermişim. New York'a neden gittiğimi de bilmiyorum; bir çay partisine neden gittiğimi de. Florence'ın niçin bu tür bir kelime heceleme yarışmasına katılma isteği duyduğunu bilmiyorum. O zamanlar bile, bir Poughkeepsie mezunuyla karşılaşmayı bekleyeceğiniz bir yer değildi orası. Herhalde Florence, Stuyvesantlı[21] güruh daha da kültürlensin istemişti ve bunu da varoşlarda hayır yapar gibi yapmıştı. Entelektüel hayır denirdi bu yaptığına. Her zaman dünyayı ona sunulan halinden daha kıymetli bir yer haline getirmek istemişti. Zavallıcık, Teddy Ashburnham'a saat başı, bir Franz Hals tablosuyla Wouwerman tablosu arasındaki farkları ve Miken öncesi heykellerin neden tepelerine kafa yerleştirilmiş kübik şekillerden ibaret olduklarını anlatırdı ve ben de uzun uzun anlatışını dinlerdim. Anlattıklarına adamın kafası basmış mıydı acaba? Müteşekkir

20. Bir grup Robert Browning hayranının onun eserlerini tartışmak üzere düzenledikleri partiler. (ç.n.)

21. Muhtemelen Manhattan'daki Stuyvesant Meydanı civarında oturan kesim kastediliyor. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

olmuştur belki de.

Şahsımın müteşekkir olduğu kesindi. Maksadımı tamamen anlamanız adına söyleyeyim, bendenizin bütün çabası zavallı Florencecığımın Knossos'taki buluntularla ve Walter Pater'ın akli maneviyatıyla alakalı konularla kendini oyalamasını sağlamaktı. Kendini oyalamasını sağlamalıydım; yoksa sizin de anlayacağınız üzere ölebilirdi. "Herhangi bir şeye heyecanlanacak ya da duyguları kabaracak olursa ufacık yüreği küt küt atmayı kesebilir," denmişti bana resmiyetle. On iki yıl boyunca muhabbet esnasında milletin ağzından çıkan bütün sözlere dikkat kesilir ve İngilizlerin "şundan bundan" dedikleri muhabbet konularını—aşk, fakirlik, suç, din ve geri kalanlar—değiştirir olmuştum. Evet, Florence Havre'daki gemiden alınırken bizle ilgilenen ilk doktor bunun şart olduğuna inandırmıştı beni. Yarabbi, bu heriflerin hepsi iğrenç ahmaklar mıydı yoksa aralarında dünyanın bir ucundan diğer ucuna uzanan farmasonluk durumu mu söz konusuydu? Şu Peira Vidal denen herifin öyle olduğuna dair şüphelerim var.

Niye derseniz, anlattığı hikâye kültüreldi ve Florence'ın ilgisini o kültürel konuya çekmeliydim, gelgelelim adamın hikâyesi çok komikse de onu güldürememişti ve aynı zamanda da yoğun bir aşk barındırıyordu ki Florence aşk denen şeyi düşünmemeliydi. Hikâyeden haberiniz var mı? Dört Şatolu Las Tours'un, övgü niyetine La Louve—Dişi Kurt—diye çağırdıkları Blanche Bilmemne adlı bir sahibesi vardır. Ve Trobador[22] Peire Vidal La Louve'a kur yapmaktadır.

22. Ortaçağda yaşamış, soylu kökenli ve Oksitanya'dan çıkma şair-müzisyenlerdir. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Fakat kadının ona baktığı yoktur. İşte, Vidal de onun gözüne gireyim diye—âşık olunca insanların yapacağı şeylerden—kurt derisi kuşanır ve Kara Dağlar'a çıkar. Montagne Noire'daki köpekler onu kurt sanarak adamı pençelerle paramparça ederken çobanlar sopalarla döver. Akabinde, Vidal'ı Las Tours'a geri götürürler ve La Louve hiç de etkilenmemiştir. Yaralarını sararlar ve kocası La Louve'a epey fırça çeker. Durum şu ki, Vidal harika bir şairdir ve harika bir şaire soğuk davranmak uygun düşmemektedir.

Bunun üzerine, Peire Vidal kendini Kudüs'ün ya da bilmem nerenin İmparator'u ilan eder ve koca, diz çöküp ayaklarını öpmeye mecbur kalır, tabii La Louve o ayakları öpmeye niyetli değildir. Derken Peire dört yoldaşıyla beraber Kutsal Mezar'ı kurtarmak için bir kayıkla denize açılır. Lakin bir yerlerde bir kayaya çarparlar ve koca, büyük masrafa girerek, onu geri getirmek üzere bir yolculuk tertiplemek zorunda kalır. Ve yavuz bir savaşçı olan koca, harika şairlere has nezaketten yakınmayı sürdürürken, Peire Vidal Hanım'ın yatağına dikmiştir gözlerini. Fakat bana kalırsa, La Louve ikisinden de daha yavuzdu. Neyse işte, olay bundan ibaret. Hikâye sayılmaz mı bu da?

Florence'ın ne teyzelerinin uçrak geri kafalılıklarından ne Hurlbird hanımlarından ne de dayısından haberiniz var daha. John Dayısı olağanüstü cana yakın bir adamdı. Tıknaz, nazik ve ilerde Florence'a da nasip olacak bir "kalp"ten muzdaripti. Stamford'da ikamet etmiyordu; evi şu saatlerin üretildiği Waterbury'deydi. Orada, biz Amerikalılara has tuhaf âdetten dolayı, her yıl üretim bandını neredeyse baştan sona değiştiren bir fabrikası vardı. Dokuz ay bo-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yunca falan kemik düğme üretirdi. Sonra da bir anda faytoncu kıyafetleri için pirinç düğme üretmeye başlarlardı. Akabinde şekerleme kutuları için teneke kapak işine girerlerdi. Gerçek şu ki, hızla çarpan zayıf bir kalbe sahip olan zavallı ihtiyar beyefendiciğimiz, fabrikasında bir şey üretilmesini istemiyordu. Emekli olmak niyetindeydi. Yetmişine merdiven dayadığında emekli oldu da. Fakat kentin işsiz güçsüz delikanlılarının geçerken onu parmakla gösterip şöyle bağırmaları çok canını sıkıyordu: "Karşınızda Waterbury'nin en tembel adamı!" Öyle ki dünya turuna çıkmaya kalkıştı. Florence'la Jimmy adlı bir delikanlıyı da yanında götürmüştü. Florence'ın bana dediğinden, Jimmy'nin Bay Hurlbird'ün yanındaki işlevinin John Dayı'yı heyecan verici konulardan uzak tutmak olduğu sonucunu çıkarmıştım. Sözgelimi, adamı siyasi tartışmalardan uzak tutması gerekiyordu. Çünkü zavallı ihtiyar, dünyanın neresine giderseniz gidin en az bir tane cumhuriyetçiye rast geleceğiniz bir dönemde azılı bir demokrattı. Öyle ya da böyle dünya turunu tamamladılar.

İyisi mi, ihtiyar beyefendimizin nasıl biri olduğuna dair kafanızda bir fikir canlanması adına size bir anekdot aktarayım. İhtiyar beyefendimizin nasıl biri olduğunu bilmeniz önem arz edebilir; çünkü zavallı karıcığımın mizacının şekillenmesinde hayli etkisi olmuştu.

San Francisco'dan Güney Denizlerine doğru açılmadan hemen önce, ihtiyar Bay Hurlbird yolculuk esnasında tanıştığı insanlara ufak hediyeler şeklinde sunmak üzere yanına bir şeyler alması gerektiğini söylemişti. Ve sonra kafasına dank etmişti ki, bu amaç-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

la yanına alacağı şeyler portakallardı. Sonuçta Kaliforniya portakal eyaletiydi, bir de konforlu katlanır sandalye eyaleti. Bilmem kaç kasa portakalla—harika buz gibi Kaliforniya portakalları—kulübesinden hiç çıkarmadığı, özel bir kutuya konulmuş yarım düzine katlanır sandalye alıp gelmişti o da. Herhalde gemideki yükün yarısı meyvelerden teşkildi.

Hizmete sunulan birkaç buharlı geminin güvertelerindeki herkese—tanışıklığı baş selamından ibaret olanlar da dâhil herkese—bir portakal verdi her sabah. Muazzam yerküremizin göbeğini dönerlerken portakallar yetti arttı. Hatta, Kuzey Burnu'na[23] vardıklarında, zavallı teneke adamcağızımız ufukta bir deniz feneri gördü. "Selam," dedi kendi kendine, "Şuradaki arkadaşlar epey yalnızlık çekiyor olsa gerek. Onlara da portakal götürelim." Böylece bir tekne dolusu meyveyle, kendini ufuktaki deniz fenerine dek götürttü. Katlanır sandalyeler var ya, hepsini gemideki yeni tanışıp kanının ısındığı ya da yorgun ve hasta gibi duran hanımlara vermişti. İşte böyle, kalbine karşı he an tetikte olarak, yeğeniyle beraber dünya turu atmıştı.

Kalbi olduğunu belli etmezdi. Öyle bir sorunu olduğunu anlayamazdınız. Ne var ki, kalbini bilime katkı adına Waterbury'deki fizik laboratuarına bağışlamıştı; çünkü kendindekinin olağanüstü bir kalp olduğunu düşünmekteydi. İşin komik yanı ise, zavallı Florence'dan yalnızca beş gün önce, seksen dört yaşında bronşitten öldüğünde, malum organda aslında hiçbir sorun olmadığı fark edilmişti. Kalbinin küt küt

23. Norveç'te bulunan dağlık burun; Avrupa'nın en kuzey noktası ve turistik gemilerin uğrak noktası. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

attığı, gıcırdadığı ya da doktorların kapısını aşındırmaya yetecek bir harekette bulunduğu su götürmezdi ama görünen o ki, bunun sebebi ciğerlerin azcık yerlerini şaşırmalarıydı. Bu konulardan pek anlamam.

Florence ondan beş gün sonra vefat ettiği için parası bana kalmıştı. Keşke kalmasaydı. Başıma iş almıştım. Florence'ın vefatından hemen sonra ta Waterbury'ye gitmem gerekmişti, zavallı ihtiyar dostumuzun vasiyeti gereği birçok yere bağış yapılacaktı ve mütevellileri belirlemem gerekiyordu. Bu mütevellilerle gereğince ilgilenmemek olmazdı.

Evet, başıma iş almıştım. Ve tam da her şeyi neredeyse hallettim derken, geri dönüp kendisiyle konuşmam için dil döken olağandışı bir telgraf aldım Ashburnham'dan. Hemen sonrasında ise bu sefer de Leonora'dan, "Evet, rica ederim gelin. Çok yardımınız dokunabilir," yazan başka bir telgraf aldım. Sanki adam telgrafı Leonora'dan habersiz çekmişti de sonradan bahsetmişti telgraftan. Sahiden de olay aşağı yukarı bundan ibaretti, tabii telgraftan kıza, kız da eşe bahsetmişti. Bir yararım dokunacak mıydı bilmem ama dokunacaksa da çok geç kalmıştım zaten. Ve sonra İngiliz hayatından bir parmak bal çalındı ağzıma. Müthişti. Dayanılmazdı. Hemen yanımdaki Edward'ın sürdüğü ışıl ışıl iri midilliyi hiç unutmayacağım; hayvanın hareketleri, rahvan yürüyüşü, kadifeyi andıran derisi... Hele sükûneti! Hele al yanakları! Bir de güzel mi güzel eski evi.

Ev Branshaw Teleragh civarındaydı ve oraya New Forest'ın yüksek, dımdızlak kalmış, rüzgârlı çorak arazisinden inerek varabilmiştik. Ne yalan söyleyeyim, Waterbury'den oralara kadar gelebilmem

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

inanılmazdı. Aklıma geldi sonra, hatırlarsınız, Teddy Ashburnham'dan, "Gel de konuşalım," diyen bir telgraf almıştım. O yere ve o insanların başına felaketvari nitelikte bir şey gelmemiş olmaması şaşırtıcıydı. Bütün bunların müsebbibi o içten sükûnetti. Güzel ve güleç Leonora ise, sarı bukleli saçlarıyla en üst basamakta dikilmekte, arkasında da bir uşak, bir ayvaz ve bir hizmetçi durmaktaydı. Şöyle dedi hemen: "Gelmene çok sevindim." İki acil telgraf çağrısı üzerine dünyanın yarısını aşıp gelmemiştim de öğlen yemeği için on mil ötedeki bir kasabadan yollara düşmüştüm sanki.

Kız tazılarla dışarı çıkmış, diye geçirmiştim aklımdan.

Ve yanımdaki zavallı şeytan acı içindeydi. Mutlak, onanmaz, dilsiz bir acı bu, diye tahayyül ediyordu insan.

III

Çok sıcak bir yazdı, 1904 Ağustos'uydu ve Florence halihazırda bir aydır kaplıcalara girmekteydi. Bu tür yerlerde hasta olarak bulunmak nasıl bir şeydir bilmem. Daha önce hiçbir yerde hasta olarak bulunmadım. Bana kalırsa, hastalar bir evindelik hissine kapılıyor ve tutunacak dalları oluyor. Pişmiş kelle gibi sırıtan, etraflarına otorite dalgası yayan, beyaz kıyafetli kaplıca görevlilerini sever gibi bir halleri vardı. Fakat kendi adıma, Nauheim'da bulunduğum her an kendimi şey gibi—nasıl desem?—neredeyse anadan üryan kalmış gibi hissediyordum; insanın deniz

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kıyısında ya da geniş bir açıklıktayken hissettiği şu anadan üryanlık var ya hani. Ne yerim yurdum vardı ne de bir birikimim. İnsanın kendi evinde, doğuştan gelen naçizane şefkatler onu sevgiyle kucaklıyormuş hissi uyandıran koltuklara doğru çeker ya da öbürlerinin hasmane tavrına karşılık arkadaş canlısı gözüken sokaklara yöneltir. Ve sizi temin ederim, bu hissiyat hayatın çok önemli bir parçasıdır. Kim bilir ne zamandır umumi dinlence yerlerinin sınırları içinde dolanıp durduğum için, bu hissi gayet iyi bilirim. Ve dört dörtlüktür o insan. Tanrı şahidimdir, hiçbir zaman dağınık bir adam olmadım. Fakat zavallı Florence kaplıcada sabah banyosunu yaparken, Englischer Hof'un itinayla süpürülmüş basamaklarında dikilmiş, itinayla dizilmiş çakılların üzerindeki saksıların içine itinayla dizilmiş ağaçlara ve o sırada itinayla dizilmiş insanların hesaplı bir neşeyle, itinayla hesaplanmış bir saatte parkın uzun ağaçlarının yandan geçip giderek sağa doğru devam edişlerine bakarken kapıldığım şu his var ya... Kaplıcaların kızılımsı taşı yoksa yarısı kerestен yapılmış beyaz bungalovlar mıydı? Olur şey değil, unutmuşum yahu, halbuki her Allah'ın günü oralardaydım. Böyle dedim ya, arazide ne kadar sık dolaştığımı anlarsınız artık. Sıcak hava odalarının, duş odalarının, avlunun ortasındaki paslı su fışkırtan fıskiyenin yolunu gözüm kapalı bulabilirim. Aynen öyle, yolu gözüm kapalı bulabilirim. Hangisinin ne kadar uzakta olduğunu biliyorum. Regina Oteli'nden yüz seksen yedi adım ilerliyor, sonra pat diye arkanızı dönüp soldan devam ediyor ve dört yüz yirmi adımda doğruca fıskiyeye varıyorsunuz. Englischer Hof'tan ise, kaldırımdan başlamak üzere, doksan yedi adımın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

üzerine yine dört yüz yirmi adım atıyorsunuz ama bu sefer direkt sola dönüyorsunuz.

Şimdi şunu; yapacak hiçbir şey bulamamak neymiş, anlıyorsunuzdur—ciddiyim, hem de hiçbir şey!— Attığım adımları saymak gibi bir huy edinmiştim. Florence'la kaplıcalara kadar yürürdüm. Ve bittabi beni muhabbetiyle eğlendirirdi. Söyledim ya, olur olmadık şeyden muhabbet konusu çıkarabilmesi inanılmazdı. Hafif adımlarla yürürdü ve saçı hoşça yapılı olurdu, güzel ve hayli pahalı kıyafetler giyerdi. Elbette kendi parası vardı, buna niye taktıysam artık. Gene de, kıyafetlerinden bir tanesini dahi hatırlamadığımı itiraf etmeliyim. Yok, bir tanesini hatırlıyorum aslında: Mavi süslemeli, Çin desenli, ipekten alelade bir kıyafetti; etek kısmı epey bol, omuz kısmı genişti. Saçı ise bakır renkliydi ve ayakkabılarının topukları ziyadesiyle yüksekti, öyle ki ayak uçlarına takılıp durdu. Kaplıca binasının kapısına gelip de içeri girsin diye kapı açılınca, başını çevirip hafif cilveli bir gülümsemeyle bana bakar ve ne zaman bunu yapsa yanağı omzuna sürter gibi olurdu.

O giysiye ek olarak, bir de Rubens'in Chapeau de Paille tablosundaki gibi gayet geniş bir Leghorn şapkası[24] taktığını hatırlıyorum. Şapkayı giysisiyle aynı kumaştan yapılmış bir boyun bağıyla hafifçe bağlardı. Mavi gözlerini nasıl öne çıkaracağını bilirdi. Ve de boynuna pembeden ibaret mercan boncuklar asardı. Ten rengi kusursuz açıklıkta, kusursuz pürüzsüzlükteydi.

Evet, onu aşağı yukarı böyle; üzerinde o giysi,

24. Leghorn'da (günümüzde Livorno), sarartılmış buğday samanından yapılan şapkalar. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

başında o şapkayla, başını çevirip çakmak çakmak parlayan mavi—koyu çakıl mavisi—gözleriyle bana bakarken hatırlıyorum.

Ya, niye yahu! Kime yönelikti bu hareketi? Kaplıca görevlisine mi? Gelip geçenlere mi? Bilmiyorum. Bana yönelik olmadığı kesindi; çünkü kaç yıllık hayatı boyunca bir kez olsun, aklıma gelen herhangi bir durumda yahut başka bir yerde, böyle alay edercesine, böyle davetkârca gülümsememişti bana. Ah, tam bir bilmeceydi o, ama sonuçta bütün kadınlar bir bilmecedir. Bir süre önce bir cümleye başladığım ve cümlenin sonunu getirmediğim aklıma geldi... Florence'ı kaplıcadan almaya gitmeden önce her sabah otelimin basamaklarında dikilirken kapıldığım şu hisle alakalıydı. Sırık gibi İngilizlerin, sırım gibi Amerikalıların, tombul Almanların ve obez Rus Yahudilerin arasında nispeten ufak kaldığımın bilincinde, bendeniz şık giyimli, dakik, saçlarım özenle taranmış olarak sigaramı hafifçe çantama tıklatır, dünyayı bir süre güneş ışığında inceleyerek, illa orada dikilirim. Ama öyle bir gün gelmişti ki, bunu yalnız yapamaz olmuştum artık. Haliyle, Ashburnhamların gelişinin bende nasıl anlam bulduğunu hayal edebilirsiniz.

Çoğu şeyin görüntüsünü unutmuşumdur ama o akşam vakti—ve daha bir sürü akşam vakti—Excelsior Oteli'nin yemek salonunun görüntüsünü ömrüm billâh unutmayacağım. Bütün kaleler, ikinciye ziyaret etmediğim bütün kentler hafızamdan silindi gitti fakat kâğıt hamurundan meyveler ve çiçeklerle süslenmiş o beyaz salonu; uzun pencerelerini; bir sürü masasını; lambrilerin her birinde yukarı uçan üç tane altuni turna bulunan siyah paravanını; odanın ortasındaki

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

palmiye ağacını; garsonun ayak hışırtısını; soğuk ateş pahası zarafetini; her akşam içeri girdiğimizde karşılaşılan yemek manzarasını; milletin Kür yetkililerinin şart koştuğu öğünü yemezse olmaz tavrından kaynaklı ciddiyet havasını ve katiyen yedikleri öğünün tadını çıkarırsa olmaz tavrından kaynaklı itidal havasını, işte bunları öyle kolay unutamam. Derken bir akşam tam şafak sökerken, Edward Ashburnham'ın odayı bölen paravanın orada boş boş gezdiğini gördüm. Başgarson, yüzü kül renkli—yeraltının hangi kıyısında köşesinde, insanlar baştan aşağı kül rengi bir tene sahip olabiliyorlardı ki?—bir adamdı kendisi, kendi cinsine has ürkek bir iltimasçılıkla ona doğru seğirtti ve fısıldasın diye gri kulağını uzattı. Bu, yeni misafirler için ekseriyetle nahoş bir vazifeydi ama Edward Ashburnham tam bir İngiliz ve bir beyefendi gibi davranmıştı. Dudaklarından üç heceli bir sözcük çıktığını görmüş—aklınızda bulunsun, yapacak hiçbir şey bulamadığımdan, anca işte böyle ayrıntıları fark ediyorum—ve zat-ı âlilerinin On Dördüncü Hafif Süvari Alayı'nın Yüzbaşısı, Branshaw Teleragh'taki Branshaw Evi'nin sahibi Edward Ashburnham olduğunu hemen anlayıvermiştim. Nasıl mı anlamıştım; çünkü her akşam yemekten önce lobide beklerken, bir yandan da mekân sahibi Mösyö Schontz'un müsaadesiyle, her misafirin oda tutarken imzalamaları lüzum görülen kısa polis tutanaklarını incelerdim.

Başgarson onu derhal, benimkinden üç masa uzaktaki boş bir masaya—New Jersey, Falls Riverlı Greenfall'ların az önce kalktıkları masaya—yönlendirmişti. Yeni misafirler için çok da güzel bir masa olmadığını fark etmiştim hemen; çünkü güneş ışı-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ğı alçaktan da olsa doğrudan masaya vuruyordu ve belli ki Yüzbaşı Ashburnham da aynı anda aynı şeyi düşünmüştü. Şimdiye değin, bir İngiliz'e yaraşır şekilde, yüzüne hiçbir ifade takınmamıştı. Yüzünde ne bir mutluluk ne de keder emaresi vardı; ne umut ne de korku; ne sıkıntı ne de memnuniyet. Kalabalık salondaki insanların hiçbirinin farkında değil gibiydi; balta girmemiş ormana ayak basıyordu sanki. Böylesi müthiş bir yüz ifadesiyle daha önce hiç karşılaşmamıştım ve karşılaşmayacağım da. Küstahçaydı ama değildi de; kalenderceydi ama değildi de. Sarı saçları, sol şakağından sağ şakağına uzanan bir dalga halinde fevkalade güzellikte yana yatırılmıştı. Yüzü açık tuğla kırmızısı olup, saç kökleriyle kusursuz bir ton uyumuna sahipti; sarı bıyığı bir diş fırçası kadar sertti ve siyah sigara ceketinin kürek kemiklerinin azcık üstünde kabarıklaşma sebebini de kendisine elinden geldiğince omuzları çökükmüş hissi vermek istemesine bağlıyorum açıkçası. Tam onluk bir hareket olurdu bu; bu tür şeylere kafa yorardı. Martingal kayışları, Chiffney ağızlık demirleri, çizmeler; en iyi çorba, en iyi brendi nerede içilir; altındaki sütçü beygiriyle Hayber kayalıklarını geçen delikanlının adı, dört numaralı yağız at atağa geçecekken ileri fırlayan üç numaralının Arap atı gibi sonradan açılması... Tanrı aşkına, başka konudan sohbet açtığına hiç tanık olmadım ki zaten. Yıllardır olan tanışıklığımız süresince, habire bunları anlatır durur, başka konu bilmezdi. Aa, evet, müstesna mavi tonlu kravatlarımı New York'taki kendi esnafımdan değil de Burlington Pasajı'ndaki[25] bir mağazadan alır-

25. Modern alışveriş merkezlerinin atalarından, İngiltere'de bulunan kapalı alışveriş pasajı. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sam daha ucuza geleceğini söylemişti bir keresinde. Ve o vakitten beri kravatlarımı dediği mağazadan alıyorum. Yoksa Burlington Pasajı adı nasıl gelecekti ki aklıma? Nasıl bir yerdi acaba? Hiç gitmedim oraya. İki devasa sütun dizisi canlanıyor aklımda, Roma'daki Forum'un sütunlarından işte, Edward Ashburnham da uzun adımlarla aralarından geçmekte hatta. Ama muhtemelen öyle bir yer değildir; alakası bile yoktur. Hatta bir ara da, yükselişe geçeceği için Caledonian Deferred hissesi almamı tavsiye etmişti. Ve ben de gidip almıştım ve hisseler sahiden de yükselişe geçmişti. Lakin bu tüyoyu nereden aldığına dair en ufak fikrim yok. Vahiy gibi mavi gökten inmişti sanki.

Ve bir ay öncesine dek kendisi hakkında bildiklerim bunlardan ibaretti. Bir de tabii tamamı domuz derisinden, üstünde adının baş harfleri olan E.F.A.'yla damgalanmış sürüyle çantası vardı. Silah çantaları, yaka çantaları, mektup çantaları, her birinde dört ilaç şişesi bulunan çantalar; bir de şapka çantalarıyla miğfer çantaları. Gerasalıların bütün domuz sürüsü[26] onun çanta takımlarını yapmaya anca yeterdi. Ve şahsi odasına ne zaman girecek olsam, düğmeleri ilikli ceket ve yeleğiyle orada dikildiğini ve kusursuz şıklıktaki pantolonunun belden ta çizme topuğuna dek uzanan hayli uzun dikiş çizgisini görürdüm. Azıcık düşünceli bir havası olurdu ve bir tane çantayı açarken, diğer bir tanesini kapardı.

Tanrı aşkına, onda ne gördüler ki bu kadar? Ya-

26. Matta 8:28-32, Markos 5:1-13 ve Luka 8:26-33; İsa Gerasalıların topraklarını ziyarete geldiğinde, vahşi ve çırılçıplak bir deliyle (Matta'da yazana göre iki deliyle) karşılaşır ve kötü ruhları adamın içinden çıkartıp domuz sürüsünün içine sokar; "Yaklaşık iki bin domuzdan oluşan sürü, dik yamaçtan aşağı koşuşarak göle atlayıp boğulur" [Markos 5:13]. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lanım yok, ne görüyorsanız oydu, ne eksik ne fazla; gerçi iyi bir asker olduğunu söylemişlerdi. Gene de Leonora onu ızdırabı andıran bir tutkuyla seviyor ve deniz suyu kadar acı bir ızdırapla nefret ediyordu ondan. Bir insanda duygu benzeri bir şey uyandırmayı nasıl becerebiliyordu?

Onlara nelerden bahsediyordu ki—yani dört göz şahitliğinde[27] konuşurlarken?—Aa, bak sen, kafamda birden ampul yandı sanki, buldum cevabı. Çünkü bütün iyi askerler hislidir; yani onun gibi bütün iyi askerler. Evvela, meslekleri iddialı sözcükler barındırmaktadır: cesaret, sadakat, onur, sebat. Size, dokuz yıllık tanışıklığımız süresince, "mühim şeyler" dediği konulardan hiç ama hiç bahis açmadığını düşündürmüşsem, Edward Ashburnham'a dair yanlış bir izlenim yaratmışım demek ki. Hatta bana karşı yaşadığı son patlamadan önce, kimi zaman gece geç saatlerde, kâinatla ilgili hisli görüşlerine ışık tutan bir şeyler kaçırmıştı ağzından. İyi bir kadının çevresinin sizi kurtarmak için neler yapabileceğinden ve sebatın en güzel erdem olduğundan bahsetmişti. Bunu resmi bir ağızla söylemişti elbette ama gene de söylediklerinde şüpheye yer yoktu.

Sebat! Tuhaf bir düşünce değil mi bu? Yine de şunu eklemeden olmaz, zavallı Edwardcığım tam bir kitap kurduydu. Konuları hisli romanlara dalıp giderdi saatlerce—kâtip kızların Markilerle ve mürebbiyelerin Kontlarla evlendiği romanlardı bunlar—. Ve bu kitaplarda, hiç şaşmaz biçimde, gerçek aşkın yolu akan tereyağlı bal misali engebesizdi. Şiire ama belli türdeki

27. Almanca deyim; "birliyle özel konuşmak" anlamı vardır. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şiire de bayılırdı ve müthiş acıklı bir aşk hikâyesini bile okurdu. Umutsuz bir vedayı okurken gözlerinin dolduğunu görmüştüm. Ve bütün çocukları, enikleri ve de genel anlamda zayıfları hisli bir yürekle severdi.

İşte, görüyorsunuz ya, bir kadınla lakırdı edecek bir sürü konusu vardı. Bir bu, bir de martingal kayışlarıyla alakalı akıllıca sağduyusuyla taşra sulh hâkimi olarak edindiği—tabii ki hisli—tecrübeleri ve de nihayetinde, alınyazımda o an yatağındaki kadına bir ömür boyu sadık olmak var diyen yoğun, iyimser inancı... Valla, etrafta onu utandıracak erkek olmayınca, dilinin bağının çözülüvermesini çok seviyorum. Ve bana en son çıkıştığı vakit hayli şaşırmıştım. Artık her şey bittiğinde, zavallı kızcağız kaçınılmaz Brindisi'ye doğru yola çıkmışken, kızcağızı hiçbir zaman sevmediğine hem kendini hem de beni ikna etmeye uğraştığı vakit, ifade tarzının ne kadar edebi ve anlaşılır olduğunu fark edince hayli şaşırmıştım. Gayet iyi yazılmış bir kitap—bir an olsun ucuz bir hisli üslup benimsemeyen bir kitap—gibi konuşuyordu. Görüyorsunuz ya, beni pek adam yerine koymamıştı sanırım. Kadın ya da avukat yerine koyulmalıydım illa. Öyle ya da böyle, o korkunç gece bunlar ağzından çıkıvermişti. Ve akabinde, ertesi sabah beni İl Yargı Mahkemeleri'ne götürmüş ve fevkalade sakin ve resmi bir şekilde, bebeğini öldürmekle suçlanan, kiracılarından birinin evladı olan zavallı bir kız için suçsuzdur hükmü verdirebilmek adına elinden geleni ardına koymayışına şahit olmuştum. Kızın müdafaasına iki yüz sterlin harcamıştı. Ne diyelim, Edward Ashburnham'dan bahsediyoruz sonuçta.

Gözleri aklımdan çıkmışlar. Şu bir tane kibrit ku-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tusu var ya, onun kenarları kadar maviydiler. O gözlere dikkatle baktığınızda, o gözlerden tam bir dürüstlük, tam bir yalan dolansızlık, tam bir, tam bir aptallık aktığını görüyordunuz. Fakat göz kapaklarının içinin tuğla pembesiyle tam bir ton uyumu yakalayan tuğla pembesi teni, onda acayip, tekinsiz bir sima yaratmıştı; pembe seramik içine yerleştirilmiş mavi porselen mozaik gibiydi. Ve işte bu adam odaya girdi mi, aynı bir hokkabazın bilardo toplarını ceplerine sokarkenki ustalığıyla, içerideki bütün kadınların bakışlarını yakalayıverirdi. Öyle inanılmazdı ki. Sahnede on altı topu aynı anda havaya atan şu adamı duymuşsunuzdur; attığı toplar üzerindeki ceplere, omuzlarındaki, topuklarındaki, kol manşetlerinin iç kısmındaki ceplere girerler ve bu sırada adam kılını kıpırdatmadan dikilir ve hiçbir şey yapmaz. İşte, durum aynı böyleydi. Hayli davudi, çatallı bir sesi vardı.

Ve işte orada, masanın yanında dikilmekteydi. Sırtımı paravana vermiş, ona bakmaktaydım. Ve aniden, kıpırtısız gözlerine iki belirgin ifadenin yerleştiğini gördüm. Şu şeytanın işine bak, nasıl, şu sabit bakışlı korkusuz mavi gözler nasıl becermişlerdi bunu? Gözler hiç kıpırdamaksızın, omzumun üstünden doğruca paravana bakmışlardı ya. Ve bakışları ziyadesiyle muvazeneli, dosdoğru ve kıpırtısızdı. Göz kapakları gözleri azcık sarar; dudakları şöyle dercesine kıpırdar gibi olmuşlardı sanki: "Nihayet geldin, canım." Her halükârda, yüzündeki ifadede kibir, memnuniyet, sahiplik vardı. Daha sonra, kısa bir anlığına da olsa, bir kez daha gördüm onu, güneşli Branshaw tarlalarına dikili gözlerle şunu demişti: "Bu araziler var ya, hepsi benim!"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ve üstelik bakışları daha dosdoğru, hatta mümkünse daha serttiler, ayrıca gözüpektiler de. Ölçüp biçen, meydan okuyan bakışlardı bunlar. Bir ara Wiesbaden'de Bonner Hussaren'e karşı bir polo müsabakası sırasında da gözlerine aynı bakışın yerleştiğini, ihtimalleri hesapladığını, zemine şöyle bir göz gezdirdiğini görmüştüm. Alman Yüzbaşı Kont Baron Idigon von Lelöffel kale direklerinin hemen önündeydi ve şu hünerli Alman tarzıyla, atını eşkin sürerek topla yaklaşmaktaydı. Sahanın geri kalanı her yerdi aslında. Zar zor üstesinden gelinebilecek bir hareketti. Ashburnham bizden taş çatlasa beş metre uzaktaki parmaklıklara epey yakındı ve kendi kendine şöyle dediğini duymuştum: "Neden yapılmasın ki!" Ve yapmıştı da. Tanrım! Dört bacağını birden açmış midillisini öyle bir döndürüvermişti ki, aynı çatıdan düşen bir kedi gibi...

Açıkçası, gözlerinde bir tek o bakışları fark etmiştim: "Şimdi," şu an bile kendi kendine mırıldanışını duyar gibiyim, "Göstereceğim ona."

Başımı çevirip omzumun üstünden bakınca, selvi boylu, ışıl ışıl ve neşeyle gülen Leonora'yı gördüm. Ve de minyon ve alımlı, denize düşen güneş ışığı huzmesi kadar parlak eşimi gördüm.

Zavallı alçak! O an halinin onanmaz perişanlığına rağmen, aklından şu geçmekteydi: "Neden yapılmasın ki!" Yanardağ patlamasının ortasına düşmüş bir adamın paldır küldür koşup, bir tane saman yığınını tutuşturabileceğini söylemesi gibiydi. Delilik? Takdir-i ilahi? Anca şeytan bilir cevabı.

Onunla tanıştım tanışalı, Bayan Ashburnham'ın o an sergilediği neşeli tavrın aynısına bir daha denk

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gelmemiştim. İngiliz milleti içinde bazı zümreler mevcuttur ki bu zümreler bir sürü kaplıcaya gitmiş; memleketim insanıyla tanıştıklarında, her zamankinden daha neşeli davranmaya özen gösteriyormuş gibi duran, daha kibar zümrelerdi. Bu durum sık sık gözüme çarpıyordu. Tabii önce Amerikalıları kabullenmeleri gerekiyordu. Fakat bir kere kabullendiler mi de, kendilerine şöyle diyorlardı sanki: "Merhaba, bu kadınlar çok zekiler. Onlarla zekâ yarışı edemeyiz." Ve o an, edemeyecekleri kesindi. Ama etkisi geçen bir şeydi bu. Söz konusu Leonora'ysa geçiyordu yani; hiç olmazsa beni fark edene dek durum buydu. Leonora—ve sonradan bir daha hiç böyle bir şey yapmadığı için, mizacında küstahça bir yan bulunduğuna kanaat getirmeme sebep olan da buydu belki de—hayli yüksek sesle ve uzak bir mesafeden şöyle diyerek lafa başladı:

"Şu küf kokulu müzelik masanın başında dikilmeyi bırak, Teddy. Gel de bu kibar insanların yanına otur."

Ve ne olağandışı bir şeydi dediği. Çok olağandışı. Elin adamından ve kadınından söz ederken kibar insanlar lafını hayatta kullanamazdım. Tabii şu da vardı, o da kendine göre bilgi topluyordu ve o bilgilere göre şahsım—salonda bir tek ben, çünkü o da konuk listesini okumak zahmetine girmişti—her halükârda temiz bulteriyerlere göre daha çok anlam kazanmıştı. Ve epey zekilik edip, hemen yanımızdaki—Guggenheimerlara ayrılmış olan boş masaya oturmuştu. Ve oturduğu yerde, başgarsonun gri koçları andıran bir yüzle yaptığı serzenişlere kulaklarını tamamen tıkamıştı. Zavallı adam aslında değişmez görevini yerine getiriyordu. Chicago'lu Guggenheimerların, orada

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir ay kalıp adamın anasından emdiği sütü burnundan getirdikten sonra, ona iki dolar elli sent verip bahşiş sistemine söyleneceklerini biliyordu. Ve Teddy Ashburnham'la eşinin, Leonora'nın gülümseyişlerinin adamın görünürde tepkisiz duran göğsünde yol açacaklarını saymazsak—pirüpaklıktan uzak göğüslüğünün altında neler olup bittiğini bilmeye imkân yok tabii!—ona sorun çıkarmayacaklarını biliyordu. Hem Edward Ashburnham ona her hafta hakiki, sert, ışıl ışıl İngiliz altını verirdi. Gelgelelim, tombalak dostumuz o masayı Chicago'lu Guggenheimerlara ayırmakta diretiyordu. Florence şöyle diyince yorgan gitti kavga bitti:

"Hepimiz aynı yemlikten yiyip aynı yalaktan içsek ya?—New Yorklulara has kaba bir sözdür bu—Eminim ki hepimiz gayet kibar insanlarızdır ve masa dört sandalye alabilir. Yuvarlak sonuçta."

Hemen sonra Yüzbaşı'dan tabir-i caizse minnettar bir homurtu çıktı ve Bayan Ashburnham'ın hafiften bir tereddüt yaşadığının gayet farkındaydım; atını durdurmuşçasına, ani ve hızlı bir dönüş yapmıştı. Fakat atı kazasız belasız çitlere bağlayabilmiş, yerinden kalkıp, tabir-i caizse tek solukta karşıma oturmuştu.

Leonora'yı gece elbisesi içinde göz kamaştırıcı bulmamıştım hiç. Elbisesi o kadar düzgün kesilmişti ki, bir tek kırışık bile yoktu. Siyah giyinmeyi hep sevmişti ve fevkalade omuzları vardı. Korsajının içinde siyah Wedgwood vazosundan çıkan beyaz bir mermer büst misali durmaktaydı. Olabilir yani.

Leonora'yı hep sevmişimdir ve şimdi de hayatımı ya da hayatım diyebileceğim ne kaldıysa onu, kendisi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nin hizmetine canı gönülden adayabilirim. Fakat ona karşı bir nebze bile olsa cinsel çekim dedikleri şeyden hissetmediğime çok eminim. Ve sanırım—yoo, eminim— ki o da bana karşı böyle bir şey hissetmemiştir. Hatırladığım kadarıyla, kanımca bunun müsessibi o beyaz omuzlardı. Ne zaman onlara baksam, bendeniz dudaklarını o omuzlara yapıştırınca hafif bir soğukluk—ne buz gibi ne de iç sıcaklıktan yoksun, kaplıcalar için derler ya hani, ılıkça işte—hissedeceğime dair bir fikre kapılıyordum. Ona ne zaman baksam, dudak kenarlarımda bir üşüme hissediyordum sanki.

Hayır, Leonora'yı mavi ısmarlama elbisesi içinde her zaman göz alıcı bulmuşumdur. Onu giyince muhteşem saçları beyaz omuzları yüzünden geri planda kalmazdı. Bazı kadınların vücut hatları gözlerinizi omuzlarında, kirpiklerinde, dudaklarında, göğüslerinde tura çıkartırlar. Ama Leonora ne yapar eder, karşısındakinin bakışlarını daima bileğine çevirmesini bilirdi. Ve bileği siyah yahut bir köpek derisi eldivenin içinde göz alıcı dururdu ve ufak zincirine, bir evrak çantasını açan küçücük bir altın anahtarın asılı olduğu, boynundan eksik etmediği altın halkayı da unutmamalı. Kim bilir, belki de kalbini ve duygularını o çantaya kilitlemişti.

Öyle ya da böyle, tam karşımda oturmaktaydı ve nasıl olduysa, ilk kez oradaki varlığımı fark edivermişti. Bana, aniden ama bile isteye, uzun uzun bakmıştı. Gözleri de mavi karaydı ve gözkapakları öyle kemerliydi ki, göz irislerinin yuvarlağını tamamen ortaya sermekteydiler. Ve nasıl da olağanüstü, nasıl da tesirliydi bakışları, bir an bir deniz feneri bana bakıyor sandım. Arkalarında kalan beynin yollarında bir-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

birlerini kovalayan ardı arkası kesilmez soruları idrak ediyor gibiyim. Beynin sorduğunu ve atlar konusunda üstüne olmayan—sahiden de öyleydi—bir kadının basitliğiyle, gözlerin cevap verdiğini duyar gibiyim. "Uygundur; kolanın altında yulaflarını koyacak epey yer var. Omuz kısmı için aynısını söyleyemem," diye giderdi. Ve kadının gözleri şöyle sorardı: "Bu adam para konularında güvenilir biri mi acaba; âşık numarası yapıyor, sevdiği kadınların can sıkmasına izin veriyor olabilir mi? En önemlisi de, münasebetlerimle alakalı boşboğazlık eder mi?"

Sonra ansızın, soğuk, azcık cüretkâr ve korumacı diyebileceğimiz mavi seramikten göz kürelerine bir sıcaklık, bir şefkat, arkadaşça bir aşinalık yerleşivermişti. Ah, ne kadar da büyüleyici, tesirliydiler ve de hayli küçümseyici. Bir annenin oğluna, bir ablanın kardeşine bakışı gibiydi. Güven ve araya duvar çekmeye gerek olmadığını belirtiyordu. Yarabbi, hastaymışım gibi bakıyordu bana; bir kadının tekerlekli iskemleye oturmuş zavallı bir adama bakacağı gibi aynı. Ve evet, o günden sonra hasta olan Florence değil de, benmişim gibi davrandı hep. Nasıl mı, havanın soğuduğu günlerde battaniyeyle peşimden koşturacaktı. Demek ki, gözleri lütufkâr bir cevap vermişti. Ya da belki de lütufkâr değildi cevap. Sonra Florence demişti ki: "Böylece yuvarlak masa toplanmış oldu." Edward Ashburnham gene gırtlaktan gelen belli belirsiz bir homurtu çıkardı fakat Leonora'ya, ıspazmoza tutulmuşçasına, hafif bir titreme gelmişti. Tam da ona nikel gümüşü sandviç sepetini uzatmaktaydım. Avanti![28]

28. *İt.* İleri!, Devam! (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

IV

Böylece kesintisiz sükûnet yılları başlamış oldu. Ashburnhamlardaki görülmemiş muhabbet isteğinin, özel hayatımızı alışılmadık denebilecek biçimde ve hemen hemen tamamıyla kendimize saklamamız şeklinde bizden yanıt bulmasıyla öne çıkan yıllardı. Sahiden de dostluğumuzda öne çıkan nokta olarak, her şeyin doğal karşılandığı bir ortama sahip oluşumuzu gösterebilirim. Malum önerme ise, hepimizin "iyi insanlar" olduğudur. Dördümüzün de sığır etinin çok pişmişini değil, az pişmişini makbul bulmasını; biz iki adamın öğlen yemeğinden sonra kaliteli bir likör brendi içmeyi yeğlemesini, iki kadının ise içine Fachingen suyu katılmış hayli hafif bir Rhine şarabı içmelerini ve bunun gibi şeyleri hep doğal karşılardık. Vaziyetimize uygun bir eğlence tertibi için makul bir şey istiyorsak, ikimizin de o şeyi yapmayı gayet gücü yetmekteydi. Bir günlüğüne otomobil ve at arabası kiralamaya, birbirimize akşam yemeği ısmarlamaya ve dostlarımıza yemek vermeye gücümüz yeter ve istersek tutumluluk göstererek keyfimize bakmayı sürdürebilirdik. Nitekim Florence kendisine her gün Londra'dan *Daily Telegraph* gönderilmesine alışmıştı. Zaten hep bir İngiliz hayranlığı vardı, Florence'tı söz konusu; *New York Herald*'ın Paris baskısı bana yetmişti hep. Ama Ashburnhamların Londra gazetesine ait bir nüshasının ta İngilterelerden peşlerinden geldiğini gördüğümüzde, Leonora'yla Florence o yıl bir aboneliği, ertesi yıl da başka bir tanesini iptal etmeyi kararlaştırdılar. Senede bir kaplıcalara gelen Nassau

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Schwerin Grandükü de aynı şekilde, devamlı kür misafiri olan on sekiz kadar aileyle topluca akşam yemeği yemeyi âdet edinmişti. Buna mukabil, o da on sekiz ailenin hepsine toplu bir akşam yemeği verirdi. Ve bu akşam yemeklerinin epey pahalıya patladıklarını düşününce (Grandük'le maiyetindeki kalabalık grubu ve bir ihtimal orada bulunan diplomat topluluğu üyelerini hesaba katınız) Florence'la Leonora kafa kafaya verip, neden beraber Grandük'e akşam yemeği vermiyoruz ki demişlerdi. Verdik biz de. Ekselanslarının bu tutumluluğumuza aldırmasını geçtim, fark ettiğini bile sanmıyorum. Öyle ya da böyle, bir kraliyet mensubuna verdiğimiz toplu yemek gitgide yıllık bir merasim halini alır olmuştu. Sahiden de, verdiğimiz yemek gittikçe kalabalıklaşmış, bir tür mevsime güle güle merasimine dönüşmüştü, hiç olmazsa bizim gördüğümüz buydu.

"Kraliyetle" tanışıp kaynaşma heveslisi kimseler olduğumuz sanılmasın sakın. Değildik; çünkü unvan sahibi değildik; "iyi insanlardık" işte, o kadar. Fakat Grandük cana yakın, nazik bir kraliyet mensubu olup, Kral VII. Edward'ı andırmaktaydı ve kendisinin yarışlardan ve ara sıra bonne bouche[29] niyetine, yeğeninden, yani imparatordan bahsedişini dinlemek ya da kür gezintimizin sonunda onu sorularımızla meşgul etmek veya Frankfurt Welter Yarışlarında Lelöffel'in yarış atına oynadığımız bahsin miktarına babacan ilgisini çekmek üzere yürüyüşünü bir süre sekteye uğratmak ayrı bir keyifti.

Olacak iş değil yahu, zaman nasıl geçmiş farkında

29. *Fr.* İkram. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

değilim. İnsan zamanını nasıl geçirir ki? Dokuz yılı geride bırakıp da yılların geçtiğine işaret hiçbir şey olmaması mümkün müdür? Anlatabiliyor muyum, hem de hiçbir şey. Vaziyetim, satranç taşına benzeyecek şekilde oyulmuş, içinde Nauheim'dan dört ayrı manzaranın görülebildiği bir delik bulunan kemikten bir kalemlik kadar da iflah olmaz değildi. Ve görmüş geçirmişliğe, dostlarınızın içini dışını öğrendiğinize dair bir işarete gelirsek o da yoktu. Olacak iş mi, istasyona giden yolun sonunda ateş pahası menekşeler satan hanımın beni dolandırıp dolandırmadığına ayaküstü cevap veremiyorum; bavullarımızı Leghorn'daki istasyondan alıp taşıyan hamala kesinkes soyguncunun tekiydi de diyemiyorum ya da değildi, mevcut tarifenin yük başına bir lira olduğunu söylemişti. Dünyada tesadüf ettiğiniz dürüstlük örnekleri, sahtekârlık örnekleri kadar hayret vericidir. İnsanın kendi türüyle kırk beş yıllık bir kaynaşma sürecinin ardından, yeri geldiğinde dostlarına dair bir iki kelâm edebilmesi şarttır. Ama insan edemiyor işte.

Bana kalırsa, çağımızın şu medeni âdeti—çağımızın her şeyi doğal karşılayan İngiliz âdeti—bunun en büyük suçlusudur. Bu meseleyi durumun ne kadar nahoş ve güç algılanır bir şey olduğunu; duyularınızın, ne pahasına olursa olsun, sizi asla yarı yolda bırakmayacaklarını bilecek kadar çok inceledim.

Dikkatinizi çekerim, ne bunun dünya üzerindeki en makbul hayat tarzı olduğunu ne de handiyse aşırı yüksek standartlara sahip olduğunu söylemiyorum. Çünkü, ne kadar tiksinseniz de, her Allah'ın günü incecik, bayat ve pembe kauçuk dilimleri yemek mecburiyeti hayli gına getiriciydi ve sıcak, leziz bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kümmel'le[30] keyiflenmeyi yeğlerken, brendi içmeye mecbur olmanız dayanılmaz bir şeydi. Ve aslında geceleyin sıcak banyo yapmaya niyetliyken, sabahleyin soğuk banyo yapmaya mecbur olmanız can sıkıcıydı. Ve bu da, hadd-i zatında Philadelphialı geri kafalı bir Kuveykır olmanıza rağmen, kalbinizin derinliklerinde size bir Episkopal olmayı doğal karşılamaya iten, içinizdeki o baba itikadını uyandırır.

Lakin bunları yerine getirmeye mecburuz; bu mecburiyet toplumumuzun tamamının Asklepios'a borçlu olduğu horozdur.[31]

Ve tuhaf, nahoş bir şey var ki, o da bu kurallar bütününün herkes—otellerde, tren katarlarında, daha düşük bir ihtimal de olsa, buharlı gemilerin alt güvertelerinde ve hatta eninde sonunda aynı gemilerin üst güvertelerinde tanıştığınız herkes—için geçerli olmasıdır. Bir adamla ya da bir kadınla tanıştınız diyelim, çıkardığı en ufak imalı sesten, yaptığı en ufak hareketten, karşınızdakinin iyi insanlardan mı, yoksa vazifesini yerine getirmeyenlerden mi olduğunu şıp diye anlarsınız. Anlıyorsunuz ya, bir başka deyişle az pişmiş sığır etinden Anglikanizm'e değin, bütün programa sıkı sıkıya uyacaklar mı yoksa uymayacaklar mı meselesi. Kısa ya da uzun boylu olmaları; kuklalar gibi ciyak ciyak ya da kasaba boğası gibi gürleyen bir sese sahip olmaları; Alman, Avusturyalı, Fransız, İspanyol, hatta ve hatta Brezilyalı olmaları bir şey fark

30. Tatlı Kuzey Almanya fikörü. (ç.n.)

31. Yunan ve Roma şifa tanrısı. Dowell, Platon'un *Phaidon*'da kafasında canlandırdığı şekliyle Sokrates'in son sözlerini alıntılamaktadır; Sokrates, geleneksel şifa kurbanı olarak, Asklepios'a bir horoz borçludur. Yaygın bir görüşe göre, Platon/Sokrates ölümün, hayatın en önemli şifası olduğunu kastetmiştir. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ettirmeyecektir. Onlar her sabah soğuk banyo yapan ve dolaşacaklarsa da, nasıl desem, ketum gruplar halinde dolaşan Almanlar ya da Brezilyalılar olacaktır.

Fakat bütün bunların yol açtığı baş belası—of, hay lanet olsun, deyip geçiyorum—, ağız bozduran sıkıntı şu ki, her şeyi doğal karşılama âdetini de hesaba katarsak, anlattığım olaylar dizisinden gayri başka ayrıntılara asla ulaşamayacak olmanız.

Bu dediğimle alakalı hayli alışılmadık bir örnek sunabilirim. İlk yılımızda mı—dördümüzün birden Nauheim'da bulunduğu ilk yıldan bahsediyorum, niye çünkü Florence'la ikimizin dördüncü senesiydi—olmuştu hatırlamıyorum ama ilk ya da ikinci yılımızda olduğu kesindi. Bu da hem münakaşamızın ne denli alışılmadık olduğu hem de aramızda oluşan yakınlığın ne denli hızlı geliştiğine dair bir fikir verecektir. Gelgelelim, bu seyahate öyle alelade ve öyle az hazırlıkla çıkmış gibiydik ki, daha önce de bu tür gezintilere çıkmış gibi bir intiba yaratmıştık; ayrıca aramızdaki yakınlık öyle yoğundu ki sanki...

Gel gör ki, gittiğimiz yer besbelli Florence'ın daha evvelden bari şuraya gidelim dediği yerle aynıydı, o yüzden ahbaplığımızın ilk vakitlerinde oraya beraber gittiğimizi düşündürtebilir size. Florence arkeolojik gezilere rehberlik etmekte eşi bulunmaz biriydi ve millete harabeleri gezdirmeye ve bilmem kimin aşağı bakıp bilmem kimin cinayetine tanık olduğu pencereyi göstermeye çok bayılıyordu. Bir kez gezdirip göstermişti ama öyle fevkalade yapmıştı ki bunu. Sırf Baedeker'dan[32] yararlanarak, bütün apartman bloklarının kare ve bütün caddelerin numaralı olması ha-

32. En popüler turist rehberi. (ç.n.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sebiyle Yirmi Dördüncü'den Otuzuncu Cadde'ye hiç kaybolmadan gidebileceğiniz bir Amerikan şehrindeymişçesine, eski bir abideye giden yolu eliyle koymuş gibi bulurdu.

Şimdi aynısı sağlam bir trenle Nauheim'dan elli dakika uzaktaki M——[33] antik şehrinde olmakta, yamaçlarına bir atkı misali yanlamasına dolanmış üç kollu yoluyla azametli bazalt taşı tepenin üzerine kurulmuştu şehir. Ve en tepede bir şato vardı; Windsor gibi kare bir şato değil de, arduaz kaplı kalkan duvarları ve yaldızlı rüzgâr güllerinin gözü pekçe ışıldadığı yüksek burçları olan bir şatoydu. Macaristanlı Aziz Elizabeth'in şatosu. Şatonun Prusya'da olmak gibi bir kusuru vardı ve o ülkeye gitmek her zaman can sıkıcı olmuştur, fakat şatonun kendisi çok eski olup şatoda bir sürü iki kuleli kilise bulunmakla birlikte, şato orada, Lahn'ın yemyeşil vadisinin ortasından fırlamış bir piramit misali dikilmekteydi. Bana kalırsa, ne Ashburnhamların illa oraya gitmek gibi bir istekleri vardı ne de benim. Fakat durum şu ki, kimseden itiraz gelmemişti. Haftada üç dört kez gezintiye çıkmak kürün bir parçasıydı. O yüzden, motivasyon gücü sağladığı için Florence'a hepimiz müteşekkirdik. Elbette Florence'ın da kendine göre bir motivasyonu vardı. O sıralar muallim Yüzbaşı Ashburnham'ın dibinden ayrılmıyordu—ah, bittabi, ne kadar iyi bir bon motif![34]— Leonora'ya şöyle dediği vakiiydi: "Hem her

33. Marburg. Hessen'in asıl başkenti ve *Landgraf* Âlicenap Philip'in koruması altında, 1529 yılında Luther ve Zwingli Kale'de dine geçirme mevzusunu tartışmışlardır. Ford ve Violet Hunt 1910'da Marburg'ta kalmışlar, bu sırada Ford, Elsie'den Alman yasalarına göre boşanmakla uğraşmıştır. (ç.n.)

34. *Fr.* Geçerli neden. (ç.n.)

gün onunla aynı yastığa baş koyup, hem de her şeyden bihaber olmayı nasıl beceriyorsun, hiç anlamıyorum!" Halbuki Leonora oldukça tahsilli bir kadın olmasıyla beni her zaman şaşırtmıştır. Florence'ın ağzından çıkan baklaların hepsinin zaten farkındaydı. Belki de Florence sabah uyanana dek bunları Baedeker'den okuyup hafızasına atmıştı. Leonora'nın neler bilip bilmediğini hayatta bilemezdiniz demeye getirmiyorum lafı, ama Florence Yiğit Ludwig'in aynı anda üç eş almak isteyişini—bu noktada, art arda eş almak isteyen VIII. Henry'den ayrılmakta olup, bu isteği epey huzursuzluk yaratmıştı—anlatmaya başladı diyelim, Florence anlatmaya başladı ya, Leonora başını öyle keyifle sallardı ki zavallı karım bozum olurdu.

Şöyle derdi ciyak ciyak: "Valla, madem biliyordun, ne diye Yüzbaşı Ashburnham'a anlatmadın bunları? İlginç bulacağına hiç şüphem yok!" Ve Leonora dalgın dalgın kocasına bakıp derdi ki: "Elini incitir diye korktum; el, bildiğiniz üzere, atların ağızlarıyla ilişkili olarak..." Ve zavallı Ashburnham kızarıp bozarır, homurdanır ve derdi ki: "Zararı yok. Siz benimle canınızı sıkmayın."

Eşinin istihzası zavallı Teddy'yi epey telaşlandırmış olsa gerek; çünkü bir akşam sigara odasındayken ciddi bir ifadeyle, "İnsanın kafasında bir sürü şey olması polodaki çabukluğuma zeval getirir mi sence?" diye sormuştu bana. Şu zekâ küpü heriflerin dört ayak üzerine bir oturdular mı, ekseriyetle beceriksizleştiklerini fark ettiğini belirtmişti. Elimden geldiğince içini rahatlattım. Kafasının dengesini bozacak kadar çok şeyle dolu olamayacağını söyledim. O sıralar Yüzbaşımız Florence'ın muallimeliğinden apaçık zevk al-

maktaydı. Leonora'yla bendenizin onaylayıcı gözleri önünde, haftada üç dört kez yaparlardı bunu. Nasıl desem, düzenli olarak yaptıkları bir şey değildi. Ani bir patlama gibi gerçekleşirdi. Yeryüzünün karanlık bölgelerine ışık tutup, dünyayı bulduğundan az daha aydınlık bir yer olarak bırakmak isteyen Florence'tı. Yüzbaşı'ya Hamlet'in hikâyesini anlatır; bir senfoninin yapısını açıklar, birinci ve ikinci melodiyi ona mırıldanırdı vesaire; Arminyacılarla Erastusçular arasındaki farkı açıklardı; ya da Birleşik Devletler'in erken dönem tarihi üzerine kısa bir ders verirdi. Ve bunlar, karşısındakinin yeni oluşan ilgisini çekebilmek amacıyla iyice düşünülüp taşınılarak söylenmiş, anlatılmıştı hep. Bayan Markham[35] okudunuz mu hiç? Şey, o tarz bir durum işte.

Fakat M——'ye yaptığımız gezi çok daha kapsamlı, daha ziyade resmi kıyafetleri içeren bir hadiseydi. Kentteki Schloss'un[36] arşivlerinde, Florence'ın ona nihayet hepimizi birden aydınlatma fırsatı vereceği kanısında olduğu bir belge vardı. Leonora'yı, kültürel meselelerde hiçbir zaman alt edemeyecek oluşu zavallı Florence'ı çok endişelendirmişti. Leonora'nın neler bildiğini ya da neler bilmediğini bildiğim söylenemez ama Florence ne zaman bir bilgi verecek olsa, o da hep orada olurdu. Ve Florence o bilgiyi daha yeni öğrenmiş izlenimi verirken, Leonora, artık nasıl beceriyorsa, aynı bilgiyi zaten biliyormuş izlenimi verirdi. Tam olarak tarif edilebilecek bir şey değil. Zihinle alakalı bir şeydi diyebilirim. Oyun olsun diye bir tazının

35. Elizabeth Penrose (3 Ağustos 1780 – 24 Ocak 1837) adlı İngiliz yazarın mahlası. (ç.n.)

36. *Alm.* Şato. (ç.n.)

peşinden koşan bir av köpeği gördünüz mü hiç? İki köpeğin yeşilliğin üzerinde, neredeyse yan yana koştuğunu görürsünüz, sonra aniden av köpeği diğerini arkadaşça ısırmaya kalkar. Ve bir bakarsınız ki tazı toz olmuştur. Süratini arttırışını ya da bacaklarından birini ileri attığını fark etmemişsinizdir bile, ama işte orada, av köpeğinin uzattığı burnunun iki metre önündedir. Söz konusu kültürel meseleler olunca, Florence'la Leonora da aynı böyleydiler.

Fakat bu hadisede bir bit yeniği olduğunu biliyordum. Florence'ı günler önce Ranke'nin *Papalar Tarihi*, Symonds'ın *Rönesans*'ı, Motley'in *Felemenk Cumhuriyeti'nin Yükselişi* ve Luther'in *Sofra Hasbıhali* tarzı kitaplar okurken görmüştüm.

Şunu söylemem lazım gelir: O şaşkınlık anı gelene dek ufak gezintimizden hayli keyif almıştım. İki kırk trenine binmeyi seviyorum; muazzam büyük trenlerin—dünyanın en iyi trenlerinden bahsediyoruz!—tekerlerinin ağır ağır, sakince dönüşünü seviyorum; yemyeşil taşradan geçmeyi ve muazzam pencerelerin saydam camları ardından o yeşilliğe bakmayı seviyorum. Gerçi taşra tam anlamıyla yeşil değildir tabii ki. Güneş ışıldamaktadır, toprak kan kırmızı, mor kırmızı ve yeşil kırmızı renge bürünmüştür. Ve sürülmüş tarlalardaki öküzler, parlak vernikli kahverengi siyahlıkta ve siyahımtırak morluktadır; köylüler ise saksağanları andıran siyah beyaz kıyafetler giymişlerdir; tabii bir de yine saksağanları andıran kayalar vardır. Yahut ufak saman yığınlarının bulunduğu başka bir tarladaki köylüler güneş düşen noktada gri yeşil, gölgelikte ise mor giyinmiş gibi olacaklardır; köylüler zümrüt yeşili kurdeleli narçiçeği renkli kıyafetler,

mor etekler, beyaz gömlekler ve siyah kadife korsalar giyiyorlardır. Gene de, iki taraftan koyu mor köknar korularına; bazalt taşı tepelere; hudutsuz ormanlara doğru uzanan parlak yeşil çayırlardan geçtiğiniz izlenimi uyanıyor insanda. Ve dere kenarlarında çayır melikeleriyle büyükbaşlar vardı. Nereden mi çıktı? O gün akşamüstü bir ineğin boynuzlarını siyah beyaz bir hayvanın karnına geçirip siyah beyaz hayvanı doğruca ufak derenin içine attığını görmüştüm. Kahkahaya boğulmuştum. Ama Florence bilgi vermekle o kadar meşguldü ve Leonora öyle pür dikkat dinliyordu ki, hiçbiri beni fark etmemişti. Bana gelince, izinli olmak işime gelmişti; Florence'ın o an için beladan uzak durduğunu—Yiğit Ludwig'ten; (Sanırım Yiğit Ludwig'ti ama tarihçi değilim sonuçta.) aynı anda üç eş almak isteyen ve Luther'i hor gören (O tür bir şey işte!) Hessenli Yiğit Ludwig'ten bahsediyordu çünkü—düşünmek işime gelmişti. İzinli olmamdan dolayı üzerimden bir yük kalkmıştı; çünkü kendisini heyecanlandıracak ya da zavallı kalbini küt küt attıracak bir şey yapma ihtimali yoktu ya. Şu inek hadisesi gözlerimden yaş getirmiş, günün geri kalanı boyunca ara sıra kıkırdayıp durmuştum. Çünkü, takdir edersiniz ki, siyah beyaz bir ineğin derenin ortasına sırt üstü düşüp kalması hayli komik bir görüntüydü. İnsanın bir inekten hiç de beklemeyeceği bir hareketti.

Sanırım zavallı hayvana acımam gerekiyordu aslında ama acımamıştım. Orada bulunma amacım eğlenceydi. Ve ben de kendimi eğlendirmiştim. Yüksek burçlu şatoların ve bir sürü ikili kilise kulesinin önünden geçip gitmek çok keyifliydi. Güneş ışığı altında kentten; pencerelerin camlarından, eczanelerin süslü

tabelalarından, ta dağ tepelerine asılı öğrenci birliği bayraklarından, beyaz keten pantolonlar içindeki ufak bükülmez bacaklarıyla volta atan komik ufak askerlerin miğferlerinden bir ışıltı yansımaktaydı. Ve muazzam büyüklükteki; dövme bronzdan süslemeler, köylüler, çiçekler ve ineklerle bezeli tablolarla dolu, görkemli Prusya istasyonuna varmak ve Florence'ın iki cılız atın çektiği fî tarihinden kalma bir droşkanın[37] sürücüsüyle harıl harıl pazarlık edişini duymak yüzümü güldürmüştü. Almancamın Florence'tan çok daha düzgün olduğu su götürmezdi, gerçi çocukluktan kalma Pensilvanya Almanlarının aksanından bir türlü kurtulamadım. Öyle ya da böyle bir kuruş Trinkgeld[38] vermeden, ta şatoya kadarki yola beş mark ödeyerek bir nevi zafer kazanmış olduk. Ve müzenin içinden geçirilmiş, şömine muhafazalarını, eski kadehleri, eski kılıçları ve antika makineleri görmüştük. Ve sarmal merdivenleri çıkmış, Rittersaal'dan; Reformcuyla arkadaşlarının aynı anda altı eşle evli beyefendinin himayesi altında ilk kez buluştukları ve hepsini sırayla aldığı (bu hakikatlerin ilgimi çektiğini söyleyemem fakat hikâyemle ilişkililer) altı eşle evli beyefendiyle ittifak kurdukları büyük resimli salondan geçtik. Bir de şapellerden, müzik salonlarından geçip, doğruca hayli tepede kalan, baskı makineleriyle dolu ve duvarlarda kepenkleri sıkıca kapatılmış pencereler bulunan geniş eski bir odaya çıktık. Ve Florence'ın içi tam manasıyla kıpır kıpır olmuştu. Bitkin ve sıkılgan bekçiye hangi kepenkleri açabiliriz diye sormuştu; açacaktık ki parlak gün ışığı belirgin huzmeler halinde eski loş odaya

37. Dört tekerli, üstü açık alçak at arabası (ç.n.)

38. *Alm.* Bahşiş (ç.n.)

girebilsindi. Buranın Luther'in yatak odası olduğunu ve tam gün ışığı vuran yerde yatağının bulunduğunu söylemişti. Aslına bakılırsa, bence Florence'ın yanlışı vardı ve Luther, aslında peşindekileri ekebilmek adına, sözgelimi yemek için uğramıştı buraya. Fakat, hiç şüphesiz ki, eğer geceyi orada geçirmeye ikna edildiyse, bu oda onun yatak odası da olabilirdi. Akabinde, bekçinin protestosuna rağmen, başka bir kepengi sonuna dek açmış ve yanımıza dönerken büyükçe bir cam kutuya takılmıştı.

Neşeli, muzafferane ve cesurca bir vurguyla, "İşte oldu," diye bağırmıştı. Bir kâğıt parçasına işaret etmişti; bir ihtimal gün boyunca nelere vakit harcadığımızın not düşüldüğü, kurşun kalemle zor seçilen bir el yazısıyla yazılmış yarım sayfalık bir mektuba benziyordu. Ve bu neşeli haline, muzaffer tavrına, cesaretliliğine son derece sevinmiştim. Yüzbaşı Ashburnham ellerini cam kutuya koymuştu. "İşte orada, Protesto." Sonra, hepimiz gereğince hayret etmiş gibi yapınca, lafına devam etmişti: "Bizlere Protestan denmesinin sebebinin bu olduğunu bilmiyor muydunuz? Yazdıkları Protesto'nun kurşun kalem taslağı bu. Martin Luther'in, Martin Bucer'in, Zwingli'nin ve Yiğit Ludwig'in imzalarını görebilirsiniz."

Bazı isimler aklımda yanlış kalmış olabilir ama Luther'le Bucer'in orada olduklarından eminim. Ve Florence'ın şevki sönüp gitmemiş, bu da beni mutlu etmişti. Hali daha iyiydi ve beladan uzaktı. Yüzbaşı Ashburnham'ın gözlerinin içine bakarak sözlerini sürdürmüştü: "Bu kâğıt parçası yüzünden dürüst, ayık, çalışkan, tutumlu ve temiz bir hayat sürüyorsunuz. Bu kâğıt parçası olmasaydı, haliniz İrlandalılardan, İtal-

yanlardan ya da Polonyalılardan farksız olurdu; ama bilhassa İrlandalılardan."

Ve bir parmağını Yüzbaşı Ashburnham'ın bileğine koyuvermişti.

O gün hainee, korkunç, şeytani bir şeyler döndüğünün farkındaydım. Bu şeyi ne tanımlayabilir ne de alakalı bir teşbih yapabilirim. Bir yılanın deliğinden başını çıkarıp bakması gibi desem olmaz. Yoo, kalbimin küt küt atması gibiydi aynı. Hep birlikte koşup haykıracakmışız gibiydi aynı; başlarımızı farklı yönlere çevirip, dördümüz birden farklı istikametlere koşacaktık. Ashburnham'ın yüzüne tam bir panik ifadesi yerleştiğini biliyorum. Bir hayli korkmuştum ama sonra Leonora sıktığı için sol bileğimin acıdığını fark etmiştim:

"Dayanılır gibi değil," dedi olağanüstü bir içtenlikle; "Buradan çıkmam lazım."

Bir hayli korkmuştum. Bir an, gerçi üzerine kafa yormaya vaktim olmamıştı, Leonora delice kıskanç bir kadın herhalde diye düşünmüştüm—Florence'la Yüzbaşı Ashburnham'ı kıskandığını, dünyadaki bütün herkesi kıskandığını!— Ve o panikle kaçıp gitmiştik! Doğruca sarmal merdivenlerden aşağı inmiş, muazzam Rittersaal'dan geçip Lahn'a, geniş vadiye ve vadinin yayıldığı muazzam düzlüğe yukarıdan bakan bir terasa ulaşmıştık.

"Görmüyor musun?" demişti, "Neler olduğunu görmüyor musun?" Panik yüzünden kalbim gene duracak gibi olmuştu. Mırıldandım, kekeledim, ağzım nasıl çözüldü de konuştum hiç bilmiyorum:

"Yoo! Ne oldu ki? Mesele nedir?"

Doğruca gözlerimin içine baktı ve o iki mavi hal-

kanın muazzam boyutta olduğu, insanı ezip geçtiği, şahsımı dünyanın geri kalanından soyutlayan mavi bir duvara benzedikleri hissine kapıldım. Kulağa deli saçması geldiğinin farkındayım ama aynen böyle hissettirmişti işte.

"Görmüyor musun?" dedi, sesinde nasıl da korkunç bir teessür, nasıl da korkunç bir matem havası vardı, "Bütün bu bedbaht münasebetin; yeryüzünde çekilen bütün ızdırapların sebebinin tam da bu olduğunu görmüyor musun? Ve de senin, benim ve onların ebediyen cehennemlik oluşumuzun sebebinin..."

Cümlesine nasıl devam ettiğini hatırlamıyorum; çok korkmuş, çok şaşırmıştım. Kanımca gidip yardım getirmeyi—mesela bir doktor ya da Yüzbaşı Ashburnham'ı getirmeyi—aklımdan geçiriyordum. Ya da muhtemeldir ki, Florence'ın şefkatli ilgisine ihtiyacı vardı, tabii bu Florence'ın kalbine hiç iyi gelecek bir şey değildi. Niye böyle diyorum; çünkü oradan çıkarken şöyle demişti: "Ah, hani nerede yeryüzünün pırıl pırıl, mutlu masum âdemoğulları? Hani nerede mutluluk? İnsan ancak kitaplarda şahit oluyor bunlara!"

Tuhaf bir harekette bulunup, pençe gibi yaptığı elini, tırmalarcasına alnından yukarı doğru götürmüştü. Gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibiydi; yüz ifadesi, cehennem çukuruna bakıp yaşanan dehşeti gören birinin yüz ifadesinin birebir aynısıydı. Sonra pat diye değişti. Gene, insanı hayretlere gark ederek, Bayan Ashburnham oluvermişti. Yüzünde tam anlamıyla sakin, delip geçici ve belirgin bir ifade vardı; saçı, altın bukleleriyle olağanüstü gözükmekteydi. Burun delikleri horgörüye benzer bir şeyle bir şişip [illegible] Çok aşağımızda kalmış ufak köprüden

geçen Çingene kafilesini ilgiyle seyrediyor gibiydi.

"Haberin yok mu?" dedi o anlaşılır sert ses tonuyla, "İrlanda Katoliği olduğumdan haberin yok mu?"

V

Bu sözler sayesinde hayatımda hiç olmadığı kadar müthiş bir rahatlama yaşamıştım. Kendimle ilgili öyle çok şey anlatmışlardı ki, şöyle bir an durup düşünsem aklıma o kadar şey gelmezdi herhalde. O güne dek Florence dışında başka hiçbir şey istediğimi sanmıyordum. Elbette ki benim de isteklerim, tahammülsüzlüklerim olmuştu. Niye mi söylüyorum, bazen bir tabldot yemek yerken, mesela havyar elden ele dolaştırılıyor diyelim, yemek bana uzatıldığında, öbür misafirlerden bendenize dişimin kovuğunu doldurmayacak kadar havyar kalacak korkusundan dolayı tahammül sınırlarım zorlanırdı. Trenleri kaçırmak konusunda son derece tahammülsüz olmuşumdur. Belçika Devlet Demiryolları, Fransa trenlerine Brüksel'deki aktarma noktalarını kaçırtmak gibi bir dalavereye girişmişti. Bu da beni hep deli etmiştir. *The Times*'a bu konuyla alakalı hiç basılmamış mektuplar yazıp gönderdim; *New York Herald*'ın Paris baskısına yazdıklarım ise daima basılmışlarsa da basılı hallerini görmenin beni bir kez olsun memnun ettiği söylenemezdi. Hoş, benimki de böyle bir delilikti işte.

Şimdilerde bile farkına varamadığım bir delilikti bu. Entelektüel açıdan anlayabiliyorum ama. Şöyle ki, o zamanlar "kalbi" olan insanlarla alakadar olmaktay-

dım. Bir yanda Florence, öbür yanda ise Edward Ashburnham vardı ya da bir ihtimal de olsa, asıl alakadar olduğum insan Leonora'ydı. Kalbimi kaptırmaktan bahsetmiyorum. Ama şöyle ki, ikimiz de aynı meslektendik—gördüğüm kadarıyla öyleydi hiç olmazsa—. Ve bu meslek kalp hastalarını hayatta tutmayı içermekteydi.

Böyle bir mesleğin ne kadar meşgul edici bir hal alabileceğini tahmin bile edemezsiniz. Nalbandın da dediği gibi: "Bu çekiçle ve bu ellerle ayakta kalır bütün zanaat," fırıncının bütün güneş sisteminin onun sabahki ekmek teslimatı etrafında döndüğünü düşünmesi; posta nazırının toplumun yegâne koruyucusu olduğuna inanması gibi—ve bu yanılsamaların bizlere güç vermek için gerekli olduklarına şüphe yok—Leonora'yla ikimiz de, bana kalırsa, kalp hastalarını hayatta tutulmasını sağlamak amacıyla bütün dünyanın ona göre ayarlanması gerektiğini tahayyül etmiştik. Böyle bir mesleğin ne kadar meşgul edici bir hal alabileceğini tahmin bile edemezsiniz. Meşguliyet açısından bakınca, prenslerin, cumhuriyetlerin, belediyelerin usulleri ne kadar da budalaca duruyor. Otomobilimizin tekerleri hele birazcık bozuk yola denk gelsin, akabinde hele bir birkaç "sağ'lun örtmenime"[39] denk gelip paldır küldür sallanalım, Prens'e, Grandük'e ya da Özgür Şehir'e karşı, artık hangisinin bölgesinden geçiyorsak ona karşı hemen Leonora'ya homurdanmaya başlardım. Şehirdeki kilisenin çınlayan çanlarının yaptığı telefon görüşmesine köstek olduğu bir borsa simsarı gibi homurdanırdım. Ortaçağda nasıl

hayatta kalındığından, gayet yüksek oldukları su götürmez vergilerden bahsederdim. Brüksel'deki Calais gemi trenlerinin aktarmalarını kaçırmaktan niye bahsettim derseniz; çünkü olabilecek en kısa deniz seyahatini gerçekleştirmek kalbinden muzdarip insanlar için genelde büyük önem taşımaktadır. Şimdilerde, kıta sınırlarında iki adet özel kalp tedavi merkezi, Nauheim ve Spa, mevcut ve bu kaplıcalara kısa deniz seyahati yapmayı kafaya koyarak, İngiltere'den ulaşmak niyetindeyseniz, Calais'yle gelirsiniz, Brüksel'de de aktarma yapmanız gerekir. Ve Belçika treni Calais'den ya da Paris'ten tren gelecek diye katiyen bir saniye dahi beklemez. Tut ki Fransa treni tam zamanında geldi diyelim, Brüksel İstasyonu'nun hiç bilmediğiniz yollarında koşmanız—koşan bir kalp hastası düşünsenize!—ve hareket etmiş trenin yüksek basamaklarını çıkmanız gerekir. Aktarmayı bir kere kaçırdınız mı da beş altı saat beklemeye mecbursunuzdur.... Bütün gece uyumayıp bu suistimale sövüp saydığım günler olurdu.

Eşim eskiden koşardı; başka konularda beni aldatmış olup olmaması ayrı konu, fakat bir kez bile bende çıtkırıldım olduğu izlenimi yaratmaya kalkışmamıştı. Ama bir keresinde Almanya Ekspresindeyken, bir eli yanına düşmüş ve kapalı gözlerle, arkasına yaslanmıştı. İyi bir aktristi açıkçası. Ve bense cehennemdeydim. Cehennemde, ciddiyim. Florence'ı hem kendime bir eş hem de evimin daha kavuşamadığı hanımı olarak gördüğümden—durum bu noktaya kadar geldi—onu bu dünyada tuttuğum sürece bir meşgalem, kariyerim, isteklerim olacaktı. Bu saydıklarımın tek vücutta toplandığı öyle sık görülen bir şey değildir. Leonora da

iyi bir aktristi. Yeminle, değme aktrislere taş çıkartırdı! Hatta bakın, saat başı dediklerime kulak kesilir, şok-geçirmez dünya planlarımı geliştirirdik. Kimileyin, onda bir dikkate almazlık sezdiğim de bir gerçek; sanki bir anne gibi, dizine oturan evladını dinliyordu ya da sanki—şüphesiz ki—asıl hasta bendim.

Anladığınız üzere, Edward Ashburnham'ın kalbi turp gibi sağlamdı. Memuriyetini bir kalemde yakıp Hindistan'dan ayrılmış ve dünyanın yarısını aşarak, sahiden "kalbi" olan bir kadının eteklerinden ayrılmamak üzere ta Nauheim'lara kadar gelmişti. İşte böyle hisli bir ahmaktı kendisi. Anlıyorsunuz ya, Hindistan'da yaşamaları, masraftan kısmaları, Branshaw Teleragh'daki evi kiraya vermeleri gerekmişti.

Tabii o zamanlar Kilyste davasından haberim yoktu. Şöyle ki, Ashburnham bir tren katarında bir hizmetçi kızı öpmüş ve Tanrı'nın lütfu, yani acil durum ipinin anında görevini yerine getirişi ve sanırım sizin Hampshire Bankı dediğiniz şeylere bir anda duyulan sevgi, zavallı şeytanın senelerdir Winchester Cezaevi'ne girmesine engel olmuştu. Leonora'nın açıklamalarının son kısımlarına dek bu olaydan hiç haberim yoktu.

Fakat şu zavallı adamcağızı bir aklınıza getirin... Şüphesiz ki buna hakkı olan bendeniz, sizden şu zavallı adamcağızı aklınıza getirmenizi rica ediyorum. Kör ve akıl sır ermez bir kaderin onun gibi bahtsız bir şeytana işkence etmesi mümkün müdür? Akla başka bir şey gelmiyor çünkü. Hiç. Yıllarca eşimin âşığı olduğu, onu öldürdüğü, hayatımdaki bütün güzellikleri elimden aldığı için, bunu söylemeye hakkım var. Hiçbir rahip yoktur ki, siz, şömine taşının ötesindeki

sessiz dinleyicilerimden, dünyadan ya da ona bu tutkuları, bu çılgınlıkları bahşeden Tanrı'dan kendisine merhamet etmememi istesin...

Kilyste davasını duymamam normaldi elbette. Arkadaşlarından hiçbirini tanımıyordum; onlar benim nezdimde iyi insanlardan—güney illerinde geniş ve güneşli arazileri olan varsıl insanlardan—ibarettiler. İyi insanlardı işte! Yahu, olay o kadar meşhursa, hâlâ dünyanın dört bir yanında, hizmetçilerin, ulakların ve öbür kür konuklarının yıllar sonra bile, olay yavaş yavaş unutulup gidene dek kulaktan kulağa fısıldamayı sürdürdükleri bir dava olsa, ister istemez duyardım, bu da onun açısından—zavallı adamcağız—daha iyi olurdu diye düşünmeden edemiyorum bazen. Diyelim ki Winchester Cezaevi'nde ya da işte öyle bir yerde yedi yıl yatmış olsun, o akıl sır ermez ve kör adalet doğuştan fakat münasebetsiz temayüllerinize uymanıza müsaade ediyor demektir. Öyle bir an gelmiştir ki, Kursaal[40] terasındaki salla baş dedikoducular kariyerini mahvettiğini düşünerek, "Zavallı adam," derlerdi. Artık sırtı bükülmüş iyi bir askerden ibaret olacaktı. Sırtının vaktinden önce bükülmesi onun için— zavallı şeytan—daha hayırlı olurdu.

Hatta onun için bin kez daha hayırlı olurdu. Tam da Leonora'yı itici ve sevimsiz bulmaya başlamışken yaşanan Kilyste davası onu epey sarsmıştı. Ondan sonra uşaklara hiç bulaşmadı.

Olay onu doğal olarak, kendi tabakasından kadınların gözünde daha da bednam birine dönüştürmüştü. Şöyle ki, Leonora'nın bana dediğine göre, Bayan

40. *Alm.* Kür binası (ç.n.)

Maidan—Yüzbaşı'nın Burma'dan Nauheim'a dek peşinden gittiği kadın—adam uşağı trende ne olduğunu anlayamadan öpüverdiğine yeminler edince ona kulak kabarttığını belirtip Leonora'yı teskin etmişti. Kanımca tam anlamıyla isteklerini karşılayacak bir kadın bulmak için delice yanıp tutuşmasından dolayı ne olduğunu anlayamadan öpüvermişti. Bana kalırsa, bunu derken gayet samimiydi. Tanrım yardım et, kanımca Bayan Maidan'a duyduğu aşkta da gayet samimiydi. Hanım hanımcık minyon bir bayandı, uzun kirpikli kara tenli ufak tefek hoş bir kadındı ya, Florence'ın gittikçe kanı ısınmıştı kendisine. Peltek dilliydi ve mutlu bir gülümsemesi vardı. Tanışıklığımızın ilk ayı boyunca onunla birçok kez görüştük, sonra kalbine yenik düşüp ziyadesiyle sessizce öldü.

Fakat işte, ufak tefek hoş bir kadın olan Bayan Maidan çok kibar, çok gençti. Taş çatlasa yirmi üç yaşındaydı ve sanırım Çitral'de taş çatlasa yirmi dört yaşında genç bir kocası vardı. Onun gibi gencecik hanımların peşini bırakmak lüzum gelirdi. Şaşırtmamıştı ya, Ashburnham onun bir türlü peşini bırakamıyordu. Bırakabileceğine de inanmıyorum. Şöyle ki, ben bile üzerinden bu kadar zaman geçmiş olmasına rağmen, kadının anısına bir parça aşk beslediğimin farkındayım. Ne zaman ansızın aklıma düşse, gülümsemeden edemiyorum; ayrılalı uzun zaman olmuş eski bir evin bir tane çekmecesine dikkatlice katlanıp lavantalanarak konulmuş bir şey zihninizde belirince gülümseyeceğiniz gibi. Öyle itaatkârdı ki... Şöyle ki, bana karşı bile bir nebze itaatkârdı; ufacık çocuklar bile sözümü dinlemezken hem de. Evet, bu en acıklı hikâyedir...

Yoo, keşke Florence onunla uğraşmayı bıraksaydı

da kız zinayla oynamaya devam etseydi. Yaptığı buydu sanırım; gerçi insana böyle bir sözcüğü telaffuz etmesini dahi bilmez izlenimi veren bir çocuktu. Hayır, bunların sebebi itaatkârlılığıydı; arsızlığa, o zavallı herifi harap eden kavga gürültülü ilişkilere olan itaati. Ve Florence'ın da çok bir fark yarattığını sanmıyorum. Ashburnham onun için Bayan Maidan'a olan sadakatinden vazgeçmeseydi, o zaman başka bir kadın için vazgeçecekti. Ama işte gene de bilmiyorum ki. Belki de genç zavallıcık ölüverirdi—zaten alın yazısında vardı ölmek, hem de çok yakında—hem de Florence pencerenin altında Yüzbaşı Ashburnham'la Birleşik Devletler Anayasası'nı konuşurken öğlen yastığını gözyaşlarıyla ıslatmadan ölüverirdi... Evet, Florence huzurla ölmesine müsaade etseydi hatırası zihinlerde daha iyi yer edinebilirdi.

Leonora bir nebze daha iyi bir tavır takınmıştı. Bayan Maidan'ın yanaklarını bir güzel okşamıştı; evet, dizginlenemez bir öfke nöbetine tutulup ona vurmuştu, Edward'ın odalarının hemen dışarısında, otel koridorunda yanağının kenarına sert bir darbe indirmişti. İşte, bütün bunlar Florence'la Bayan Ashburnham arasında yeşeren ani ve sıra dışı yakınlıktan kaynaklanmaktaydı.

Niye mi; çünkü onlarınki sıra dışı bir yakınlıktı. Dışarıdan bakan biri, Rabbin topraklarındaki en gururlu mahlûk olan Leonora'nın, gözündeki değerleri ayaklarının altındaki halıdan farksız iki sıradan Yanki'yle ahbaplık kuracağına ihtimal bile vermezdi. Neyle bu kadar gururlandığını soruyorsunuzdur. Mesela, bir Ashburnham'la evlenmiş bir Powys'di kendisi; bana kalırsa, bu da ona mümkün olduğunca alttan

alta sıradan Amerikalıları küçümseme hakkı vermekteydi. İnsan neden illa bir şeyle gurur duyar bilmem. Sabrıyla, kocasını iflas mahkemesine düşürmemekle de gurur duyabilirdi. Belki duymuştu da.

Hiç olmazsa Florence onu böyle tanımıştı. Akşam yemeğinden önce, otel koridorundaki bir paravanın arkasından çıkagelince Leonora'nın bileğinden sarkan altın anahtarının Bayan Maidan'ın saçına dolandığını görmüştü. Kimse tek kelime etmemişti. Ufak tefek Bayan Maidan'ın beti benzi atmıştı, sol yanağının altı kızarmıştı ve anahtar siyah saçlarından bir türlü ayrılmıyordu. Anahtarı saçından çözen kişi Florence olmuştu; çünkü Leonora öyle bir ruh halindeydi ki, tiksinti duymadan Bayan Maidan'a dokunması mümkün değildi.

Ve kimse tek kelime etmemişti. Anlıyorsunuz ya, dört göz şahitliğindeyken—onunkiler ve Bayan Maidan'ınkiler—Leonora anca Bayan Maidan'ın yanaklarını okşayabilecek kadar salıverebilirdi kendini. Lakin tam o sıra yanlarından bir yabancı geçince, kendine süratle çekidüzen vermişti. İlk başta ağzını bıçak açmıyorsa da Florence anahtarı çıkarır çıkarmaz şöyle diyecek olmuştu: "Düştüğüm hale bak! Halbuki Bayan Maidan'ın saç topuzunu düzelteyim demiştim sadece..."

Gelgelelim, Bayan Maidan bir Ashburnham'la evlenmiş bir Powys değildi; kocası köyün papaz evinden çıkma bir O'Flaherty'diydi zavallıcık. Koridorda perişan halde uzaklaşırken hıçkıra hıçkıra ağlamasında şaşılacak bir yan yoktu. Ama Leonora olayı uzatmaya niyetliydi. Ashburnham'ın odasının kapısını cakayla açmıştı ya, böylece Florence'ın Edward'a mahrem ve

sevgi dolu sözlerle hitap edişini duyabilecekti. "Edward," diye seslenmişti. Ama ortada Edward yoktu.

Anlıyorsunuz ya, ortada Edward yoktu. İş hayatı boyunca ilk ve son kez, Leonora o an tam anlamıyla kendinden ödün vermiş, şöyle feryat etmişti: "Ne korkunç! Zavallı Maisiecik!"

Kendini hemen kaptırmıştı ama artık çok geçti tabii. Hayli tuhaf bir olaydı.

Leonora hakkında haksızca konuşmak istemiyorum. Onu içtenlikle seviyor olmam bir yana, çekirdek aile kabuğumu çatlatıp kırdığı su götürmez olan bu hususta, su götürmez bir yanılgı içindeydi. Zavallı Maisie Maidancığımın Edward'ın metresi olduğuna şahsen—aynı şekilde Leonora da—inanmıyorum. Kalbinde öyle büyük sorun vardı ki, mesela tutkulu bir kucaklaşmaya katiyen kalbi dayanmazdı. Yalın İngilizceyle anlatırsak durum buydu, kanımca en iyisi yalın İngilizce. Öbür ikisi kendilerince nedenlerle ne kadar numara yapıyorlarsa, Maisie de bir o kadar gerçekti. Tuhaf, değil mi? Takdir-i İlahi'nin âdemoğluna yaptığı meş'um şakalardan biri gibiydi aynı. Buna ek olarak, Leonora'nın, başka zaman Bayan Maidan'ın kocasının metresi olup olmadığına aldıracağını sanmıyorum. Edward'ın hanımefendiye yönelik hisli homurtularını ve hanımefendinin o sesleri itaatkârca kabullenişlerini kafaya takmamıştır. Hayır, hiç aldırmamıştı.

Fakat, Bayan Maidan'ın yanaklarının okşanması konusuna gelirsek, Leonora çekilmez bir kâinatın yüzüne indiriyordu tokadını. Çünkü o gün akşamüstü Edward'la ziyadesiyle can sıkıcı bir tartışma yaşamıştı.

Edward mektup göndermeyi sürdürürken, Le-

onora istediği zaman onları açıp bakabilmeye hakkı olduğunu iddia etmekteydi. Bunu kendine hak görmüştü; çünkü Edward'ın münasebetleri öyle tatsız bir hal almışlar, onlarla ilgili öyle çok yalan söylemişti ki, adamın sırlarından haberdar olma önceliği bulunduğu iddiasındaydı. Sahiden başka çıkar yolu yoktu; çünkü zavallı ahmak yaptığı hatalar yüzünden öyle utanç içindeydi ki, suçlarını hayatta itiraf etmezdi. Leonora bunları ağzından kerpetenle almak zorunda kalırdı.

Moralini yerine getiren bir meşgaleydi herhalde. Fakat o ikindi vakti, kür yetkililerinin şart koştuğu bir buçuk saatlik bir yatak istirahatındayken, Albay Hervey diye birinden geldiğini gördüğü mektubu açmıştı. Linlithgowshire'da eylül ayı süresince onda kalacaklardı ve kararlaştırılan gün ayın on biri mi yoksa on sekizi miydi, bilmiyordu. Nasıl ki iki mısır başağı birbirinin aynıysa, mektubun üzerindeki el yazısıyla yazılmış adres de Albay Hervey'ninkiyle aynıydı. O yüzden, o an kocasını gizli gizli nasıl takip edeceğini bilemedi.

Ama gizli gizli takip ettiği su götürmezdi. Edward Ashburnham Leonora'nın daha önce adını duymadığı bir şantajcıya her yıl üç yüz sterlin civarı bir ödeme yapıyordu çünkü. Suratına tokat gibi inmişti; ölüm gibiydi aynı; çünkü kocasının borçlarının gerçek nedenini öğrendiğine kanaat getirmişti. İlişkileri çatırdamıştı anlayacağınız. İlişkilerini asıl darmadağın eden şey ise Monte Carlo'daki tamamıyla alelade bir gönül macerası—bir Rus Grandük'ün metresi olduğu söylenen kozmopolit bir şirretle yaşadığı gönül macerası—olmuştu. Kadın bir hafta boyunca takındığı güzel tavırların bedeli olarak Edward'a zorla yirmi bin

sterlinlik inci bir taç aldırmıştı. Bu parayı bir araya getireyim derken adam epey perişan olmuştur herhalde, halbuki öyle sıradan bir kumarbaz da değildi. Yirmi bin sterlini sahiden karşılamış olabilirdi fakat o latif yaratıkla bir otelde geçirdiği haftanın cüzi faturasını karşılayamamıştı. O zamanlarki serveti beş yüz bin doları buluyordu herhalde.

Öyle ki, ister istemez masaları ziyaret etmeye kendini mecbur hissetmişti ve tek kalemde kırk bin sterlin kaybetmişti. Tamı tamına kırk bin sterlin, hem de hepsi tefeciden alınmış! Ve olanlardan sonra dahi hanımefendinin güzel tavırlarının keyfini sürmeye kendini mecbur—zaruri bir tutkuydu bu—hissetmişti. Şüphesiz daha en başta da yapabileceği üzere, sıkı bir pazarlık sonucu, kaybettiğinin yirmi binden çok daha az kısmını toparlayabilmişti. On bin dolar faturayı kapatmaya yetmiştir bence.

Öyle ya da böyle, servetinde yüz bin sterlin civarı yekpare bir delik açılmıştı. Ve Leonora'nın duruma el atması gerekmişti; Edward bir tefeciden diğerine koşuyordu. Ve bu durum adamın sadakatsizliklerini—tabii bunlara sadakatsizlik denirse—öğrenişinin ilk günlerinde habire olmaktaydı. Ve bunu da sağdan soldan öğrenmişti. Bunu sağdan soldan öğrenmeseydi, kim bilir neler yaşanırdı Tanrı bilir. Herhalde beş parasız kalana dek Leonora'dan bunu gizleyecekti. Ama, Tanrı'nın inayetiyle, malum tefecilere ulaşıp, ödenmesi gereken kesin meblağı öğrenebilmişti. Ve İngiltere'ye gitmişti.

Evet, Edward hâlâ Kirkesinin kollarındayken—Antibes'te, inzivaya çekilmişlerdi orada—Leonora soluğu ikisinin İngiltere'deki avukatının yanında almış-

tı. Edward kadından çabucak sıkılmışsa da, Leonora avukatından işin incelikleri dair öyle dersler almıştı ki, General Trochu'nun 1870'te Prusyalıları Paris'e yaklaştırmama planını andıran yalın bir plan yapmıştı bile. İlk başta planı sonuç verir gibi olmuştu, ya da öyle sanmıştı.

Bunlar 1895'te, yani şu an konuştuğum tarihten—Florence'ın Leonora'ya sözünü geçirmeye başladığı tarihten—dokuz yıl önce gerçekleşmekteydi; işte bu kadar yıl geçmişti üzerinden. Şey, Bayan Ashburnham Edward'ı bütün malı mülkü onun üzerine yapsın diye zorlamıştı kısacası. Onu her şeye zorlayabilirdi; sarsak, babacan, ifade özürlü mizacıyla, Leonora'dan şeytandan korktuğu kadar korkuyordu. Ayrıca kadına büyük hayranlık duyuyordu ve ona, bir adam bir kadına ne kadar tutkun olabilirse o kadar tutkundu. Leonora bunu lehine kullanıp, ona gayrimenkulleri İflas Mahkemesi'nin kontrolüne geçmiş bir şahıs gibi muamele eder olmuştu. Bana kalırsa, Edward için en hayırlısı da buydu.

Gelgelelim, ilk üç yıl bu mesele aralıksız sürmüştü. Beklenmedik borçlar çıkıp durmuştu ve marazlı ahmağımızın işleri kolaylaştırdığı söylenemezdi. Anlıyorsunuz ya, kovalamaca tutkusuyla beraber, yerin dibine girmiş gibi hissetmesine yol açan halet-i ruhiyesinden de eser kalmamıştı. İnanmazsınız ama bir anlamda Leonora'nın o çok nefret ettiği hayal dünyasının bakirliğine büyük saygısı vardı.Dünya üzerinde kendisinin baş sorumlu olduğu böyle bir hadisenin mevcudiyetinden kadının illa haberdar olması fikrinden tam anlamıyla iğrenmekteydi. Bu yüzden, bir şeylerin baş sorumlusu olduğu suçlamalarını gergin bir

tavırla savuştururdu. Eşinin düşüncelerinin bakirliğini korumak istiyordu. Son zamanlarda çıktığımız uzun geziler sırasında—kızlar Brindisi'ye doğru yola çıkmıştı—bunu kendi söylemişti bana.

İşte, doğal olarak, bu üç yıl boyunca Leonora duygusal çalkantı yaşamıştı. Ve bunların üstüne, gerçek bir tartışma yaşamışlardı.

Evet, sert bir tartışma yaşamışlardı. Tartışırken ipin ucunu kaçırmışlardı sanki. Leonora'nın sakince nefretini ifade edişi ve Yüzbaşı'nın da gözleri yaşlı halde yaptıklarından bin pişman oluşu gözünüzde canlanıyor olabilir. Ama durum bundan çok uzaktı. Edward'ın tutkuları ve onlardan utancı, kendini sabah akşam görev yerindeki vazifelerine adamasına yol açmıştı; oldukça manasız pahalılıkta bir adanmışlıktı. Borçlarından bahsederken, zavallı Edward önüne gelenle yatan bir hovardaymış gibi bir izlenim yaratmamışımdır umarım. Öyle biri değildi; hisli biriydi o. Kilyste davasındaki hizmetçi kız güzeldi fakat mahzun bir yüz ifadesi vardı. Bence, Edward onu öperken, daha ziyade kızı teselli etmek istemişti. Ve kız onun tatlı sözlerine kanmış olsaydı, onu Portsmouth ya da Winchester'da mütevazı bir eve yerleştirir ya da dört beş yıl boyunca ona bağlı kalırdı. Bunu yapacak karakterde biriydi.

Hayır, ceplerini boşaltan yalnızca iki gönül ilişkisi olmuştu: Onlar da Grandük'ün metresiyle, Leonora'nın açtığı şantaj mektubunun öznesi olan kişiydi. Gayet hoş bir kadınla gayet tutkulu bir ilişki yaşamıştı. Grandük'ün kadınıyla olan ilişkisini gölgede bırakmıştı. Kadın tanıdık bir subayın eşiydi ve Leonora aralarındaki tutkudan tamamen haberdardı,

onlarınki gerçek bir tutkuydu ve birkaç yıl böyle sürmüştü. Anlıyorsunuz ya, zavallı Edward'ın tutkuları seviye atlamaları açısından gayet akla yatkındılar. Bu tutkular önce bir hizmetçiyle başlamış, bir odalıkla devam etmiş, en son da gayet hoş fakat uygunsuz biçimde evlenmiş bir kadına dek varmıştı.Kadının; şantajla, mektuplar vesaire aracılığıyla, zavallı Edward'dan yılda üç yüz dört sterlin istemeye kalkan edepsiz bir kocası vardı—üstüne Boşanma Mahkemesi ile de tehdit etmişti—. Bu kadının ardından Maisie Maidan gelmiş ve zavallı Maisie'nin ardından da yalnızca bir ilişkisi olmuştu, en son ise hayatının gerçek tutkusu Leonora'yla olan evliliğini kendi ailesi ayarlamıştı ve ona daima büyük hayranlık duymasına rağmen, kadına karşı nazik olmak dışında başka herhangi bir role bürünmeye kalkmamıştı, gerçi bir yandan da Leonora'nın manevi desteğine son derece ihtiyacı vardı...

Fakat yaptığı asıl can sıkıcı borçlar çoğunlukla konumuna uygun olarak bol keseden saçtığı paralardı. Leonora'nın dediğine göre, habire kiracıların kiralarını düşürüyor ve yaptığı bu tenzilatı kiracıların sürekli bir şey sanmalarına yol açıyordu; karşısındaki mahkeme sırasına oturtulan içkicileri habire affediyordu; fahişeleri habire saygın mesleklere sokmaya uğraşıyordu ve tam bir çocuk hastasıydı. Kaç kabahatsizi tutuklanmaktan kurtarıp onlara iş vermişti bilmiyorum. Leonora söylemişti ama kanımca mübalağa yapmıştı ve verdiği rakam o kadar absürttü ki, buraya yazmıyorum bile. Bütün bunları, bir süreklilik sağlamayı—hastanelere ve izci birliklerine yaptığı akıl almaz bağışları, inek yarışmalarına katılanlara ve canlı

denek karşıtı topluluklara ödüller verdiğini de unutmadan— kendine vazife olarak görmüştü.

Gelgelelim, Leonora bunların çoğunu bir noktada kesintiye uğratmayı bilmişti. Paraları Grandük'ün metresine gidince, bu şartlar altında Branshaw Malikânesi'ni ellerinde tutamayacakları belliydi. Kiraları eski fiyattan istemeye başladı; içkicileri ikisine ait evlerden çıkarttı ve bütün topluluklara: "Size artık bağış yok," diyen bir tebligat gönderdi. Çocuklara karşı daha nazikti; hemen hemen hepsine çıraklık ya da ev işi yapabilecek yaşa gelene kadar destek oldu. Anlıyorsunuz ya, kendisinin çocuğu yoktu.

Çocuğu yoktu ya, bütün suçu kendinde aramaktaydı. Powys sülalesinin çulsuz göbeğinden geliyordu ve onu, çocukların Katolik olarak yetiştirilmelerini dahi şart koşmadan, zavallı Edwardcığıma yamamışlardı. Ve bu da, doğal olarak, Leonora'nın gözünde iman kaybı demekti. Leonora'nın da diğer bütün İngiliz Katolikleri gibi mukavemetli, duygusuz bir kadın olduğunu görmenizi sağlayamamışsam, size yanlış bir izlenim vermişim demektir. (Şahsen, ne yaparsam yapayım bu dini sevmem mümkün değil. Daima aklımın bir köşesinde, Leonora'ya rağmen, Kızıl Kadın'ı[41] duyunca tüylerim ürperiyor; Arch Sokağı, Philadelphia'daki mütevazı Dostlar Cemaat Evi'nin[42] sükûnetinde, bu farkındalığa varmıştım.) O yüzden Leonora'nın tuhaf İngiliz usulü dinini, zavallı Edwardcığımın ahvalini tam idare edemeyişinin en büyük so-

41. Protestan retorikçilere göre, Katolik Kilisesi. Kızıl Kadın'la İncil'de bahsi geçen kötülük simgesi Babil'in Fahişesi kastedilmektedir. (ç.n.)

42. Philadelphia'da hâlâ kullanılan en eski Kuveykır cemaat evi olmasının yanında, dünyanın en büyük cemaat evidir. (ç.n.)

rumlusu olarak görmekteyim. Niye derseniz, şurası su götürmez ki, Edward adına yaptığı tek şey—bir ihtimal—anayollarda tesadüfî aşk maceralarına atılır hale gelip de centilmen tavırlı bir derbedere dönüşene dek adamın mahvolmasına ses çıkarmamaktı. Çok daha az zarar vermiş olurdu; hem bu kadar üzülmezdi de. Lafın kısası, mahvoluş ve pişmanlık yaşama ihtimali azalırdı yani. Edward büyük pişmanlık içindeydi.

Ama Leonora'nın İngiliz Katoliği vicdanı, sarsılmaz prensipleri, soğukluğu, hatta metaneti bile bu kendine has durumla ters düşmekteydi. Gayet ciddiyetle ve safça; Roma Kilisesi'nin boşanmayı tasvip etmediğini düşünmekte, kilisesinin Edward Ashburnham'ı sadık bir kocaya çevirmek gibi imkânsız bir görevi kendisinin üstlenmesini bekleyecek kadar canavar ve ahmak bir kurum olduğuna inanıyordu. Kendisi, İngilizler derler ya hani, Nonkonformist[43] bir mizaca sahipti. Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'nde, New England bilinci deriz ona. Bunun nedeni de, elbette ki bu halet-i ruhiyenin İngiliz Katolikleri'ne de sirayet etmiş olmasıdır. Dişlerini sıkarak geçen o yüzyıllar; vicdansız ve alçakça bir baskıyla, kamu görevlerinden dışlanmakla, düşman bir ülkede bir bakıma etrafı kuşatılmış ufak bir garnizon olmakla geçen yüzyıllar dolayısıyla büyük bir resmiyetle davranmaya mecbur kalışları; işte bütün bunlar şu sihirbazlık numarasını yapmak üzere bir araya gelmişlerdi. Ve bana kalırsa, İngiltere'deki Papacılar[44] bile teknik olarak Nonkonformisttirler.

43. Anglikan Kilisesi'nden ayrılan Protestanlar için kullanılır. (ç.n.)

44. Roma Katolik Kilisesi'ne atfen kullanılan Katolik karşıtı terim ya da hakaret. (ç.n.)

Avrupa Papacıları ise pislik, neşeli ve edepsiz bir güruhtur. Ama hiç olmazsa, bu onlara fırsatçı olma imkânı tanımaktadır. Zavallı Edwardcığımı hemen adam ederlerdi. (Bu canavar mahlûklardan böyle ciddiyetsiz bir tavırla bahsettiğim için kusura bakmayın. Bahsetmeseydim kendimi koyuverip ağlayabilirim.) Leonora Milan'da ya da mesela Paris'te, ilgili makama gidip haklı taraf olarak iki yüz dolar alıp, altı ay içinde evliliğini sonlandırabilirdi. Edward da bahsettiğim türden bir derbedere dönüşene dek avare avare dolaşırdı. Ya da insanların içinde çıngar çıkartıp bıyığını yolacak ve yüzünde belirgin izler bırakacak bir barmen kızla evlenebilir, ömrünün sonuna dek de ona sadık kalabilirdi. Günahlarından arınmak için istediği de buydu.

Tutkuları ve utançlarıyla beraber insanların içinde kavga etme, ortalığı velveleye verme, coşkulu fiziksel şiddet; kısacası göz önündelik korkusu da uçup giderdi. Evet, şifayı barmen kızda bulurdu. Ve kadın içkiciyse her şey daha da iyi olurdu; ona göz kulak olmakla uğraşırdı.

Bu konuda haklı olduğumu biliyorum. Kilyste davasından dolayı biliyorum. Anlıyorsunuz ya, o öptüğü hizmetçi kız, ilin Nonkonformist liderinin—bu makama ne deniyorsa artık—ailesinde hastabakıcılık yapmaktaymış. Ve bahsettiğim beyefendi—Tory yönetim kurulu başkanı olan, öyle bir şey işte—Edward'ı mahvetmeyi öyle kafasına koymuş ki, hasta zavallıcığın fitil fitil burnundan getirmişti. Avam kamarasında bu konuyla ilgili sorular sormuşlar; Hampshire sulh hâkimlerini aşağılamaya çalışmışlar; Savaş Bakanlığı'na, Edward'ın Kral'ın verdiği vazifeyi ifa

edecek uygunlukta bir kişi olmadığını belirtmişlerdi. Evet, sağlam papara yemişti.

Sonucu söylemiştim. Alt tabakadan kadınlarla düşüp kalkma hastalığından tamamen kurtulmuştu. Ve Leonora bunu büyük bir lütuf saymıştı. Körpe bir mutfak hizmetçisi yerine, Bayan Maidan'la bağ kurmak—bir çeşit bağdı sonuçta—onu çok da tiksindirmemişti.

Leonora, alttan alta da olsa, o akşam Nauheim'a geldiğinde halinden memnundu desek yeridir.

Uzun yıllar boyu Çitral ve Burma'daki irili ufaklı görevlerde sıkıntılar çekerek işleri yoluna koyar gibi olmuştu—il eşrafından birinin hayatıyla kıyaslandığında yaşamanın ucuz ve dahası, bu tür ilişkilerin olağan ve masrafsız görüldüğü görev yerlerinde—. O yüzden, Bayan Maidan çıkageldiğinde—ve Maidan'la olan ilişkisi genç kocası yüzünden rezaletle sonuçlanabilirdi—Leonora mecburen eve dönmüştü. Düşe kalka, uğraşa didine Branshaw Teleragh'ı elden çıkartarak ve I. Charles'a ait bir tabloyla yadigârı satarak—zavallıcığın onca yıl sırtına geçirecek tek bir düzgün elbisesi olmamıştı—zavallı kocacığını Grandük'ün metresiyle tanışmasından önceki mali durumuna geri döndürmeyi bilmişti. Ve bittabi Edward da finansal açıdan ona az da olsa yardım etmişti. Çoğu erkeğin hemen kanının ısındığı bir adamdı. Oldukça şık giyimli ve puro delicisini size uzatmaya istekli—bu tür şeyler işte—bir tipti. O yüzden, ayaküstü tanıştığı bazı yatırımcılar ona arada sırada iyi, akla yatkın, kârlı tüyolar verirlerdi. Ve Leonora biraz kumardan zarar gelmeyeceği kanısındaydı. İngiliz Papacılar bunu nadiren de olsa tasvip etmeyebiliyorlardı, niye bilmem.

Öyle ki yatırımlarının büyük kısmı olumlu sonuç vermiş ve Edward'ın durumu Branshaw Malikânesi'ni tekrar açıp, il sulh hâkimi görevine geri dönebilecek denli düzelmişti. Bu yüzden Leonora Maisie Maidan'ı itirazsızca—hatta bir rahatlama duygusuyla—kabullenmişti. Zavallı çocukcağızı çok sevmişti, birilerini sevmeye mecburdu sonuçta. Hem şu da vardı ki, Maisie'ye güvenebileceğini hissetmişti. Maisie adamın hediye yüzüğünü şiddetle reddettiğinden dolayı Edward'dan haftada birkaç binlik tırtıklamayacağına dair ona güvenebilirdi. Edward'ın kızla ilgili homurdandığı ve ona, Leonora'ya hiç düzmediği kadar övgüler düzdüğü doğruydu. Ama bu da bir rahatlama yaratmıştı. Bana kalırsa, Edward oldu ki hayatının aşkına rastlasaydı, bunu gayet hoş karşılardı. Rahata ererdi.

Hem zavallı Bayan Maidancığımdan iyisini mi bulacaktı; o kadar hastaydı ki, pahalı gezintilere çıkmayı isteyecek hali yoktu. Maisie'nin Nauheim'a gidiş masraflarını bizzat Leonora üstlenmişti. Parayı gençten kocasına vermişti; çünkü biz buna asla müsaade etmezdik ama kocasının endişeli ızdırabı yüzünden okunuyordu. Zavallı şeytan!

Zannedersem, Hindistan'dan yaptıkları yolculuk sırasında, Leonora hayatı boyunca olmadığı kadar mutluydu. Edward kızı baştan aşağı sarıp sarmalamıştı—çocuklu bir baba gibiydi aynı—; battaniyelerle, ilaçlarla ve benzeri şeylerle o güverte senin bu güverte benim peşinden koşturmuştu. Gelgelelim, öbür yolcular duruma ayılmasınlar diye son derece ihtiyatlı davranmıştı. Leonora ise Bayan Maidan'a karşı anaç bir tavır benimsemişti sanki. Manzara gayet iyiydi

yani. İyi insanlardan olma insaniyetli, zengin karı koca zavallı, kara gözlü, ölüm döşeğindeki bir kızcağızın kurtarıcısı rolünü üstlenmişti. Leonora'nın Bayan Maidan'a karşı sergilediği bu tavır kıza vurduğu şamarın da kısmen sebebiydi. Çikolataları uygunsuz bir anda cebe indiren yaramaz bir çocuğa vuruyordu sanki.

Uygunsuz bir an olduğu su götürmezdi. Leonora, mağdur subay tanıdığından gelen şu şantaj mektubunu açmasıyla, tekrar o eski dehşet hissine kapılmıştı. Gittiği yol gene sonsuza uzanırmış gibi durmaktaydı; Edward'ın ondan sakladığı yüzlerce binlerce şey olduğunu hayal etmişti. Öyle ki bu sakladıkları yüzünden gene bir yerleri ipotek ettirmesi, bileziklerini gene rehin bırakması, gene ve daima o dehşet hissini yaşaması icap edebilirdi. Dayanılmaz bir öğleden sonra geçirmişti. Mesele bir boşanma davasıyla alakalıydı ve Edward gibi o da bu konunun milletin kulağına gitmesini engellemek istemiş, bu yüzden de ödeme yapmayı devam etmesinin gerekli olduğuna kanaat getirmişti. Ve buna çok da aldırdığı yoktu. Yılda üç yüz sterlin bulamayacak halleri yoktu ya. Aslen bir de mükellefiyetlerin artacağı korkusu vardı işte.

Edward'la yıllardır şöyle oturup adamakıllı muhabbet etmemişti; muhabbetleri binilecek trenle ya da tutulacak hizmetçiyle ilgili planların ötesine hiç geçmemişti. Ama öğleden sonra adamın muhabbet açmasına mecburen ses etmemişti. Ve Edward cephesinde değişen bir şey yoktu Bir kitabı on yıl sonra açıp yine aynı sözcüklerle karşılaşmak gibiydi. Gerekçeleri yine aynıydı. Davadan ona bahsetmek istememişti; çünkü bir ihtimal şantajcılık yapan bir subay tanıdıkları ol-

duğu haberiyle Leonora'nın zihnini kirletmek istememişti ve niyeti eski aşk ışığının itibarını korumaktı. O kadının kocasını takmadığı kesindi. Ve dünyada ona düşman kimsenin olmadığına dair yemin üstüne yemin etmişti. Leonora ona inanmamıştı.

Bir değil iki değildi bu yaptığı. Ve Leonora bu sefer yanılmaktaydı; çünkü Edward bu konuda nispeten güvenilir bir tavır sergilemekteydi. Çünkü doğruca postahaneye yollanmış ve birkaç saatini avukatına çekilecek telgrafı kodlamaya harcamış, inatçı adamdan peşindeki herifi derhal tutuklama emri çıkartmakla tehdit etmesini istemişti. Sonra da itilip kakılmanın zavallı Leonora'ya artık fazla geldiğini söyledi. Bu da onun olağanüstü hikâyelerinin sonuncusuydu ve şantajcı çirkefleşecek olursa, Boşanma Mahkemesi'ne bizzat gitmeyi göz almaya hazırdı. Hepsine göğüs gerecekti. Milletin diline düşmeye, gazetelere, bütün o lanet temaşaya... Basitçe böyle söylemişti.

Gelgelelim, Leonora'ya nereye gittiğini söylememek gibi bir hata yapmıştı; dolayısıyla telgraf kitabını almak üzere odasına gittiğini ve iki saat sonra Maisie Maidan'ın odasından çıktığını görünce, Leonora, kendisi iki saat boyunca sessiz bir ızdırap çekerken, Edward'ın o saatlerde Maisie Maidan'ın kollarında olduğunu hayal etti. İşte bunu katlanılmaz bulmuştu.

Aslına bakılırsa, Maisie'nin Edward'ın odasındaki varlığı kısmen düşkünlüğünün, kısmen kibrinin, kısmen ise hepten masumiyetinin bir neticesiydi. Öncelikle şunu belirtmeli ki, bir hizmetçi tutabilecek durumu yoktu; her kuruşun kıymeti olduğu için, otel görevlilerine iş yaptırmaktan mümkün olduğunca kaçınmaktaydı ve konaklama süresinin sonunda yüksek

bahşişler vermek zorunda kalacak diye ödü kopuyordu. Edward içinde on beş farklı boyda makas bulunan şu harika çantalarından birini ona ödünç vermişti ve camdan bakıp da postaneye giden adamı görünce, fırsattan istifade çantayı iade edeyim demişti. İade etmesine bir mani görmemişti, gerçi adamın yatak yastıklarına öpücük kondurduğu aklına gelince belirgin bir pişmanlık duymuştu. İşte böyleydi hali.

Ama Leonora'nın şundan en ufak bir şüphesi yoktu ki, Florence bu olayla beraber ona sözünü geçirmeye başlamıştı. Bu olay Florence'ın bazı şeylere vakıf olmasına yol açmıştı ve Florence Ashburnhamların tuzu kuru iyi insanlar falan olmadıklarından bihaber yegâne canlıydı. Ansızın iç dünyasını Florence'a çok açmamaya—bu da bir nevi şantajın ödemesi oluyordu—karar vermişti, gayesi zavallı Maisie'yi biraz olsun bile kıskanmadığını Florence'a kanıtlayana dek gözlerini onun üzerinden ayırmamaktı. İşte bu yüzden eşimle kol kola yemek salonuna girmiş ve yine bu yüzden göstere göstere masamıza oturmuştu. Yalan yok, o akşam bir an olsun yanımızdan ayrılmadı, tabii kendisinden özür dilemek amacıyla Bayan Maidan'ın odasına kadar çıkıp Edward'ın onu akşam göstere göstere bahçelere götürmesine müsaade etsin diye istirhamda bulunmasını saymazsak. Bayan Maidan epey dalgın bir ifadeyle, topluca oturduğumuz lobiye inince kendisi demişti bunu: "Hadi bakalım Edward, kalk da Maisie'yi Gazino'ya götür. Bayan Dowell'ın Connecticut'taki Fordingbridgeli sülalelerden bahsetmesini iple çekiyorum." Meğerse Florence, Ashburnhamlar daha oraya gelmeden evvel Branshaw Teleragh'ın iki yüzyıl boyunca asıl sahibi olan bir süla-

leden geliyormuş. Ve çiftimizi şen şakrak karşılamasına şahit olabileyim diye, o salonda, Florence yatmaya gittikten çok sonra bile, yani başımda oturmayı sürdürmüştü. İşini biliyordu.

İşte bu da M—— şehrine gideceğimiz günü belirlememe imkân vermişti. Tam da o gün zavallı Bayan Maidan vefat etmişti. Döndüğümüzde ölü halde bulmuştuk onu. Öyle ürkütücü ki, hele ki bütün bunların ne manaya geldiğini çözmeye kalktığınızda...

Hiç olmazsa, Leonora İrlanda Katoliği olduğunu söyleyince yaşadığım rahatlamanın derecesi aynı zamanda o çifte duyduğum sevginin derecesini de verecektir. Bu öyle yoğun bir sevgiydi ki, bugün bile Edward aklıma düşünce illa bir iç çekerim. Onlarla daha fazla vakit geçirebilir miydim, hiç sanmıyorum. İyice yorgun düşmüştüm. Şunu içtenlikle söylüyorum, Leonora'nın Florence'ı kıskandığına dair şüphelerim kopardığı yaygaranın sebebiyse, o halde keşke ipini koparmış bir öfkeyle Florence'a saldırsaymışım. Kıskançlığın şifası yoktu. Ama Florence'ın İrlandalıları ve Katolikleri büsbütün ahmakça bir şekilde dalga konusu yapmasının da kati surette özrü yoktu. Ve iki dakika içinde durumu toparlamışa benziyordum.

Ben durumu toparlarken, uzun bir süre sabit bakışlarla, tuhaf tuhaf bana bakmıştı. En son şöyle demeyi başarmıştım:

"Durumu kabullen. Dininden hazzetmediğimi itiraf ediyorum. Ama seni çok sevdiğim bir gerçek. Hiç kimseyi böyle sevmedim desem yalan olmaz, ayrıca kimse de beni bu kadar, yani kanımca senin sevdiğin kadar sevmemiştir."

"Ah, çok seviyorum hem de," demişti. "Keşke her

erkek senin gibi olsa diyecek kadar çok. Fakat başkalarını da hesaba katmalı." Aklından zavallı Maisie'yi geçiyordu besbelli. Önümüzdeki göğse kadar gelen duvardan bir parça yapışkan otu kopardı. Otu geçmek bilmez bir dakika boyunca işaret ve baş parmağı arasında ezdikten sonra harpuştanın üzerinden attı.

"Aa, durumu kabullenirim," dedi en sonunda, "Tabii sen kabullenebilirsen."

VI

"Durumu kabullenirim," cümlesine güldüğümü hatırlıyorum; çünkü yanılmıyorsam, bunu müthiş bir ciddiyetle söylemişti. Ben de ona şu tarz bir şey demiştim:

"Öyle deyince iş bitmiyor. Yani, özgür Amerikan vatandaşı olarak din kardeşlerinle ilgili keyfim ne isterse söyleyebilme özgürlüğüm olmalı. Ve bana kalırsa, Florence da keyfi ne isterse düşünebilme ve nezaket kuralları çerçevesinde bunları söyleyebilme özgürlüğüne sahip olmalı."

"Din kardeşlerime," diye cevapladı Leonora, "Ya da inancıma yönelik tek kelime ters bir şey söylemezse iyi eder."

İşte o an fark ettim ki, ses tonu olağandışı, hatta tehditkâr sertlikteydi. Bana bakarak fakat Florence'a hitaben, Florence'ın aşırıya kaçan tek bir hareketinde karının gözünün yaşına bakmam der gibiydi. Evet, o an Leonora'nın bana bakarak fakat Florence'a hitaben sanki şöyle dediğini aklımdan geçirdiğimi hatır-

liyorum:

"Bana istediğin kadar öfkelen. Bütün malım mülküm senin olsun ama beni ayaklarını sildiğin bir paspasmış gibi davrandığın inancımla ters düşüreceğinden, bu durumla alakalı tek kelime edeyim deme."

Lakin bana kalırsa, söylediklerinde ciddi olmadığı ortadaydı. İyi insanlar, ne kadar mezheplere bölünmüş olursa olsunlar, birbirlerini tehdit etmezler. O yüzden Leonora'nın sözlerini şöyle yorumlamıştım:

"Florence din kardeşlerime yönelik ters bir şey söylemese iyi olur; çünkü bu konuda çok hassasım."

Dolayısıyla, Edward'la beraber kuleden inişlerinden kısa süre sonra, Florence'a tam da bu sözlerle konuyu çıtlattım. Ve şunu anlamanızı isterim ki; Edward'ın, kızın ve de Florence'ın vefatlarının hemen ertesi, hani derler ya, yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu ne biraz olsun fark edebilmiş ne de içimde ufacık bir şüphe uyanmıştı. Sonrasında beş dakikalığına, Leonora'nın kıskançlık yaptığı ihtimali bile beni eğlendirmeye yetmişti ama alev alev mizacında bir daha benzer bir harlama olmadı. Bunu neye yorsam ki?

Onca zaman, bütün vasfım erkek bakıcılıktan ibaretti. Ve işbirliği yapıp ellerini benden gizleyen o üç tecrübeli kumarbaza karşı şansım var mıydı? Mümkün müydü böyle bir şansımın olması? Bire karşı üçtüler ve bütün derdimi tasamı unutturmuşlardı. Yarabbi, nasıl da unutturmuşlardı derdimi tasamı, cennetin bile bütün dünyevi sıkıntıları bitireceğinden, bana aynı mutluluğu sunacağından şüpheliyim. Ve ellerinden daha iyisi gelir miydi ya da işleri daha da berbat edecek ne yapabilirlerdi acaba? Bilmiyorum.

Zannedersem, onca zaman boyunca bendeniz aldatılan koca olmuştum ve Leonora Edward'ı cümle âleme pazarlamaktaydı. Uzun hayatı boyunca Golgotha'ya çıkarken taşımaya mecbur olduğu haç buydu işte.

Aldatılan koca olmak nasıl bir şey diye soruyorsunuzdur şimdi. Olacak iş değil, bilmiyorum açıkçası. Değişen bir şey olmuyor. Cennet sayılmazdı yaşadıklarım fakat cehennem de denemezdi. Yani iki arada bir deredeydi halet-i ruhiyem. Ne diyorlardı buna? Araf. Yoo, değişen hiçbir şey olmamıştı bende. Ölüp gitti hepsi; Yargıç'ın huzuruna çıktılar ya, umarım Yaradan merhamet pınarlarını onlardan esirgemez. Buna kafa yorması bana düşmez. Bana ancak şöyle demek düşer, Leonora'nın dindaşları diyor ya hani: "*Requiem aeternam dona eis, Do mine, et lux perpetua luceat eis. In memoria aeterna erit....*"[45] Hangisiydi onlar? Adil? Adaletsiz? Tanrı bilir! Bence o ikisi zavallı sefil insanlardı, ebedi bir gazabın gölgesine saklanıp, yeryüzünde sürünüyorlardı. Çok korkunç...

Hem de çok korkunç. Geceleri kimileyin malum yargı anına ait bir görüntü gelir gözümün önüne. Herhalde daha önce bir yerlerde gördüğüm bir tabloyu hatırlatmaktaydı. Fakat uçsuz bucaksız bir arazi üzerinde, havada asılı duran üç şekil görür gibiyim, şekillerden ikisi samimi bir kucaklamayla birbirlerine kenetlenmişken, diğeri kabul edilmez biçimde uzak kalmıştı onlardan. Yargı ânı tablom siyah beyaz renklerdeydi, gravür de olabilirdi aslında; çoğaltılmış

45. "Tanrım, onlara ebedi huzur bahşet ve daimi bir ışık vursun üzerlerine. Sonsuza dek anılır..." Dowell cümleyi yarıda keser, son kısmı yani "adil insan" kısmını söylemez. (ç.n.)

bir fotoğrafa bakıp gravür mü değil mi ayırt etmem mümkün değil. Ve uçsuz bucaksız düzlük de Tanrı'nın eli olup, millerce uzanmakta; üstünde ve altında geniş boşluklar bulunmaktaydı. Ve hepsi Tanrı'nın huzurundaysalar da, diğerlerinden ayrı düşen Florence'tı.

Ve ne diyeceğim size, o şiddetli yalnızlığını görünce ileri atılıp onu teselli etmek için yanıp tutuşuyorum resmen. Diyeceğim o ki, içinizden gelerek yapmadığınız sürece, ona engereğe has bir kin güdüyorsanız ve Tanrı'nın elinde bile olsanız, bir insana on iki yıl bakıcılık yapamazsınız. Ama geceleri, ne zaman o yargı ânı görüntüsü gözlerimin önüne gelse, kendimi zapt ettiğimin farkındayım. Florence'tan nefret ediyordum ama. Florence'tan öyle çok nefret ediyorum ki, onu ebedi bir yalnızlığa layık görmekteyim. Bu yaptığı şeye ne gerek vardı? O bir Amerikalıydı, New Englandlıydı. Şu Avrupalılara yoğun bir tutku duymamıştı hiç. Sefil, ahmak Edward'ı kendinden uzaklaştırmıştı ve inşallah Edward gittiği yerde huzuru bulmuş; o zavallı kızı kollarından tutup sıkıca sarmıştır! Ve, hiç şüphesiz, Maisie Maidan genç kocasına tekrar kavuşacak, Leonora da, kendinden emin ve huzurla, bir kuzey ışığı ve Tanrı'nın baş meleklerinden bir tanesini yakacaktır. Ben ise... Ee, belki bana bineceğim bir asansör bulurlar. Ama Florence...

Bunu yapmamalıydı. Bunu yapmamalıydı. Çok da kâle alınmayacak bir meseleydi sanki. Zavallı Edwardcığımı tamamen kibrinden dolayı kancayı takmıştı; hayır gezilerine has büsbütün ahmakça bir neşeyle, Leonora'yla adamın arasına girmişti. Fark ettiniz mi, Edward'ın metresiyken, bir yandan da habire adamı karısıyla birleştirmeye çalışmasını yani?

Leonora'ya bağışlanmadan dem vurur, uyanık Amerikalı bakış açısıyla yaklaşırdı konuya. Ve Leonora'nın ona karşı yaklaşımı ise onun nasıl bir kaltak olduğunu içermekteydi. Bir keresinde Florence'a, sabahın köründe şöyle demişti:

"Senin yanın kocanın yanı demek için kocamın yatağından çıkıp bana geliyorsun. Farkındayım, sağ ol."

Fakat bu bile Florence'ı durduramamıştı. Kısacık bir hayat sürüp göçüp gittikten sonra, dünyayı bulduğundan az daha aydınlık bir yer olarak bırakmak istediğinden ve Leonora ona bir şans verecek olursa, halet-i ruhiyesini düzelttiği kanısındaki Edward'dan, kendisine minnettar şekilde ayrılacağından bahsedip durmuştu. "Onun her şeyden öte, şefkate ihtiyacı var," demişti.

Ve Leonora, bana kalırsa şöyle cevaplardı—sonuçta bu hakarete yıllardır katlanmaktaydı—:

"Tabii ya, bırak peşini. Böylece gizli gizli birbirinize mektuplar yazmaya, tuttuğunuz odalarda zina yapmaya devam edebilin. İkinizin ciğerini biliyorum ben, bunu bilin de. Hayır. Durumu mevcut haliyle tercih ederim."

Florence kimileyin Leonora'nın görüşlerini duymazdan gelirdi. Bu görüşlerin bir hanıma yakışır görüşler olmadığını düşünürdü. Kalan zamanda ise, Edward'a duyduğu aşkın tamamıyla manevi—kalbinden ötürü—olduğuna Leonora'yı ikna etmeye uğraşırdı.

"Maisie Maidan'ın dediğine inanıyorsun da—öyle diyorsun ya—neden benim dediğime inanmıyorsun?"

Leonora, anladığım kadarıyla, o sıra odasındaki aynanın önünde saçını yapmakla meşguldü. Ve dönüp, genelde bakmaya tenezzül etmediği Florence'a gözlerini dikmiş, duygusuz ve sakin bakışlarla şöyle demişti:

"Bir daha Bayan Maidan'ın adını ağzına alayım dene sakın. Onu öldürdün. İkimiz bir olup öldürdük onu. Ben de senin kadar alçak bir insanım. Bunun hatırlatılmasından hoşlanmıyorum."

Florence hemencecik, şöyle böyle tanıdığı bir insanı, dünyayı bulduğundan az daha aydınlık bir yer olarak bırakmak için sarf ettiği çabaları gereğince, tüm iyi niyetiyle Edward'dan kurtarmaya çalıştığı bir insanı nasıl incitebilirim diyerek lafazanlığa başlamıştı. İşte böyle kendi kendine bir çözüm üretmişti. Sahiden düşünmüştü bunu. Leonora ise sabırla şöyle demişti:

"Öyle olsun, şöyle diyelim o zaman: 'Onu ben öldürdüm ve bu mesele şahsıma ızdırap veriyor.' İnsan birini öldürmüş olduğu fikrinden hazzetmez. Doğal olarak yani. Onu Hindistan'dan hiç getirmeseydim keşke."

Ve doğruya doğru, Leonora meseleye aynen böyle bakmaktaydı. Azcık dobra dobra ifade edilmişti ama Leonora daima dobra açıklamalarıyla nam salmıştı zaten.

M—— antik şehrini gezmeye gittiğimiz gün aynen şunlar oldu:

O zaman bile zavallı kızcağıza karşı içi acıma ve pişmanlıkla dolu olan Leonora, otelimize döner dönmez doğruca Bayan Maidan'ın odasına gitmişti. Tek istediği kızcağıza şefkat göstermekti. Ve odaya girdi-

ğinde ilkin, üzerine kırmızı bir kadife masa üstüsü serilmiş, üstü boş yuvarlak masada duran, ona hitaben yazılmış mektup gözüne takılmıştı. Şu tür cümleler geçiyordu mektupta:

"Of, Bayan Ashburnham, bunu nasıl yapabildiniz? Size öyle güvenmiştim ki. Edward'la ikimiz hakkında benle hiç konuşmadınız ama size yine de güvendim. Beni kocamdan satın almaya nasıl cüret edersiniz? Öyle yaptığınızı duydum; Edward'la Amerikalı Hanım lobide bu konudan bahsediyorlardı. Buraya geliş paramı ödemişsiniz. Of, nasıl yaparsınız bunu? Nasıl yaparsınız? Doğruca Bunny'nin yanına dönüyorum."

Bunny Bayan Maidan'ın kocasıydı.

Ve Leonora, mektubu okumayı sürdürürken, daha kadın nerede diye bakmadan, odanın boşaltıldığı hissine kapıldığını, ne masada herhangi bir belge ne de askılıkta kıyafet bulunduğunu ve olağandışı bir sükûnet olduğunu söylemişti. Öyle bir sükûnet vardı ki, demişti, âdeta odada bulunan bir şey bütün sesi içip bitirmişti. Mektubun altındaki notu okurken bu hisle mücadele etmesi gerekmişti.

"Beni zina yapayım diye yanında istediğinizden haberim yoktu," diye başlıyordu not. Zavallı kızcağızın okuma yazması çat pattı. "Kuşkusuz böyle bir şeye hakkınız yoktu ve bendeniz asla zina yapan kadın olmak istemedim. Ve Edward Amerikalı Hanım'a benden zavallı yavru sıçan diye bahsetti. Baş başayken bana hep yavru sıçan derdi ve bunu olay yapmazdım. Ama onunla konuşurken benden öyle bahsettiğine göre, demek ki beni sevmiyor artık. Of, Bayan Ashburnham, sizin engin bir tecrübeniz var, bense daha toyum. Siz bir şey demeyince ben de bir şey olmaz

diye düşünmüştüm ve böyle beni getirmezdiniz görüşündeydim. Bunu yapmasaydınız keşke, hem de ikimiz aynı cemaatten..."

Leonora burayı okuyunca bir çığlık koyuverdiğini söylemişti.

Hemen sonra Maisie'nin sandıklarının toplanık olduğunu görmüş ve Bayan Maidan'ı aramaya çıkmıştı, bütün oteli aramıştı. Müdür, Bayan Maidan'ın ücreti ödediğini ve Reiseverkehrsbureau'dakilerden[46] Çitral'e[47] acele dönüş yolculuğu planı hazırlamalarını istemek üzere istasyona gittiğini söylemişti. Geri geldiğini görür gibi olmuştu ama pek de emin değildi. Koca otelde hiç kimse kızcağızı merak etmemişti. Ve kızcağız, salonda tek başına dolanırken, belli ki Edward'la Florence'ın öbür tarafına oturduğu bir paravanın yanına çökmüştü. Değerli çiftimiz arasında neler yaşandığını ne o zaman ne de sonra öğrenebildim. Kızın kalbinde yarattığı tahribatla alakalı olarak, Edward'a bazı dostça uyarılarda bulunarak zavallı Edwardcığımdan kendini uzaklaştırmaya başlamak üzereydi kanımca. Edward da hislenerek aralarında bir şey yaşanmadığına; Maisie'nin Nauheim'a geliş parasını eşinin kendi cebinden ödediği zavallı yavru bir sıçandan ibaret olduğunu belirtmişti. Bu da kızcağızın vehme kapılmasına yetmişti.

Hem de nasıl kapılmıştı. Leonora, gittikçe daha da paniğe kapılarak, yüreğini kaplayan yoğun bir pişmanlıkla oteldeki bütün ortak lobilere bakmıştı: yemek salonuna, lobiye, schreibzimmer'a,[48] kış bah-

46. *Alm.* Turist Bürosu. (ç.n.)

47. Pakistan'ın Hayber-Pahtunhva eyaletinde bir şehir. (ç.n.)

48. *Alm.* Yazı salonu. (ç.n.)

çesine. Yalnızca mayıstan ekime kadar açık olan bir otele ne diye kış bahçesi yapmışlardı, Tanrı bilir. Ama yapmışlardı işte. Ve sonra Leonora, Maisie'nin odasına dönüp dönmediğine bakmaya koşmuştu—evet, merdivenleri koşarak çıkmıştı—. Kızcağızı bu iğrenç yerden alıp götürmeye karar vermişti. Gözüne garabet bir yer gibi gelmişti burası. Çok serinkanlı bir yaklaşım sergilemiyordu falan demek istediğim yok. Leonora, Leonora'ydı hep. Fakat acımasız hakkaniyet gereğince, onunla aynı cemaatten gelen bu kızcağızın annesi rolüne bürünmesi şarttı. Bununla alakalı olarak, kafasında bir çözüm vardı. Edward'ı Florence'la ikimize bırakacaktı ve zavallı genç kocasının yanına varana dek, bütün vaktini kızcağıza bir sevgi ortamı yaratmaya harcayacaktı. Çok geç kalmıştı tabii ki.

İlkin Maisie'nin odasına göz atmaya tenezzül etmemişti. Hemen akabinde, içeri girer girmez, yatağın ardında yüksek topuklu giymiş bir çift ufak ayağın uzandığını gördü. Maisie elbise bavulunun kayışını bağlayacağım derken ölmüştü. Çok grotesk biçimde ölmüştü; minyon vücudu öne doğru düşüp sandığın içine girmiş ve kapağı, kocaman bir timsahın çeneleri misali, üzerine kapanmıştı. Anahtar elindeydi. Japonların saçlarını andıran kara saçları önüne dökülmüş ve vücuduyla yüzünü kapatmıştı.

Leonora kızcağızı kaldırmış—tüy kadar hafifti—ve onu, üzerine düşen saçlarıyla beraber yatağa yatırmıştı. Bir hokey müsabakasında gol atmışçasına gülümsüyordu. Kızın intihar etmediğini anlamışsınızdır. Kalbi duruvermişti işte. Görmüştüm onu; yanaklarının üzerinde upuzun kirpikler, dudaklarında bir gülümseme, dört bir yanında çiçekler vardı. Elinde be-

yaz bir zambak dalı tutmakta, daldaki çiçeğin başağı omzunun üzerinde durmaktaydı. Etrafındaki cenaze evi mumlarının günışığı altında aynı bir gelin gibiydi ve ayakları ucuna diz çökmüş, yüzleri saklı iki rahibenin beyaz takkeleri de onu mutlu, müşfik diyara—ya da artık neresiyse orası—taşıyacak iki kuğuydu belki de. Bana kızcağızı gösteren Leonora'ydı. Diğerlerinin onu görmesine hayatta müsaade etmezdi. Anlıyorsunuz ya, zavallı Edwardcığımın duygusallaştığını görmek istemiyordu. Ceset görmeye dayanamazdı. Ve Leonora, Maisie'nin ona mektup yazdığını hiç çıtlatmamasından ötürü, ölümün dünyadaki en tabi şey olduğunu varsaymıştı. Çok geçmeden unutmuştu hatta. Doğruya doğru, pek pişmanlık duymadığı tek gönül macerası buydu.

II. BÖLÜM

I

Bayan Maidan 4 Ağustos 1904'te vefat etmişti. Ve 4 Ağustos 1913'e kadar hiçbir şey yaşanmamıştı. Tarihler tuhaf biçimde tesadüf etmiş fakat bunun, bizim tesadüf dediğimiz zalim Takdir-i İlahi'nin uğursuz, bir bakıma gülünç ve nihayetinde acımasız usullerinden biri olup olmadığını bilmiyorum. Çünkü Florence'ın, hipnotize edilmişçesine, onu belli davranışlar sergilemeye iten batıl inançları da bunun sebebi olabilirdi hani. Öyle ya da böyle, 4 Ağustos'un onun nazarında önemli bir tarih olduğuna şüphe yoktu. Evvela, Florence 4 Ağustos'ta doğmuştu. Ardından, gene aynı tarihte, 1899 yılında, Jimmy adlı genç bir adamı da yanına alarak dayısıyla dünya turuna çıkmışlardı. Lakin buna tesadüf denemezdi pek. Sözde problemli bir kalbi olan iyi kalpli ihtiyar dayısı, incelik yaparak, reşit oluşunu kutlamak gayesiyle doğum günü hediyesi olarak ona bu yolculuğu vermişti. Bu sefer, 4 Ağustos 1900'de, hiç şüphesiz ki kendi hayatına ve benimkine de renk katan bir davranışa boyun eğmişti. Hiç şansı yoktu. O sabah muhtemelen kendine doğum günü hediyesi vermekteydi.

4 Ağustos 1901'de benimle evlenmiş ve şiddetli bir fırtına—kalbine zarar veren o fırtına—eşliğinde Avrupa'ya doğru yola çıkmıştık. Ve kendine doğum günü hediyesi verdiği barizdi—içinde acınası hayatımın bulunduğu bir doğum günü hediyesi—. Size evliliğimle alakalı hiçbir şey anlatmadığımı fark ettim. Şöyle gelişmişti: Yanılmıyorsam, Florence'la ilkin Stuyvesantlıların On Dördüncü Cadde'deki mekânında karşılaştığımı söylemiştim ve o andan itibaren, zayıf denebilecek tabiatım elverdiğince inatçılık ederek, ona sahip olamasam dahi, hiç değilse onunla evlenmeyi kafama koymuştum. İş güç sahibi değildim; kimseyle ticari bir ilişkim de yoktu. Stamford'da, rezil bir otele yerleşmiştim işte ve vaktimin çoğunu Bayan Hurlbirdlerin evlerinde, en olmadı verandalarında geçirmekteydim. Bayan Hurlbirdler, anlaşılmaz ve inatçı bir şekilde, varlığımdan hoşnut değillerdi. Fakat böyle hallerde devreye giren ulusal terbiyeleri onlara mani olmaktaydı. Florence'ın kendi oturma odası vardı. Oraya hoşlandığı insanları davet etme hakkına sahipti ve ben de elimi kolumu sallayarak odaya girebilmiştim. Takdir edersiniz ki üzerimde ürkeklik vardı fakat bu sefer, bir otomobilin önünden geçerek yolun karşısına varmaya azmetmiş bir tavuk gibiydim. Florence'ın sevimli, mütevazı, eski tarz odasına girmiş, şapkamı çıkarmış ve oturmuştum.

Florence'ın birkaç arkadaşı daha vardı tabii. New Englandlı dalyan gibi gençlerdi hepsi; gündüzleri New York'ta mesailerini tamamlar ve ancak akşamları doğdukları köyde kalmaya vakitleri olurdu. Ve o akşamlar, benim sergilediğim kararlığın tıpatıp aynısı bir kararlılıkla, içeri girip Florence'a yaklaşırlardı. Ayrıca

şunu da söylemezsem olmaz; onlar da aynı benim gibi Bayan Hurlbirdlerin gözünde sevimsiz bulunmuşlardı.

O ikisi var ya, garip kocamış mahlûklardı. Üstüne lanet inmiş kadim bir sülalenin üyesi gibiydiler. Hanım hanımcıktılar, usturupluydular ve iç çekerken bile bunlardan taviz vermezlerdi. Kimi zaman gözlerine yaşlar dolduğunu görürdüm. Florence'a yaptığım kurun hemen sonuç verdiğinden haberim yoktu. Belki de bunun sebebi daima gündüzleri, sıcak ikindi vakitlerinde, toz bulutları ince yapraklı karaağaçların ta tepesinde sis misali yükseldiği sırada ona kur yapmış olmamdı. Bana kalırsa, akla gelebilecek her yakınlığın insanı dehşete sürüklediği, Connecticut'ta bir temmuz ikindisinden sonra, akşamları latif aşk zaferleri için daha uygun bir vakitti. Fakat, onu hiçbir zaman öpücüklere boğmamışsam da iki hafta boyunca temel arzularını keşfetmeme ses çıkarmamıştı. Ve bu arzuları gerçekleştirebilecek konumdaydım.

Bir keyif adamıyla evlenmeyi ve Avrupa'da bir evi olmasını istiyordu. Kocasının İngiliz aksanı, yılda elli bin dolarlık gayrimenkul geliri olsun, bu geliri arttırmaya kalkmasın istiyordu. Ve—hafifçe çıtlatmıştı—evliliğinde fiziksel tutku olsa da olurdu, olmasa da. Amerikalılar, anlıyorsunuz ya, bu tarz izdivaçları bir saniye bile düşünmeden göze alabiliyorlar.

Bu bilgileri dolu dolu geçen bir muhabbet esnasında—bilgileri Rialto, Venedik'le alakalı kurduğu cümlelerin arasına azar azar yerleştirmişti ve Balmoral Şatosu'nu dolu dolu anlatırken, hayalindeki kocanın ona İngiliz Kraliyetiyle tanıştırabilecek biri olduğunu söylemişti—nakletmişti. Anlattığına bakılırsa, Büyük

Britanya'da iki ay kalmıştı. Bu iki ayın yedi haftası Stratford'dan başlayıp Strathpeffer'a kadar gezmekle geçmiş, bir haftası ise Ledbury yakınlarındaki köklü bir İngiliz sülalesinin; elde avuçta ne varsa kaybetmişse de hâlâ önemli sülalelerden biri olan Bradshawların yanında pansiyoner olarak kalmıştı. O sükûnetli kucakta iki ay daha kalacaklardı fakat anlaşılan, dayısının işinde yaşanan yersiz sıkıntılar yüzünden alelacele Stamford'a dönmeleri gerekecekti. Jimmy adlı genç adam kıtaya dair bilgilerini pekiştirmek amacıyla Avrupa'da kalmıştı. Belli ki pekiştirmişti de; bize sonradan çok yardımı dokunmuştu.

Fakat eninde sonunda belli oldu ki—bir yanlış anlaşılma yoktu—Florence, ona bir İngiliz evi alacak durumu olmayan bir adama hayatta yüz vermemeyi, soğukkanlıca ve sakince kafasına koymuştu. İngiliz ev hayatını görüşü bunda etkili olmuştu. Evliliğinin bir yılını Paris'te geçirmeye, sonra da kocasına Fordingbridge mahallesinden, yani Hurlbirdlerin 1688'de ayrıldıkları yerden gayrı mülk aldırmaya niyetliydi. Bu sayede İngiliz taşra cemaatinin saflarına katılabilecekti. Daha o zaman karar vermişti buna.

Bu ayrıntıları düşününce keyfim epey yerine gelirdi bir aralar; çünkü Stamford'daki ahbapları arasında bu özelliklere uygun başka bir adam aklıma gelmezdi. Çoğu benim kadar zengin değildi ve benim kadar zengin olanlar da, Florence'ın uzatmalı dostluğu uğruna Wall Street'in nimetlerinden vazgeçmeye hazır tipler değillerdi. Fakat temmuz ayı boyunca pek bir şey olmadı. 1 Ağustos'ta Florence galiba teyzelerine benimle evlenmeye niyetli olduğunu söylemişti.

Bana doğrudan söylememişti ama teyzelerine

söylediği çok belliydi; çünkü o öğleden sonra yaşça büyük olan Florence Hurlbird Hanım, tam da Florence'ın oturma odasına geçerken önüme çıkmış ve beni tedirgin bir halde salona sürüklemişti. Yüksek ayaklı mobilyalar, gölge resimler, minyatürler, General Braddock'un portresi ve lavanta kokusu eşliğinde, o köhne sömürge dönemine ait odada, müstesna bir konuşma yapmıştık. Anlıyorsunuz ya, iki zavallı kız kurusu hanımefendi acı çekiyorlardı, lafı dolandırmadan tek bir cümle bile kuracak halde değillerdi. Birbirlerinin elini sımsıkı tutmuş ve böyle bir şeyi mizaç farklılığı olarak görüp görmediğimi sormuşlardı. Şunu diyeyim size, olabildiğince sevecen, hatta benim için endişelenirmiş gibi bir halleri vardı, sanki Florence benim katı ve ağırbaşlı erdemlerim için fazla dolu doluymuş gibi.

Katı ve ağırbaşlı erdemlere sahip olduğumu keşfetmişlerdi. Bunun sebebi, bir keresinde General Braddock benim için General Washington'dan önce gelir demiş bulunmamdı belki de. Çünkü Hurlbirdler Bağımsızlık Savaşı'nda kaybeden tarafı desteklemişler ve bu yüzden de hayli fakirleşmiş ve çok şiddetli baskı görmüşlerdi. Bayan Hurlbirdler olanları asla unutamamıştı.

Gelgelelim, Florence'la ikimizin Avrupa'da hayat kurma planımızdan irkilmişlerdi. Yeğenlerine böyle bir şey sunmayı umduğumu duyunca, acıyla feryat etmişlerdi. Bunun sebebi kısmen Avrupa'yı, anlaşılmaz umursamazlıkların çok sevildiği bir günah yuvası addetmeleri olabilirdi. Memleketlerini de öbür ülkeler

kadar Erastusçu[49] görmekteydiler. Ve itiraz edeceğim derken ipin ucunu kaçırmışlardı, onlara göre...

Evliliğin kutsal bir yemin olduğunu dahi söylemişlerdi fakat ne Bayan Florence ne de Bayan Emily bu yeminin sözlerini dile getirmeye kalkmamıştı. Ve hemen hemen lafı Florence'ın gençliğinin flörtlerle—o tarz bir şeyle—geçtiğine getirmeye kalkmışlardı.

Konuşmamızı şöyle diyerek bitirdiğimi hatırlıyorum:

"Umurumda değil. Florence banka soymuş bile olsa, gene onunla evlenir ve onu Avrupa'ya götürürdüm."

Böyle deyince Bayan Emily feryat etmiş ve bayılıvermişti. Fakat Bayan Florence, kız kardeşinin haline aldırmadan boynuma atılmış ve şöyle bağırmıştı: "Sakın bunu yapma, John. Sakın yapma. Sen iyi bir delikanlısın," ve teyzesine yardım etsin diye Florence'ı göndermek için odadan çıkarken, son olarak şöyle demişti:

"Sana anlatacak daha çok şeyimiz var. Ama o bizim sevgili kız kardeşimizin evladı."

Florence'ın beni tebeşir beyazı bir yüzle dinlediğini ve şöyle bağırdığını hatırlıyorum:

"O ihtiyar kediler benim hakkımda olumsuz bir şey söyledi mi?" Fakat öyle bir şey söylemediklerine onu temin ettim ve kendisini anlamsız bir hastalığa tutulmuş akrabalarının bulunduğu odaya itekledim. Florence'ın bağırtısı tamamen aklımdan çıkmış, bağırtısını daha yeni yeni hatırlıyorum. Bana öyle iyi—

49. 16. yüzyılda yaşamış doktor ve teolog Thomas Erastus'un takipçilerine verilen ad. Erastusçu, günümüzde kilisenin devletin kontrolü altında olduğunu düşünen kimselere denmektedir. (ç.n.)

çok nezaketle—davranmıştı ki, bu durumu sonradan düşününce, bunu bana olan derin alakasına bağlardım herhalde.

Ve o akşam onu fayton gezisine götürmek için almaya gittiğimde, Florence ortadan kaybolmuştu. Hiç vakit kaybetmemiştim. Doğruca New York'a gitmiş ve "Pocahontas"ta[50] kalacak yatak ayarlamıştım, gemi dördüncü günün akşamı denize açılacaktı, sonra da Stamford'a dönerek, gün boyunca onun izini takip edip, Florence'ın Rye İstasyonu'na götürüldüğü haberini aldım. Oradan da Waterbury'ye giden trene bindiğini öğrendim. Dayısının yanına gitmişti tabii. İhtiyar beni taş gibi ifadesiz ve canlı bir yüzle karşılamıştı. Florence'ı göremezmişim; kız hastaymış, odasından çıkmıyormuş. Ve söylediği bir şeyden—şu an unuttuğum tuhaf bir İncil alıntısı—bütün sülalenin kızcağızı hayatı boyunca evlendirmemeye niyetli olduğu sonucunu çıkarmıştım.

Hemen en yakındaki papazın ismini öğrendim ve bir ip merdiven aldım. O günlerde, Birleşik Devletlerde bu tür meselelerin ne kadar ilkelce halledildiğini tahmin bile edemezsiniz. Bana kalırsa, bu durum hâlâ devam ediyor olabilir. 4 Ağustos gecesi saat birde, Florence'ın odasında dikilmekteydim. Kendimi amacıma öyle adamıştım ki, gecenin birinde Florence'ın odasında bulunmanın münasebetsizce olacağı aklıma bile gelmemişti. Onu uyandırmak istemiştim, o kadar. Ama uyumuyormuş zaten. Beni bekliyormuş ve akrabaları da daha yeni gitmişler. Sıcak bir kucaklamayla

50. İngiltere ziyareti sırasında ölen Kızılderili prensesi (1595 – 1617). Ford ve karısı 1906'da İngiltere'den New York'a, ismini efsanevi Kızılderili prenses Minnehaha'dan alan *Minnetonka* adlı gemiyle dönmüşlerdir. (ç.n.)

beni karşıladı. Açıkçası, bir kadın ilk defa kucaklamıştı beni ve son defa bir kadının kucaklayışında sıcaklık hissetmiştim.

Sanırım sonradan olanlar benim suçumdu. Öyle ya da böyle, düğünü aradan çıkartmak için acele etmekteydim ve orada akrabalarından biriyle karşılaşacağım diye ödüm koptuğu için, Florence'ın yaptığı kur herhalde dalgınlığıma gelmişti. Otuz saniye geçmeden o odadan çıkmış ve merdivenden inmiştim. Beni uzun bir süre ağaç etmişti. Bahsettiğim papazın kapısını çaldığımızda saat gecenin üçü olmuştu, eminim. Ve bence, anladığım kadarıyla Florence beni o kadar bekletmekle, insaflı olduğunu ilk ve son kez belli etmişti, tabii bir süre kollarım arasında yatışı da insaflılığına işaret olabilirdi. Sonraları ona sıcaklık göstermiş olsaydım, ya uygun eş rolüne bürünür ya da beni gene geride bırakırdı kanımca. Fakat, Philadelphialı bir beyefendi gibi davranmamdan dolayı, bana erkek hasta bakıcı rolünü uygun görmüştü sanırım. Belki de ses çıkarmayacağımı düşünmüştü.

Ondan sonra fark ettim ki, herhangi bir pişmanlık duymadı. Planlarını gerçekleştirememekten korkuyordu sadece. Merdivenden inmeden önce, dilsiz bir tahta kukla misali çıkıp indiğim gülünç aletin tepesinden bana seslenmişti. Kendime tamamıyla hâkimdim. Hayli sert bir ses tonuyla şöyle demişti:

"Bu öğleden sonra saat dörtte denize açılacağımız kesin mi? Yatak ayarladım derken yalan atmıyorsun ya?"

Belli ki tozutmuş olan akrabalarının göz eriminden çıkmak için doğal olarak sabırsızlanıyordu, bu yüzden böyle bir konuda yalan atabilecek tıynette biri

olduğumu düşünmesinden dolayı onu hemen mazur görmüştüm. Bu sebeple, "Pocahontas"la denize açılmayı önceden ayarladığımı ona açık açık anlattım. O da şöyle derken sözler ağzından neredeyse duygusuzca çıkmıştı—ay ışıklı bir geceydi ve Florence, ben merdivende dikilirken kulağıma fısıldamaktaydı. Waterbury'yi sarmış çıtları çıkmayan tepeler villanın etrafında belirmişlerdi—:

"Öğrenmek istedim, ona göre bavullarımı toplayacağım." Sonra da ekledi: "Hasta olabilirim ben, onu söyleyeyim de. Sanırım benim kalbim de Hurlbird Dayı'nınkine benziyor. Aileden gelen bir şey."

"Pocahontas"ın gayet sallantısız bir gemi olduğunu söyledim fısıltıyla.

Şu an merak ediyorum, beni merdivenin başında iki saat boyunca ağaç ederken Florence'ın aklından neler geçmişti acaba? Öğrenmek için neler vermezdim ki. O âna değin, kafasında belli bir plan yoktu kanımca. Belki de Hurlbird Dayı'nın kendini toparlamış görüntüsü ona bu fikri vermişti. Waterbury'ye, onun yanına gelen Emily Teyzesi, ısrarlı bir tartışmanın ihtiyar beyefendiyi öldüreceği fikriyle kafasını ütülemişti. Bu da ona, dünya turuna çıktıkları sırada zavallı, budala, ihtiyar beyefendiyi heyecana karşı koruyan onca şeyi hatırlatmıştı herhalde. Bu onca şey de zihnine yerleşmişti belki. Gene de, benim adıma pişmanlık duyduğu kanısındayım. Leonora, Florence'ın öyle dediğini söylemişti. Leonora'nın her şeyden haberi vardı ve bir keresinde nasıl böyle rezil bir şey yapabildiğini ona sormaya cüret etmiştim. Tutkularının üstesinden geldiği bahanesine sığınmıştı. Tabii ya, her zaman derim: "Tutkularınızın üstesinden gelmiş olmanız duygula-

rınız için iyi bir bahanedir." Yapabileceğiniz bir şey yoktur. Ve doğrudan eylemler için de iyi bir bahaneydi. Benle evlenmeden önce ya da evlendikten sonra o herifle kaçabilirdi de. Ve geçinmelerine yetecek parayı bulamazlarsa, birbirlerinin boğazlarını keserler ya da Florence'ın ailesinin sırtından geçinirlerdi, gerçi tabii Florence o kadar çok şey istiyordu ki, manifaturacıda tezgâhtarlık yapan bir koca onun için hiç münasip durmazdı, herif ihtiyar Hurlbird'ün gözünde böyle biriydi çünkü. İhtiyar ondan nefret ederdi. Yoo, Florence'ın ortaya sürecek pek bahanesi olduğunu sanmıyorum.

Tanrı bilir tabii. Ürkek bir enayi olsa da, olağanüstü bir kadındı ve kanımca o vakitler, o embesili sahiden sevmişti. Ama embesil onu sevmemişti, orası muhakkak. Zavallı şey... Neyse işte, ona "Pocahontas"ın sallantısız bir gemi olduğunun garantisini verince, şöyle demişti:

"Benimle belli başlı şekillerde ilgilenmen gerekecek—Hurlbird Dayı'yla ilgilendikleri gibi aynı—. Nasıl ilgileneceğini sana anlatacağım." Ardından, bir geminin güvertesine çıkarcasına, pencere kenarına çıkıvermişti. Kendi gemilerini yakmıştı herhalde!

Yeterince şaşırtıcı olay yaşadığım kesindi. Saat sekizde Hurlbird konağına tekrar girdiğimiz sırada, Hurlbirdler harap haldeydi. Florence'ın soğukkanlı, muzafferane bir hali vardı. Sabah dört civarı evlenmiştik ve bu saate kadar da kasabanın yukarısındaki ormanda oturup, yaşlı erkek kedi taklidi yapan bir alaycı kuşu dinlemiştik. O yüzden, Florence benimle evlenmeyi soluk kesici bir şey olarak görmemişti herhalde. Çok mesudum ya da benzer tarzda bir cüm-

le dışında aklıma daha etkileyici bir şey gelmemişti. Çok şaşırmıştım sanırım. Hatta, Hurlbirdler bile o kadar şaşırmışlardı ki, ağızlarını pek açmamışlardı. Beraber kahvaltı etmiş, sonra da Florence çanta bavul toplamaya gitmişti. İhtiyar Hurlbird fırsat bu fırsat, Amerikalı hitabet tarzıyla, Avrupa'nın balta girmemiş ormanlarında Amerikalı körpe kızları bekleyen tehlikelerle alakalı bana coşkulu bir nutuk çekmişti. Paris'in çimenlerinin yılanlarla dolu olduğunu ve onlarla bizzat acı bir tecrübe yaşadığını söylemişti. Soluk ala ala, bütün Amerikalı kadınların günün birinde cinsiyetsizleşmesi gerektiğine—gerçi tam olarak böyle demişti—hükmetmişti, hep böyle hükümlere varmazlar mıydı zaten, zavallı muhterem ihtiyarlarımız...

Neyse ki saatler bir buçuğu gösterdiğinde gemiye varmıştık. Şiddetli bir fırtına vardı. Bu fırtına Florence'a epey yaramıştı. Florence kamarasına inerken Sandy Hook'a[51] varmamıza daha on dakika vardı ve birden kalbi tutuvermişti. Telaşlı bir kadın kamarot koşa koşa yanıma gelmiş ve hemen aşağı koşmuştum. Karıma nasıl davranacağımla alakalı talimatlar belliydi. Bu talimatların çoğunu Florence'dan öğrenmiştim, gerçi ihtiyatlı davranarak duygusal hareketlerden kaçınmamın iyi olacağını söyleyen gemi doktoru olmuştu. Hazırdım aslında.

Vicdan azabı çekiyordum hiç şüphesiz. Hurlbirdlerin körpecik cancağızlarını evlendirmeye karşı esrarengiz isteksizliklerinin sebebinin kızın kalbi olduğunu anlamıştım. Elbette bu gerekçeyi dillendiremeyecek kadar kibardılar. Ne de olsa New England

51. New Jersey'deki, gemilerin okyanusa açılırken geçtiği koyun ve dar yarımadanın adı. (ç.n.)

eşrafındandılar. Bir koca, eşini ensesinden öpmemeli diye belirtmek zorunda kalmak istemezlerdi. Böyle bir mesele söz konusuysa, bu sefer öpebileceğini belirtmeyi de istemezlerdi. Gene de Florence'ın, doktoru—birkaç doktoru—bu komployа nasıl alet ettiğini merak ediyorum.

Kalbi azcık gıcırdamıştı tabii, sonuçta ciğerlerinin yapısı Hurlbird Dayı'nınkilerle aynıydı. Ve amcasına refakat ederken, uzmanlardan kalple alakalı bir sürü şey duymuş olsa gerekti. Her halükârda Florence'la beraber elimi kolumu iyice bağlamışlardı. Ya Jimmy—şu budala delikanlıyı diyorum—onda ne görmüştü bu kadar? Mahzun, sessiz, somurtkan bir oğlandı. Bir ressam olarak hiç yeteneği yoktu. Soluk benizli ve esmerdi, hiç adamakıllı tıraş olmazdı. Bizimle Havre'da buluşmuş ve önümüzdeki iki yıl süresince, yani Paris'teki apartman dairemizde, bizle ya da bizsiz kaldığı süre boyunca bir baltaya sap olmaya uğraşmıştı. Julien bilmem ne diye bir yerde resim eğitimi almıştı.

Herif ellerini her daim menfur, kare omuzlu, geniş kalçalı Amerikan tarzı paltolarının ceplerine sokardı ve kara gözleri her daim uğursuz uğursuz bakardı. Hem çok şişman bir adamdı. Niye bunu diyorum? Çünkü ben daha iyi bir adamdım.

Ve kanımca Florence bana karşı daha iyi bir tavır sergilerdi. Bunun sinyallerini vermişti. Sanırım, kaplıcaya girerken başını çevirip omzunun üzerinden attığı esrarengiz gülümseme belki de bir nevi davetti. Bundan bahsetmiştim. Şöyle der gibiydi sanki: "İçeri giriyorum. Orada çıplak, bembeyaz ve dimdik dikileceğim ve sen de erkek olduğundan..." Bunu demek istemişti belki de...

Yoo, o herife olan aşkının çok sürmesine imkân yoktu. Beti benzi atık bir kuklaydı aynı. Florence'ın yaptığı ilk rezillik sırasında zayıf, esmer ve çok nazikmiş anladığım kadarıyla. Fakat kızın cep harçlığıyla ve ihtiyar Hurlbird'ün Birleşik Devletler'e gelmesin diye ona verdiği parayla Paris'te avare avare dolanmak, delikanlıya kırk yaşlarındaki bir adamınkine benzer bir tahammül sınırı, bu da yetmezmiş gibi bir de hazımsız bir kızgınlık kazandırmıştı.

Tanrım, beni nasıl da çözmüşlerdi! İncik cıncık kuralları o ikisi belirlemişti aralarında. Bu kurallardan biraz bahsetmiştim size—mesela on bir yıl boyunca aşk, yoksulluk, suç vesaire gibi muhabbet konularını değiştirmek zorunda kalışımı—. Ama, yazdıklarıma şöyle bir göz gezdirdim de, Florence'ı hiç gözümün önünden ayırmadım derken sizi istemeden de olsa yanılttığımı fark ettim. Fakat şu âna değin ben de öyle sanıyordum. Şimdi düşünüyorum da, onu habire gözümün önünden ayırmıştım aslında.

Anlıyorsunuz ya, şu herif Florence'ın her şeyden çok uykuya ve mahremiyete ihtiyacı olduğunu kafama sokmuştu. Kapıyı çalmadan asla odasına girmemeliymişim, aksi takdirde zavallı ufacık kalbi atmayı bırakır, bu onun eceli olurmuş. Bunları kasvetli boğuk bir ses tonuyla söylemişti ve kara gözleri kargaları andırıyordu, dolayısıyla zavallı Florence'ın günde on kez bu dünyadan göçüp gittiğini görür olmuştum—ufak, bembeyaz, narin bir ceset—. Niye mi söylüyorum; çünkü çok geçmeden, bir kiliseyi soyarmışçasına, odasına izinsiz girmeyi düşünmeye başlamıştım. İlk iş bu suçu işleyecektim de. Kalbinin durumu kutsala küfrü elzem kılsaydı, bir dakika durmaz küfrederdim. Saat

on oldu mu kapı, şu herifin önerilerine nazikçe ve hatta belli belirsiz bir tereddütle destek çıkan Florence'ın üzerine kapanır; sevgilisine güle güle diyen *cinque cento*'lu[52] bir İtalyan kadını misali bana iyi geceler dilerdi. Ve ertesi sabah saat onda, Yunan efsanelerinde geçen şu sedirlerden birinin üzerinde doğrulan Venüs kadar zinde halde, odasının kapısını açıp çıkardı.

Hırsızlardan korktuğu için odasının kapısını kilitlerdi fakat anlaşıldığı kadarıyla, ufacık bileğine üzerinde elektrik teçhizatı bulunan bir sicim bağlanmıştı. Evi ayağa kaldırmak için bir ampule basması yeterliydi. Ve bana da bir balta—balta yahu!—vermişlerdi, yüce tanrılar aşkına, kapıyı tıklattığımda, birkaç kez pat pat kapıya vurur da yanıt alamazsam, onunla kapıyı kıracaktım. Görüyorsunuz ya, her şey en ince ayrıntısına dek düşünülmüştü.

En ince ayrıntısına dek düşünülmeyen bir şey varsa, o da nihai akıbetimizdi, yani Avrupa'dan bir türlü ayrılamayışımız. Delikanlı, Kanal'ı geçecek olursa Florence'ın öleceğini kafama öyle bir sokmuş, dediği şey zihnime öyle bir yerleşmişti ki, Florence sonradan Fordingbridge'e gitmeye niyetlenince, bu isteğini hemen kestirip attım, hem de hemen, hiç uzatmadan hayır diyerek. Böyle demem hem yerine çakılıp kalmasına hem de korkmasına yol açmıştı. Hatta doktorlar bile bana destek çıkmışlardı. Farklı farklı doktorlarla, uygun ses tonuyla İngiltere'ye gitmemiz için bir neden—özel bir neden—olup olmadığını soran nemrut suratlı, sessiz sakin adamlarla sonu gelmez konuşmalar yapmıştım. Ve ortada özel bir neden olmadığı için

52. *İtl.* Beş yüz. Onaltıncı yüzyıl kastediliyor. (ç.n.)

de, hükmü anında vermişlerdi: "Gitmemeniz sizin için daha hayırlı olur." Mevcut durumu düşününce, gayet dürüst davranmışlardı bana kalırsa. Herhalde bir gemiye adım atmasının dahi Florence'ın kalbini etkileyeceğini düşünmüşlerdi. Bu yeterli bir sebepti, tabii bir de paramızı ihtiyattan kaynaklı kıta dışına çıkarmamayı yeğlemekteydik.

Bu da zavallı Florence'ın son derece canını sıkmış olsa gerekti, zira görüyorsunuz ya, yegâne dileği—aslında katı olan kalbinden geçen yegâne dilek—Fordingbridge'e gitmek ve atalarının yurdunda bir taşra hanımı olabilmekti. Fakat Jimmy ona orada kancayı takmış, Kanal'ın kapısını kızcağızın yüzüne kapatmıştı. Calais'den bakınca İngiltere falezlerinin sedef misali ışıldadığı, gökyüzünün masmavi olduğu en güzel günde dahi, hayatını kurtarmak adına geminin güverte iskelesini çıkmasına müsaade etmezdim. Dedim ya size, yerine çakılıp kalmıştı.

Hem de nasıl çakılıp kalmıştı; çünkü iyileştiğini söyleyemezdi, eğer söylerse kilitli oda düzenine son verirlerdi. Ve Jimmy'den gına gelince—1903 yılında olmuştu bu dediğim—Edward Ashburnham'a tutulmuştu. Evet, bu tatsız bir durum olmuştu; çünkü Edward onu Fordingbridge'e götürebilir ve ona Branshaw Malikânesini, yani tapusu karısının üzerine yapılı atalarının evini veremese de, o hiç olmazsa oralarda bizim paramızla ve Ashburnhamların desteğiyle kraliçeler gibi yaşayıp gidebilirdi. Dayısı, Florence'ın benimle artık yuva kurmuş olduğuna kanaat getirir getirmez—yeğeninin dürüstlüğünü ve metanetini ona kıvançla anlatmakla yetinmiştim—işine yaramayan servetinin büyük bir kısmını Florence'a devretmişti.

Sanırım elimize, ikimize birden, İngiliz parasıyla yılda elli binlik bir meblağ geçer olmuştu, gerçi Florence'ın payının ne kadarının Jimmy'ye gittiğini hiç öğrenemedim. Nitekim Fordingbridge'de gözleri üzerimize çevirtebilirdik.

Edward'la beraber olup Jimmy'yi nasıl başlarından attıklarını da hiç öğrenemedim. Bir sabah, Rue de la Paix'den çiçek almak üzere dışarı çıkıp da Florence'ı ve apartman dairesini o ikisinin sorumluluğuna bıraktığım vakit, Edward şu şişko ve rezil pisboğazın altı adet altın ön dişini eline vermişti herhalde. Ve böylece hak ettiğini bulmuştu, bunu bilir bunu söylerim. Zarar ziyan bir şantajcıydı; umarım Florence öbür dünyada onunla arkadaşlık kurmaz.

Tanrı yargıcımdır ki, birbirlerini gerçekten ve tutkuyla sevdiklerini bilseydim dahi, ikisini ayırmaya kalkacağımı sanmıyorum. Böyle bir durumda genel ahlâk hangi noktada devreye girer bilmiyorum, zaten durum ne olursa olsun, hiçbir erkek ne yapması gerektiğini tam olarak bilemez. Ama elimden geldiğince hoşgörülü bir tavır sergileyerek, onları birleştireceğime içtenlikle inanmaktayım. Onlara geçinebilecekleri kadar para verip, sonra da kendimi elimden geldiğince teselli etseydim keşke. O tarihe kadar, Maisie Maidan gibi—şu zavallı kız gibi mi demeli—gencecik birini bulur ve biraz huzura erebilirdim. Florence'ta hiç huzur bulamamıştım ki, kanımca bir iki yıl geçtikten sonra onu aşkla sevmez olmuştum. Gözümde nadir ve kırılgan bir nesne haline; külfetli fakat çok narin bir şey haline gelmişti. Bu yüzden, Ekvator Afrika'sından Hoboken'a kadar avucumda ince kabuklu bir piliç yumurtası taşımıştım sanki. Evet, gözümde

bir bahis nesnesi haline—atletlere verilen başarı ödülü haline; adamın iffetinin, ayıklığının, sakınışlarının ve bükülmez iradesinin sembolü olan maydanozdan[53] bir taç haline—gelmişti. Bir eş olarak hakiki değerine gelecek olursak, gözümde hiç öyle bir değeri yoktu bence. Giyim tarzıyla bile gurur duyduğum söylenemezdi sanırım.

Ama Jimmy'ye olan tutkusu aslında tutku bile sayılmazdı ve delice bir görüş gibi gelebilir ama Florence hayatından endişe duymuştu. Evet, benden korkuyordu. Nasıl böyle oldu, anlatayım size:

Fî tarihinde, Julius adlı kara tenli bir uşağım vardı, her işime koşar, bana hizmet ederdi ve beni severdi, aynı başındaki taç gibi. Neyse işte, "Pocahontas"a gitmek üzere Waterbury'den ayrılırken, Florence bendenize çok özel ve çok değerli bir seyahat çantası emanet etmişti. Hayatının, içinde kalp krizi ilaçlarının bulunduğu o çantaya bağlı olduğunu söylemişti. Ve bir şeyler taşımakta pek becerikli olmadığım için, ben de bu sefer çantayı Julius'a emanet etmiştim, kendisi o sıralar altmış yaşlarında kır saçlı bir ihtiyar olup, çok enteresan biriydi. Florence'ta öyle bir izlenim bırakmıştı ki, kızcağız onu bir nevi baba olarak görmüş ve Julius'u Paris'e götürmeme katiyen karşı çıkmıştı. Adam ona yük olurmuş falan.

İşte, Julius arkada bırakıldı diye öyle bir çöküntü yaşamıştı ki, kıymetli çantamızı yere bırakacağı tutmuştu. Gözümü kan bürümüştü, gözüm dönmüştü. Julius'un üzerine atıldım. Feribotta oluyordu bunlar, bir gözünü şişirdim; onu boğazlamakla tehdit ettim. Ve

53. Tarihöncesi çağlarda, maydanozdan taçlar bu tarz erdemleri onurlandırmak için veya cenaze süslemesi olarak kullanılırdı. (ç.n.)

mülâyim bir zenci, acınası bir inilti çıkartıp acınası bir görüntü oluşturduğu için ve bu yolculuk Florence'ın evli bir kadın olarak atıldığı ilk macera olunca, kızcağız mizacıma dair epey bir fikir edinmişti. Bu olay, "lekesiz kadın"[54] dediği sıfata haiz olmadığı gerçeğini benden ümitsizce gizleme kararı almasında etkili olmuştu. İşbu yaşananlar mantıksız hareketlerinin başlıca sebebiydi. Onu öldüreceğimden korkmuştu.

Daha destur demeden, yolcu gemisine biner binmez kalp krizi geçirmişti. Belki de suç onda değildi. Florence'ın New Englandlı olduğunu aklınızdan çıkarmayın ve o zamanın New England'ı kara tenlilerden şimdiki gibi nefret etmiyordu daha. Oysaki Philadelphia gibi az daha güneyde kalan bir yerden gelip daha köklü bir sülaleye sahip olsaydı, iki sente onu bir güzel pataklarım diyen—İngiliz kâhyasına böyle dediğini duymuştum—kuzeni Reggie Hurlbird'ün nazarında Julius'u itip kakmamın hiç de zalimce bir hareket olmadığını görebilirdi. Hem ilaç çantası, Florence'a kıyasla, benim gözüme daha büyük görünmüştü ya, bu çanta benim gözümde bir günlük tapılası eşimin var oluşunun sembolüydü. Onun gözünde ise kullanışlı bir yalandan ibaretti.

İşte, kafanızda durumu canlandırmış oldum, elimden geldiğince açık ve net biçimde—zırcahil ahmak bir koca, budalaca korkuları olan katı yürekli kösnül bir eş—öyle ahmaktım ki, gerçek kişiliğinden hiç haberdar olmasam yeriydi aslında. Ve şantaja uğrayan bir âşık... Sonra da öbür âşık sahneye çıkmıştı.

İşte, Edward Ashburnham herkese lazım bir in-

54. Thomas Hardy'nin *Tess of the D'Urbervilles* romanının altbaşlığı. (1891)

sandı. Ne harika bir adam olduğunu anlattım mı size? İyi asker, fevkalade hatta olağanüstü bir mülk sahibi, itinalı ve çalışkan bir sulh hâkimi, başı dik alnı açık, dürüst iş yanlısı, dürüst fikirli bir halk adamı olduğunu anlattım mı? Bunları size anlatmadım sanırım. Gerçek şu ki, zavallı kızcağız ortaya çıkana dek—onun kadar dürüst, olağanüstü ve başı dik alnı açık şu zavallı kızcağız—benim de haberim yoktu. Vallahi de öyle bir kızdı. Bilmem gerekirdi herhalde. Edward'a bu kadar kanımın kaynamasının—hem de fokur fokur—yegâne sebebi herhalde buydu. Düşündüm de, acizlere yaptığı bin tane irili ufaklı iyilik ve nezaket dolu hareket sayabilirim size, Kıta'da bile yapacağını yapmıştı. Ne diyeceğim size, kir pas içinde, itici mi itici iki aile tanıyorum, dostumuz bitmek bilmez bir sabırla bu Hessenli fakir fukaraları araştırıp bulmuş, polis raporlarına ulaşmış, o iki ailenin kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlamış ya da onları benim sabırlı ülkeme yollamıştı. Ve bütün bunları sessiz sedasız yapardı, sokakta ağlayan bir çocuk görmeyedursun, hemen duruma el atardı. Şu zerre bilmediği dildeki sözlüklerle boğuşurdu. Ne yaparsın, ağlayan bir çocuk görmeye dayanamazdı. Belki de ağlayan bir kadın görmeye de dayanamıyor ve onu fiziksel cazibesiyle avutmadan edemiyordu.

Fakat onu ne kadar çok sevsem de, bu tür şeyler yapmasını genelde doğal karşılardım. Bunlar kendimi yanında rahat hissetmemi, ona iyi davranmamı, ona güvenmemi sağlardı. Ama bunun, bütün İngiliz beyefendilerin mizacının bir parçası olduğunu düşünmüştüm herhalde. Niye mi söylüyorum, günlerden bir gün Excelsior'daki başgarsonun—şu külrengi suratlı

ve külrengi favorili adamın—ağladığına inandırmıştı kendini. Adamın karısını Londra'dan çağıracağım ve kız bebeğini geri getireceğim diye, bir haftasının çoğu İngiltere konsolosluğuyla yazışmakla ve bizzat oraya gitmekle geçmişti. Karısı İsviçreli bir bulaşıkçıyla kaçmıştı. Kadın hafta içi tut ki gelmedi diyelim, onu alıp getirmek üzere Londra'ya bizzat gidecekti. Böyle biriydi işte.

Edward Ashburnham böyle biriydi ve bütün bunlar makam ve görevi gereğiydi bence. Belki de her şey bundan ibaretti, gene de Tanrı'ya, görevimi yerine getirmemi sağladığı için şükrediyorum. Ve zavallı kızcağıza gelince, üzerimde uyandırdığı etki ne kadar fazla olursa olsun, onu hiç fark etmeseydim daha iyiydi diyorum. Şu an dahi İngiliz yaşantısının inceliklerini anlamamayı sürdürsem de, kız Edward'a öyle çok ilgi duyuyordu ki parçaları birleştirmem zor değil. Nauheim'da son konaklayışımız boyunca hep onlarla beraberdi.

Nancy Rufford'du kızın adı; Leonora'nın tek arkadaşının tek kızıydı ve Leonora da onun vasisiydi, doğru terimi mi kullandım bilmiyorum. On üç yaşına bastı basalı Ashburnhamların yanında kalıyordu, dediklerine göre annesi gaddar babası yüzünden intihar etmişti. Evet, pespembe bir hikâye...

Edward ondan hep "kız" diye bahsederdi ve bu da bana çok şirin gelirdi; onun kıza, kızın da ona duyduğu sevginin bariz göstergesiydi. Ve kızın, Leonora'nın ayaklarını öpesi vardı. O ikisi kızın gözünde dünyanın ve cennetin en iyi adamıyla en iyi kadınıydı. Herhalde kızcağızın aklından hiç öyle şeytanice şeyler geçmemişti. Zavallı kız...

Neyse işte, bir saat boyunca Edward'ı bana öve öve bitirememişti ama dedim ya size, pek önemsememiştim bunu. Öğrendiğim kadarıyla, kendisi Ü.H.M.[55] sahibiymiş ve birliğindekiler onu insanüstü bir gönül bağıyla severlermiş. Onunki gibi birliğin eşi benzeri yokmuş. Ve Kraliyet Yardımseverler Cemiyeti'nin çengelli madalyasını da almışmış. Bu da, kızın "Tommyler"[56] dediği, gemiden Kızıl Deniz'e ya da falanca denize düşen askerleri kurtarmak maksadıyla asker nakliye gemisinin güvertesinden iki kez atladığı manasına geliyormuş. Victoria Haçı için ismi iki kez önerilmişmiş, kim bilir neyden bahsediyordu, gerçi bazı teknik hususlardan dolayı belli ki çok istediği o payeyi elde edemese de, taç giyme töreninde taht sahibinin yakınında ayrıcalıklı bir yere layık görülmüş. Ya da bir ihtimal Tören Muhafızlığı[57] görevi verilmişti. Lohengrin'le[58] Bayard Şövalyesi[59] karışımı bir insana çevirmişti onu. Gerçekten öyle biriydi belki de. Gel gör ki, bu yönünü allayıp pullayarak anlatmayacak kadar ketum bir adamdı. Bir keresinde ona gidip, Ü.H.M.'nin ne olduğunu sormuştum da şöyle homurdanmıştı:

"Savaş zamanı birliklere gururla çakma kahve dağıtan bakkallara verdikleri türden bir şey." Buna benzer bir cümle kurmuştu. Dediği pek inandırıcı gel-

55. Üstün Hizmet Madalyası.(ç.n.)

56. İngiliz askeri. (ç.n.)

57. *İng.* Beefeaters; Londra Kulesi Resmi Muhafızları. (ç.n.)

58. Başı dertte olan bir hanımefendinin yardımına koşan; fakat kadın nereden geldiğini sormama sözünü bozunca, onu bırakıp giden Alman efsanesi kahramanı. (ç.n.)

59. Pierre Terrail (1473 – 1524), çağdaşları arasında "korkusuz ve namuslu şövalye" olarak bilinen Fransız askeri. (ç.n.)

memiş, o yüzden, en sonunda gidip Leonora'ya açık açık sormuştum. Net biçimde, lafı hiç dolandırmadan sormuştum. Soruya bazı şeylere dikkat çekerek girizgâh yapmıştım, daha önce de belirtmiştim hatta, mesela birisi insani ilişkilerde mizacı gereği İngilizlere has bir dostluk sergiliyorsa, o insanı tam manasıyla tanımanın ne kadar zor olduğuna dikkat çekmiştim. Kocasının sahiden şahane bir insan olup olmadığını, kamusal görevi dışında da aynı şahanelikte olup olmadığını sormuştum. Hafiften duruma uyanmış bir ifadeyle bana bakmıştı, hatta ve hatta korkmuş bir ifadeyle, tabii Leonora'nın hayatı boyunca bir şeyden korktuğu şüpheliydi.

"Haberin yok mu?" diye sormuştu. "Şöyle bir düşününce, hangi ülkeleri seçersen seç, üç tane ülkenin topundan onun gibi bir tane daha şahane insan çıkmaz, yani aynı şahanelikte." Ve uzunca bir süre dalgın dalgın bana baktıktan sonra şunu eklemişti:

"Yeryüzünde, kocamın hakkını verecek bir tane bile ondan daha iyi adam yoktur. İkinci birine yer yok, yani aynı şahanelikte."

"O halde," demiştim, "Sahiden de Lohengrin'le Cid[60] kendisinde vücuda gelmiş demek ki. Sonuçta aynı şahanelikte gösterecek başka kimse yok."

Gene uzun bir süre bana bakmıştı.

"Aynı şahanelikte başka kimse olmadığı görüşünde misin?" diye sormuştu yavaşça.

Kaygısızca, "Ne diyeceğim," diye soruya girmiştim, "Onu, iyi bir koca ya da vesayetindeki kıza iyi bir vasi olmamakla suçlamayacaksın ya?"

60. Rodrigo Diaz de Vivar (1040 – 1099), El Cid Campeador olarak bilinen Kastilyalı asil, askerî komutan

Hemen sonra, kulağına tuttuğu deniz kabuğunun içindeki sesleri dinleyen bir kimse gibi, aheste aheste konuşmuştu—inanabiliyor musunuz?—sonradan, yaptığım konuşmayla alakalı olarak, ilk defa o zaman yakında bir trajedi yaşanacağı belli belirsiz de olsa içime doğmuştu, demişti ki—hâlbuki kız herhalde sekiz yıldır yanlarında yaşamaktaydı—:

"Aa, kocaların en iyisi olduğunu ya da kızın üzerine titrediğini söyleyecek değilim."

Akabinde şöyle bir şey demiştim:

"Şöyle ki, Leonoracığım, bir erkek bir eşten daha çok fark eder bu tür şeyleri. Ve şundan emin ol, Edward'ı kaç yıldır tanırım, senin yokluğunu fırsat bilip, bir kez bile başka kadınlara gözünü dikmemiş, tek bir kirpiğini dahi kıpırdatmamıştır. Fark ederdim çünkü. Ve senden, Tanrı'nın meleklerinden biriymişsin gibi bahsediyor."

"Ah!" lafını sakınmamıştı işte, Leonora hiçbir zaman lafını sakınmazdı zaten. "Benim hakkımda hep böyle hoş şeyler söylediğine hiç şüphem yok."

Kanımca bu tür durumlara alışkındı—insanlar kocasının ona olan sadakatini ve sevgisini övüp duruyorlardı herhalde—. Çevrelerindekilerin yarısı hatta tamamı, Edward'la Leonora'nın, adamın Kilyste'deki gönül macerasından dolayı giydiği hükmün bir adli hata, Nonkonformist muhaliflerin başının altından çıkmış, uydurma delillerle dolu bir komplo olduğunu düşündüklerini biliyordu. Ama ne kadar ahmak olduğumu düşününce...

II

Nerede kalmıştık bir düşüneyim. Ah, evet... 4 Ağustos 1903'te yaptığımız şu konuşmada. Ona, tam dokuz yıl önce o gün, artık birbirimizi tanıdığımızı, o yüzden dostum Edward'a kısaca şükranlarımı iletmemin hem münasip olacağını hem de bir doğum günü konuşmasını andıracağını söylediğimi hatırlıyorum. Şunu kendimden emin bir şekilde söyleyebilirim ki, dördümüz hep beraber bir çok yere gitmişsek de, onca zaman boyunca, şahsen onlarla alakalı tek bir şikâyetim dahi olmamıştı. Ve insanların bunca süre beraber vakit geçirmesi görülmemiş bir vaka diye de eklemiştim. Yalnızca Nauheim'da görüşmekle yetindik sanmayın sakın. Böyle bir şey Florence'a tersti.

Günlüklerime bakarken, 4 Eylül 1904'te, Edward'ın Paris'e kadar Florence'la ikimize eşlik etmiş olduğunu fark ettim, ayın yirmi birine dek onu yanımızda misafir etmiştik. Aynı yılın—tanıştığımızın ilk yılı—Aralık ayında bize gene kısa bir ziyarette bulundu. Herhalde Bay Jimmy'nin dişlerini bu ziyaret sırasında eline vermişti. Bana soracak olursanız, Florence zaten bu amaçla evimize uğramasını istemişti. 1905'te Paris'e üç kez geldi, bu ziyaretlerinden birini, abiye isterim diye tutturan Leonora'yla gerçekleştirmişti. 1906'da, altı haftanın büyük kısmını Mentone'da beraber geçirmiştik ve Edward Londra'ya dönerken Paris'te bizimle kalmıştı. Bunlar olmuştu işte.

Gerçek şu ki, zavallı adamcağız Florence'ın çetin ceviz bir kadın olduğunu, Leonora'nın onun yanında ana kuzusu kaldığını görmüştü. Çok zor zamanlar ge-

çirmişti. Leonora—nasıl desem—kilisesinin çıkarına, adamı kaptırmamak ve böylece Katolik kadınlarının kocalarını ellerinden kaçırmadıklarını göstermek istiyordu. Şimdilik bu konuyu boş verelim. Daha sonra Leonora'nın kendince sebeplerini yazarım belki. Fakat Florence atalarının evinin sahibinin kuyruğundan ayrılmıyordu. Adamın hayli tutkulu bir âşık olduğuna da şüphe yoktu. Dostluklarının ara ara kesintiye uğradığı o üç yılda Florence'tan ve kadının ona uygun gördüğü hayattan bıkmış usanmıştı, bundan eminim.

Leonora'nın mektuplarından birinde yanlarında bir kadının kaldığından bahsetmesi ya da mektuplarından birinde kadının adını bana söylemesi bile Branshaw'daki zavallı adamcağıza, ciddiyetle şifreli bir telgraf çekmeme, ivedi ve korkunç bir ifşaatta bulunmak pahasına, doğruca buraya gelip ona sadakatini kanıtlamasını emretmeme yeterdi. Kanımca bunu cesaretle karşılar, her şeyi ortaya sermek pahasına Florence'la olan ilişkisini bitirirdi. Ama orada da Leonora'yla uğraşması gerekmişti. Ve Leonora, asıl vaziyete ait ufacık bir gerçek kırıntısı dahi duygularımı alt üst edecek olursa, Edward'dan aklına gelen en korkunç intikamı alacağının garantisini vermişti. Ve adamın işi hiç de kolay değildi. Florence zamanla kendisine daha çok ilgi göstermesini istemeye başlamıştı. Gün boyu her an, adamı zorla öpmeye kalkabiliyordu ve Edward boşanmış bir hanımın Hampshire ilinde, onunla, kalkmakta olan trenine atlayıp buralardan kaçmasına mani olacak bir mevkie erişemeyeceğini anlatma çabasındaydı yalnızca. Aynen öyle, adamcağızın işi hiç de kolay değildi.

Florence, yanlışım varsa düzeltiniz, zamanla daha

sakin bir mizaca bürünmüş ve boşboğazlık huyuyla başa çıkamayarak öyle bir halet-i ruhiye içine girmişti ki, konuya dair neredeyse her şeyi, tek bir ayrıntıyı atlamadan bana anlatmayı gerekli görmüştü. İçinde bulunduğu durumun şahsımı ilgilendiren kısmının katlanılmaz hale geldiğini söylemişti.

Bana neler önerdi neler: tek celsede boşanmayı, Edward'la gitmeyi ve Kaliforniya'ya yerleşmeyi. Dediklerinde ciddi olduğunu pek sanmıyorum. Branshaw Malikânesi için yeşeren umutlarının sönmesi demekti bu. Ayrıca Leonora'nın—kadının yüzünden kan damlıyordu resmen—müsriflik ettiği fikri kafasına yerleşmişti. Leonora'ya doktora muayene olsun diye kaç kere yalvarmıştı, hepsine şahidim. İşte gel gör ki, zavallı Edward Florence'ın onu kolundan tutup götürmeyi kafaya koyuşuna bel bağlamıştı. Gidiyorum diyip gidemezdi; karısına çok değer veriyordu. Fakat Florence ısrar edip dursaydı, hem benim her şeyden haberim olur hem de Edward Leonora'nın intikamını tadardı. Ve Leonora on – on iki farklı yolla adamın canına okuyacak tıynette bir kadındı. Hatta gerekirse bu yolların hepsine başvuracağının garantisini vermişti bana. Duygusallaşmamı engellemeye kararlıydı. Ve o sıralar, onunla ilişiğini keserek, adamın en çok canına okuyacak şeyi yapmış olurdu.

Neyse bari, anlaşılmayan yer kalmamıştır. Şimdi 4 Ağustos 1913'e, katıksız cehaletimin son gününe—ve katmerli mutluluğumun da, bundan şüpheniz olmasın—değineyim. O kızcağızın gelişi de bütün bunlara tuz biber ekmiş oldu.

4 Ağustos günü Bagshawe adlı insana fenalık getirten bir İngiliz'le lobide oturuyordum, adam daha bu

akşam gelmişti ve yemeği kaçıralı çok oluyordu. Leonora az önce uyumaya gitmişti ve bendeniz Florence, Edward ve kızın Gazino'daki dinletiden dönmelerini bekliyordum. Oraya hep beraber gitmemişlerdi. Hatırladığım kadarıyla, Florence ilk başta Leonora'yla benim yanımda kalacağını söylemiş, kız da dinletiye bir başına gitmişti. Derken Leonora olağanüstü bir sakinlikle Florence'a şöyle demişti:

"O ikisine eşlik etsen ne iyi olurdu. Gittikleri yerlerde Edward kıza bekçilik ediyor sanıyorlardır herhalde. Vakit geldi sanırım." Böylece Florence hafif adımlarla, o ikisinin peşi sıra dışarı seğirtmişti. Kuzenlerinden bir tanesi yüzünden siyahlara bürünmüştü. Amerikalılar böyle konulara çok ihtimam gösterirler.

Saat ona doğru hâlâ lobide oturmayı sürdürüyorduk ki Leonora kalkıp yatmaya gitmişti. Gündüzleyin hava o kadar sıcak olmasına rağmen, şimdi buz gibiydi. Bagshawe isimli adam odanın öbür tarafında *The Times* okumakla meşguldü, derken muhabbet açma bahanesiyle tırışkadan bir soru sorarak yanıma gelmişti. Sanırım Kür misafirlerinin payına düşen kelle vergisiyle alakalı bir şeyler sormuştu, vergiden nasıl yırtarız falan. Böyle bir insandı işte.

Nevi şahsına münhasır bir adamdı, hayli abartılı bir asker tipi. Karşısındakinin gözleriyle temastan kaçınan soğansı gözleri ve saman altından su yürüttüğü, ne tepki alırsa alsın, karşısındakiyle muhabbete koyulmaya ürkekçe bir istek duyduğu izlenimi veren soluk bir mizacı vardı. Rezil kurbağa...

Ledbury civarındaki Ludlow Malikânesinden geldiğini söyleyerek lafa girmişti. Bahsettiği yere hafif bir kulak aşinalığım varsa da zihnimde tam bir bağ

kuramamıştım. Şerbetçi otlarıyla alakalı bir işten, Kaliforniya şerbetçiotlarından, Los Angeles'tan, gittiği yerlerden bahsetmeye koyulmuştu. İlgimi çekecek bir konu açmaktan kaçınıyordu.

Derken hiç beklemediğim bir anda, Florence'ı sokağın parlak ışığı altında koşarken gördüm. Vaziyet şuydu: Florence'ın, kâğıttan daha beyaz bir yüzle ve bir eli kalbinin üzerindeki siyah kumaşın üzerinde koşuşuna tanık olmuştum. Bakın çok ciddiyim, kalbim duracak gibi olmuştu resmen; çok ciddiyim, öylece donup kalmıştım. Döner kapıdan geçip paldır küldür içeri girmişti. Hasır sandalye ve masalarla gazetelerin bulunduğu yere bakınmıştı. Beni görmüş ve dudaklarını aralamıştı. Benimle konuşan adamı görmüştü. Gözlerini yuvalarından çıkartmak istercesine ellerini yüzüne bastırmıştı. Bir saniye sonra Florence yerinde yoktu artık.

Donup kalmıştım, parmağımı dahi oynatamıyordum. Derken adam şöyle demişti:

"Şu işe bakın hele: Florry Hurlbird." Kahkaha yerine geçen yapmacık ve gergin bir ses çıkartarak bana dönmüştü. Ciddi ciddi kendini bana sevdirmeye çalışıyordu.

"Onun kim olduğunu biliyor musun?" diye sormuştu. "Şu kızı son gördüğümde, sabahın beşinde Jimmy diye bir delikanlının odasından çıkıyordu. Ledbury'deki evimdeyken. Beni tanıdığını fark etmişsindir." Ayağa kalkmış, tepemde dikilmekteydi. Oradan bakınca nasıl göründüğümü bilmiyorum. Neyse işte, biraz homurdanır gibi olmuş, sonra da şöyle kekelemişti:

"Aa, yani..." Bu da Bay Bagshawe'dan duy-

duğum son cümle oldu. Epey bir vakit geçtikten sonra lobiden ayrılmış ve Florence'ın odasına çıkmıştım. Kapıyı kilitlememişti—evlilik hayatımız boyunca ilk oluyordu bu—. Bayan Maidan'ın aksine, gayet muntazamca yatağına uzanmıştı. İçinde amil nitrat bulunduğunu bildiğim ufak bir ilaç şişesi vardı sağ elinde. 4 Ağustos 1913'te olmuştu bu.

III. BÖLÜM

I

İşin tuhafı şu ki, o akşamın geri kalanına dair en çok hatırımda kalan şey Leonora'nın kurduğu cümleydi:

"Tabii ki onunla evlenebilirsin," ve kiminle diye sorunca da yanıtı şu olmuştu:

"Kızla."

Bu dediğini olağanüstü bulmuştum işte—insan yüreğini aydınlatan ihtimaller ışığıydı olağanüstü olan—. Lakin kızla evlenmek aklımın ucundan bile geçmemişti; ondan hoşlanmak dahi aklımın ucundan geçmemişti ki. Konuşmamda bir tuhaflık vardı kesin; anestezi etkisi geçmeye başlayan hastaların konuştuğu gibi aynı. Sanki çift kişiliğim varmış da kişiliklerim birbirlerinden tamamen habersizmiş gibi. Üzerinde düşünmemiştim bile, hiç olmayacak bir şey söylemiştim.

Psikolojik tahlilimin bu hikâyede yeri olduğundan kuşkuluyum. Yeri yok bence, kaldı ki zaten bu konuya çok girmedim. Fakat öyle tuhaf bir şey söylemiştim ki, bu söylediğimin sonradan yaşanan gelişmelerde büyük etkisi oldu. Demek istediğim, karımın

vefatından iki saat sonra şunu demeseydim, Leonora Florence'ın Edward'la ilişkisinden bahsetmezdi bana:

"Artık kızla evlenmeme mani kalmadı."

Doğal olarak o neler çektiyse benim de aynılarını çektiğimi ya da nelere göz yumduysa benim de aynı şeylere göz yumduğumu düşünmüştü. Ondandır ki bir ay önce, zavallı Edward'ın cenazesinden bir hafta sonra, Branshaw'da ne kadar kalacağımdan bahsederken aklınıza gelebilecek en içten tavırla, anlaşılır ve düşünceli bir ses tonuyla şunları demişti:

"Aa ama, sana da uyarsa burada ölene kadar kalabilirsin." Ardından şunu eklemişti: "Tam bir kardeş, bir yol gösterici oldun bana, desteğini esirgemedin. Teselliyi sende buldum. Karın kocamın metresi olmasaydı, burada bulunman için bir sebep kalmayacaktı, sence de acayip değil mi?"

Böylece havadisi almış oldum, aynen böyle doğrudan yüzüme söylenmişti. Hiçbir şey söylememiştim ve herhangi bir şey hissettiğimi de sanmıyorum, belki de çoğu insanda pusuda bekleyen esrarengiz bilinçaltı benliği ipleri eline almıştı. Belki bir gün, oldu ki şuurumu kaybeder ya da uyurgezerlik yaparsam, gidip zavallı Edward'ın mezarına tükürmeye kalkabilirim. Böyle bir şey yapmam hayli ihtimal dışı duruyor ama aklıma gelivermişti işte.

Hayır, içimde bir parça bile duygu uyanmamıştı, Bayan Falan Filan adlı bir kadının bir beyefendiyle *au mieux*[61] kurduğu kulağınıza gelince kimileyin belirgin bir hisse kapılırdınız ya, o tarz bir hisse kapılmıştım yalnızca. Bu da aniden bütün merakımı gidermişti.

61. *Fr.* Yakınlık. (ç.n.)

Sanki o an, rüzgârlı bir ekim akşamının görüntüsü canlanmıştı zihnimde, sonraları bunun üzerinde düşünüp taşınmış, bir sürü cevapsız konu açığa kavuşuvermişti. Gelgelelim, o sıralar düşünüp taşınma huyum yoktu. Çok net hatırlıyorum. Sırtımı dikleştirerek geniş tekli koltuğuma yaslanırdım. Hafızamda böyle kalmış. Vakit seher vaktiydi.

Branshaw Malikânesi, karşısında çayırların uzandığı ve yokuşun başında çam korularının bulunduğu ufak bir çukurun üzerine inşa edilmişti. Ormandan esen şiddetli rüzgâr tepenizde uğuldardı. Pencereden gözüken manzaraya ise olağanüstü bir sükûnet ve kurşuni bir renk hâkimdi. Çayırların bir ucundaki tavşan çifti hariç, tek bir kıpırtı dahi yoktu. Leonora'nın mütevazı çalışma odasındaydık ve çay gelsin diye bekliyorduk. Dedim ya, bendeniz geniş bir koltukta oturmakta, Leonora ise pencerenin başında dikilmiş, panjur ipinin ucundaki palamut sapı çevirip durmaktaydı. Çayırların ta öte tarafına bakarken hatırladığım kadarıyla şöyle demişti:

"Edward öleli daha on gün oldu ama şuna bak, çimenlerde tavşanlar geziyor."

Tavşanların İngiltere'de kısa çimlere büyük zarar verdiğinden haberdardım. Derken bana doğru dönmüş ve lafını hiç yumuşatmadan tam olarak şu cümleyi kurmuştu:

"Florence'ın intihar ederek aptallık yaptı bence."

O sıralar üzerimize tüm yoğunluğuyla sinen serbestlik hissini size tarif etmem mümkün değil. Tren bekliyormuşuz ya da yemeğin gelmesini bekliyormuşuz hissiyle alakası yoktu, bekleyecek bir şeyimiz yoktu, o yani. Hiçbir şeyimiz.

Rüzgârın uzaktan kesik kesik gelen uğultusunu saymazsak, mutlak bir sessizlik hâkimdi. Kahverengi duvarlı ufak odada gri bir ışık vardı. Ve dünya bu odadan ibaretti sanki.

O an Leonora'nın bana bütün gizli saklısını anlatacağını anlamıştım. Sanki—ya da sanki demeyelim, şaşmaz bir gerçekten bahsediyoruz—Leonora, aklının ermediği İngilizlere has bir adab-ı muaşeret örneği sergileyerek, konuşmak için Edward'ın yedisinin çıkmasını beklemeye karar vermişti. Mizacı elverdiği ölçüde, karşısındakine kendini açmasını önersem mi diye muallakta kalarak yavaşça dedim ki—kelimesi kelimesine hatırlıyorum ne dediğimi—:

"Florence intihar mı etti? Bilmiyordum."

Anlıyorsunuz ya, illa ki konuşacaksa, daha önce bahsetmeyi lüzumlu gördüğü konuların kapsamını genişleterek konuşması gerekeceğini söylemeye çalışıyordum ona.

Böylece Florence'ın intihar ettiğini ilk kez öğrenmiş oldum. Aklımın ucundan bile geçmemişti. İçime hiç mi kurt düşmedi diye düşünebilir, bana saftirik gözüyle de bakabilirsiniz. Bulunduğum durumu bir düşünün.

Ortalığın velveleye verildiği, feryat figan olunduğu, beraber koşan bir sürü insanın çarpıştığı, otelci milletinin mesleki, Ashburnhamlar gibi "iyi insanlarınsa" geleneksel bir suskunluğa büründüğü anları ele alalım mesela. Bu tür anlarda, gözümüze takılan ve hayal gücümüze seslenen asıl şey daima ufak bir elle tutulur nesne olur. İntihara kalkıştığına dair tek bir işaret yakalayamamıştım ve Florence'ın elindeki ufak amil nitrat şişesinden dolayı, kalp yetmezliği yaşadı-

ğı düşüncesine kapılmıştım hemen. Anlıyorsunuz ya, amil nitrat kalp ağrısı çeken hastaları rahatlatmak için verilen bir ilaçtır.

Florence'ı, tanık olmuştum ya, bembeyaz bir yüzle ve bir eli kalbinin üzerinde koşarken görmemin üzerinden çok geçmeden, onu parmaklarının arasında şu tanıdık kahverengi şişeyle yatağa uzanmış halde görünce, böyle bir kanıya kapılmam gayet tabiydi. Arada yaptığı üzere, gene ilacını almadan çıktığını ve bahçelerdeyken, kriz geçireceğini hissedip ağrısını gidermek için olabildiğince hızla, koşa koşa içeri girdiğini sanmıştım. Göğsünün altındaki kalbinin, koşudan kaynaklı kasılmaya dayanamayıp atmayı bıraktığı kanısına kapılmam da aynı ölçüde mümkündü. Evlilik hayatımızın onca yılı boyunca, o ufak kahverengi şişenin içinde amil nitrat değil de prüsik asit bulunduğunu nereden bilebilirdim? Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi.

Niye mi söylüyorum, onunla bana kıyasla daha ileri bir samimiyet kurmuş Edward Ashburnham'ın dahi hakikatten haberi yoktu. O da kalp hastalığı yüzünden küt diye öldüğünü düşünmüştü. Hatta ve hatta, Florence'ın intihar ettiğini bilen yegâne kişiler Leonora, Grandük, polis müdürü ve otel sahibiydi. Son üçünün adını vermemin sebebi, o geceye dair hatırladıklarımın otel lobisindeki ampullerden yayılan pembemsi ışıltıydı. Bu üçünün yüzleri, havada süzülen küreler misali, zihnimde bir o yana bir bu yana savruluyorlardı sanki. Önce Grandük'ün sakallı, monark, insaniyetli yüzü; sonra polis müdürünün keskin hatlı, kahverengi, süvari bıyıklı çehresi; en son da otel sahibi Mösyö Schontz'u temsil eden küremsi, parlak

ve kalkık yakalı başıboşluk. Bazen orada tek bir kafa bir başına durur, bazense polis memurunun sivri uçlu miğferi prensin sıhhatli keline sokulur; en son da Mösyö Schontz'un yağlı saç lüleleri zorla o ikisinin arasına girerdi. Kraliyet mensubumuz yumuşak, güzel diksiyonlu sesiyle, "Ja, ja, ja!" der, her bir sözcük ağzından bir dolu içyağı topağı misali çıkardı; polis memurunun monoton, kulak tırmalayan sesi duyulurdu: "Zum Befehl Durchlaucht,"[62] beş el sıkılan bir altıpatlar gibi; Mösyö Schontz fısır fısır konuşmayı sürdürürdü, tren vagonunun bir köşesinde dua kitabından[63] parçalar okuyan günahkâr bir rahip gibi. O gecenin anısı zihnimde aynen böyle belirmişti.

Beni fark etmemişe benziyorlardı; herhangi birinin bana seslendiğini dahi sanmıyorum. Fakat üçünden biri yahut üçü birden orada bulundukları süre boyunca, cesedin itibari sahibi olarak görüş alışverişlerine benim de katılma hakkım varmışçasına yanımda dikilmişlerdi. Sonra üçü de gitmiş ve uzun bir müddet boyunca tek başıma kalmıştım.

Ve hiçbir şey düşünmemiştim, hem de hiçbir şey. Ne bir fikrim vardı, ne de gücüm. Üzüntü duymadım, yerimden kıpırdayasım gelmedi, yukarı çıkıp karımın cesediyle karşılaşma isteğim de yoktu. Pembe ışıltı, hasır masalar, palmiyeler, küre biçimli kibrit kutuları, girintili küllükler vardı görüş alanımda. Derken Leonora yanıma geldi ve yanlış hatırlamıyorsam, ona şu çarpıcı cümleyi kurdum:

"Artık kızla evlenmeme mani kalmadı."

62. *Alm.* "Çok iyi, Yüce Majesteleri." (ç.n.)

63. *İng.* Breviary; Katolik Kilisesi'nin ayinlerini içeren kitap. (ç.n.)

Fakat o akşama dair ne hatırlıyorsam hepsini anlattım size, öyle ki sonraki üç dört güne dair hatırladıklarım da bu anlattıklarımdan ibaret. Katalepsiye girmiştim çünkü. Beni yatağa yatırmışlar ve yataktan çıkmamıştım; kıyafetlerimi getirmişler ve giyinmiştim; beni boş bir mezara götürmüşler ve başında dikilmiştim. Beni bir nehir kenarına götürmüş ya da bir trenin önüne atmış olsalar, aynı halet-i ruhiyeyle ya boğulur ya da ezilirdim. Yürüyen bir ölüydüm ben.

Gelgelelim, bunlar kendi fikirlerim.

Gerçekte yaşananlar ise başkaydı. Parçaları sonradan birleştirdim. Hatırlarsanız, Edward Ashburnham ve kızın o akşam Gazino'daki dinletiye gittiklerini ve Leonora'nın, onlar gittikten hemen sonra Florence'tan ikisinin peşine takılmasını ve bekçilik görevini üstlenmesini istediğini söylemiştim. Şunu da hatırlarsanız, Florence müteveffa kuzeni Jean Hurlbird'ün yasını tuttuğu için kapkara bir matem elbisesine bürünmüştü. Simsiyah bir geceydi ve kız da krem rengi bir tülbent takmıştı, tülbendi karanlık parkın uzun ağaçları altında akvaryumdaki fosforlu balık misali ışıldamıştır kesin. Bundan daha iyi işaret feneri bulamazdınız.

Ve görünen o ki, Edward Ashburnham kızı Gazino'ya çıkan sokak arasına değil, parktaki kapkara ağaçların altına götürmüştü. Edward Ashburnham bütün bunları yaşadığı o son patlama sırasında söylemişti. Size demiştim ya, bu olayın ardından iyice çalçene bir adama dönüşmüştü. Ağzını aramaya kalkmadım. Bir sebebim yoktu. O sıralar karımla ilişkisi olduğu aklımın ucundan bile geçmemişti. Fakat adam bayağı bir romancı gibi konuşuyordu. Ya da, tabii romancı-

nın görevi olayları daha net görmemizi sağlamaktır[64]" görüşündeyseniz, çok iyi bir romancı gibi konuşuyor da denebilir aslında. İşte ben de bu olayı net olarak görebiliyorum, öyle net ki zihnime musallat olmuş bir rüya gibi aynı. Öğrendiğim kadarıyla, Gazino'ya çok da uzak olmayan bir mesafede, kızla ikisi karanlıkta bir banka oturmuşlar. Eğlence mekânının ışıkları ağaç gövdelerinden sıyrılıp onlara ulaşmış olsa gerek, zira Edward kızın yüzünü—yüksek bir alına, enteresan bir ağza, ızdıraplı kaşlara ve dosdoğru bakan gözlere sahip o güzel yüzü—gayet net olarak görebildiğini söyledi. Arkalarından sessizce yaklaşan Florence ise, onları iki siluet olarak görmüştü herhalde. Çünkü varsayımım doğruysa, Florence kısa çimleri sessizce aşıp oturağın hemen arkasındaki ağacın—çok iyi hatırlıyorum—ardına geçmişti. Kıskançlıktan çatlayan bir kadına göre yaptığı çok da abartılacak bir şey değildi. Gazino orkestrası, Edward'ın hatırladığı kadarını anlattığına göre, Rákóczi Marşı'nı[65] çalıyordu ve o uzaklıktan gelen müzik sesinin Edward Ashburnham'ın sesini bastıracak kadar bangır bangır olmasa da, geceye ait öbür seslerle beraber, Florence'ın kısa çimleri geçerken yaptığı, adımlarından ya da kıyafetinden kaynaklı hafif sürünme ve hışırtıları bastırmaya yetecek kadar gürültü çıkardığı kesindi. Ve sefil kadın öfkeden deliye dönmüştü herhalde. Korkunç bir şeye şahit olduğu belliydi. Korkunç! Ne diyelim, bana kalırsa kendi etmiş kendi bulmuştu.

Neyse işte, her şeyi öğrenmiş oldunuz, kule gibi

64. Joseph Conrad *Narcissus'un Zencisi* romanının Önsözünde şöyle der: "Görevim... yazılı metnin gücünü kullanarak... *görmenizi* sağlamaktır!" (ç.n.)

65. Macaristan'ın Himnusz'dan önceki gayrı resmi milli marşı. (ç.n.)

yükselen ve hepsinin geceleyin etraflarını saran kapkara sisin içinde kaybolduğu, olağanüstü uzunluktaki çoğu karaağaçlardan ibaret ağaçlar; bankta oturan ikilinin silueti; Gazino'dan gelen ışık huzmesi, ağaç gövdesinin ardından dikizleyen siyahlı kadın. Tam bir melodram; ne yapayım, öyle.

Ve görünen o ki, Edward Ashburnham'a bir haller olmuştu. O vakte dek kıza başka gözle bakmayı hiç aklından geçirmediğini üstünü basa basa söylemişti, ona inanmamak için bir sebebim yoktu. Onu kesinlikle ve kesinlikle kendi kızıymış gibi gördüğünü söylemişti. Onu sevdiğini inkâr etmiyordu fakat çok yoğun, çok merhametli ve çok huzurlu bir sevgiymiş bu. Kız manastır okuluna gidince onu özlemiş, dönünce de sevinmiş. Bir de şu vardı ki, ne yaptığının katiyen farkında değilmiş. Farkında olsaymış, lanetli bir şeyden kaçarcasına arkasına bakmadan bu aşktan kaçarmış; bunu da üstünü basa basa söyledi. Bu olayla Leonora'yı gene küçük düşürdüğünü fark etmiş. Ama asıl dikkati çektiği nokta ne yaptığının farkında olmayışıymış. Nabız atışları hızlanmaksızın, baş başa olalım da yakınlaşalım diye düşünmeksizin, kızla şu karanlık parka gitmişlerdi. Polo midillilerinden, tenis raketlerinden bahsetmek niyetiyle oraya gitmiş; ayrıldığı manastırın muhterem başrahibesinin huyundan suyundan, eve dönünce partide giyeceği abiyenin beyaz mı yoksa mavi mi olması gerektiğinden bahsetmek niyetiyle. Hiç bahsini açmadıkları o tek konudan bahsedecekleri aklına gelmemişmiş. Kızın etrafına duvar ören tabunun yıkılabileceği dahi aklına gelmemişmiş. Ve sonra bir anda oluvermiş.

O sıra anlattıklarının herhangi bir fiziksel güdü

içermediğine beni özellikle temin etmişti. Ona kalırsa, asıl olay karanlık bir gece olması ya da aralarında hısımlık bulunması falan değildi. Hayır, asıl olay, hayatının bizzat bahsini açtığı ahlâki tarafına kızın yaptığı tesirdi. Dediğine göre, kızı kollarının arasına almayı hatta kızın eline dokunmayı aklından bile geçirmemiş. Kızın eline dokunmadığına yemin etti. "Kız bankın bir ucuna, ben de diğer ucuna oturdum," dedi; azcık kıza doğru yanaşmış ama kız dosdoğru Gazino'nun ışığına bakıyormuş, yüzü lamba ışığıyla aydınlanmışmış. Yüzündeki ifadeyi tarif edebilecek tek sözcük "acayip"miş. O değil de, başka bir gün de o ifadede memnuniyete rastladığını söyler gibi olmuştu. Kızın memnun olduğuna inanması zor değildi, sonuçta o sıralar kız neler olup bittiğini daha kavrayamamıştı. Görünen köy kılavuz istemez, Edward Ashburnham'a tapıyordu resmen. Edward onun gözünde, o sıralar neyden bahsederse bahsetsin, bir insanlık timsali, bir kahraman, bir atlet, ülkesinin kurucusu ve bir kanun koyucuydu. Dolayısıyla kıza göre, birdenbire samimi ve bunaltıcı övgülere layık görülmek, ne kadar bunaltıcı olursa olsun, bir memnuniyet ifadesiydi. Yapıtı tanrı onayını almış ya da sadakati kral tarafından tasvip edilmişti sanki. Orada öylece oturmuş ve yüzünde bir gülümsemeyle dinlemişti.

Ve çocukken çektiği bütün o acıların, barut gibi olan babasının estirdiği terörün ve kalp kıran annesinin yakınmalarının kefareti bir anda ödenmişti sanki. Nihayet mükâfatını almıştı. Niye mi; çünkü düşünecek olursak, hem bir papaz hem de bir baba olarak gördüğünüz bir adamın ansızın kadının tekini tutku yağmuruyla ıslatmasının ahlâken övgüye layık

bir yanı vardı. Demek istediğim şu: Kızın Edward'a kancayı takmak gibi isteği yoktu. Her şeyi geçtim, kız Edward'ın Leonora'ya sarsılmaz bir sadakat beslediğini sanıyordu zaten. Adamın sadakatsizliklerinden bihaberdi. Edward karısından derin bir saygı sevgiyle bahsederdi daima. Edward, Leonora'yı büsbütün kusursuz ve aradığı her şeye sahip bir kadın olarak gördüğü izlenimini vermişti kıza. Kıza göre onların evliliği, kilisesinin saygıyla bahsettiği ve seyrettiği şu kutlu hâdiselerden bir tanesiydi.

O yüzden de Edward onun şu dünyada en değer verdiği insan olduğunu söyleyince kız da doğal olarak adamın Leonora'yı hariç tuttuğunu düşünmüş ve memnuniyet duymuştu. Bir babanın, kızının evlenecek yaşa geldiğini onaylamasına benziyordu. Ve Edward, ne yaptığını fark edince hemen diline gem vurmuştu. Kız durumdan memnundu ve memnuniyetini sürdürmüştü.

Edward Ashburnham'ın hayatı boyunca yaptığı en canavarca ve ahlâksızca şey bu olsa gerekti. Fakat bu insanlarla aramdaki samimiyet münasebetiyle, onları ahlaksız olarak görmem mümkün değil. Edward Ashburnham deyince aklıma dürüst, namuslu ve onurlu bir adam geliyor sadece. Yaşanan her şeye rağmen, kendisinin bendeki daimi izlenimi aynen budur. Kimi zaman yaptığı bazı şeyleri düşünerek bu izlenimi bir kenara itmeye çalışıyorum, kocaman bir sarkacı ittirmeye çalışırsınız ya, aynen öyle. Ama saymakla bitmez iyiliklerinin, iş bitiriciliklerinin, kin gütmez hitabetinin anısı hep geri geliyor işte. Öyle iyi bir adamdı ki...

Bu yüzden birçok şeyde olduğu gibi bu konuda

da onu mazur görmeye kendimi mecbur hissediyorum. Şüphesiz bu davranışı, manastırdan yeni ayrılmış genç bir kızı yoldan çıkarmak için yapılabilecek en canavarca şeydi. Fakat bana kalırsa, Edward'ın kızı yoldan çıkartmak gibi bir niyeti yoktu. Tek suçu kızı sevmekti. "İşin iç yüzü bu," demişti ve ben de dediğine inanmayı seçmiştim, kızın gerçekten sevdiği tek kadın olduğuna ben de inanıyorum. Bu dediğimi kendi de söylemişti ve yaptıkları kızı sevdiğini kanıtlamaya yeterdi. Ayrıca Leonora da dediğimi onaylamıştı ve Leonora Edward'ı yüreğinin en derin köşesine varana değin tanıyordu.

Bu konulara iyice kötümser bakar olmuştum; yani şunu diyorum, bir adamın ya da kadının aşkının kalıcılığına inanmanın mümkünâtı yok. Kaldı ki zaten yeni yeni filizlenen bir tutkunun kalıcılığına inanmanın mümkünâtı yok ki. Bana sorarsanız, erkekler açısından bir gönül ilişkisi ya da belli bir kadına duyulan aşk, yaşanmışlıkları artırmanın gereğidir. Bir adam başka başka kadınlara gönül verdikçe manzara genişlemiş, ya da şöyle diyelim, yeni bir bölge ele geçirilmiş olur. Kaşının kıvrımı, ses tonu, şahsına münhasır alışılmadık jestleri... Bütün bunlarla tutkulu bir aşkın kapısı aralanmış olur. İşte bütün bunlar manzaradaki ufukta duran ve erkeği o ufkun ötesine geçmesi, ufkun ardını keşfetmesi için aklını çelen bir sürü nesneye benzer. Deyim yerindeyse, o tuhaf kıvrımlı kaşların ardına ulaşmak istiyordur, dünyayı bir de o kaşların gölge ettiği gözlerle görmek ister gibidir. O sesin akla gelen bütün cümlelere, bütün konulara nüfuz ettiğini duymak istiyordur. Akla gelen bütün arka fonların önünde o şahsına münhasır jestleri görmek istiyordur.

Cinsel içgüdü mevzusuyla alakalı çok bir bilgim yok ve zaten söz konusu hakiki bir tutkuysa, bu içgüdünün pek bir önemi kalmaz. Bu içgüdü eften püften şeylerle bile harekete geçebilir—çözülmüş bir bağcıkla, tesadüfen atılan bir bakışla—dolayısıyla onu hesaba katmasak da olur bence. Büyük tutkular gerdeğe lüzum görmeksizin var olurlar demiyorum tabii. Bana çok basmakalıp geliyor bu, o yüzden bu mevzuuyla alakalı başka bir şey söylemeye gerek yok. Yol açtığı aksiliklerle beraber kanıksanması gereken bir şeyden bahsediyoruz sonuçta, bir romandaki ya da bir biyografideki karakterlerin yemeklerini düzenli aralıklarla yediklerini okumasanız da kanıksarsınız ya, aynı öyle. Fakat isteklerin asıl dayanılmaz yanı, uzun süren ve erkeğin ruhunu yiyip bitiren bir tutkunun asıl yakıcı yanı, adamın sevdiği kadınla özdeşleşme sevdasına düşmesidir. Aynı gözlerle görmek, aynı tenle dokunmak, aynı kulaklarla duymak, kimliğini yitirmek, sarmalanmak, desteklenmek ister. Cinsler arası ilişkiler üzerine ne söylenirse söylensin, cesaretini yerine getirsin, çektiği sıkıntıları onunla bölüşsün diye sevdiği kadının ayağına gitmeyecek bir erkek yoktur. İşte bu da erkeğin kadını arzulamasının asıl sebebidir. Hepimiz öyle korkuyoruz, hepimiz öyle yalnızız ki varlığımızı sürdürmek için dışarıdan bir gözün bizi değerli olduğumuza ikna etmesi gerekiyor.

O yüzden, böylesi bir tutku meyvelerini verirse, erkek bir müddet de olsa muradına erer. Manevi destek alacak, cesaretlenecek, yalnızlık hissinden kurtulacak, değerli olduğu tasdiklenecektir. Ama bunlar hep gelip geçici; nasıl ki gölgeler güneş saatinden geçip gidiyorsa, bunlar da kaçınılmaz olarak geçip gidecek-

tir. Acı gerçek bu maalesef. Kitabın sayfaları tanıdık gelmeye başlayacak; yolun bu güzel köşesini kim bilir kaç kez dönmüş olacaksınız. Ne diyelim, budur en acıklı hikâye.

Gene de her adamın eninde sonunda bir kadınla karşılaşacağına inanıyorum. Yoo, yanlış ifade ettim. Eninde sonunda, her erkeğin hayatında öyle bir dönem gelir ki, erkeğin hayal gücüne mühür vuran kadın o mührü ilelebet sökülmez kılar. Erkek başka ufuklara gidemez artık; bir daha sırt çantasını omzuna asamaz; bunlara elveda der. Havlu atmak durumunda kalır.

İşte Edward'la zavallı kız arasında geçen olay da buydu. Olay tam olarak bundan ibaretti. Tutkuları—Grandük'ün metresine olan, Bayan Basil'e olan, zavallı Bayan Maidan'a olan, Florence'a olan, bilmem kime olan tutkuları—kız adına girdiği son ölüm yarışına kıyasla ancak ısınmak için atılan eşkin adımlar gibi kalıyordu; olay tam olarak bundan ibaretti. İyice Amerikanlaşıp gerçek aşk fedakârlık ister demeye kalkmayacağım. İstemez çünkü. Ama bireysel fedakârlık gerektiren aşklar daha hakiki ve daha kalıcı olurlar bence. Öbür kadınlar konusunda ise Edward, Kont Baron von Lelöffel'in burnunun dibinden polo topunu çekip alması gibi, onları da hayatına sokuyor ve sonra da çıkartıyordu. Öbür kadınları tavlayacağım diye kendini iyice yıpratmadı desem yalan olur, fakat asıl o kız yüzünden, kızın peşini bırakmak uğruna acziyetin ve ölümün pençesine düşmüştü. Ve o gece kızla konuşarak alçakça bir davranış sergilememişti bana kalırsa. Sanki kıza tutku duymuyormuş da ne dediğini fark etmeden ağzından çıkan her kelimeyle beraber, onlar konuştukça bir tutku filizlenmiş. Halbuki ağ-

zını açmadan önce tutku mutku yokmuş, sonradan yaşananlar ise hayatının mutlak gerçeğiymiş. Neyse, hikâyeme dönsem iyi olacak.

Ve hikâyem de Florence'la alakalıydı, o ağacın ardından konuşmaları duyan Florence'la. Tabii bu bir varsayımdan ibaret, fakat varsayımımın gayet haklı gerekçeleri var bence. İkilinin dışarı çıktığını, Florence'ın vakit kaybetmeksizin onları ta karanlığın içine dek takip ettiğini ve az sonra da yüzü solmuş sararmış halde, eliyle kalbinin üzerini tutarak koşa koşa otele döndüğünü biliyorsunuz. Sırf Bagshawe'ı gördü diye böyle yapmış olamaz. Gözlerini bana ya da yanımdaki adama dikmeden önce, yüzü acıyla buruşmuştu zaten. Ama bana kalırsa, Bagshawe onu intihara sürükleyen asıl etkendi. Leonora'nın dediğine göre, içinde amil nitrat bulunduğunu sandığım ama aslında prüsik asit bulunan şişe yıllardır Florence'daymış ve ola ki Jimmy denen adamla olan ilişkisinin mahiyetini öğrenirsem şişeyi içmeyi planlıyormuş. Görüyorsunuz ya, Florence'ın doğasında gurur yatıyordu belli ki. Böyle olmaması için hiçbir neden yok; çoğumuzun başı dik durmasını sağlayan şey, tabii başı dik duruyorsak, gururdu sanırım.

Bütün mesele Edward'la kız arasındaki ilişkiden ibaret olsaydı, bence Florence buna göğüs gerebilirdi. Edward'ın yanında rezalet çıkartır, onu tehdit eder, durumu mizah anlayışına bağlar, verdiği sözleri hatırlatırdı; buna hiç şüphe yok. Fakat Bay Bagshawe'ın şahsı ve günlerden 4 Ağustos olması batıl inançla yoğrulmuş zihnine fazla gelmişti herhalde. Görüyorsunuz ya, hayatta istediği iki şey vardı: Branshaw Teleragh'ın başına geçip seçkin bir hanımefendi olmak bir de ben-

denizin saygısını yitirmemek.

Yani benimle beraber olduğu sürece saygımı yitirmemek istiyordu. Edward Ashburnham'ı onunla kaçmaya ikna edebilseydi, muhtemelen bu isteğini anında boş verirdi. Mesela çoktan yitip gitmiş bir aşk ve dünya gibi şeylere duyduğu tutkunun büyüklüğünü öne sürüp, kendisine tekrar saygı duydurtmaya çalışırdı belki de. Tam Florencelık bir hareket olurdu.

Bana kalırsa, bütün evliliklerde tek bir değişmez unsur mevcuttur: Mizacınızdaki ya da iş hayatınızdaki bir zayıf noktanızla alakalı olarak aynı yastığa baş koyduğunuz insanı kandırma isteği. Dolayısıyla, ufak rezilliklerinizin hep farkına varan bir eşle sonsuza dek aynı yastığa baş koymak tahammül edilmez bir durumdur. Bunu yapmak ölümden farksızdır. İşte bu yüzden birçok evlilik mutsuzluğa mahkûmdur.

Örneğin ben çok açgözlü bir adamımdır; güzel yemekten anlayan biriyimdir ve bazı yemeklerin isimlerini duymam dahi ağzımın sulanmasına yeter. Florence bu sırrımı keşfetmiş olsaydı, bundan haberdar oluşu bana öyle tahammül edilemez gelirdi ki diyet dolayısıyla beni tâbi tuttuğu kısıtlamalara asla uymazdım. Florence'ın bu sırrı hiç öğrenemediğini siz yine de bilin. İma bile etmemişti hatta; kanımca bana hiç yeterli ilgi göstermemişti.

Florence'ın gizli zayıflığı ise—keşfetmeme dayanamayacağı zayıflığı—Jimmy adlı herifle ta ne zaman yaşadığı ilişkiydi. Florence'ın adını bir daha anmayabilirim, o yüzden psikolojisinde yaşanan değişime biraz değineyim diyorum. Şundan bahsediyorum, Edward Ashburnham'ın metresi olduğunu öğrenseydim bunu takmazdı bile. Hatta işine gelirdi.

Kaldı ki o günlerde zavallı Leonora'nın baş sıkıntısı Florence'ın bu gerçeği, şu ya da bu şekilde, önümde tüm yapmacıklığıyla teşhir etmesine engel olmaktı. Florence, belli bir halet-i ruhiyeyle bana doğru koşup ayaklarıma kapanarak, dikkatlice seçilmiş, yapış yapış duygusallıkta sözlerle bağıra çağıra içindeki tutkudan bahsetmek istiyordu. Tarihte geçen şu müthiş şehvetli kadınlara benzediğine dikkati çekerdi böylece. Farklı bir halet-i ruhiyeye büründüyse, bu sefer şahsımı hor görürcesine yanıma gelip bana adam denemeyeceğini, karşısına gerçek bir erkek çıktı mı bunların zaten illa yaşanacağını söylemek isterdi. Bunu soğukkanlı, dengeli ve kinayeli cümlelerle söylemek isterdi. Fransız komedyalarındaki kadın kahramanlara benzemek istiyorsa, bunları söylerdi yani. Niye mi, çünkü rol yapmaya bayılırdı.

Fakat bilmemi istemediği bir şey vardı ki, o da Jimmy adlı herifle ta ne zaman yaşadığı ilişkiydi. Herifin Boweryli şu aşağılık kabadayılardan farksız olduğu sonucuna varmıştı. Hayatınızın ileriki bir döneminde, geçmiş yıllarda yaptığınız önemsiz, aptalca bir davranış yüzünden—genelde önemsiz, hayli samimi bir duygusallık anı yüzünden—ne diye ürperir ki insan? İşte, Florence böylesi aşağılık bir herifin sözüne geldiğini her hatırlayışında benzer bir ürpertiye kapılmaktaydı. Ürpermesine lüzum var mıydı, bilmem. Bütün bunlar ahmak ihtiyar dayısının başının altından çıkmıştı; ikisini beraberce dünya turuna falan çıkarmamalı ve zamanının çoğunu kamarasında geçirmemeliydi. Neyse, Bay Bagshawe'ın—adamın kaba saba ve itici biri olduğunu bildiğinden—kanlı canlı karşısında dikilişi ve 4 Ağustos 1900 gününün sabahı saat

beşte onu Jimmy'nin odasından çıkarken gördüğünü bana kesinkes anlatmaya kalkacağı düşüncesi—işte bu—onu intihara sürükleyen asıl etkendi. Ve tarihin yarattığı etki de batıl inançlı mizacına fazla gelmişti. 4 Ağustos'ta doğmuştu; 4 Ağustos'ta dünya turuna çıkmıştı; 4 Ağustos'ta alçak herifin metresi olmuştu. Yılın aynı gününde benimle evlenmişti; 4'ünde Edward'ın aşkını yitirmiş ve Bagshawe kötü bir alamet misali—kaderin yüzündeki sırıtış misali—karşısında belirmişti. Bu, bardağı taşıran son damla olmuştu. Koşa koşa yukarı çıkmış, güzelce yatağına yerleşmişti—pembe beyaz yumuşak yanaklı, uzun saçlı, yanaklarına ufak perdeler gibi düşen kirpiklere sahip, tatlı, hoş bir kadındı—. Ufak şişedeki prüsik asidi içmiş ve yatağa uzanmıştı—ah, ne kadar da alımlı ve sadedir—. Tavandan sarkan ampule ya da tavanın ardına, tepedeki yıldızlara şaşkın bir ifadeyle bakmıştır. Kim bilir? Öyle ya da böyle, Florence yolun sonuna gelmişti.

Florence'ın yolun sonuna gelişinin, benim için ne kadar olağanüstü bir durum olduğunu hayal bile edemezsiniz. O günden bugüne değin, onu bir kez bile aklıma getirmemiştim; onu bir iç çekişle anmayı dahi çok görmüştüm. Leonora'yla konuşurken adını anmam gerektiğinde ya da bu yazdıklarım gereğince onu hatırlamaya çalışmış, nasıl ki bir matematik problemi çözerken düşünüyorsam, Florence'ı da öyle düşünmüştüm elbette. Fakat Florence'ı, onu yâd etmek için değil, eserimi yazabilmek için aklıma getiriyorum hep. Dünün gazetesi gibi, varlığı tamamen yeryüzünden silinmişti.

İyice cansız düşmüştüm. Ve kanımca,

affaissement'la[66] —yani fiilen katalepsiyle—geçen bir hafta yahut on gün, içgüdülerimi bastırmak ve eğitimli kaniş rolünü oynamakla geçen on iki yılın sonunda bitkin düşen mizacımın ihtiyacı olan istirahat süresiydi. Aynen bu haldeydim onca yıl. Sanırım buna yaşadığım şok—şoklar—sebep olmuştu. Ama o sıra içimde uyanan hislere sebep olarak şok gibi somut bir şeyi gösteresim yok. Öyle huzur dolu bir histi ki... Askılarını omzuma geçirdiğim taş gibi ağır. Taşınamayacak kadar ağır bir sırt çantası düşmüş de askıların iz yaptığı omuzlarımın uyuşmasına ve yaşama heyecanımı kaybetmeme yol açmıştı. Şunu iyi bilin, hiç pişmanlık duymamıştım. Neyden pişmanlık duyacaktım ki? Saklı benliğim—ikinci kişiliğim—Florence'ın kâğıttan bir kişiliğe sahip olduğunu—bir banknot belli bir altın miktarını ne derece temsil edebiliyorsa, Florence'ın da kalbinin, hisleri olan, anlayışlı ve duygulara sahip gerçek bir insanı o kadar temsil edebildiğini—ta aylar öncesinden fark etmişti herhalde. Bagshawe denen adam Florence'ı herifin odasından çıkarken gördüğünü söylediğini söyler söylemez, şahsımda bu dediğim hissin su yüzüne çıktığını biliyorum. Birdenbire Florence'ın sahte olduğunu düşünmüştüm; söylediği her sözün seyahat rehberlerinden aşırıldığı, moda kalıplarından alınmış çizimlerden oluşan bir bedenden ibaretti o. Böyle bir hisse kapılmış olmasaydım, çok geçmeden odasına koşup prüsik asidi içmesine engel olma ihtimalim vardı hatta. Ama böyle bir şey yapamazdım; bir kâğıt parçasının peşinden koşmaya benzerdi bu—yetişkin bir adam için aşağılayıcı bir uğ-

66. *Fr.* Moral bozukluğu, çöküntü. (ç.n.)

raş—.

Ve nasıl başladıysa öyle devam etti. Odadan çıkıp çıkmadığını umursamamıştım bile. İlgimi çekmemişti, öyle diyeyim. Florence'ı ne diye önemseyecektim.

Nancy Rufford'a abayı yaktığımı, dolayısıyla umursamazlığımın rezilce olduğunu söylemeye kalkacaksınız kesin. Şöyle ki, rezillik çıkmasın diye uğraştığım yok zaten. Nasıl ki zavallı kızcağızın hatırasına âşıksam, Nancy Rufford'un kendisine de âşıktım, Amerikalılara has bir şekilde içten içe ve gayet sevecenlikle. Leonora, artık onunla evlenebileceğimi söyleyene dek bu konuyu hiç düşünmemiştim. Fakat, o andan başına gelecek felakete değin, tek düşündüğüm şey bu olmuştu herhalde. Kıza ah vah etmiştim, ağlayıp sızlanmıştım demiyorum; nasıl ki bazı insanlar Carcassonne'u ziyaret etmek isterler, ben de onunla evlenmek istiyordum işte.

Bu hissi anlıyor musunuz? Hayatınız boyunca rüya kent gözüyle baktığınız o yere gitmeden önce, bazı meseleleri yol ortasından kaldırmanız, bazı eften püften sorunları halletmenizi söyleyen şu hissi. Aradaki yaş farkını çok da önemsememiştim. Ben kırk beş yaşındaydım, zavallıcık ise yirmi ikisine girecekti daha. Ama yaşına göre olgun ve durgundu. Bir azizenin müstesna niteliklerine sahip gibiydi, sanki yüzünü saran beyaz bir takkeyle eninde sonunda soluğu bir manastırda alacaktı. Lakin bana zırt pırt ilahi bir çağrı almadığını söylerdi; olmayınca olmuyordu işte—rahibe olma isteğinden bahsediyorum—. Ne diyebilirim ki, ben de özümde bir nevi manastırdım herhalde; gelip bana dini yemin etmesinde hiç sakınca yok gibiydi.

Hayır, yaş farkı bir engel teşkil etmemişti bence.

Hatta her erkek böyle düşünürdü ve çok az bir uğraşla, genç bir kızı mutlu edebileceğimden hayli emindim. Onu öyle şımartırdım ki, şu dünyada öyle şımartılan genç kız sayısı bir elin parmaklarını geçmezdi; kaldı ki şahsen itici biri olduğumu da düşünmüyorum. Hiçbir erkek düşünmez zaten ya da tut ki düşündü diyelim, bu onun sonu olur. Ama, katalepsiden çıkar çıkmaz, sorunumu aşacaksam, hayatla tekrar irtibat kurmam, onunla irtibat kurmak için kendimi nelere hazırlamam gerektiğini kavramıştım. Oksijeni kıt bir atmosferde on iki yıl geçirmiştim; şimdi azcık gerçek hayatla cebelleşmem, bazı iş adamlarıyla güreşe tutuşmam, büyük kentlere seyahat etmem, bendenize kök söktürecek, maskülen bir şeyler yapmam şarttı. Nancy Rufford'un karşısına yaşlı bir hizmetçi gibi çıkmak istemiyordum. Bu yüzden de Florence'ın intiharından iki hafta sonra Birleşik Devletlere doğru yola çıktım.

II

Florence'ın vefatının hemen ertesi, Leonora Nancy Rufford'la Edward'ın dizginlerini eline aldı. Gazino yakınındaki ağaçların altında neler yaşandığını anlamıştı. Ben gittikten sonra birkaç hafta daha Nauheim'da kalmışlardı ve Leonora'nın bana demesiyle, bu haftalar hayatının en buhranlı vakitleriydi. "Görünmez silahlarla tutuştuğumuz, upuzun, sessiz bir düelloya benziyordu," demişti. Bir de kızın hakiki masumiyeti eklenince düello iyice işin içinden çıkılmaz hale gelmişti. Nancy daima Edward'la tek başına

dışarı çıkmaya çalışırdı, hayatı boyunca tatillerde ne zaman eve gelse hep böyle yapmıştı. Adamın ona gene güzel şeyler söylemesini istiyordu.

Görüyorsunuz ya, durumlar bir hayli karışıktı. Durumlar, bu tarz hassas konular ne kadar karışık oluyorsa, o kadar karışıktı. Yanlarında başka insanlar olmadıkça Edward'la Leonora'nın birbirleriyle hiç konuşmayışı, durumu güçleştiriyordu. Yalnız şu da vardı ki, demiştim ya hani, ikisinin hal ve tavırları dört dörtlüktü. Kızın hakiki masumiyeti durumu güçleştirmekteydi; Edward'la Leonora'nın, kızı evlatları olarak görmeleri de ayrı bir güçlüktü. Ya da şöyle desem daha doğru olacak: Onu Leonora'nın evladı olarak görmüşlerdi. Ve Nancy tuhaf bir kızdı; tarif etmeye kalksam, zorlanırım.

Selvi boylu, sıska mı sıska bir kızdı; ızdıraplı bir ağzı, acılı gözleri ve epey alışılmışın dışında bir eğlence anlayışı vardı. Yani şöyle diyeyim size, bazen ziyadesiyle gülünç bazense olağanüstü güzellikte birine dönüşüveriyordu. Niye mi söylüyorum, hiç kimsenin kafasında onunkinde olduğu kadar siyah saç yoktu; o saçlar hiç ağırlık yapmıyor muydu, merak ederdim eskiden. Yirmi ikisine daha yeni girmişti ve bazen şu dağlar tepeler kadar yaşlı gözükürdü, bazense bu kız taş çatlasa on altı yaşındadır derdiniz. Bir an azizlerin yaşam öykülerini anlatırken, başka bir an bir bakardınız, Senbernar yavrusuyla çimenlerde yuvarlanıyordur. Maenadlar[67] misali tazıların peşinden atla gidebilir ve Leonora'nın şu malum baş ağrılarından biri başladıysa, mendilleri sirkeyle ıslatarak saatler-

67. Yunan tanrısı Dionysos'un kadın takipçileri. Birebir çevirisi 'kendinden geçen kadın'dır. (ç.n.)

ce hiç kıpırdamadan oturabilirdi. Kısacası, mucizevî biçimde sabırsız da olabilecekken mucizevî bir sabır küpüne dönüşmüştü. Bunda manastır eğitiminin etkisi olmuştu hiç şüphesiz. On altı yaşlarındayken bana gönderdiği mektuplarından birinde şöyle yazdığını hatırlıyorum:

"Corpus Christi[68] gününde—ya da bir aziz gününde de olabilir, bu tür şeyleri aklımda tutamıyorum—okulumuz Roehampton'la hokey maçı yaptı. Ve, bizim takımın ilk yarıyı üç bir geride kapattığını görünce kendimizi şapele kapattık ve zafer duası ettik. Maçı beş üç kazandık." Ve yanlış hatırlamıyorsam, anlattığına göre maç sonrası tam bir cümbüş yaşanmıştı. Anlattığına bakılırsa, on beş ya da on bir kişilik galip takım akşam yemeği için manastır yemekhanesine girer girmez, bütün okul masaların üzerine çıkıp alkış tutmuş ve yerdeki sandalyeleri kırmışlar, tabak çanakları parçalamışlar—tabii belli bir süre devam etmiş bu, başrahibe elindeki çanı sallayana dek. Tabii bildiğiniz gibi bu bir Katolik geleneğidir—her an, bir kamçı şaklaması gibi, bitebilecek bir cümbüş yaşanmıştı. Bu gelenekten hoşlandığımı söyleyemem açıkçası, ama şunu da itiraf etmem gerek ki, bahsettiğim bu gelenek Nancy'ye başka kimsede rastlamadığım bir dürüstlük anlayışı edindirmişti ya da Nancy bunu kendi edinmişti. Ara sıra onun gözleriyle bakıp onun sesiyle konuşan bıçak gibi bir tavır onda ete kemiğe bürünürdü. Bu tavrı beni hep ürkütmüştü. Nitekim sakinlerine böyle bir tavrın şart koşulduğu bir dünyada yaşamanın hayali bile beni korkutmuştu denebilir. Kız on beş

68. *Lat.* İsa'nın Bedeni; Evharist'i anma ve onurlandırmak adına düzenlenen Katolik Bayramı. (ç.n.)

on altı yaşlarında manastıra dönmeye kalkınca eline birkaç İngiliz parası tutuşturduğumu hatırlıyorum. Bu paranın çok işine yarayacağını söyleyerek bana alışılmadık bir içtenlikle teşekkür etmişti. Ne işine yaracağını sorunca hemen açıklamıştı. Okul kuralları gereği, öğrenciler şapelden çıkıp yemekhaneye giderken bahçeden geçtikleri sırada konuşmaları yasakmış. Ve kuralı saçma sapan ve keyfi bulduğu için, her gün bu yasağı bilerek çiğnermiş. Akşamları çocuklara gün boyunca bir kabahat işleyip işlemedikleri sorulur, Nancy de her akşam söz konusu yasağı çiğnediğini itiraf edermiş. Her itirafı ona altı peniye mal oluyormuş, işlediği kabahat için verilen para cezasıymış bu. Sırf merakımdan niye habire itirafta bulunduğunu sormuştum ve aynen şu sözlerle cevap vermişti:

"Aa, niye mi, Mübarek Bebek'in kızları daima dürüstlükleriyle tanınmışlardır. Çok can sıkıcı bir şey olabilir ama buna uymakla yükümlüyüm."

Bana kalırsa, cümbüş ve manastır hayatını ifade eden katı disiplin karışımına baskın gelen kötü çocukluk buhranları tuhaflığına tuhaflık katmıştı. Babası şiddete meyilli tırlak bir herifti, Highland alayları[69] denen birliklerden birinin binbaşısıydı. Ağzına içki sürmezdi ama zapt edilmez bir öfkesi vardı ve Nancy'nin hatırladığı ilk şey babasının yumruk yaptığı eliyle annesine vuruşuydu, annesi kahvaltı masasından yere devrilmiş ve düşüp kalmıştı. Annesinin asap bozucu bir kadın olduğu su götürmezdi ve alaydaki erler de asap bozucu olduğundan, evde bir gün bile kavga kıyamet eksik olmuyordu. Bayan Ruf-

69. Giydikleri geleneksel kıyafetler (kilt vs.) nedeniyle bu adla anılan İskoç alaylarının adıdır. (ç.n.)

ford Leonora'nın can dostuydu ve bazı zamanlar Leonora araya girerdi. Ama kanımca Bayan Rufford'un Leonora'yı taktığı yoktu. Binbaşı yorgun argın öğlen yemeğine gelirdi ve kavurucu güneşin altında inatçı adamlarına yaptırdığı yetersiz sabah taliminden sonra çoktan küfürler savurmaya başlamış olurdu. Ve Bayan Rufford lafını bölüp bir şeyler deyince birden kıyamet kopardı. Nancy, on iki yaşlarındayken bir keresinde ikisini ayırmaya çalışmıştı. Babası alnına öyle sert bir yumruk indirmişti ki, kızcağız üç gün boyunca baygın yatmıştı. Gelgelelim, Nancy babasını annesine tercih eder gibiydi. Hatırladığı kadarıyla, babası yontulmamış bir sevgi gösterirdi ona. Daha küçücükken, babası onu bir iki kez sakarca, sabırsızca fakat üzerine titreyerek giydirmeye kalkmıştı. Ailenin yanında kalacak bir uşak bulmak hemen hemen imkânsızdı ve görünen o ki, günlerce Bayan Rufford'un elinden iş gelmeyecekti. Kendini içkiye vermişti herhalde. Zaten öyle sivri dilli bir kadındı ki, Nancy bile ondan korkardı. Kadın, insanların şefkatli tavırlarıyla alabildiğine dalga geçer, bütün duygu dışavurumlarını alabildiğine küçümserdi. Nancy zamanında çok duygusal bir çocuktu herhalde.

Sonra günlerden bir gün, Nancy Fort William'da yaptığı at gezisinden yanında solgun yüzlü dadısıyla döner dönmez pat diye ta güneye, şu manastır okuluna gönderilmişti. Oraya iki ay sonra gideceğini sanıyordu. İşte tam o vakitler annesi hayatından çıkmıştı. İki hafta sonra Leonora manastıra gelmiş ve annesinin vefat ettiğini söylemişti. Gerçekten ölmüştü belki de. Kaldı ki Bayan Rufford'un başına ne geldiğini hiçbir zaman öğrenememiştim. Leonora onun adını hiç an-

madı.

Bir vakit sonra Binbaşı Rufford Hindistan'a gitmişti ve oradan nadiren dönmüş, döndü mü de çok kalmamıştı; Nancy de yavaş yavaş Branshaw Teleragh'taki hayata alışmaya başlamıştı. O vakitten itibaren, ömrünün sonuna değin çok mutlu bir hayat sürmüştü bence. Köpekler, atlar, yaşlı uşaklar ve Forest[70] vardı. Tabii bir de onu çok seven Edward'la Leonora vardı.

Yıllardır onu tanıyordum—konaklamalarının son iki haftası boyunca Ashburnhamları hep Nauheim'da ziyaret ederdi, onu diyorum—ve gitgide büyüyüp serpilmesini izlemiştim. Bana karşı çok güler yüzlüydü. Gece gündüz beni öperdi hatta, ta ki on sekizine gelene dek. Ve oradan oraya atlar, bana bir şeyler getirir ve Philadelphia'daki hayatla alakalı öykülerime gülerdi. Fakat bana kalırsa bu neşeli halinin altında pusuda bekleyen bazı korkular vardı. Günlerden bir gün, on sekizine gireli daha çok olmamışken, babasının kırk yılda bir yaptığı o Avrupa ziyaretlerinden birinde, bahçedeki demir kaplı çeşmenin yakınına oturduğumuzu hatırlıyorum. Leonora'nın gene baş ağrısı tutmuştu ve Florence'la Edward'ın kaplıcalardan dönmesini bekliyorduk. Nancy'nin o sabah ne kadar güzel göründüğünü anlatmaya kelimeler yetmez.

Piyango biletlerine gösterilen ilgiden, daha doğrusu bunun ahlâki yanından bahsediyorduk. Baştan aşağı bembeyazdı, upuzun, kırılgandı ve saçını daha yeni toplamış, bu da boynunun duruşuna gençliğe ve ayrıksı kişiliğine has bir çekicilik katmıştı. Geçen ge-

70. New Forest. (ç.n.)

eski gök gürültülü sağanaktan kalma şu ufak su göledinin yansıması tam boğazının üzerinde titreşmişti ve yüzünün geri kalanı beyaz güneş şemsiyesinin açık ve parlak beyaz renk tonuyla aynı renkti. Koyu renk saçları delikli ve çentikli hasırdan yapılmış geniş, beyaz şapkanın altında göze çarpıyordu; boynu çok uzundu ve öne doğru çıkıntı yapmıştı, konuşurken ne zaman eski bir kelime kullansam kaşları azıcık kalkıverir, dümdüz çizgilerden ibaret olmayı bırakırlardı. Ve yanaklarında çok az renk ve koyu mavi gözlerinde çok az ışık vardı. Ve bu göz alıcı yaratığın, bir azizeden ve bir kuğudan farksız olan bu varlığın, bu varlığın... Niye mi söylüyorum, o aynı bir gemi yelkeni gibiydi, bembeyaz ve her hareketi belirli. Ve bu varlığın bir daha... Niye mi, bir daha hiçbir şey yapamayacaktı. Hâlâ inanamıyorum...

Neyse işte, piyangonun ahlâkiliğiyle alakalı lak lak ediyorduk. Sonra birden, arkamızdaki sıra kemerlerin oradan babasının başkasıyla karıştırmaya imkân olmayan sesini duyduk; sanki üzerinde oynanmış bir sis düdüğü içine takılı bir düdük diliyle öttürülmüştü. Adamı görmek için etrafıma bakındım. Uzun, açık tenli, dik duruşlu, elli yaşlarında bir adam, Belçika Kongosu'nda çıkarları olan bir İtalyan baronuyla beraber uzaklaşmaktaydı. Yerlilere yapılacak uygun muameleden bahsediyorlardı herhalde; çünkü şöyle dediğini duydum:

"Ah, insanlığı as gitsin!"

Bakışlarımı tekrar Nancy'ye çevirdiğimde, gözlerini kapattığını ve yüzünün hiç olmazsa çakılların pembemtrak yansımasıyla bezeli kıyafetinden daha solgun olduğunu gördüm. Gözlerini böyle kapattığını

görmek korkunçtu.

"Of!" diye feryat etti ve elini nereye koyacağını şaşırmışçasına bir an koluma koyuverdi. "Bu konuyu hiç açma. Babama bundan bahsetmeyeceğine söz ver bana. O korkunç rüyalar tekrar musallat olur yoksa..." Ve gözlerini açınca dosdoğru gözlerimin içine baktı. "Mübarek azizlerin," dedi, "Kendisini bu tarz şeylerden kurtarabileceğini sanıyor insan. Akla gelecek bütün günahları işlesen bile, yine de insan bunları hak etmiş sayılmaz bence."

Dediklerine göre, zavallıcığın geceleri odasında bile ışıkta yatmasına ses çıkarmıyorlarmış. Ama gene de hiçbir genç kız taptığı babasına onun kadar cilveyle ve sevgiyle davranmamıştır. Babasını daima paltosunun iki yakasından tutar; neler yaptığına dair onu sorgular; başının tepesini öperdi. Ah, insan ne kadar terbiyeli olabilirse o kadar terbiyeliydi işte.

Zavallı adamcağız kızın önünde ezilip büzülürdü ama yüreğine su serpmek için, kızın yapmadığı, demediği şey kalmazdı. Belki de manastırda öğrettikleri derslerden biriydi bu da. Otoriterlik taslayacak ya da dediğim dediklik yapacaksa kullandığı o ses tonunun özgün tınısı vardı, bir tek bu tını kızın cesaretini kırardı ve yalnızca beklenmedik bir anda kullanıldığında duyabilirdiniz o tınıyı. Bunun sebebi, mübarek azizlerin işlediği günahlardan ötürü ona reva gördüğü kâbusların, daima babasının gürleyen sesiyle gelişlerini haber vermeleriydi. Çocukluğunun o korkunç öğle yemeklerine uğrayan babasının, kendisinden önce işte bu sesi duyulurdu hep.

Bu bölümde önceki paragraflarda, ben gittikten sonra Leonora'nın, Nauheim'da kalan günlerinin

sessiz düşmanlara karşı görünmez silahlarla uzun bir düelloya tutuşmakla geçtiğini söylediğini belirtmiştim. Nancy'nin durmadan Edward'la tek başına dışarı çıkmaya çalıştığını da söylemiştim hatta. Bunu yıllardır huy edinmişti. Ve Leonora buna bir son vermeyi görev edinmişti. Çok zor bir durumdu. Nancy kendi bildiğini okumaya alışmıştı ve yıllardır Edward'la fare ve tavşan avına, Fordingbridge civarında somon balığı tutmaya, Edward'ın bayıldığı türden mahalle ziyaretleri gerçekleştirmeye ya da kiracıların yanına uğramaya da alışmıştı. Ve Nauheim'dayken, Edward'la ikisi akşamları bir başlarına Gazino'ya giderlerdi hep, yani Florence'ın Edward'ın ona eşlik etmesini istemediği zamanlarda, diyelim. Florence'ın hiç kıskançlığa kapılmayışı, ikilinin arasındaki ilişkinin aşikâr masumluğunu gösteriyordu. Leonora saat on oldu mu yatmayı huy edinmişti.

Bunu nasıl başarmıştı bilmiyorum ama Nauheim'da bulundukları süre boyunca ne yapıp edip ikiliyi asla baş başa bırakmamayı bilmişti, tabii gündüz vakitleri ve ana baba günü gibi olan yerler hariç. Bunu bir Protestan yapmış olsaydı, şüphesiz ki kızda bir farkındalık uyanırdı. Fakat hep bir şeyden çekince duyan ve tuhaf bir ketumlukları olan Katolikler bu tarz mevzuları daha iyi idare edebilirler. Ve bana kalırsa, bunu kolaylaştıran iki şey olmuştu: Florence'ın vefatı ve Edward'ın gözden kaçması imkânsız hastalığı. Dışarıdan bakınca aynen dediğim gibi çok hasta bir hali vardı; omuzları kamburlaşmaya başlamış, gözaltlarında torbalar oluşmuştu, vahim dalgınlık anları yaşıyordu.

Ve Leonora onu gözetlemeyi, vahşi bir kedinin

yoldaki her şeyden habersiz bir güvercini gözetlemesine benzetmekteydi. O sessiz gözetleyiş sırasında, gene Katolik kimliğine bürünmüştü bence—akıllarından bize tamamen yabancı fikirler geçebilen ve o fikirleri kendilerine saklayabilen insanlardandı—. Ve Leonora'nın aklından türlü fikirler geçmiş; hatta bu fikirlerin bazıları, hiç ağzını açmamasına rağmen, Edward'a sirayet etmişlerdi. İlk başta, Florence'ın vefatının ona ettiği eziyet yüzünden Edward'ın pişmanlık ya da üzüntü duyuyor olabileceğini sanmıştı. Ama gözetlemeyi sürdürdükçe ve kızın yanında Florence'la alakalı görünüşte rastgele cümleler mırıldandıkça, adamın ne üzüntü ne de pişmanlık duyduğunu anlamıştı. Florence'ın ona bir azar mektubu bile yazmadan intihar edeceğine ihtimal vermemişti. Mektup olmayınca da Florence'ın kalp hastalığından göçüp gittiği fikri pekişmişti. Florence bu konuyla alakalı olarak ona her şeyi bir bir anlatmaya kalkmamıştı hiç. Bu tavrının onu daha romantik kıldığını düşünmüştü.

Evet, Edward'ın içinde pişmanlık yoktu. Vefatından iki saat öncesi de dâhil, Florence'a centilmence bir kibarlık gösterdiğini kendine itiraf edebiliyordu. Leonora adamın gözlerindeki bakıştan, Florence tabutta yatarken omuzlarını ona doğru dikleştirmesinden ve daha bunun gibi binlerce ufak şeyden böyle bir sonuca ulaşmıştı. Kıza pat diye Florence'dan bahsetmeye başlar ve Edward ağzını açıp tek kelime etmezdi; ilgilenmezdi bile, kan çanağına dönmüş gözlerle oturur ve masa örtüsünü seyre dalardı. O sıralar çok içiyordu, her akşam art arda su gibi içer, onlar yatmaya gittikten sonra da devam ederdi.

Nancy'ye insafsızca gelse de, Leonora'nın zoruy-

la saat on oldu mu yatardı. Florence'ın kısmi yasını tutarken, Gazino gibi uğrak yerlerde gözükmemesi gerektiğini anlayışla karşılayabilirdi fakat parktaki akşam gezintilerinde niçin amcasına eşlik edemediğine anlam veremiyordu. Leonora'nın neyi mazeret gösterdiğini bilmiyorum—hem kızı hem de kendisini Florence'ın ruhuna akşam duası etmeye mecbur tutmasıyla alakalı bir şey olabilir—. Ve sonra bir akşam, iki hafta falan geçmişti ki kız dini ibadetlerini yerine getirirken bile huzursuzlanır olmuş; Edward'la gezintiye çıkmasına müsaade etsinler diye gene yaygara koparmıştı ve Leonora ağzı bir karış açık bakakalmışken, Edward kendini onun ellerine bırakmıştı. Zaten yemekten kalkıyordu ve yüzünü başka tarafa çevirmişti.

Ama sert yüzünü ve kan çanağına dönmüş gözlerini karısına çevirmiş ve dikkatle ona bakmıştı.

"Doktor von Hauptmann," demişti, "Yemeği yediğim gibi uyumamı tembihledi. Kalp rahatsızlığım ilerlemiş."

Bir dakikaya yakın bir süre şiddetli bir hor görüyle Leonora'ya bakmayı sürdürdü. Ve Leonora, Edward'ın böyle diyerek onu kızdan ayırması için ihtiyacı olan mazereti kendisine sunduğunu anlamıştı ve adam sırf gözleriyle Nancy'yi ayartmaya çalıştığını düşündüğü için ona sitem etmekteydi.

Usul usul odasına gitmiş ve Anglikan dua kitabını okuyarak uzun bir süre oradan çıkmamıştı, ta ki kız da yatana dek. Ve on buçuğa doğru, odasının önünden geçip dışarıya çıkan adamın ayak seslerini duymuştu. İki buçuk saat geçmişti ki düşecekmiş gibi sendeleye sendeleye geri gelmişlerdi.

Nauheim ziyaretlerinin son akşamına dek bu duruma kafa yorarak pusuya yattı. Derken ansızın hamlesini yaptı. Gene aynı şekilde, yemek biter bitmez aniden başını adama çevirmiş ve şöyle demişti:

"Teddy, doktorun talimatını bir akşamlık boş verip Nancy'yle Gazino'ya gitsenize. Kızcağızın ziyareti zehir oldu."

Bunu diyince uzun uzun ve ölçüp biçerek Leonora'ya bakmıştı.

"Evet, tabii," demişti en son. Nancy sandalyesinden fırlayıp Edward'ı öpmüştü.

Leonora, o iki sözcüğün, hayatı boyunca duyduğu herhangi iki heceye göre çok daha fazla içini rahatlattığını söylemişti. Edward'ın, sahip olma düşüncesi falan taşımayıp aslında inatla elinde tuttuğu iplerden kendisini kurtardığını fark etmişti. İhtiyatı elden bırakabilirdi biraz.

Gelgelelim yarı kapalı jalûzilerin ardına geçip karanlıkta otururak sokağı, karanlığı ve ağaçları gözetlemişti; ta ki geç saatlerde, Nancy'nin net duyulan sesinin gittikçe yaklaştığını ve kızın şöyle dediğini duyana dek:

"O sahte burunla tuhaf giyimli bir ihtiyar gibi oldun."

Kursaal'da bir çeşit yerel bayram kutlaması vardı. Ve Edward somurtkan fakat iyi niyetli mizacına has bir yanıt vermişti:

"Önce kendine bak, sen de ihtiyar Yansızlatan Ana'ya benzedin."

Kız salına salına gelmişti, gaz lambasının altındaki bir silüetten ibaretti; öte yandan, Edward ise kızın yanında kamburunu çıkartmış, dikilmekteydi.

Kız on yedi yaşına bastığından beri nasıl ki muhabbet ediyorlarsa, gene muhabbet etmekteydiler; aynı ses tonlarıyla konuşuyor, Branshaw'da onları daima kırıp geçirmiş yaşlı dilenci kadınla ilgili aynı komik anıyı anlatıyorlardı. Kız, kısa süre sonra, her gece yaptığı gibi yine Edward'ı alnından öperken bir yandan da Leonora'nın kapısını açmıştı.

"Fevkalade güzel vakit geçirdik," demişti. "Hiç bu kadar dinç görmemiştim onu. Buraya kadar yirmi metrelik yarış yaptık. Niye karanlıkta oturuyorsun?"

Leonora Edward'ın odasında gezindiğini duyabiliyordu fakat kız ağzını açtı mı durmadığı için, adamın odasından gene çıkıp çıkmadığını anlayamamıştı. Ve sonra, çok sonra, gene içkiye sarıldıysa ona engel olmam gerek diye düşünerek ilk defa odalarının arasındaki hiç açmadıkları kapıyı usulca açmıştı. Odasından yine çıkıp çıkmadığına bakmak istemişti. Edward yatağının yanına diz çökmüş, başını yatak örtüsünün altına sokmuştu. Öne uzattığı ellerinin arasında ufak bir Meryem Ana resmi vardı—kızın manastırdan ilk gelişinde ona hediye ettiği kızıl ve Prusya mavisi bir zevksizlik abidesi—. Leonora kapıyı kapatana dek, adamın omuzlarının üç kez kasıla kasıla inip kalktığını görmüş ve şiddetle hıçkırarak ağladığını duymuştu. Edward Katolik değildi, ama bu davranışı onu Katoliklere benzetmişti.

Leonora o gece ilk kez, daha önceki uykularına hiç benzemeyen bir uyku çekmişti.

III

Ve Leonora çok geçmeden tam da Branshaw Teleragh'a döndükleri gün kendini kaybetmişti. Keder geldi mi arkadaşlarını da getirir ya... Bu, sefil zihinlerimizin bizlere ettiği eziyet; gaddar fakat adil denebilecek yazgının başımıza sardığı beladır. Evet, ola ki keder büyükse, kederin kendisi gitse bile, ardında yılgı, ızdırap ve yeis hissiyatı baki kalır. Leonora ise, içten içe rahatlamıştı. Kız konusunda Edward'a güvenebileceğini hissetmişti ve Nancy'nin her yönüyle güvenilir bir kadın olduğunu biliyordu. İşte sonra da ihtiyatlılığında azcık gevşeme olunca bütün zihni gevşeyivermişti. Bu hikâyenin en içler acısı kısmı belki de burasıydı. Çünkü açık bir zihnin bocalayışına tanık olmak içler acısıdır ve Leonora bocalamıştı.

Gördüğünüz üzere, Leonora Edward'ı nefretle yoğrulmuş bir ızdırabı andıran bir tutkuyla sevmişti. Ve adama bir kez olsun sevecen bir söz söylemeden, yıllar boyu onunla aynı yastığa baş koymuştu. Bunu nasıl yaptığını bilmiyorum. İlişkileri Edward'la baş göz edilmesiyle başlamıştı. Sık sık bahsettiğim şu manastırdan tıpış tıpış döndüğü tamtakır ve dağınık bir İrlanda malikânesindeki ailenin yedi kızından biriydi. Bir yıl olmadan manastırı bırakmıştı ve daha on dokuzundaydı. Onun tecrübesiz halini hayal etmek ne mümkün. Rahipleri saymazsak, bir erkekle hiç konuşmadığı da söylenebilir aslında. Manastırdan geldiği gibi malikânenin yüksek duvarlarının ardına sığınmıştı ya, burası bir manastırdan bile daha çok dışa kapalıydı. Duvarların ardında yedi kız, sinirleri gergin bir

anne, kiracıların o yıl üç kez arkasından konuştuğu endişeli bir baba vardı. Kiracılar her şeye rağmen evin kadın sakinlerine saygıda kusur etmezlerdi. Haftada bir gün kızların her biri— yedi taneydiler zaten— anneleriyle şişko mu şişko ve hantal bir midillinin çektiği hasırdan eski bir gezinti arabasına binerlerdi. Bazen misafirliğe giderlerdi ama Leonora'nın ısrarla dediğine göre, bu çok nadir olan bir şeydi, öyle ki manastırdan döndüğünden beri yalnızca üç kez başka birinin evine adımını atmıştı. Geri kalan zamanda da yedi kardeş budanmamış espalyeler arasındaki bakımsız bahçelerde oradan oraya koştururlardı. Ya da çim tenisi veya bahçeyi saran büyük duvarın bir köşesinde—meyve ağaçlarının yıllar önce öldüğü bir köşede—el tenisi[71] oynarlardı. Sulu boyayla resim yapar, nakış işler, albümlere[72] ayetler yazarlardı. Haftada bir Kilise Ayini'ne, haftada bir de ihtiyar mürebbiyeleri eşliğinde günah çıkarmaya giderlerdi. Dışarıdaki hayattan bihaber oldukları için hep mutluydular.

Günlerden bir gün, il merkezinden getirilen fotoğrafçının, dolanık gövdesi gri likenlerle kaplı yaşlı elma ağacının gölgesine yedisini birden dikip fotoğraflarını çekmesini çok müsrifçe bulmuşlardı.

Ama müsriflik denemezdi buna.

Üç hafta önce Albay Powys, Albay Ashburnham'a şunları yazmıştı:

"Bak ne diyeceğim Harry, senin Edward'ı benim kızlardan biriyle baş göz etsek ya? Edward bir tane-

71. *İng.* Fives; eldivenli yahut çıplak eli bir raket gibi kullanarak, topu bir duvara fırlatmak suretiyle oynanan İngiliz sporu. (ç.n.)

72. Bilhassa 19. yüzyılda popüler olan, içlerinde bir sürü çizim ve kısa, duygusal yazılar bulunan kaliteli baskılı büyük kitapların genel adı. (ç.n.)

siyle evlenirse hızır gibi yetişmiş olur, artık dayanacak gücüm kalmadı; çünkü kızlardan biri yuvayı terk etti mi diğerleri de onu takip eder."

Hatta kızlarının hepsinin uzun boylu, namuslu, endamlı ve kesinlikle iffetli olduklarını da söylemiş ve Albay Ashburnham'a, aynı gün fakat birisi Katolik diğeri ise Anglikan olduğu için farklı kiliselerde dünya evine girdiklerini ve düğünden önceki akşam, zamanı geldiğinde oğullarından birini kızlarından biriyle evlendirmeyi kararlaştırdıklarını hatırlatmıştı. Bayan Ashburnham da Powys sülalesindendi ve Bayan Powys'le yakın dost kalmışlardı. Dünyanın dört bir yanına tayini çıkan İngiliz askerleriyle beraber onların da tayini çıkmış, nadiren görüşme olanağı bulmuşlar fakat birbirlerine daima mektuplar yazmışlardı. Mektuplarında, Edward'ın ve Leonora'nın ablalarının yeni çıkan dişleri ya da çorap kaçığını[73] düzeltmenin en iyi yolu gibi basit şeylerden bahsediyorlardı.

Ve nadiren fakat birbirlerinin kişiliklerini ilk günkü gibi hatırlayacak kadar da sık görüşme olanağı bulduklarında ise, eklem sertliğinden muzdarip olmaya başlamış halde, daima konuşacak bir şeyleri ve birikmiş anıları olurdu. Sonraları kızları reşit olmaya başlayıp da kendisinin faal hizmet yılları sırasında habire içine hapsedildikleri manastırdan ayrılmak zorunda kalınca, Albay Powys onlara yuva kurmayı kafasına koyarak ordudan emekli olmuştu. Ashburnhamların Powys kızlarını daha önce hiç görmedikleri ortaya çıkmıştı, üstelik anne babalar ne zaman Londra'da buluşsalar, Edward Ashburnham da onlara daima eşlik

73. İng. Jacob's Ladder; yazar çorap kaçığını Yakup'un Merdiveni'ne (Ladder aynı zamanda çorap kaçığıdır) benzetiyor. (ç.n.)

ederdi. O sıralar daha yirmi iki yaşındaydı ve bence, Leonora gibi o da saf denebilecek bir zihne sahipti. Bir delikanlının bu dünyada bakir aklına zeval verdirtmemiş olması insana tuhaf geliyor.

Bu durum kısmen annesinin onu gözünden bile sakınarak yetiştirmesinden kısmen de Winchester'da gittiği evin kendine özgü saf bir ortamı olmasından ve de kısmen Edward'ın bilhassa argo diline ve açık saçık hikâyelere olan nefretinden kaynaklanmaktaydı. Sandhurst'teyken,[74] bu tarz şeylerden uzak durmuştu. Askerliğe meraklıydı, matematiğe meraklıydı, haritacılığa, siyasete ve acayip zihin çarpıklığı sağ olsun, edebiyata meraklıydı. Yirmi iki yaşında bile saatlerce Scott'un romanlarından birini ya da Froissart Kroniklerini[75] okuyordu.

Bayan Ashburnham kadının bundan hoşlanacağını düşünüp neredeyse her hafta Bayan Powys'e mektup yazıp memnuniyetini ballandıra ballandıra anlatırdı.

Derken, günlerden bir gün, Lord's'a[76] uğradıktan sonra Bond Street'te oğluyla yürürken, Edward'ın aniden başını çevirip yanlarından geçen şık giyimli kıza bakış attığını fark etmişti. Bayan Powys'e mektubunda bu olaydan da bahsetmiş ve tedirginliğini dile getirmişti. Edward açısından, bu hareketi yalnızca bir refleksten ibaretti. Kurs hocasının üzerinde yarattığı baskı yüzünden aklı başka yerde olduğu için ne yaptı-

74. Askeri öğrencilerin muvazzaf subay olmak üzere eğitildikleri Kraliyet Harp Okulu. (ç.n.)

75. Jean Froissart (?1333 – 1400), yazdığı *Kroniklerde* feodal Fransa'nın, Britanya'nın ve İspanya'nın 1325'ten 1400'e kadarki klasik tarihini anlatan Flaman tarihçi. (ç.n.)

76. İngiltere'nin en önemli kriket sahası. (ç.n.)

ğının hiç farkında değildi.

Bayan Ashburnham Bayan Powys'e bu mektubu yazınca Albay Powys de Albay Ashburnham'a yarı nüktedan, yarı özlem dolu bir mektup yazmıştı. Bayan Ashburnham, kocasının yanıt olarak daha mizahi bir mektup—Albay Powys'in satıştaki mallarının şekli şemalıyla alakalı bir şeyler—yazmasına sebep olmuştu. İşte fotoğrafın çekilme sebebi buydu. Gördüm fotoğrafı, yedi kız birden, beyaz elbiseler giymişlerdi, birbirlerine tip olarak çok benziyorlardı, bir tek Leonora farklıydı, onun çene kısmında azcık genişlik, gözlerinde ise azcık alıklık vardı. Kanımca fotoğraf iyi çekilmediği için, Leonora geniş çeneli ve alık ifadeli çıkmıştı. Fakat elma ağacının dallarının birinin gölgesi yüzüne düşmekte, o yüzü görünmez kılmaktaydı.

Sonra da Albay ve Bayan Powysleri canlarından bezdiren bir süreç yaşanmıştı. Bayan Ashburnham, Edward'ın rızası olursa, oğlunu Bayan Powys'in kızlarından biriyle evlendirmenin anaç kuruntularını hayli hayli gidereceğini söyleyen bir mektup yazmıştı. Biricik Edward'ı söz konusu olunca tek ihtimalin aşk evliliği olduğunu da içtenlikle belirtmişti. Fakat zavallı Powys çiftinin her şeyi en ince ayrıntısına kadar ayarlaması gerekmişti; çünkü genç çifti bir araya getirmek bile başlı başına bir zorluktu.

Kızlardan birini İrlanda'dan ta Branshaw'a göndereceğim diye yapacakları masraf başlı başına bir korku kaynağıydı ve seçtikleri kız Edward'ın ilgisini cezp etmeyebilirdi de. Öte yandan, Ashburnhamların yapacağı ziyaret vesilesiyle yemeğe ve fazladan yatak örtüsüne yapacakları masraf da ayrı bir korku kaynağıydı. Ayakları yorganına göre uzatmak adına, sonra-

dan birçok öğünü kısmaları gerekecekti yani. Lakin her şeyi göz almışlardı ve Ashburnhamların üçü birden içinde inin cinin top oynadığı malikâneyi ziyarete gelmişlerdi. Edward'a avcılık nasıl yapılır, balık nasıl tutulur gösterirler ve kadınlıklarını baş döndürücü biçimde sergileyebilirlerdi, fakat kızlar Edward'dan ziyade Bayan Ashburnham'da bir intiba bırakmışlardı diyebilirim aslında. Onları, hayat dolu ve içleri dışları bir bulmuştu. Hatta öyle hayat doluydular ki, Edward, içten içe, onları kızdan çok oğlan çocuklarına benzetmişti. İlerleyen günlerde bir akşam vakti, Bayan Ashburnham, İngiliz annelerin İngiliz oğullarına yaptığı gibi oğlunu bir kenara çekip konuştu. Cezai takibat tarzı bir şey yapmış annesi ama içeriğini bilmiyorum. Neyse işte, ertesi sabah Albay Ashburnham Leonora'yı oğluna istemiş. Bu istek Powys çiftini şaşkına çevirmişti; çünkü Leonora üçüncü sıradaydı ve Edward'ın en büyük kızla evlenmesi gerekiyordu. Bayan Powys, katı adab-ı muaşeret anlayışı yüzünden, bu isteği reddetmek ister gibi oldu. Ama Albay, yani kocası, alınan ilave uşağı, at ve at arabasını, yatakları, nevresimleri ve masa örtüsünü de ekleyince bu ziyaretin onlara altmış sterline patladığını belirtmişti. Evliliğe olur vermekten başka çare yoktu. Böylece Edward'la Leonora karı koca olmuşlardı.

Temelli ayrılmalarına yol açan gelişmeleri kısa ve öz bir şekilde irdelemeye lüzum var mı bilmiyorum. Belki de vardır. Fakat anlayamadığım o kadar çok şey var ki, mesela Leonora'ya doğru düzgün soramadığım şeyler ya da Edward'ın bana söylemediği şeyler. Edward ona aşk beslemiş miydi bilmiyorum. Şurası kesindi ki, kız kardeşlerine kıyasla Leonora gö-

züne daha çekici gelmişti. Hatta lafı inatla, senle evlenemeseydim diğerleriyle hiç evlenmezdime getirirdi. Ve hiç şüphesiz ki, evlenmeden önce, Leonora'ya okuduğu kitaplardan aşırdığı bir sürü güzel söz söylemişti. Lakin sonraları hislerinitarif etmeye kalktığı kadarıyla,soğukkanlılıkla ve nabız atışları hızlanmaksızın, kızı hiçbir itirazla karşılaşmadan alıp götürmüştü sanki. Üzerinden o kadar çok yıl geçmişti ki, zavallı hayatının son anlarında, aralarındaki ilişkiyi loş ve bulanık bulmuştu. Leonora'ya büyük bir hayranlık beslemişti.

Hem de ne büyük hayranlık. Dürüstlüğüne, zihninin lekesizliğine, kıpır kıpır, hayat dolu oluşuna, iş bilirliğine, teninin beyazlığına, altın sarısı saçlarına, dinine, görev bilincine hayrandı. Gittiği yerlere onu da götürmekten hoşnuttu.

Gelgelelim Leonora'ya karşı herhangi bir çekim hissetmiyordu. Bana kalırsa, onu sevmemesinin nedeni Leonora'nın hiçbir zaman kederli biri olmayışıydı; bu hayatta Edward'ı iyi hissettiren yegâne şey kasvetli ve gizemli bir kedere boğulmuş birini teselli etmekti. Leonora'yı hiç teselli etmesi gerekmemişti. Belki de Leonora ilk zamanlar fazla yumuşak başlı davranmıştı. Teslimiyetçi olduğunu, Edward'ın onun adına karar verdiğini falan söylemiyorum. Vermiyordu çünkü. Fakat sabırlı bir ortaçağ bakiresiymişçesine adama sunulmuştu; doğduğundan beri bir kadının ilk görevinin itaat etmek olduğu öğretilip durmuştu. Ve işte hali ortadaydı.

An gelmiş, Leonora'nın Edward'ın güzel yanlarına olan hayranlığı çok yoğun bir aşka dönüşmüştü. Bana anlatıldığına göre, nabız atışları hiç hızlanmasa

bile, Edward dans pistinin öbür ucundan ona yaklaştığında, Leonora bambaşka bir insana dönüşürdü. Gözleri onu güvenle, hayranlıkla, şükranla ve aşkla takip ederdi. Edward'ın, onun hem papazı hem de rehberi olmak gibi mühim bir yönü vardı ve Leonora'yı elinden tutup manastırdan ayrılalı çok olmamış bir kız için cennet sayılabilecek bir yere götürmüştü. Bir İngiliz subayının eşi olmak nasıl bir şeydir, bir fikrim yok. Şöyle ki, ziyafetler, muhabbetler, ona münasipçe hayranlıklarını ifade eden hoş adamlar ve ona bebekmiş muamelesi yapan hoş kadınlar vardı. Günah çıkarttığı rahip yaşadığı bu hayatı onaylamaktaydı ve Edward ayrıldığı manastırdaki kızlara ufak tefek hediyeler vermesine müsaade ediyordu, ayrıca başrahibe adama olur vermişti. Beş altı yıl boyunca ondan daha mutlu bir kız bulamazdınız.

O süre sonunda, hani derler ya, bulutlar yükselmeye başlamıştı. O sıralar yirmi üç yaşındaydı ve belki de vazifeşinas iş bilirliği onda ipleri eline alma isteği uyandırmıştı. Edward'ın eli bol olacağım derken savurganlık yaptığını fark etmeye başlamıştı. Adamın anne babası yakın zamanda vefat etmişlerdi ve Edward, askerliğe devam etmesine karar vermelerine rağmen, bütün dikkatini bir kâhya aracılığıyla Branshaw'ın idaresine vermişti. Aldershot fazla uzak değildi ve Edward'ın izin günlerini orada geçiriyorlardı.

Ve birdenbire adamın eli bolluğunun aşırı boyutlarda olduğunu fark eder oldu. Düzenlenecek yemeklere daha çok bağış yapmaya başlamıştı, babasının uşaklarını, eski ya da yeni fark etmeksizin, cömertçe paralarla emekli etmişti. Gelirleri yüksekti fakat kimi

zaman para sıkıntısı çekebiliyorlardı. Edward bir iki çiftliği ipotek ettirmekten söz etse de işler bu raddeye hiç gelmemişti.

Ikına sıkına ona sitem etmeye çalıştı. Ara sıra görüştüğü babası Edward'ın kiracılarına karşı fazla cömert olduğunu söyledi; asker arkadaşı subayların eşleri ona gizlice şikâyette bulundular; adamın yüksek miktardaki bağışları, kocalarının o bağışlara ayak uydurmalarını zorlaştırıyordu. İroniktir ki, Edward'ın Branshaw'a bir Roma Katolik şapeli inşa etmek istemesiyle aralarında ilk defa ciddi bir sorun patlak verdi. Bunu Leonora'yı onurlandırmak için yapmak istiyordu ve şapeli büyük paralar harcayarak yaptırmayı planlıyordu. Leonora yaptırmasını istemiyordu; Branshaw'dan en yakındaki Katolik Kilisesi'ne kafasına esti mi at arabasına binip kolayca gidebiliyordu. Daima onunla gelen yaşlı hasta bakıcı hariç orada ne Roma Katoliği kiracılarından vardı ne de Roma Katoliği uşaklarından. Kaç tanesine ihtiyaç varsa, o kadar rahip yanında kalırdı ve rahipler bile bu yerde, sırf kıskandırmak için yapılmış gereksiz bir gösteriş abidesi gibi duran şaşalı bir şapel istemiyorlardı. Branshaw'da, temiz bir müştemilatta kalmak kaydıyla, Leonora'ya ve yaşlı hasta bakıcıya özel kilise ayini yapmaya epey istekliydiler. Fakat Edward katır gibi inatçıydı.

Karısının bu hissiyatlı hareketine yüz vermeyişi, ona açık açık saygılarını sunmasını reddetmesi Edward'ı ziyadesiyle üzmüştü. Hayal gücü yoksunu, soğuk ve katı bulmuştu kadını. Sonradan trajediye dönüşen bu mevzuda, Leonora'nın rahiplerinin ne rol oynadığını tam bilmiyorum; bana kalırsa, dürüstçe

fakat hatalı davranmışlardı. Lakin, Edward'ı yanlış anlamayacak insan var mıydı ki? Hatta Leonora'nın günah çıkarttığı rahip onu Katolik yapmaya uğraşmadı diye incinmişti sanırım. Bir dönem duygusal bir Katolik olmaya dünden razıydı.

Niçin onu boş anında yakalamadıklarını bilmiyorum ama onların da kendilerine has irfanları, kendilerine has nezaketleri vardı. Belki de Edward'ı vakitsizce mezheplerine almanın, öbür Protestan koca adaylarının Katolik kızlarla evlenmekten çekinmelerine yol açacağını düşünmüşlerdi. Belki de Edward'da onun bile fark etmediği şeyleri fark etmişler ve çok münasip bir Katolik olmayacağını düşünmüşlerdi. Böylelikle, onu ve Leonora'yı bir başına bırakmışlardı. Bu durum Edward'ın çok gönlünü kırmıştı. "Leonora o günlerde gayelerimi ciddiye alsaydı her şey farklı olurdu," demişti bana. Fakat bana kalırsa boş laf etmişti.

Niye derseniz, ilk ve şiddetli kavgalarını şapel meselesi yüzünden etmişlerdi. O günlerde Edward iyi değildi; alaydaki sorunlarla ilgileneceğim diye kendini paraladığını düşünüyor, o sıralar birliğindeki askerlerle uğraşıyordu. Ve Leonora da iyi değildi, çocukları olmayacağından korkmaya başlamıştı. Derken babası yanlarında kalmak üzere ta Glasmoyle'dan gelmişti.

Anladığım kadarıyla, o sıra İrlanda sıkıntılı zamanlardan geçmekteydi. O yüzden, Yüzbaşı Powys'in aklı kiracılarındaydı—ona av tüfeğiyle ateş açan kiracılarında—. Ve Edward'ın toprak tahsildarıyla yaptığı konuşmada, tahsildar Edward'ın arazilerindeki kiracılara çılgınca bir cömertlik sergilediğini üstüne basa basa söyledi. Ayrıca anladığım kadarıyla, o yıllarda—sekiz yüz doksanlarda—çiftçilik de bitmeye yüz tut-

muştu. Yüz kilo buğday birkaç şiline anca gidiyordu; et fiyatları o kadar düşüktü ki, büyükbaş hayvanı besleyip büyütecek para zor bulunuyordu; bütün İngiliz illeri sersefil olmuştu. Ve Edward kiracılarına fahiş indirimler yapmaya kalkmıştı.

İkisine adilce yaklaşmak adına, Leonora o sıralar yanlış düşündüğünü ve Edward'ın kötü bir dönemden geçerlerken, çok iyi niyetli kiracılarına göz kulak olarak aslında çok daha sağduyulu bir politika izlediğini kabul etmişti. Zaten kazandığı gelirin tamamı topraktan gelmiyordu ya; büyük kısmı demiryollarından geliyordu. Ama bizim Albay Powys bunu kafasına takmıştı bir kere ve bu konuyu Edward'a doğrudan açmak yerine, ne zaman fırsatını bulsa, Leonora'ya öğüt verir dururdu. Edward'ın bütün kiracılarına tekmeyi basıp yerlerine İskoçya'dan bir çiftçi grubu getirtmesi gerektiği fikrindeydi. Essex'te böyle yapıyorlardı. Edward'ın dörtnala iflasa doğru koştuğunu düşünüyordu.

Bu durum Leonora'yı hayli endişelendirmişti, hem de fazlasıyla; geceleri gözüne uyku girmiyordu, sıkıntıdan ağız çevresinde kırışıklık belirmişti. Bu da bu sefer Edward'ı endişelendirmişti. Leonora'nın Edward'a kiracılar mevzusunu açtığını söylemiyorum tabii ama birisinin, muhtemelen babasının, ona bu mevzudan bahsettiğini biliyordu herhalde. Biliyordu; çünkü kâhyası her sabah kahvaltı vakti onlara uğrayıp en ufak bir olayı bile bildiriyordu. Ve son üç yıldır kirasının anca yarısını ödeyebilmiş Mumford adlı bir çiftçi vardı. Bir sabah toprak tahsildarı, Mumford'un o yılki kiranın tamamını ödeyemeyeceğini söylemişti. Edward bir süre düşünüp taşındıktan sonra şöyle bir

şey demişti:

"Eh, ne yapalım, adam yaşlı zaten, sülalesi de iki yüz yılı aşkın süredir bizim kiracımız. Boş ver gitsin kirayı."

Ve akabinde Leonora'dan—o sıralar çok gergin ve mutsuz olmak için kendince nedenleri olduğunu unutmayın—iniltiye benzer bir ses gelmişti. Bu da Leonora'nın aklından geçenleri bilen Edward'ı şaşırtmıştı; şaşkınlığı öfkeye dönüşmüştü. Sertçe şöyle demişti:

"Onlarca yıldır bize para kazandıran insanları—kendilerine karşı sorumluluğumuz olan insanları—kapı dışarı edip yerlerine İskoç çiftçiler mi getireyim yani?"

Ona aşikâr bir öfkeyle şöyle bir baktıktan sonra alelacele kahvaltı masasından kalkıp gittiğini söylemişti Leonora. Üçüncü şahısların önünde duygularını açık etmek pahasına öfkeli bir tavır takınması herhalde üstüne tuz biber ekmişti. Kendi ailesi de yüzyılı aşkın süredir Ashburnhamların yanında çalışan, ılımlı ve mantıklı bir adam olan toprak tahsildarı Edward'ın kiracılarına karşı gayet uygun bir plan benimsediği kanısında olduğunu adama açıklama görevini üstlendi. Cömertlik işini azcık abartmış olabilirdi ama zor zamanlar zor zamanlardı ve istisnasız herkes illa parasızlık çekecekti, kiracılar parasız kaldıysa mülk sahibi de kalacaktı. Mühim olan toprağın ziraata elverişsiz hale gelmesine engel olmaktı. İskoç çiftçiler tarlalarınızı soyup soğana çevirir ve mahvolmaya bırakırlardı. Ama Edward, hem onun hem de kendileri için ellerinden geleni ardına koymayan, işinin ehli kiracılara sahipti. O sıralar bu tartışmalar Leonora'ya çok inan-

dırıcı gelmiyordu. Buna rağmen, Edward'ın öfke patlaması onu hayli tedirgin etmişti.

Leonora ipleri eline alıp kemer sıkmaya başlamıştı. İki hizmetçi yardımcısı gitmişti ve yerlerine kimseyi almamıştı; o seneki kıyafet harcamalarını kısmıştı. Verdikleri akşam yemeklerinde masaya konan yemekler önceki yıllara göre ne o denli boldu ne de o kadar cep yakıyordu ve Edward karısının mukavemetli ve azimli bir karakteri olduğunu fark etmeye başlamıştı. Etrafı bir ağla—onları bu ildeki nispeten fakir komşu aileler gibi yaşamaya zorlayacak bir ağ—sarılmaktaydı sanki. Ve beraber yaşayan iki insanın tek kelime bile etmeden birbirlerinin ne düşündüğünü anlayabilmelerini sağlayan şu esrarengiz duruma uygun olarak, gayri mülkleri idare ediş tarzının Leonora'yı kaygılandırdığını, öfke patlamasından çok daha önce fark etmişti. Bu olayı dayanılmaz bulmuştu. Toprak tahsildarının önünde Leonora'ya sert çıkışma hatasına düştüğü için, Edward da kendini feci aşağılık biri gibi hissediyordu. Metanetini iyiden iyiye kaybettiğini ve o dönemde Edward'dan daha sefil ancak birkaç kişi bulunduğunu düşünüyordu.

Görüyorsunuz ya, gayet saf kalpli bir adamdı, gayet saf kalpli. Hiçbir erkeğin, birlikte yaşadığı kadının sadık ve gönülden desteği olmaksızın hayatımın başarısı dediği şeye ulaşamayacağını düşünüyordu. Ve kendi âdetleri bütünüyle ortaklaşa olmasına rağmen, karısının kesinlikle bireyci bir kadın olduğunu şöyle böyle anlamaya başlamıştı. Onun bir derebeyinin serflerine karşı, serflerin de derebeyine karşı elinden geleni yapmalarını söyleyen feodal nazariyesi, işte bu nazariye Leonora'nın mizacına tamamen aykırıy-

di. İrlandalı mütevazı toprak ağalarından oluşan bir sülaleden gelmekteydi—şu talan edilen ülkenin düşman garnizonundan—. Ve habire, sahip olmak istediği çocukları düşünürdü. Neden hiç çocukları olmadığını bilmiyorum—çocukları olmasının bir şeyleri değiştireceğine inandığımdan değil tabii—. Edward ve Leonora birbirleriyle tamamen alakasızdılar. Evlendiği sırada ve belki de birkaç yıl geçtikten sonra dahi nasıl çocuk yapıldığından bihaber oluşu Edward Ashburnham'ın akıllara durgunluk veren saflığını gözünüzde canlandırmanızı sağlayacaktır. Leonora da bihaberdi tabii. Bu durum böyle sürüp gitti demeye getirmiyorum lafı fakat her şey ortadaydı. Bana kalırsa, bu durum düşünce yapılarını da ziyadesiyle etkilemişti. İşte böylece hiç çocuk yapmamışlardı. Takdir-i İlahiydi bu.

Mevzunun Leonora nezdinde Takdir-i İlahi'den—Rabbin onlara verdiği gizemli ve korkunç bir cezadan—ibaret olduğu kesindi. Bu dönemden kısa süre önce, anne babasının Edward'ın ailesine, karnında taşıyacağı çocukların Katolik olarak yetiştirilmelerini şart falan koşmadığını öğrenmişti. Bu konuyu ne babasıyla ne annesiyle ne de Edward'la konuşmuştu. Nihayet babası ağzından baklayı çıkarır gibi olunca olayın gerçekliğine inanmış; Edward'a söz verdirtmek için uğraşmış durmuştu. Beklenmedik bir inatla karşılaşmıştı. Edward doğacak kızların Katolik olmalarını içtenlikle istiyordu ama doğacak oğlanlar illa Anglikan olmalıydılar. Bu tür mevzuların İngiliz toplumundaki önemini anlamıyorum. Sahi söylüyorum, söz konusu politika ve din olunca İngiliz erkekleri azcık çılgınlaşıyor sanki. Edward ise bilhassa tuhaf bir vakaydı;

çünkü bir Romacı[77] olmaya canı gönülden hazırdı. Gelgelelim, Roma'ya gitmeye niyeti varmış gibi gözükmesine rağmen, doğacak oğullarının ilk atalarının dinini öğrenmesini istiyordu. Bu size saçma gelebilir ama bana kalırsa, göründüğü kadar saçma bir şey değil. Mesele şu ki, Edward, bedenini ve ruhunu istediği gibi kullanabileceğini düşünüyordu. Fakat ailesinin adetlerine olan bağlılığı, soyadını taşıyan müstakbel varisleri ya da atalarının ölümüyle beraber ortaya çıkan mirasçıları bağlamasına müsaade etmiyordu. İş kızlara gelince bu durumun çok da bir önemi yoktu. Başka evler ve başka şartlar göreceklerdir. Hem olağan bir şeydir bu. Ama oğlan çocuklarına seçme fırsatı verilmelidir ve oğlan çocukları her şeyden önce Anglikan eğitimi almalıdırlar. Bu konuda Nuh diyor peygamber demiyordu.

Leonora bunca zaman hep ızdırap içindeydi. Doğacak çocuklarının, ebedi bir lanete mahkûm olmasalar bile, yanlış öğretilere maruz kalacaklarının kaçınılmaz olduğuna sahiden inandığını aklınızdan çıkarmayın. Tarif edemeyeceği kadar korkunç bir ızdıraptı onunki. Kaldı ki tarif etmeye de kalkmamıştı ama umursamazca diyebileceğim bir sesle, "Geceleri gözüme uyku girmezdi eskiden. Dini yol göstericilerimin beni avutmaya çalışmaları da kâr etmiyordu," demesinden çektiği ızdırabı anlamıştım. Ne kadar korkunç ve bitmek bilmez geceler yaşadığını, dini yol göstericilerinin tesellilerinin çok da işe yaramadığını sesinden anlamıştım. Dini yol göstericileri mevzuya daha soğukkanlı yaklaşmışlardı. Günah işlediği fikri-

77. Roma Katoliği. (ç.n.)

ne kapılmamasını söyledikleri su götürmezdi. Hatta onu yüreklendirmiş; marazlı dedikleri bu halet-i ruhiyeden onu kurtarmak maksadıyla Leonora'yı uyarmış gibiydiler. Elinden gelenin en iyisini yapmalı, propagandayla değil kişiliğiyle çocukları etkilemeliydi. Ve günah işlediğini düşünmeye devam ettiği sürece asıl o zaman günaha girdiğini söyleyerek onu uyardılar. Gel gör ki, Leonora günah işlediğini düşünmeye devam etti.

Tutkuyla sevdiği ve buna rağmen demir yumrukla yönetmeye çalıştığı adamın, işte bu adamın ondan gittikçe uzaklaştığını fark etmeye başlamıştı. Adam onu fiziken ve zihnen soğuk bulmakla kalmıyor, aynı zamanda ahlaksız ve kaba da buluyordu sanki. Öyle zamanlar olmuştu ki, Leonora konuşurken Edward onu takmamıştı bile. Ve Edward'ın onu niye ahlâksız ve kaba bulduğunu anlayamıyordu. Leonora'ya göre Edward bir çeşit deliliğe kapılmıştı, öyle ki bu delilik onu birliğinin, alayının, gayri mülkünün ve ilin yarısının yükünü elinde olmaksızın sırtlanmaya zorluyordu. Kendini beğenmişliğini dizginlemeye çalışırken ahlâksızca bir şey yaptığını düşünmüyordu. Doğmamış çocukların iyiliği için hiçbir şey ellerinden kayıp gitmesin diye çabalıyordu. Ve aralarındaki ilişki, adım adım, Edward falanca kuruma bağış yapsın mı yapmasın mı ya da falanca sarhoşu adam etsin mi etmesin mi mevzularını içeren düpedüz ızdırap verici bir tartışmaya dönüşmüştü. Bunu fark edememişti açıkçası.

Kilyste davasının yaşanması, herhangi bir çaresi yokmuş gibi duran bu korkunç gergin vaziyeti gevşetmiş gibiydi. Leonora'yı memnun etmeye çabalıyor olmasaydı, Edward katiyen o dadıyı öpmezdi ya, işte bu

da olayın tuhaf ironisinin bir parçasıydı. Dadılar birinci mevkide yolculuk etmezler ve Edward'ın, o gün, Leonora'ya tutumlu olabildiğini kanıtlamak amacıyla üçüncü mevki vagonda yolculuk edeceği tutmuştu. Kilyste davasının aralarındaki gergin vaziyeti gevşetir gibi olduğunu söylemiştim. Bu olay Leonora'ya, cansiperane ve büsbütün sadık bir tavır takınarak Edward'a destek olma fırsatı vermişti. Edward bir eşin kocasına nasıl davranması gerektiğini düşünüyorsa, adama aynen öyle davranma fırsatı vermişti.

Görüyorsunuz ya, Edward kendini on dokuz yaşlarındaki dünya güzeli bir kızla aynı vagonda bulmuştu. Ve siyah saçlı, al yanaklı ve mavi gözlü on dokuz yaşlarındaki dünya güzeli kızımız ağlıyordu. Edward kafasını hiçbir şeyle yormadan bir köşede oturmaktaydı. Dadıya bakayım demişti; kızın gözlerinden iki adet kocaman, güzel gözyaşı dökülüp kucağına düşmüştü. Aniden kızı teselli etmek için bir şeyler yapması gerektiği hissine kapılmıştı. Bu onun hayattaki işiydi. Kendisi de son derece mutsuzdu ve kederlerini birleştirmek gözüne dünyanın en doğal şeyi gibi gözükmüştü. Hayli demokratik bir adamdı; toplumsal konumlarının farklı olma ihtimali aklına bile gelmemişti sanki. Onunla konuşmaya başlamıştı. Öğrendiğine göre, kızın genç erkeği 54 numaradaki Annie'yle birlikte yürürken görülmüştü. Vagonun onun bulunduğu tarafına geçti. Bu dedikodunun muhtemelen yalan olduğunu; nihayetinde genç bir erkeğin 54 numaradaki Annie'yle ciddi bir şey ifade etmeksizin yürüyebileceğini söyledi. Kolunu kızın beline dolayıp onu öptüğünde, tam manasıyla yarı-babacan bir hisse kapıldığını üstüne basa basa belirtti. Fakat kız toplum-

sal konumunun farklı olduğunu bir an olsun aklından çıkarmamıştı.

Bütün hayatı boyunca annesi olsun, öbür kızlar olsun, sınıf öğretmenleri olsun, sınıfına nüfuz etmiş gelenek olsun, hepsi onu beyefendilere karşı uyarmıştı. Bir beyefendi onu öpmekteydi. Çığlık attı, kendini adamdan kurtardı, sıçradı ve acil durum ipini çekti.

Edward bu olayı insanların gözündeki itibarı zedelenmeden atlatmayı bilmişse de ruhsal açıdan hayli zarar görmüştü.

IV

Bir adamın eksiksizce gözünüzde canlanmasını sağlamak çok güçtür. Edward Ashburnham'ı ne kadar anlatabilmeyi başardım merak ediyorum. Bana kalırsa, başarısız oldum. Bu tür şeylerin önemli olup olmadığını fark etmesi çok güç oluyor. Zavallı Edward'ın boylu poslu bir adam olduğunu, caka satmayı sevdiğini, yemekte aşırıya kaçmadığını ve kurallarla örülü bir hayat sürdürdüğünü, zırt pırt İngilizlere has sayılan o erdemlerin tamamına sahip olduğunu belirtmem önemli mi mesela? Sahiden de hepsi Edward'ı anlatıyordu ve Edward hayatının son aylarına dek bu erdemlere sahip olmayı sürdürmüştü. Bu erdemler insanın mezar taşına yazmak isteyeceği şeylerin tümüydü. Gerçekten de dul eşi mezar taşına yazacaktı hepsini.

Ve hayatını nasıl parçalara böldüğüne ve zamanını nasıl da planladığına dair gerekli izlenimi verebildim mi onu da merak ediyorum. Çünkü, son nefesi-

ni verene dek, muhtelif tutkuları hayatında nispeten küçük bir yer tutmuşlardı. Daha çok tutkuları hakkında yazasım vardı fakat her sabah yedide kalktığını, soğuk bir duş aldığını, sekizde kahvaltısını yaptığını, dokuzdan bire kadar alayının başında olduğunu; kriket sezonu gelince çay saatine dek adamlarla polo ya da kriket oynadığını da göz ardı etmeyiniz—bunları göz ardı etmemenizi sağlamam şart—. Sonrasında da akşam yemeğine dek toprak tahsildarından gelen mektuplarla ve düzenleyeceği yemeğin ayrıntılarıyla kendini oyalardı. Akşam yemeğini yer ve Leonora'yla kart ya da bilardo oynayarak yahut şu veya bu etkinliğe katılarak akşamı gece ederdi. Ve bunlar hayatının büyük kısmını kaplamaktaydı, hem de epey bir kısmını. Gönül maceraları, son nefesini verene dek, boş zamanlarının arasına sıkıştırılmıştı ya da etkinlik akşamları, danslar veya yemekler sırasında gerçekleşmişti. Fakat, ey sessiz dinleyici, kafanızda böyle bir izlenim uyanmasını zorlaştırdım sanırım. Gene de size Edward Ashburnham'ın patolojik bir vaka olduğunu düşündürtmediğimi umuyorum. Değildi çünkü. Sıradan ve ziyadesiyle hissiyatlı bir adamdı. Bana kalırsa, gençliğinin nitelikleri, annesinin üzerindeki etkisinin mahiyeti, cehaleti, ordu eğitmenlerinin verdiği sıkı eğitim—işte bütün bunlar—ergenliğini büyük ölçüde etkilemekle birlikte, bu onun için kötü olmuştu. Ama hepimiz bu tarz şeyleri sineye çekmek durumunda kalıyoruz ve hiç şüphesiz ki bu bizler için de kötü oluyordur. Buna rağmen, Edward'ın yaşamının ana hatları aslında çalışkan, hissiyatlı ve iş bilen bir profesyonelin gayet sıradan yaşamının ana hatlarıydı.

Bu ilk izlenim mevzusu daima canımı sıkmıştır

ama daha çok akademik açıdan. Demek istediğim şu ki, insanlarla uğraşırken edindiğimiz ilk izlenimlere güvenmemizin en mantıklı hareket olup olmadığını zaman zaman merak ederim. Ama garsonlar, oda hizmetçileri ve Ashburnhamlar hariç kimseyle uğraşmışlığım yoktu, kaldı ki onlarla uğraştığımın da farkında değildim. Ve söz konusu garsonlar ve oda hizmetçileri olunca, genelde ilk izlenimlerim gayet doğru çıkarlardı. Eğer bir adama dair ilk izlenimlerim medeni, yardımsever ve kibar olduğu yönündeyse, o adamın bütün bu özellikleri taşıdığı ortaya çıkardı. Oysaki bir aralar Paris'teki apartman dairemizde albenili ve özü sözü bir kadına benzeyen bir hizmetçimiz vardı. Gelgelelim, Florence'ın elmas yüzüklerinden birini çalmıştı. Ama bunu, genç erkeğini hapse düşmekten kurtarmak için yapmıştı. O yüzden bu, birisi bir yerlerde şöyle demişti ya, istisnai bir durumdu.

Ve Amerikan iş hayatına kısa süreli katılımım süresince dahi—ağustosun bir kısmını ve hemen hemen bütün eylülü kapsayan bir katılım—ilk izlenimlere güvenmenin yapılabilecek en iyi şey olduğuna kanaat getirmiştim. Her adamı, bendenizle tanışır tanışmaz, yüz hatlarına ve ağzından çıkan ilk sözlere göre istemsizce listelemeye ve etiketlemeye başlamıştım. Fakat Birleşik Devletler'de geçirdiğim süre boyunca, pek de iş yaptığım söylenemezdi. İşleri tasfiye ediyordum, o yani. Aklımda kızla evlenme fikri olmasaydı, mulıtemelen kendi ülkemde yapacak bir şeyler arardım. Oradaki yaşantım capcanlı ve eğlenceliydi çünkü. Sanki bir müzeden çıkıp doğruca gürültülü bir maskeli baloya katılmıştım. Florence'la olan birlikteliğim boyunca kılık kıyafet tarzıdır, meşguliyetlerdir, kazanç hırsı-

dır, bunların hepsini neredeyse unutmuştum. Hatta, para diye bir şey olduğunu ve cepte hiç para yoksa asıl o zaman değerinin anlaşıldığını unutmuştum. Ve dedikodu denen şeyin ne kadar ciddiyet taşıdığını da unutmuştum. Tam da bu hususta, Philadelphia hayatım boyunca bulunduğum en şaşırtıcı yerdi. Şehre geleli taş çatlasa bir hafta ya da on gün olmasına ve orada bulunma sebebim işle alakalı olmamasına rağmen, kim bilir kaç kez insanların diğer insanlara karşı beni uyarmaya kalkması tam manasıyla şaşırtıcıydı. Oteldeki lobi koltuğunda otururken tanımadığım bir adam arkamdan yaklaşmış, kulağıma eğilip temkinle fısıldayarak yine tanımadığım ve barın dibinde dikilen başka bir adama karşı beni uyarmıştı. Şehre ne yapmaya geldiğimi düşünüyorlardı bilmiyorum, belki de kentin borçlarını üstleneceğimi ya da bana son sözü söyleme hakkı tanıyacak kadar çok demiryolu hissesi alacağımı sanmışlardı. Ya da yine bir ihtimal, bir gazeteyi satın almak istediğimi düşünmüşlerdi, sonuçta bu şahıslar ya politikacı ya da gazeteciydi, tabii ikisi de aynı kapıya çıkıyor. Aslına bakılırsa, Philadelphia'daki mülklerim ekseriyetle şehrin köhne muhitlerinde bulunan gayri mülklerden ibaretti ve orada tek yapmak istediğim şey evlerin iyi durumda olduğunu, kapıların düzgünce boyandığını görüp kendimi hoşnut etmekti. Ayrıca bir elin parmaklarını geçmeyen akrabalarımı da görmek niyetindeydim. Çoğu iş güç sahibi insanlardı ve 1907 civarı gerçekleşen büyük banka iflasları[78] yüzünden çoğu epey dara düşmüştü. Gene de hepsi iyi insanlardı. Şu da var ki, bana çılgınlık gibi

78. 1907 Ekiminde hisse senetlerinde gerçekleşen panik satışıyla vuku bulan bankacılık krizi; 1929'daki borsa çöküşünün habercisi olmuştur. (ç.n.)

gelen ama kendilerinin etki dedikleri şey onların, hem de hepsinin, aleyhlerine çalışmasaydı daha iyi insanlar olabilirlerdi. İşte böyle, bu şehre dair izlenimim, içinde güzel fakat üzüntüden helak olmuş hanımların, öz kuzenlerimin, başka konu bilmeksizin aleyhlerinde gerçekleşen esrarengiz faaliyetlerle alakalı konuştukları İngilizlerden ziyade Amerikalılara has döşenmiş köhne odalardan biriydi işte. Neden bahsettiklerini hiç öğrenemedim; belki de zaten bildiğimi düşünmüşlerdi ya da faaliyet falan yoktu aslında. Konuşmaları ziyadesiyle esrarengiz, kapalı ve örtülüydü. Bir nevi ikinci derece yeğenim olan Carter adlı kardeş torunu genç bir delikanlı vardı. Yakışıklı, esmer, kibar, uzun boylu ve alçakgönüllüydü. Anladığım kadarıyla, iyi bir kriket oyuncusuydu da. Kiralarımı toplayan emlakçıların hesabına çalışıyordu. Dolayısıyla beni, gayri mülklerimi dolaştıran da o olmuştu ve bu manayla hem onu hem de hoş bir kız olan Mary adlı nişanlısını görüp durmuştum. O zamanlar, şimdilerde katiyen yapmayacağım bir şey yapmış, Carter'ın nasıl biri olduğunu öğrenmek adına etrafı dikkatle soruşturmuştum. İşverenlerinden öğrendiğim kadarıyla, içi dışı bir, dürüst, çalışkan, şen şakrak, arkadaş canlısı ve insanlara iyilik yapmaya can atan biriydi. Akrabaları ise—haliyle benim de akrabalarımdılar—ona karşı esrarengiz bir tavır takınmaktaydılar. Bir yolsuzluk olayına falan karıştığını ya da en olmadı birkaç masum ve saf bekâr kızı aldattığını farz etmiştim. Bu olağandışı gizemi iyice deşmiş ve tüm suçunun demokratlık olduğunu öğrenmiştim. Benim akrabaların çoğu cumhuriyetçiydi. Genç Carter'ın Vermont Demokratı dedikleri türden, azılı ve su götürmez bir demokrat

oluşu, onların nazarında durumu iyice kötüleştirmiş ve iyice esrarengizleştirmişti. Bununla neyi kastettiklerini bilmiyorum. Neyse işte, sanırım ölünce param ona kalacak. Onun arkadaş canlısı görüntüsünü ve hoş nişanlısının bendeki hatırasını seviyorum. Umarım kader onlara çok nazik davranır.

Az önce dedim ya, şimdiki halet-i ruhiyemle, hiçbir şey katiyen ama katiyen ilk görüşte kanımın kaynadığı bir adamın karakterini soruşturmaya zorlayamaz beni. (Philadelphia'daki yaşantımla alakalı kısa ara sözü aslında buraya bağlayacaktım zaten) Bu dünyada kim bir insana karakter kazandırabilir ki? Bu dünyada kim başkasının ya da kendi kalbinden geçenleri bilebilir ki? İnsan karşısındakinin nerede nasıl davranacağını aşağı yukarı da olsa kestiremez demiyorum. Ama insan karşısındakinin her durumda aynı şekilde davranacağından emin olamaz, ta ki "karakter" denen şeyin kimseye faydası olmadığını görene dek. Mesela Florence'ın Paris'teki hizmetçisi için de aynısı geçerliydi. Esnafların alacakları için bu kıza açık çekler emanet ederdik eskiden. Uzun bir süre ona çok güvenmiştik. Sonra pat diye yüzük çaldı. Böyle bir şey yapabileceğine bizim de kendisinin de inanamaması lazımdı aslında. Çünkü böyle bir şey mizacına aykırıydı. Belki de Edward Ashburnham'ın da mizacına aykırıydı.

Ya da değildi belki de. Yoo, değildi bana kalırsa. Kesin bir şey söylemek güç. Kilyste davasının Leonora'yla arasındaki beklenmedik gerilimi gevşettiğini söylemiştim. Bu olay Edward'ın Leonora'nın bağlılığını görmesine olanak tanımış; Leonora'ya, adama olan güvenini gösterme fırsatı vermişti. Edward'ın,

kızı öperken gözü yaşlı bir çocuğa babacan bir teselli vermekten başka niyetim yoktu açıklamasını hiç sorgulamadan kabul etmişti. Ve şu işe bakın ki, adamın kendi çevresi de—sulh hâkimleri de dâhil—olaya bu açıdan bakmışlardı. Millet ne derse desin, insanın çevresi bazen müthiş anlayışlı olabiliyor. Fakat şu da var, bu anlayışlılık Edward'a ziyadesiyle zarar vermişti.

En azından Edward öyle düşünmekteydi. Bana ısrarla söylediği şeye göre, bu olay ortaya çıkmadan ve avukatların bu tür olaylarda edebilecekleri türlü türlü çirkince ithamlarla olayın tartışılmasından önce, Leonora'yı aldatabilecek tıynette biri olabileceğinin farkında bile değilmiş. Fakat bu hayhuyun, bu görkemli hukuk törenlerinin ortasında, kızın göğsüne bastırdığı gövdesinin yumuşaklığının anısı aklına gelmişti—tanık kürsüsünde otururken birden aklına geldiğini söylemişti—. Ve o andan tezi yok, kız bir arzu nesnesi haline gelirken Leonora her yönüyle itici bir kadına dönüşüvermişti.

Dadıya daha nazikçe yaklaştığı ve meseleyi bir adım öteye taşıdığı gündüz düşlerinin keyfini çıkarmaya başlamıştı. Bazen başka kadınlarla temkinle flört ettiğini ya da şöyle demek daha doğru olacak belki de, onları anlayışla avuttuğunu, nihayetinde bütün ilgisini onlara verdiğini düşünürdü. Hukukun kurbanı olduğunu düşünüyordu. Kendisini Dreyfus'la bir tuttuğunu kastetmiyorum tabii. Hukuk ona gayet nazik davranmıştı. Hukuka göre, Yüzbaşı Ashburnham'ın karşı cinsin bir üyesine duyduğu hatalı tutku yüzünden yoldan çıktığı belirtilmiş ve Edward düşüncesizliğinden ya da dünya bilgisi yoksunluğundan dolayı beş şilin cezaya çarptırılmıştı. Ama Edward bunun kafasına

bazı düşünceler soktuğunu iddia ediyordu.

Her ne kadar buna inanasım gelmese de sahiden bunu iddia etmişti. O sıralar yirmi yedi yaşındaydı ve karısının sevgisini kaybetmişti; bir kavga gürültü kaçınılmazdı. Aralarında geçici bir barış yaşansa da bu çok sürmedi. Leonora'nın, işbu olaydaki lafını sakınmaz tavrı yüzünden, bu barış her şeyi daha da beter hale getirmişti muhtemelen. Edward artık ona daha çok saygı duyuyor ve şükran besliyorsa olsa da Leonora adamın itibar ettiği öbür konulara—sorumlulukları, iş hayatı, gelenekleri—karşı çok daha soğuk bir tavır takınmaya başlamıştı. Bu da, Edward'ın kadından kestiği umudunu asabiyete çevirmişti ve bu da ihtiyaç duyduğu moral desteğini ona verebilecek başka bir kadın bulabileceği fikrini perçinlemişti. Onu Lohengrin gibi biri sanmalarını istiyordu.

O sıralar, ona yardım edebilecek bir kadın arayışına bile isteye girdiğini söylemişti. Birçok kadın bulmuştu hatta—feodal bir beyefendinin feodal görevleri olduğu hususunda—bu yakışıklı ve nazik adamla hemfikir olan, kendi sınıfından bir sürü hanım vardı. Günlerini bu hanımlardan herhangi biriyle konuşarak geçirmeyi severdi. Ama önünde bir engel vardı: Konuştuğu hanım evliyse, kadının vaktinin ve ilgisinin büyük kısmını ayırması gereken bir kocası da olurdu. Öte yandan, eğer bekâr bir kızla konuşuyorsa, kızın adının çıkacağından korktuğu için onunla pek görüşemezdi. O tarihlerde, anlıyorsunuz ya, bu hanımlardan birini ayartma fikri aklının ucundan bile geçmiyordu. Bir dişinin manevi desteğine ihtiyacı vardı yalnızca; çünkü erkeklere ideallerinden söz etmek zül geliyordu. Öyle ki, onlardan birini bir an bile olsun metre-

si yapmayı aklından geçirdiğini sanmıyorum. Kulağa tuhaf geliyor bu ama mizaç tarifi olarak gayet gerçek bence.

Kanımca onu Monte Carlo'ya götürmesini öneren kişi Leonora'nın rahiplerinden biriydi—görmüş geçirmiş bir adam—. Leonora'nın toplumsal çevresine uyum sağlaması için, Edward'ın önce biraz mesuliyetsizlik denen şeyi tatması gerektiği kanısındaydı. Çünkü, o tarihlerde Edward ukalaca tavırlara sahipti. Mesela, polo oynuyorsa ve dansta harikaysa, bunun yegâne sebebi kendini zinde tutmak istemesiydi; çünkü danslara katılması ve katılınca da iyi dans etmesi toplumsal bir görevdi onun için. Hayatta işim dediği şey dışında eğlencesine hiçbir şey yapmamıştı. Rahibe göre, bu durum adamı Leonora'dan ilelebet uzaklaştıracaktı kesin; Leonora hayattan keyif almayı aşırı önemsediği için değil, Edward'ın işine olan anlayışlılığından artık eser kalmadığı için. Buna karşın, Leonora ara sıra da olsa eğlenmeyi sahiden seviyordu ve rahibe göre, Edward da ara sıra eğlenmeyi sevebilse, aralarında bir anlayış bağı oluşabilirdi. İyi bir fikirdi ama sonuçları kötü oldu.

Hatta Grandük'ün metresinde bu kötü sonuç yaşandı. Edward'a göre daha az hissiyatlı insanlarda bu çok da bir önem taşımazdı. Söz konusu Edward olunca, bunun onulmaz sonuçları olmuştu. Edward gibi şerefiyle yaşayan birinin kadının güzel tavırlarından zevk almasıyla, kadının bir ömür boyu ona bağlandığını hissetmesi bir olmuştu. Uygulamada aynen böyle olmuştu. Psikolojik olarak ona delicesine aşık olmadan birini metresi yapması mümkün değildi yani. Kendisi ağırbaşlı bir adamdı ve bu söz ko-

nusu olayda bu ağırbaşlılık epey pahalıya gelmişti. Grandük'ün metresi—tutku dolu bir yüze sahip bir İspanyol dansçı—ortak otellerinde düzenlenen balo-da attığı bakışlarla Edward'ı hemen kendine çekmişti. Edward uzun boylu, yakışıklı, sarışın ve bildiği kadarıyla epey zengindi, ayrıca Leonora erkenden uyumaya gitmişti. Böyle herkese açık dansları önemsemezdi ama Edward'ın bir iki cana yakın kızla eğlendiğini görünce sanki üstünden bir yük kalkmıştı. Ve işte bu da Edward'a boğazını kestirmişti; tutku dolu bir yüze sahip İspanyol dansçı adamın beaux yeaux'sü[79], hatırına onunla bir gece geçirmek istemişti. Edward kızı karanlık bahçelere götürmüş ve aniden aklına Kilyste davasındaki kız gelerek dansçıyı öpmüştü. Tutkuyla, delicesine ve hayatı boyunca zapt ettiği ani bir tutku patlamasıyla öpmüştü kızı—Leonora ilgisizdi, ya da ilgisiz değilse de terbiyesini takınmayı seçmişti—. Bu çark ediş La Dolciquita'nın hoşuna gitmiş ve Edward geceyi kızın yatağında geçirmişti.

Tir tir titreyen yaratık nihayet kollarında uykuya daldığında, Edward delicesine, tutkuyla, karşı konulmazca âşık olduğunu fark etmişti. Bir anda tutuşuveren kuru mısırlar misali, içinde bir tutku uyanmıştı. Başka bir şey düşünemiyordu; başka bir şey uğruna yaşayamaz haldeydi. Fakat La Dolciquita mantıklı bir yaratıktı ve içinde tutkunun zerresi yoktu. Açlığını gidermeye kâfi bir tatmin arayışındaydı ve bir akşam önce Edward'ı çekici bulmuştu. Ve şimdi açlığını giderdiğine göre, bu ilişkiyi sürdürmeleri için ondan gayet duygusuzca para talep etmişti. Gayet makul bir

parasal işlemdi. Kızın ne Edward'ı ne de başka bir adamı önemsediği vardı ve Edward ondan, Grandük'le aralarındaki güzel ilişkiyi tehlikeye atmasını istiyordu. Edward yaşanacak bir kazaya karşı sigorta mahiyetinde belli bir miktar para verirse, tabiri caizse poliçe devam ettiği sürece Edward'dan hoşlanmaya hazırdı. Grandük'ünden yılda elli bin dolar alıyordu; Edward, bir aylık dostluğunun bedeli olarak, kadının iki yıllık sigorta ücretini ödemekle yükümlüydü. Grandük'ün aralarındaki ilişkiden haberdar olma ihtimali çok azdı ve öğrense bile kıza sokağın anahtarlarını verip vermeyeceği[80] kesin değildi. Gene de bir risk mevcuttu, kızın tahminine göre yüzde yirmilik bir risk. Edward'la gayri mülk satan bir emlakçı gibi monoton bir ses tonuyla, gayet sakince ve gayet duygusuzca konuşmuştu. Edward'a karşı kibarlığı elden bırakmak istemiyordu fakat kibar davranması için de bir sebep göremiyordu. Dürüst bir iş kadını olmakla birlikte, güzel bir hayat sunması gereken bir annesi, iki kız kardeşi bir de kendi yaşlılık günleri vardı. Bir beş yıl daha çalışmayı öngörüyordu. Yirmi dört yaşındaydı ve kendi sözleriyle: "Biz İspanyol kadınları otuzumuza bastık mı korkunç oluruz." Edward, eğer ki ona varırsa ve böyle korkunç sözler etmeyi bırakırsa, kıza ömrü boyunca güzel bir hayat sunacağına söz verdi, fakat kız bir omzunu yavaşça ve kibirle silkmekle yetindi. Nazarında, erdemlerini ona teslim etmiş olan kadını, ne olursa olsun kendisine gül gibi bakmayı, yüzünü güldürmeyi ve hatta sevmeyi—ömrü boyunca—görev bellediğine ikna etmeye çalıştı. Kızın fedakârlığına

80. Bir İngiliz deyimi; "kapı dışarı etmek" anlamı vardır. (ç.n.)

karşılık Edward bunları yapacaktı. Edward'ın onurlu aşkına karşılık ise, kız ilelebet malı mülküyle alakalı hesap kitaplarını dinleyecekti. Adam kafasında böyle planlamıştı.

Aynı omzunu aynı jestlerle silkti ve sol elini uzatıp açtı:

"Enfin, mon ami,"[81] dedi, "Ya bu ele Forli's'de satılan tacın parasını koyarsın ya da..." Ve ona sırtını çevirmişti.

Edward deliye dönmüş; dünyası tepetaklak olmuştu; mavi denizin önündeki palmiyeler gülünç biçimde salınıyorlardı. Görüyorsunuz ya, Edward kadınların erdemlerine, şefkatine ve manevi desteğine inanan biriydi. La Dolciquita'ya mevzuyu açmayı; onunla birlikte bir adaya yerleşip kadına bakış açısının fenalığını ve kurtuluşu yalnızca gerçek aşkta ve feodal sistemde bulabileceklerini göstermek için yanıp tutuşuyordu. Kızın bir zamanlar metresi olduğunu belirtmişti ve ahlâk yasaları gereğince, metresi ya da en azından anlayışlı sırdaşı olmaya devam etmesi gerekiyordu. Ama kız odalarını ona açmaz; hem otelde hem de hiçbir yerde gözükmez olmuştu. Kusursuz sessizlik... Buna bir dur demek için yirmi bin sterlin gerekiyordu. Olup biteni siz de işittiniz.

Koca bir haftayı delirerek geçirmiş; hasretinden ölüp bitmiş; gözleri çökmüştü; Leonora'nın dokunuşlarından ürpermişti. Bana kalırsa, La Dolciquita'ya duyduğunu sandığı tutkunun yüzde doksanı aslen Leonora'yı aldattığı hissinin verdiği rahatsızlıktı. Akıl almaz bir saflığa kapılmıştı. Leonora yattıktan sonra

81. *Fr.* "Sonuç olarak, dostum"

sünger gibi içiyor, masaların üzerinde sızıp kalıyordu ve bu iki hafta boyunca böyle devam etmişti. Neler olmuştu Tanrı bilir; cebinde kalan son kuruşu bile çar çur etmiş olabilirdi.

Kırk bin sterlin civarı bir meblağ kaybettiği akşamın ertesi, koca otelde hâlâ olayın yankıları sürerken La Dolciquita sakin adımlarla onun yatak odasına gitmişti. Kızı tanıyamayacak kadar sarhoştu ve kız Edward'ın koltuğuna oturarak burnuna gelen amonyak tuzu kokusu eşliğinde—adam alkol zehirlenmesi safhasını geçeli çok oluyordu—bir ters bir düz örgü örmeye koyulmuştu ki, Edward kızın dediklerini anlamaya başlar başlamaz La Dolciquita şöyle demişti:

"Lafımı dinle, mon ami, bir daha masalara gitme. Şimdi güzel bir uyku çek ve bugün öğleden sonra yanıma uğra."

Öğlen yemeği saatine dek uyumuştu. O sıra Leonora haberleri almıştı. Yüzbaşı Whelan'ın eşi söylemişti. Yüzbaşı Whelan'ın eşi Ashburnhamlarla yakınlık kuran yegâne duyarlı insandı denebilir. Edward böyle akıl almaz hal ve hareketlerde bulunuyorsa, sebebi kesin koca avcısı bir kadındır demişti ve Leonora'ya, doğruca Town'a[82] gitmesini—belki Edward'ın aklının başına gelmesini sağlardı—ve avukatıyla dini yol göstericisine danışmasını öğütlemişti. O sabah yola çıkması en hayırlısı olacaktı; Edward'ın durumundaki bir adamla tartışmanın yararı yoktu.

Doğruya doğru, Edward'ın onun gittiğinden haberi bile yoktu. Uyanır uyanmaz doğruca La Dolciquita'nın odasına gitmiş ve kadın ona kendi

82. Londra şehri (London Town). (ç.n.)

odasında öğle yemeği ısmarlamıştı. Edward kafasını kadının boynuna gömüp ağlamış ve kadın bir süre ses etmemişti buna. Çok iyi niyetli bir kadındı. Ve melisa suyuyla adamı sakinleştirdikten sonra şöyle demişti:

"Beni dinle dostum, ne kadar paran kaldı? Beş bin dolar mı? On mu?" Söylentiye göre, Edward iki hafta boyunca her akşam iki eşek yüküyle para kaybetmişti ve elinde avucunda çok da bir şey kalmadığını tahmin ediyordu.

Melisa suyu Edward'ı öyle sakinleştirmişti ki bir an aklı başına gelir gibi oldu. Ağzından bir homurtu çıktı sadece:

"Ne kadar kaldığını ne yapacaksın?"

"Ne mi," diye cevap vermişti kadın, "Masalarda bıraktığın gibi, bana da on bin dolar bırakabilirsin. O paraya, seninle bir hafta Antibes'de kalırım."

Edward homurdanmıştı: "Beş." Kadın yedi bin beş yüz dolar yontmaya çalışsa da Edward beş bin dolardan ve Antibes'te otel masraflarını karşılamaktan fazlasına razı olmadı. Yatıştırıcının etkisi anca bu kadar sürmüş ve sonra gene kendini kaybetmişti. Saat üçte Antibes yollarına düşmesi şarttı; illa gitmeliydi. Leonora'ya, Clinton Morleys'le bir haftalık bir yat gezisine çıktığını belirten bir not bıraktı.

Antibes'te kendini pek eğleyememişti. La Dolciquita para dışında başka hiçbir şeyden coşkuyla bahsedemiyor ve uyanık olduğu her an her saniye, çok pahalı türden hediyeler için bıkmadan usanmadan adamın başının etini yiyordu. Antibes'te üç gün kadar kaldı. La Dolciquita'ya karşı görevleri olduğu—feodal ya da başka türden—fikrinden kurtulmuştu. Ama hissiyatlılığı Byroncu bir hüzne bürünmesini

gerektiriyordu—sanki sarayı kısmi bir matem havasına girmiş gibi—. Derken birdenbire iştahı açılmış ve aklına Leonora gelmişti. Monte Carlo'daki otelinde, Londra'da çekilmiş Leonora'ya ait bir telgrafla karşılaştı, şöyle yazıyordu: "Lütfen mümkün olduğunca çabuk geri dön." Clinton Morleys'le yat gezisine çıktığını bilmesine rağmen, Leonora'nın onu niye böyle apar topar bırakıp gittiğini anlayamamıştı. Sonradan Leonora'nın, o notu yazmasından önce otelden ayrıldığını öğrendi. Şehre dönüş yolculuğu epey sallantılı geçmişti; korkudan ödü patlıyordu ve Leonora hiçbir zaman bu denli çekici gelmemişti gözüne.

V

Bu hikâyeye, "Ashburnhamların Trajedisi" demektense En Acıklı Hikâye demeyi uygun gördüm; çünkü hem çok acıklıydı hem de olayları hızlı ve kaçınılmaz sona sürükleyecek bir akıntı yoktu. Trajedilerin olmazsa olmazı yüce duygulardan, bir baş düşmandan, ağlarını ören kaderden eser yoktu. İki tane soylu insan vardı yalnızca—Edward'la Leonora'nın soylu bir mizaca sahip olduğuna kanaat getirmiştim—işte, lagün sularında ilerleyen ateş gemileri misali, hayat sularında sürüklenip giden ve ızdıraplara, gönül yaralarına, zihinsel acıya ve ölüme sebebiyet veren iki soylu mizaçlı insan. Ve gün geçtikçe bozulup çürümüşlerdi. Peki niye? Hangi amaç uğruna? Ne gibi bir ders vermek niyetiyle? Bunlar hep belirsiz.

Öyküde kötü adam bile yok ki; sıradaki, talih-

siz Edward'ın tesellisinden sorumlu hanımın eşi olan Binbaşı Basil bile, o bile bu metnin kötü adamı değildi. Miskin, uyanık ve mıymıntı herifin tekiydi ama Edward'a bir şey yapmamıştı. Burma'da aynı görev yerindelerken ondan yüklü bir meblağ borç almıştı—gerçi Binbaşı Basil'in bilinen bir kötü huyu olmadığı için, parayı ne yapmaya istediğini kestirmek güçtü—. Ta geçmişten günümüze dek uzanan çeşit çeşit at ağızlık kayışları biriktirirdi fakat bu meşgalesini bile tutkuyla yapmadığından, mesela Cengiz Han'ın savaş atının ağızlık kayışını alabilmesine yetecek kadar bir paraya ihtiyaç duyacak biri değildi—tabii Cengiz Han'ın bir savaş atı varsa—. Ve Edward'dan yüklü bir meblağ borç almıştı derken, aralarının iyi olduğu o beş yıl boyunca ondan aldığı borcun bin sterlini geçtiğini sanmayın sakın. Takdir edersiniz ki Edward'ın yüklü bir meblağı yoktu; bu konuda Leonora'nın elindeydi. Gene de bir İngiliz yılında[83] *menus plaisirs*'i[84] için kullanabilsin ve alayına bağışta bulunup askerlerini güzelce giydirebilsin diye beş yüz sterlin falan eline geçiyordu herhalde. Leonora bu yaptığını hiç sevmezdi; o parayla kendine kıyafet almayı ya da parayı ipotek senetlerinden birini ödemek için ayırmayı yeğlerdi. Gene de hakkaniyetli bir yaklaşım sergileyerek yılda üç bin sterlin getirisi olan bir gayri mülkü yılda beş bin getirisi olacak şekilde yeniden düzenlemek maksadıyla idare ettiği ve gayri mülk, hukuken

83. İngiltere Krallığındaki monarkların hükümdarlık yılları takvimini kastediyor olabilir. Hükümdarın tahta geçiş ve tahttan iniş tarihlerine göre belirlenir. Kitap 1910'larda geçtiğine göre, İngiltere'nin başında V. George vardı ve takvimin başlangıcı 6 Mayıs, bitişi ise 5 Mayıs'tı .(ç.n.)

84. *Fr.* Ufak zevkler. (ç.n.)

değilse de esasen Edward'a ait olduğu için, Edward'ın kendi payına düşen parayı almasını makul ve adaletli bulmuştu. Tabii en şeytanca, en bela iş Leonora'ya düşüyordu.

Parasal ayrıntıları düzgün şekilde yansıtabildiğimden emin değilim. Sayılarla aram aslında iyidir ama bazen sterlinle doları karıştırdığım için sonuç yanlış çıkabiliyor. Neyse işte, sunulan teklif şöyle bir şeydi: Tıkır tıkır işlediği ve kiracılara indirim yapılmayıp mektep falan gibi yerler açmaya kalkılmadığı takdirde, Edward'ın eline geçtiği vakitlerde Branshaw arsası yılda beş bin civarı bir para kazandıracaktı. Gerçekteyse dört bin civarı kazandırmıştı. (Dolar değil, sterlin olarak söylüyorum.) Edward'ın İspanyol Hanım'la yaptığı aşırıya kaçan görmemişçe harcamalar arazinin değerini üç bine kadar indirmişti—bu da indirimsiz, azami sayıydı—. Leonora tekrar beş bine çıkarmak istiyordu.

Hiç kuşkusuz, bu tarz bir vazifeyi üstlenmek için fazla gençti—yirmi dört çok da büyük bir yaş sayılmazdı—. İşleri gençlik coşkusu ile halletmişti ya, hayat tecrübesi daha fazla olsaydı, muhtemeldir ki çok daha insaniyetli halletmeye kalkardı. Edward'ın tam anlamıyla paçalarını tutuşturmuştu. Zavallı kuyruğunu zavallı bacakları arasına kıstırıp Monte Carlo'dan gerisingeri sessiz sedasız gelince Londra'daki bir otelde Leonora'yla yüzleşmesi gerekmişti. Anladığım kadarıyla, Leonora adamın mırıltılarını ve âşıkane bir konuşmaya yaptığı girizgâhı şu sözlerle yarıda kesmişti:

"Parçalanmamıza ramak kaldı. İşleri yoluna koymama izin verecek misin? Hayır, vermeyeceksen ge-

lirden bana düşen payla Hendon'a inzivaya çekileceğim." (Hendon'la Katolik camiasında "inziva" olarak adlandırılan, ara sıra uğradığı manastırı kastetmekteydi.)

Ve zavallı Edward her şeyden hem de her şeyden habersizdi. Masalarda ne kadar para, kendi demesiyle "çarçur" ettiğinden haberi yoktu. Tek hatırladığı çeyrek milyonluk bir meblağ olabileceğiydi. Leonora La Dolciquita'dan haberdar mıydı, yat gezisine çıktığını mı yoksa Monte Carlo'da kaldığını mı sanıyordu, bunları da bilmiyordu. Resmen dili tutulmuştu ve bir deliğin içine girip, konuşmaktan kurtulmak istiyordu. Leonora onu konuşmaya zorlamamış ve kendi de konuşmamıştı.

İngiltere'deki yargı süreciyle alakalı çok bir bilgim yok—ne yapıp edip onu çıkmaza sokmalarının teknik ayrıntılarına giremiyorum yani—. Ama bildiğim bir şey var ki o da iki gün sonra Leonora'nın size anlattıklarımdan farklı tek bir şey söylemeden avukatıyla beraber, kendilerini Edward'ın tüm mal varlığının kayyumları, kelime buydu sanırım, ilan ettikleriydi; böylece Edward iyi toprak sahibi ve tebaasının efendisi titrlerini kaybetmişti. Sönüp gitmişti.

Böylece Leonora'nın eline yıllık üç bin gibi bir gelir geçmişti. Edward'ı alayının Burma'daki bölüğüne tayin ettirene kadar ısrar edip durmuştu—tam olarak olan buysa tabii—. Edward'ın toprak tahsildarıyla yedi sekiz gün süren bir görüşme yapmıştı. Mülklerin gelirini son kuruşuna kadar ona teslim etmesi gerektiğini tahsildara iyice belletmişti. Hindistan'a doğru yola çıkmadan önce, Branshaw'ı yıllığı bine olmak üzere, yedi yıllığına kiraya vermişti. On bin sterline

iki Vandyke ve ufak bir gümüş satmış ve ipoteklerden de yirmi dokuz bin gelmişti. Bu para da Edward'ın Monte Carlo'da borçlandığı dostlarına gitmişti. Hal böyle olunca yirmi dokuz bini geri alması gerekmişti; çünkü ona göre Vandykelarla o gümüşün eşi benzeri yoktu. Bunlar Ashburnhamlara has bir kibirle yaptıkları gösterişin eseriydiler. Edward ataları uzaklarda kaldığı için iki gün iki gece ağlayınca Leonora yaptıklarından pişman olmuştu fakat Leonora bundan ders falan almamış, üstüne üstlük Edward'a olan saygısı azalmıştı. Branshaw'ı kiraya verişinin adamda bedensel kirlenme hissi yaratmasına da, ona ait bir kadın hayat kadını olmuşçasına çöküntü yaşamasına da anlam verememişti. Aynen böyle bir etki yaratmıştı üzerinde ama bana kalırsa, Leonora da İspanyol dansçı konusunda kendini kötü hissetmişti.

Böylece Leonora ipleri eline almıştı. Hindistan'da sekiz yıl kalmışlar ve bu süre boyunca kendi kendilerine yetebilmeleri konusunda ısrar etmişti. Yüzbaşı'nın maaşıyla ve buna ek olarak cephede[85] bulunanlara verilen aylıkla yaşamaya mecburdular. Kendi kendine demesiyle, Ashburnhamlara has gösterişler için ona yılda beş yüz vermekteydi ve Edward'a gayet iyi davrandığını düşünüyordu.

Bir açıdan bakıldığında, Edward'a sahiden iyi davranıyordu ama Edward'ın açısından öyle değildi. Ona hep pahalı şeyler alıyor, tabiri caizse, yemeyip yediriyor, içmeyip içiriyordu. Mesela Edward'ın deri çantalarından bahis açmıştım. Şöyle ki, o çantalar Edward'ın değildi aslında; Leonora akıl etmişti hepsi-

85. İngiliz-Burma Savaşları. (ç.n.)

mı. Temiz olmak adamın hoşuna gidiyordu ama tercihini, söz gelimi, eski püskü şeylerden yana kullanıyordu. Leonora buna hiç akıl sır erdirememişse de onu on bir bin sterlin kazanç getiren ufak bir spekülasyona dâhil ettiği için o domuz derisi çantalarla adamı ödüllendireyim demişti. Simla diye, anladığım kadarıyla yazları soğuk ve cıvıl cıvıl insan kaynayan bir kente sıhhat amacıyla çıktıklarında, Birleşik Devletler'de kullandığımız deyişle, Edward'ı güzel mi güzel giyitlerle bin dolarlık bir atın üzerinde zıp zıp zıplatan da yine Leonora olmuştu. Kendisi ise gider "inzivaya" çekilirdi. Bence bu inzivalar hem sağlığına iyi gelmekteydi hem de hayli masrafsızdılar.

Bu Edward'ın da sağlığına iyi geliyor olsa gerekti; çünkü çoğu zaman, hoş bir hanım olan ve ona karşı çok nazik davranan Bayan Basil'le beraber zıp zıp zıplarlardı. Sanırım kadın onun metresiydi ama bunu Edward'ın kendi ağzından duymadım elbette. Kanımca aralarında olanları fevkalade romantik ve gayet münasip bir çerçevede sürdürmüşlerdi ya da zaten Edward'ın nazarında Bayan Basil, onun bir dediğini iki etmeyen şefkatli ve nazik bir kadındı. Karaktersizdi demeye getirmiyorum lafı; bu onun işiydi, yani Edward'ın bir dediğini iki etmemek. O yüzden anlamıştım ki, o beş yıl boyunca, Edward uzun uzadıya konuşmaların ayakta tuttuğu, uzun uzadıya yoğun bir ilgi alaka istemiş ve kimileyin aralarında "atışmışlar", bu da Edward'a pişmanlık duymak için fırsat, Binbaşı'ya bir elli bin daha vermek içinse mazeret sağlamıştı. Bayan Basil'in bunu "atışma" olarak gördüğünü sanmıyorum; ona hem acımış hem de onu sevmişti.

Görüyorsunuz ya, Leonora'yla Edward o yıllar

boyunca illa birbirleriyle konuşacaklardı. Kuzey İngiltere ya da Maine Eyaleti sakinlerinden değilseniz, aynı yastığa baş koyduğunuz insanın yanında tamamen suskun kalamazsınız. O yüzden, Leonora Edward'ın mal mülk hesaplarına göz atıp hesapları onunla tartışmasına ses etmeyerek şahane bir buluş gerçekleştirdi. Hesapları pek de tartışmadı; güzel davranmaya çalışıyordu. Fakat ihtiyar Bay Mumford—kirasını ödemeyen çiftçi—yüzünden Edward kendini Bayan Basil'in kollarını bırakıvermişti işte. Bayan Basil akşam karanlığında, Burma bahçesinde ellerinde çeşit çeşit çiçeklerle Edward'a rast gelmişti. Edward ise bu çiçekleri bastonuyla değil, kılıcıyla kesip atmıştı. Hem bu işlemi sürdürmüş hem de akıl almaz küfürler savurmuştu.

Mumford adlı yaşlı bir beyefendinin çiftliğinden çıkartılıp verilen ufak kulübede kira ödemeden kaldığını, çiftçilere yardım kurumundan aldığı haftalık on şilinle ve Ashburnham kayyumlarının verdiği ilave yedi şilinle geçindiğini öğrenmişti. Edward bu gerçeği mülk hesaplarına bakınca fark etmişti. Leonora hesapları giyinme odasında bırakmış ve Edward da üzerindeki yürüyüş kıyafetlerini bile çıkarmadan onları okumaya koyulmuştu. Eline o kılıcı almasının sebebi buydu. Leonora, kira ödemeden kulübede kalmasına izin vererek ve eline haftalık yedi şilin tutuşturarak yaşlı Bay Mumford'a olağanüstü cömert davrandığını düşünmüştü. Neyse işte, Bayan Basil Edward'ın hallerine düşen bir adam görmemişti daha önce. Uzun zamandır ona tutkuyla âşıktı ve Edward da derin bir tutkuyla kadının şefkat ve takdirini arzuluyordu. Burma bahçesinde, solgun göğün altında, demet demet paramparça bitkilerle, sisli ve ıtırlı havada, ayaklarını

sarıp sarmalamış gecede, bu konunun bahsi işte böyle açılmıştı. Bu olaydan çok sonra bile birbirlerine karşı nezaket göstermeyi sürdürmüşlerdi sanırım, gerçi Bayan Basil Ashburnhamların mülk hesaplarının başında saatler harcadığı için bütün tarlaların isimlerini artık ezbere biliyordu. Edward koşum odasında arazilerinin kocaman bir haritasını tutuyordu ve Binbaşı Basil'in buna aldırdığı yoktu. Bana kalırsa, insanlar yalnızlık çektikleri zaman pek aldırış etmiyorlar.

Güney Afrika Savaşı'nın hemen öncesinde, birlikler hâlâ kaydırılmaya devam edilirken Binbaşı bröveli albaylığa[86] terfi edilmeseydi bu ilişki sonsuza dek sürebilirdi. Başka bir yere tayin edilmişti ve elbette ki Bayan Basil Edward'la kalamazdı. Edward'ın, sanırım, Transvaal'a gitmesi gerekmişti. Öldürülmesi onun büyük yararına olurdu. Fakat Leonora onu bırakmadı; savaş zamanı hafif süvari alayının müsriflikerine dair can sıkıcı hikâyeler duymuştu—şişesi beş gineden yüz kasa şampanyayı, güney Afrika bozkırlarında bıraktıklarını vesaire—. Hem Edward'ın yılda aldığı beş yüzü nerelere harcadığını kendi gözleriyle görmek istiyordu. Edward'ın bu durumdan şikâyetçi olduğunu sanmayın tabii. Hiçbir zaman kahramanlıklar yapan bir adam olmamıştı ve onun gözünde, Kuzey Batı Cephesindeki tepelerden birinden açılan ateşle öldürülmenin, bir tane akarsu mecrasının içinde silindir şapkalı yaşlı bir beyefendi tarafından vurulmaktan çok da bir farkı yoktu. Bu konuyla alakalı

86. Bröve, bir subayın geçici olarak bir üst rütbeye terfi edilmesi yetkisini veren bir berattır. Bröveli subaylar bir üst rütbeye terfi edilmesine rağmen, genellikle o üst rütbeye verilen maaşı değil, önceki rütbelerine verilen maaşı alırlar. (ç.n.)

aşağı yukarı bunları söylemişti. Oralarda kendini bayağı göstermişti sanırım. Öyle ki, bir Ü.H.M. almış ve bröveli binbaşılığa terfi ettirilmişti.

Leonora ise, gel gör ki, bu askerlik işine hiç mi hiç sıcak bakmıyordu. Üstüne üstlük, Edward'ın kahramanlık gösterileri de hoşuna gitmemişti. Adam Kızıl Deniz'deyken ikinci defa asker gemisinden suya atlayıp bir tane eri kurtardıktan sonra en şiddetli kavgalarından birini etmişlerdi. Leonora bu davranışına ilk kez müsamaha göstermiş ve hatta onu tebrik etmişti. Lakin Kızıl Deniz de o seyahat de ayrı ayrı korkunçtu ve sanki erler arasında bir intihar çılgınlığı baş göstermişti. Bu da Leonora'nın sinirlerine dokunmuştu; Edward'ın, seyahatin geri kalanı boyunca her on dakikada bir cumborlop suya atlayacağı fikrine kapılmıştı. Ve başlı başına "Suya düşen var!" haykırışı bile tatsız, endişe verici ve can sıkıcı bir şeydi. Gemi durdurulur ve her türden bağırış çağırış duyulurdu. Ve Edward bunu bir daha yapmayacağına söz verememişse de, neyse ki Basra Körfezi'ne ulaştıklarında daha soğuk bir havayla karşılaşmışlardı. Leonora Edward'ın intihar etmeye çalıştığına inandırmıştı kendini, dolayısıyla adamın söz veremeyişi karşısında Leonora'nın canı sıkılmış olsa gerekti. Leonora o asker gemisine asla adımını atamazdı ama müsriflik etmesin diye nasıl olduysa gemiye binebilmişti.

Binbaşı Basil öbür görev yerine gönderilmeden hemen önce karısıyla Edward'ın ilişkisinden haberdar olmuştu. Bir şantajcının marifeti mi yoksa kaderin bir cilvesi miydi onu bilmiyorum. En baştan beri haberi olabilirdi de olmayabilirdi de. Öyle ya da böyle, tam da o sıralar eline bazı mektuplar falan geçmişti. Bu da

çok geçmeden Edward'a üç yüz sterline mal olmuştu. Durum nasıl tatlıya bağlandı bilmiyorum; hatta şantajcının tekinin çıkıp talepte bulunduğunu hayal edemiyorum. Görünüşünüzü kurtarmanızı sağlayan bir yol hep var herhalde. Zannedersem ki Binbaşı önce mektupları öfkeli küfürler eşliğinde adamın önüne atıyor, sonra da Edward'ın, yanlış şekilde yorumlanmadıkları sürece mektupların tamamıyla masum içerikli olduğuna dair açıklamalarını kabul ediyordu. Hemen akabinde şöyle diyordu: "Yalan yok, azizim, tam takır kuru bakırım. Bana üç yüz sterlin falan borç verebilir misin acaba?" Aynen böyle olmuştu kanımca. Ve Binbaşı, bu olaydan sonra her yıl, "Tam takır kuru bakırım. Bana üç yüz sterlin falan borç verebilir misin acaba?" yazan mektuplar göndermişti Edward'a.

Bayan Basil gidince Edward çok derinden yaralanmıştı. Ona büyük sevgi besliyordu ve uzun bir süre boyunca kadının anısına sadık kalmıştı. Ve Bayan Basil de onu çok seviyordu ve Edward'la tekrar bir araya gelme umudunu canlı tutmayı sürdürmüştü. Leonora kadından üç gün önce hayli münasip ve üzücü bir mektup almıştı, kadın mektupta Edward'ın ölümünün ayrıntılarını öğrenmek istediğini belirtmişti. Bir tane Hindistan gazetesinde Edward'ın ölüm ilanına denk gelmişti. Bence çok iyi bir kadına benziyor.

Ondan sonra, Ashburnhamlar Çitral diye bir şehre ya da semte taşınmışlardı. Hindistan İmparatorluğu coğrafyasına hâkim değilim. O sıralar örnek bir çift haline gelmişler ve baş başayken birbirleriyle konuşmaz olmuşlardı. Leonora Edward'a Ashburnham mülklerinin hesaplarını göstermeyi bile bırakmıştı. Edward ise, hesapları göstermeyi bırakmasını,

Leonora'nın biriktirdiği tonla parayı görüp artık nasıl bir yönetim sergilediğini bilmesini istemeyişine bağlamıştı. Fakat işin aslı şuydu ki, geçen beş altı yılın ardından, mülklerinin hesaplarına göz gezdirmek durumunda kalıp buna rağmen o mülklerin yönetiminde hiç söz hakkı olmayışının Edward'ı üzeceğini fikri kafasına yerleşmişti. Ona iyilik yapmaya çalışıyordu aslında. Ve ta Çitral'deyken zavallı kızcağız Maisie Maidan karşılarına çıkmıştı.

Bütün yasak ilişkileri içinde Edward'ı en çok sarsan bu olmuştu. Hercai gönüllü olduğundan şüphelenmesine yol açmıştı. Dolciquita'yla olan ilişkisini kuduz gibi kısa bir çılgınlık nöbeti olarak görmüştü. Bayan Basil'le olan ilişkisi ise affedilmez türden ahlâki bir alçaklık belirtisi taşımıyordu ona göre. Kocası müsamahakârdı; birbirlerini gerçekten sevmişlerdi; eşi ona karşı gaddardı ve ona eş olmayı bırakalı çok olmuştu. Tam da Bayan Basil'in ruh eşi olduğunu düşünürken insafsız kader ya da bu tarz hissiyatlı bir şey yüzünden birbirlerinden koparılmışlardı.

Gelgelelim, Bayan Basil'e hâlâ haftadan haftaya uzun mektuplar yazmayı sürdürürken gün içinde Maisie Maidan'ı görme şansını kaçırınca öfkeli bir sabırsızlığa kapılmaya başladığını fark etmişti. Sabırsızlıkla kapı aralıklarını seyrettiğini fark etmişti; kimileyin genç kocasına saatlerce nefret güttüğünü fark etmişti. Sırf sabahın ilerleyen saatlerinde Maisie Maidan'la yürüyüşe çıkabilmeye vakti olsun diye sabahın köründe uyandığını fark etmişti. Kendisinin de ayıp kız gibi masum argo sözler kullandığını ve bu sözlere duygusal bir değer atfettiğini fark etmişti. Bunlar, anlıyorsunuz ya, gecikmeli keşifler olduğu için her şeyi akışı-

na bırakmak dışında elinden bir şey gelmemişti. Kilo kaybediyordu; gözleri çukura kaçmaya başlamıştı; ara ara şiddetli bir ateş basıyordu. Kendi demesiyle, hoşaf gibi olmuştu.

Ve feci sıcak bir gün, ansızın Leonora'ya şöyle dediğini fark etmişti:

"Ne diyeceğim bak, Bayan Maidan da bizle Avrupa'ya gelse, onu Nauheim'a bıraksak olmaz mı?"

Bunu Leonora'ya söylemek aklının ucundan bile geçmezdi. Orada öylece dikiliyor, yemeği beklerken bir yandan da resimli gazeteye bakıyordu. Yemek yirmi dakika gecikmişti, yoksa Ashburnhamlar mümkün değil baş başa kalmazlardı. Yoo, böyle bir konuşma tertiplemek aklının ucundan bile geçmemişti. Korku, özlem, sıcak hava ve şiddetli ateş kaynaklı sessiz bir ızdırapla öylece dikilmekteydi. Bir ay içinde Branshaw'a döneceklerini ve Maisie Maidan'ın burada kalıp hakkın rahmetine kavuşacağını aklından geçiriyordu. Derken bunları söyleyivermişti.

Punkah[87] karanlık odada hışırdıyordu; Leonora yorgun halde, hasır sedire hiç kıpırdamadan uzanmıştı; ne biri ne de öbürü kıpırdamıştı. O sıra ikisi de belirsiz biçimlerde çok hastaydılar.

Ve sonra Leonora şöyle demişti:

"Evet. Bu öğleden sonra Charlie Maidan'a söz verdim. Kızın masraflarını bizzat karşılamayı teklif ettim."

Edward şöyle dememek için kendini zor tutmuştu: "Bak şu işe!" Anlıyorsunuz ya, Leonora'nın neyi ne kadar bildiğine—Maisie'yi, Bayan Basil'i, hatta La

87. Asma yelpaze. (ç.n.)

Dolciquita'yı—dair en ufak fikri yoktu. Edward için hayli esrarengiz bir durumdu. Leonora'nın, parasal işlerini kontrol ettiği gibi aşklarını da kontrol etmeye niyetli olduğu kafasına dank etmiş ve kadın onun gözünde daha nefretlik—daha saygıdeğer—biri haline gelmişti.

Leonora, her şey bir yana, parasını belli bir amaçla kontrol ediyordu. Bir hafta önce, yıllardan beri ilk kez ona paradan bahsetmişti. Branshaw arazilerinden yirmi iki bin sterlin, Branshaw'ı eşyalı kiraya vermekten de yedi bin gelir elde etmişti. Edward'ın da yardım ettiği şanslı yatırımları sayesinde, daha da artma ihtimali olan altı yedi bin sterlin daha kazanmıştı. Elden çıkan iki Vandyke ve o gümüş dışında bütün ipotekler ödenmiş; Dolciquita'nın çekirgeler gibi yiyip bitirdiği zenginliklerine geri kavuşmuşlardı. Leonora'nın büyük başarısıydı bu. Rakamları, bozulmaz bir sessizliğe bürünmüş olan Edward'ın önüne koymuştu.

Teklifim şu," dedi, "Ordu'dan istifa et ve Branshaw'a geri dönelim. İkimiz de burada kalamayacak kadar hastayız."

Edward'ın ağzından tek kelime çıkmadı.

Leonora tutkuyla, "Bu," diye lafını sürdürdü, "Hayatımın en harika günü."

Edward şöyle dedi:

"Olağanüstü bir yönetim sergilemişsin. Sen harika bir kadınsın." Branshaw'a dönecek olurlarsa, Maisie Maidan'ı burada bırakıp bırakmayacaklarını düşünüyordu. Bilhassa bu soru aklını kemiriyordu. Hiç kuşkusuz ki Branshaw'a dönmeleri şarttı; Leonora'nın bu yerde kalamayacak kadar hasta olduğu su götürmezdi. Leonora şöyle dedi:

"Bu gelirinin tamamını nerelere harcayacağın senin sorumluluğunda, bunu bil. Yılda beş bin sterlinin olacak."

Yıllık beş bin sterlinlik gelirin harcanmasına çok önem verdiğini ve ona bunca şey yapmış olmasının, içinde kendisine karşı az da olsa bir sevgi uyandıracağını düşünmüştü. Fakat Edward'ın aklında bir tek, ondan binlerce mil uzaktaki Maisie Maidan vardı. Aralarına giren dağlar—mavi dağlar—deniz ve aydınlık ovalar canlanmıştı zihninde. Şöyle demişti:

"Çok yüce gönüllüsün." Ve böyle diyerek onu övmüş müydü yoksa alay mı etmişti anlayamadı. Bunlar bir hafta önce olmuştu. Ve bütün haftayı Maisie Maidan'la aralarına giren o dağların, o denizin ve o aydınlık ovaların görüntüsünden dolayı giderek artan bir ızdırap çekerek geçirmişti. Ateş bastıran gecelerde, bu görüntü onu derinden sarsıyordu; ateş bastıran akşamlarda, o görüntü yüzünden her tarafından ter boşanır, bir üşüme ve beraberinde titreme gelirdi. Bir saniye bile huzur bulamazdı; bağırsakları karnında büklüm büklüm oluyor, sürekli dili kuruyor ve dişlerinin arasından verdiği nefes, sanki bir salgın hastalıklar hastanesinin havasını andırıyordu.

Leonora aklının ucundan bile geçmemişti; evraklarını yollamıştı. Bir ay içinde ayrılacaklardı. Bu şehri arkasında bırakıp uzaklaşmayı, Leonora'ya destek olmayı görev bellemişti. O da görevini yerine getirdi.

O sıralar ilişkilerinde, Leonora ne yaparsa yapsın onda bir nefret uyanıyordu ya, nasıl da korkunçtu. Onu tekrar Branshaw Lordluğuna—kundak bezine sarılmış göstermelik bir lord—getirmeyi önerdiğini öğrenince Edward'da yine bir nefret uyandırmıştı.

Onu Maisie Maidan'dan ayırmak maksadıyla bunu yaptığını düşünmüştü. Bu nefret bütün o sıkıntılı geceler boyunca havada asılı durmuş ve odanın loş köşelerini doldurmuştu. İşte, Maidan delikanlısına karısını da alıp Avrupa'ya gitmelerini teklif ettiğini duyunca, sonuçta ne yaparsa yapsın karısından nefret ettiği için, gene ondan nefret etmişti. Kazara nazik bir harekette bulunsa dahi, karısının gaddarlık dışında başka seçeneği yokmuş gibi gelmişti Edward'a. Evet, korkunç bir durumdu.

Fakat okyanusun soğuk esintileri o nefreti bir perdeymişçesine uçuşturup dağıtmış gibiydi. Bu esintiler Leonora'ya tekrar bir hayranlık ve saygı duymasına yol açmışlardı sanki. Elinde hesapsızca harcayabilecek miktarda bir para olmasının sevinci, bu parayla Maisie Maidan'ın yakınlığını satın alması... Bunlar yüzünden, karısının ısrarla yemeklerinden ve harcamalarından kısarak ne kadar doğru bir iş yaptığını fark etmeye başlamıştı. Edward'a bir rahatlık gelmişti; güvertede bulunan Maisie Maidan'a bir kâse et suyu götürürken yüzü sevinçten parlıyordu hatta. Bir akşam, Leonora'nın hemen yanında, küpeşteden sarkarken aniden şöyle demişti:

"Vay canına, sen dünyanın en hoş kadınısın. Keşke daha yakın arkadaş olabilsek."

Tek kelime etmeden ona sırtını dönmüş ve doğruca kamarasına gitmişti. Gene de sağlığı eskiye göre daha iyiydi.

Şimdi de olayın Leonora tarafını anlatsam iyi olacak herhalde.

Anlatması oldukça zor. Çünkü Leonora, hiç değişmeyen hal ve tavırlara sahip olsa da habire olaylara

bakışını değiştirirdi. Talim terbiyesi gereği—gelenek görenekleri ve yetiştirilme tarzı açısından—ağzını kapalı tutması gerekiyordu. Dediğine göre, öyle anlar gelmişti ki, konuşmanın baştan çıkarıcılığına az kalsın teslim oluyormuş, sonraları bu anları düşününce içi ürpermiş hep. Elaleme karşı; Edward'a karşı ve adamın sevdiği kadınlara karşı ağzını kapalı tutmaktan daha çok arzuladığı başka bir şey olmadığını farz etmeniz şart. Ağzını açacak olsa kendinden nefret ederdi hemen.

Onu La Dolciquita'yla aldattığı vakitten beri, Edward'ın karısı rolünü oynamayı bırakmıştı. Prensip gereği, ilelebet adamı görmezden gelmek gibi bir niyeti yoktu tabii. Yanlış bilmiyorsam, dini yol göstericileri böyle bir şey yapmasını yasaklamışlardı. Ama Edward'ın bir şekilde, sembolik de olsa ona dönmesini şart koşmuştu. Bununla neyi kastettiği çok açık değildi; muhtemelen kendisi de bilmiyordu. Ya da biliyor da olabilirdi.

Ona geri döner gibi olduğu bazı anlar yaşanmıştı; adama duyduğu bedensel tutkuya kendini bırakmasına ramak kaldığı bazı anlar yaşanmıştı. Yine aynı şekilde, bazı anlar ise, az kalsın Bayan Basil'i ya da Maisie Maidan'ı kocalarına ihbar etmenin cazibesine kapılıverir gibi oluyordu. Sonraları herkesin duyacağı bir rezalet çıkartıp, dehşet ve üzüntüye yol açmak istemişti. Tepesinde uçan kuşu seyreden bir kediye nazaran daha bir dört açılmış gözlerle ve daha bir dikilmiş kulaklarla Edward'ı ihtiyatla takip ettiği için, bu hanımların her birine duyduğu tutkunun adamda nasıl geliştiğinin gayet farkındaydı. Edward'ın gözlerini kapılara ve yollara çeviriş şeklinden, tatmin hissi ya-

şadığında üzerine çöken dinginlikten anlıyordu artık.

Kimileyin olup bitenlerin ötesini gördüğünü düşünürdü. Edward'ın başka kadınlarla—ikisini, üçünü aynı anda idare ederek—entrikalar çevirdiğini düşünürdü. Bütün o dönem boyunca Edward'ı aklı fikri hovardalık olan bir adam olarak görmüştü ve kendisine karşı bir nefret güdebileceği aklına gelmemişti. Özgürlüğüne karışmamıştı; adamın servetini sil baştan büyüteceğim diye kendini paralıyordu; masraf çıkartacaklar kaygısıyla, kadınsal zevklerin hiçbirine—kıyafetlere, mücevherlere hatta arkadaşlıklara bile—yüz vermemişti.

Ve gene de, ne tuhaftır ki, Bayan Basil'le Maisie Maidan'ın özünde iyi kadınlar olduklarını fark etmeden edememişti. Bir kadının hemcinsine attığı meraklı, küçümser bakışlar Bayan Basil'in ve Bayan Maidan'ın Edward'a çok iyi geldiğini fark etmesine mani olmamıştı. Bu durum kaderin canavarca ve akıl sır ermez bir cilvesi gibi gelmişti gözüne. Akıl sır ermez! Niye diye sorup durmuştu kendine, niye kocasına yaptığı ihsanlar onda bir karşılık bulmamış ya da adam bunları ihsan olarak görmemişti? Nasıl bir iptilaya uğramıştı ki Bayan Maidan gibi Leonora'nın da ona iyi gelmesine müsaade etmiyordu? Bayan Basil'le aşırı derecede zıt da değillerdi. Doğru, uzun boylu, esmer tenli, yumuşak ve hazin sesli, punkahcıdan tutun da ağaçtaki çiçeklere varana değin, bütün yaratılmışlara karşı olağanüstü nazik bir kadındı. Fakat söz konusu bilimsel kitaplar olunca Leonora kadar kültürlü biri sayılmazdı. Romanlar Leonora'yı sıkardı. Ama bütün bu farklarına rağmen, Leonora'ya göre Bayan Basil ondan çok da farklı durmuyordu. Samimiydi,

dürüsttü, kalan özelliklerine gelirsek, o da her kadın gibiydi. Ve Leonora'nın belli belirsiz fikrine göre, üç haftalık samimi bir münasebetin ardından, bir erkeğe bütün kadınlar aynı geliyordu. Bir süre sonra nezaketin hükmü kalmadığını, yumuşak ve hazin sesin heyecanla titremeyi bıraktığını, selvi boylu esmerliğin erkekte yarattığı balta girmemiş bir ormanın derinliklerine giriyormuş yanılsamasının dağıldığını düşünüyordu. Edward'ın böyle avare avare Bayan Basil'in peşinden koşmasını anlamlandıramıyordu. Ayrılmalarından sonra ona uzun uzun mektuplar yazması için bir neden göremiyordu. O ayrılıktan sonra çok zor günler geçirdiği bir gerçekti.

O dönem şahsen Edward'ın "canavarlığı" demekte beis görmediğim bir kuramı vardı. Habire, adamın karşısına çıkan her kadına arzuyla baktığını hayal ediyordu. O yıl Simla'daki "inzivasına" çekilmedi; çünkü o yokken Edward'ın hizmetçisini baştan çıkarmasından korkuyordu. Yerli kadınlarla ya da Asyalı, Avrupalı kızlarla entrikalar çevirdiğini hayal ediyordu. Danslarda gözünü dört açma telaşı içindeydi.

Skandal çıkmasından korktuğu için bunları yaptığına kendini inandırmıştı. Edward ortalığı birbirine katabilecek bir adamın evlenme çağındaki kızına ya da boş ver gitsin demeyecek bir kocaya çatabilirdi. Fakat gerçekte, sonradan kendi de itiraf etmişti ki, Bayan Basil'in aradan çıkmasıyla beraber, Edward'ın ona döneceği günlerin yakın olduğunu ümit etmişti. Bütün o dönemi kıskançlık ve korku—Edward'ın uçkuruna sahip çıkamayan birine dönüştüğü korkusu—kaynaklı bir ızdırap çekerek geçirmişti.

Dolayısıyla, sıra dışı bir durum olsa da, Maisie

Maidan çıkagelince sevinmişti ve Maisie'nin kocasının içine düşmesine mani olmuş, daha önceleri aslında kocalardan ve skandallardan falan korkmadığını fark etmişti. Edward'a öyle çok güveniyormuş gibi davrandı ki, Maidan'ın şüpheye düşmesi mümkün değildi. Onun için can sıkıcı bir durumdu. Ama Edward çok hastaydı ve onun eskisi gibi gülümsediğini görmek istiyordu. Eğer Bayan Maidan eskisi gibi gülümsemesine vasıta olursa, minnet duygusu ve doyuma ulaşmış aşkı yüzünden, ona geri dönebileceğini düşünmüştü. O sıralar Edward'ın hafif ve geçici tutkuların adamı olduğunu düşünüyordu. Ve Edward'ın Maisie'ye olan tutkusunu anlayabiliyordu, sonuçta Maisie öteki kadınların cazibesine ses çıkaramadığı kadınlardan bir tanesiydi.

Çok güzel bir kadındı; gencecikti; kalbinin durumuna rağmen gayet neşeli ve kıpır kıpırdı. Ve Leonora Maisie'ye hayli düşkündü ya, Maisie de Leonora'ya aynı derecede düşkündü. Hatta bu üçlü münasebeti gayet iyi yönetebileceğini düşünmüştü. Maisie'nin zina için aklının çelineceğini düşünmemişti; Maisie ve Edward'ı Nauheim'a götürebilirse, her Allah'ın günü onu görünce Edward'ın kızın hoş gevezeliklerinden ve hoş el kol jestlerinden illa bıkacağını farz etmişti. Hem Edward'a da güvenebileceğini sanmıştı. Çünkü Maisie'nin Edward'a tutku duyduğu su götürmezdi. Kızların okullarındaki resim öğretmenlerinden övgüyle bahsetmesi gibi, Maisie de Leonora'ya ondan övgüyle bahsediyordu. Durmadan genç kocasına, niye binbaşıları gibi resmi giyinmediğini, at sürmediğini, ava çıkmadığını, polo oynamadığını ya da hiç olmazsa hissiyatlı şiirler okumadığını sorup duruyordu. Ve

Maidan delikanlısı Edward'a olağanüstü bir hayranlık besliyor; Edward Maisie'yi delicesine seviyor, onu hep şaşırtmayı başarıyordu ve karısına tam anlamıyla güveniyordu. Edward'ın Leonora'dan başkasını gözü görmüyormuş gibi gelmişti ona. Ve Leonora, zavallı Maisie'nin kalbi düzelince ve Edward onu yeterince görünce adamın ona geri döneceğini düşünmüştü. Edward'ın muhtelif mizaçlardaki kadınlardan bıkıp usanınca mecburen ona döneceğine dair müphem ve tutku dolu bir düşüncesi vardı. Niye Leonora'nın mizacı da adamın kalbinde birinci sıraya yükselmesindi ki? Artık onu ve kibrini daha iyi anladığını, onu mutlu kılarak aşkını canlandırabileceğini öngörmüştü.

Florence bütün bu öngörülerine köstek olmuştu.

IV. BÖLÜM

I

Hikâyeyi konudan konuya atlayarak anlattığım için, labirenti andıran bu anlatıda insan çıkış yolunu bulmakta güçlük çekebilir. Yapacak bir şey yok ama. Şiddetli rüzgârın uğultusuyla uzaktaki denizin birbirine karışan sesleri eşliğinde, sessiz dinleyicimle beraber bir kır evinde hikâyemi anlatmayı sürdürdüğüm fikrinden kopamıyorum. Ve insan bir serüveni—uzun ve acıklı bir serüveni—anlatırken bir geçmişe bir geleceğe atlar. Böylece unuttuğu noktaları hatırlamış olur ve uygun anlarda değinmeyi unuttuğunu ve dolayısıyla okuyucuda yanlış bir izlenim bıraktığını fark ettiği için, bütün bu noktaları daha da elekten geçirerek anlatır. Gerçek bir hikâye anlattığımı ve sonuçta bütün gerçek hikâyelerin en iyi aktarım şekli insanın o hikâyeyi başkalarıyla paylaşmasıdır herhalde diye düşünerek kendimi teselli ediyorum. Hikâyeler ancak o zaman kulağa tamamıyla gerçek geleceklerdir.

Neyse işte, hikâyemi Maisie Maidan'ın vefatına dek ilerletebildim sanırım. Yani, vefatı öncesi yaşanan her şeyi birçok gerekli bakış açısından—Leonora'nın, Florence'ın ve kısmen de benim—yararlanarak açık-

ladım. Onları bulurken zorluk yaşasanız da, bütün gerçekleri sundum size; ayrıntılarını olabildiğince öğrenebildiğim ya da hikâyeye dâhil ettiğim bütün bakış açılarını öğrenmiş oldunuz. Maisie'nin vefat ettiği güne dönüp ya da Florence'ın, M—— kentindeki eski Şato'da, Protesto'yla ilgili söylev verdiği âna döneyim en iyisi, o sıra bendenizin ne yaptığını bir düşüneyim. Leonora'nın Florence'a ilişkin bakış açısını hesaba katalım; Edward'ın bakış açısını size aktaramıyorum elbette, Edward karımla olan ilişkisinden bittabi hiç bahsetmemişti. (Sonradan yaşananlarda, Florence'a biraz fazla yüklenmiş olabilirim ama bu hikâyeyi altı aydır yazdığımı ve söz konusu ilişkiler üzerine gittikçe daha çok düşünmeye başladığımı aklınızda çıkarmayınız.)

Ve onlar üzerine daha çok düşündükçe Florence'ın insanlar üzerinde bulaşıcı bir etkisi olduğuna daha çok kani oluyorum; zavallı Edward'ın içini kararmış ve adamı bozmuştu ve bedbaht Leonora'yı da feci şekilde bozmayı başarmıştı. Leonora'nın karakterinin bozulmasına sebep olduğuna hiç şüphe yoktu. Leonora'yla ilgili belirtilecek iyi bir nokta vardı ki, o da gururlu ve sessiz olduğuydu. Fakat Protesto'nun bulunduğu gölgeler içindeki odada ve nehre yukarıdan bakan ufak terasta, beklenmedik bir öfke patlaması yaşayınca o gurur ve sessizliği dağılıp gitmişti. Yanlış bir şey yaptığını söylemiyorum tabii. Florence'ın kocasını manalı manalı süzdüğüne dair beni uyarmaya çalışarak doğru bir iş yapmıştı kesinlikle. Ama doğru bir iş yapıyorsa da bunu yanlış şekilde yapıyordu. Belki de az daha düşünmeliydi; illa konuşacaksa, üzerinde iyice düşünüp taşındıktan sonra konuşmalıydı. Ya da bir ham-

lede bulunsaydı daha iyi olabilirdi, mesela Florence'a iyice göz kulak olsaydı, kızla Edward'ın başbaşa konuşmalarının da önüne geçmiş olurdu. Gizli gizli dinlemesi lazımdı; yatak odası kapılarının önlerini gözlemesi lazımdı. Çirkin bir davranıştı ama o iş ancak böyle halledilebilirdi. Daha Maisie'nin vefat ettiği gün Edward'ı alıp götürmeliydi. Hayır, hatalı davranmıştı.

Ama ne yapalım, zavallıcık, onu suçlamak bana düşmez zaten, hem nihayetinde bunun ne önemi vardı ki? Florence olmasaydı, bu sefer de başka kadın olacaktı. Gene de, eşimden daha iyi bir kadınla da uğraşabilirdi. Florence kaba bir kadındı; çünkü Florence *lâcher prise*[88] nedir katiyen bilmeyen fingirdek bir kadındı ve susmak bilmez bir gevezeydi. Onu durduramazdınız; kimse durduramazdı. Edward'la Leonora hiç olmazsa gururlu ve ağzı sıkı insanlardı. Hayat sadece gururdan ve ağzı sıkılıktan ibaret değildir; hatta en iyi şeyler oldukları da söylenemez. Ama şahsınıza münhasır erdemleriniz arasındaysalar, o ikisinden vazgeçerseniz paramparça olursunuz. Ve Leonora onlardan vazgeçmişti. Üstelik zavallı Edward'dan bile önce vazgeçmişti onlardan. Luther'in Protestosu yüzünden öfke patlaması yaşadığı vakit ne halde olduğunu bir düşünün... Çektiği acıları bir düşünün...

Hayatının asıl tutkusunun Edward'ı geri kazanmak olduğunu aklınızdan çıkarmayın; hiçbir zaman, ta ki o ana dek, onu geri kazanma ümidini yitirmemişti. Alçaltıcı bir şey gibi gelebilir göze ama onu geri kazanmanın, Leonora'nın gözünde yalnızca şahsi bir zaferden ibaret olmadığını da ayrıca aklınızdan çı-

88. *Fr.* Peşini bırakmak. (ç.n.)

karmamalısınız. Onun gözünde bu bütün eşlerin ve kilisesinin zaferiyle eşdeğerdi. Onda böyle bir intiba uyandırmıştı. Bu tarz şeyler biraz anlaşılmazdır. Edward'ın geri kazanmanın niye bütün eşlerin, toplumun ve kilisesinin zaferini temsil ettiğini bilmiyorum. Ama hayır, bunu anlar gibiyim.

Hayatı, eşlerini aldatmaya hevesli kocalarla, eninde sonunda kocalarının ipini tekrar tutmaya hevesli eşler arasındaki dur durak bilmez bir cinsiyetler savaşı olarak görüyordu. Evliliğe olan acıklı ve mütevazı bakış açısı buydu işte. Erkekler ona göre illa ki abuk sabuk konuşacak, kimileyin taşkınlık yapacak ve mazur görünüz, azgınlık dönemleri yaşayacak vahşilerdi bir nevi. Bir iki roman okumuştu, o yüzden evlilik çanlarının sesi kesildikten sonra da devam eden saf ve sonsuz aşk fikrine hiç mi hiç kapılmamıştı. Hissizleşmiş ve korkmuş halde, Edward'ın İspanyol dansçıyla onu aldattığını anlatmak üzere çocukluğunun manastırının başrahibesinin yanına gitmiş ve derya gibi irfana sahip, gizemli ve muhterem bir kadın olarak gördüğü yaşlı rahibenin tek yaptığı şey başını üzgünce iki yana sallamak ve şöyle demek olmuştu:

"Erkekler böyledir. Tanrı'nın inayetiyle, her şey eninde sonunda yoluna girecektir."

Hayat izlencesi diye dini yol göstericilerinin önüne koyduğu şey de buydu. Ya da öğretileri onda böyle karşılık bulmuştu en azından, bana dediğine göre onlardan öğrendiği ders buydu. Ona tam olarak ne öğrettiklerini bilmiyorum. O belirli gün gelip de Tanrı uygun görürse, mükâfatlandırılana değin, kadının yazgısı sabır, sabır ve gene sabırdı—*ad majorem Dei*

gloriam[89]—. Eğer ki nihayetinde Edward'ı geri kazanmayı başarırsa, erkeğini bütün eşlerin tahayyül ettiği sınırlar içinde tutacaktı. Erkeğin bu tür aşırılıklarının tabi olduğu ve mazur görülebileceği öğretilmişti hatta—çocuklar misali—.

Ve en güzeli de bir araya gelmelerinden önce herhangi bir skandal yaşanmamasıydı. Böylece ızdırap gibi gelen şiddetli bir tutkuyla Edward'ı geri kazanma fikrine sımsıkı sarılmıştı. Başını öte yana çevirmiş, zihnini tek bir düşünceyle meşgul etmişti: Onu geri kazanınca, Edward'ın elindeki topraklarla varsıl, deyim yerindeyse şanlı ve başı dik görünmesini sağlama düşüncesiyle. Hatta sadakatsiz bir dünyada, bir Katolik kadının kocasının sadakatini başarıyla koruyabileceğini kanıtlamış olacaktı. Ve isteklerini gerçekleştirmeye çok yaklaştığını düşünmüştü.

Maisie'ye ilişkin planı tıkır tıkır işliyor gibiydi. Edward kızdan gittikçe soğuyordu sanki. Nauheim'da her dakika her saniyeyi kızcağızın sırt üstü uzanmış vücudunun yanında geçirmeyi arzulamıyordu artık; polo müsabakalarına gidiyor, akşamları açık arttırmalı briç oynuyordu; neşeli ve mutluydu. Edward'ın zavallı kızcağızı baştan çıkarmaya çalışmadığından emindi; aslında hiç böyle bir şeye kalkışmadığını düşünmeye başlamıştı. Maisie'nin gözündeki ilk rolüne—yeni gelinin nazikçe üzerine titreyen, alayın kibar, düşünceli üst rütbeli subayı—tekrar bürünür olmuştu. Birbirlerine yaptıkları küçük kurlarda, yücelerden doğan güneş[90] kadar açıktılar. Ve Maisie, Edward bizle beraber gezilere gittiğinde üzülür gibi olmazdı; onun her öğ-

89. *Lat.* "Tanrı'nın yüce nuru için"; Cizvit özdeyişi. (ç.n.)

90. Luka İncili 1:79. (ç.n)

leden sonra yatakta istirahat etmesi şarttı ve istirahat zamanlarında Edward'ın ilgi ve alakasını aradığı yoktu.

Ve Edward ufaktan Leonora'ya yaklaşmaya başlamıştı. Birkaç kez, baş başayken—kaldı ki bunu genelde insanların önünde yapardı—şöyle demişti: "Ne güzel görünüyorsun!" ya da "Ne hoş bir kıyafet!" Leonora Florence'la Frankfurt'a, insanların Paristekiler gibi giyindiği şehre gitmiş ve kendine bir iki elbise almıştı. Sonuçta parası vardı ve Florence da konu kıyafet oldu mu harika bir danışmandı. Bilmecenin ipucunu yakalamış gibiydi.

Evet, Leonora bilmecenin ipucunu yakalamış gibiydi. Geçmişte, bir ölçüde hatalı davrandığını düşünmüştü. Para konusunda Edward'ın dizginlerini o kadar sıkı tutmamalıydı. Gelirlerinin kontrolünü tekrar ona vererek—korkarak ve tereddütle vermiş olsa da—iyi bir şey yaptığını düşünmüştü. Edward bir kez daha ona doğru yaklaşmış ve birdenbire, tüm bu yıllar boyunca kaynaklarını idareli kullanarak iyi bir şey yaptığını onaylamıştı. Bir gün Leonora'ya şöyle demişti:

"Doğru olanı yaptın, güzelim. Azcık savurganlık yapacak kadar param olsa, başka ne isterim. Ve sayende, bu dediğimi yapabilirim artık."

Dediğine göre, bu sahiden de hayatının en mutlu anıydı. Ve Edward, bunu fark ederek omzunu pışpışlayıvermişti. Leonora'dan çengelli iğne istemeye gelmişti sözde.

Ve Maisie'nin kulaklarına yumruk patlatma olayı geçip gittikten sonra Edward'la Maisie arasında hiçbir şey olmadığı fikri zihninde iyice perçinlenmişti.

O andan itibaren tek yapması gerekenin Edward'a para sağlamak ve onun aklını güzel kızlarla meşgul etmek olduğunu düşünmüştü. Adamın ona yavaş yavaş geri döndüğüne inandırmıştı kendini. O ay boyunca, Edward'ın asla çok ileri gitmeyen ürkek yakınlaşmalarını reddetmeye kalkmamıştı. Ürkek yakınlaşmalar sergilediği kesindi. Omzunu pışpışlamış, Gazino'da gördükleri tuhaf tiplerle alakalı ufak espriler fısıldamıştı kulağına. Ortada ufak espriler yapacak bir malzeme yoktu ama esprileri kulağına fısıldayışı değerli bir samimiyet göstergesiydi.

Ve sonra—çatırtıyla—her şey tuzla buz olmuştu. Edward'ın eli, gün ışığının kepenklerin arasından, sağdan soldan içeri sızdığı yüksek kuledeki, içinde Protesto taslağının bulunduğu camdan muhafazanın üzerindeyken, Florence elini adamın bileğine koyduğu an her şey tuzla buz olmuştu. Ya da şöyle diyelim, Edward'ın gözlerindeki Florence'ınkilere karşılık veren o bakışları fark edince tuzla buz olmuştu. O bakışları iyi biliyordu.

Florence'ın Edward'ı manalı manalı süzdüğünün—ta ilk tanıştıkları andan beri, hep beraber akşam yemeğine oturdukları andan beri—farkındaydı. Ama Edward'ı trenlerde, otellerde, gemi güvertelerinde, sokak köşelerinde manalı manalı süzen o kadar çok kadın görmüştü ki, hem de yüzlerce kadın. Ve Edward'ın kendisini manalı manalı süzen kadınlara azcık da olsa karşılık verdiği sonucuna varmıştı. O sıralar Edward'ın aşklarının usul ve sebeplerini aşağı yukarı hatasız tahmin eder olmuştu. Şimdiye dek bu tahminlerin Dolciquita'ya olan çok sürmemiş tutkuyu, Bayan Basil'e olan hakiki aşkı ve Maisie

Maidan'la hoş bir flört saydığı şeyi içerdiğine emindi. Hem Florence'tan öyle kibirle nefret ediyordu ki Edward'ın ona kapıldığını hayal edemiyordu. Ayrıca Maisie'yle kendisi Edward'ın çevresinde bir nevi siper görevi görüyorlardı.

Hem gözünü Florence'tan ayırmamak niyetindeydi, sonuçta Florence'ın Maisie'nin kulağına yumruk patlattığını biliyordu. Ve Leonora Edward'la bir araya gelişlerinde herhangi bir çatlak olmasın diye var gücüyle çabalıyordu. Ama hepsi tuzla buz olmuştu...

Edward'ın Florence'ın mavi ve sevinç dolu gözlerine karşılık veren bakışlarından her şeyin tuzla buz olduğunu anlamıştı. O bakışların, ikisinin samimi türden, hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları şeylerle, mizaçlarıyla, evliliğe bakış açılarıyla alakalı uzun muhabbetler ettikleri anlamına geldiğini biliyordu. Dördümüz beraber yürürken, hep Florence'la Edward'ın on metre önünden, benimle birlikte yürümesinin ne anlama geldiğini de biliyordu. Muhabbetlerinin; hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları şeyler, mizaçları ve evlilik kurumu üzerine görüşlerinin ötesine geçtiğini düşünmüyordu. Ama hayatı boyunca Edward'ı gözlediğinden, ellerin birbirine dokunmasının, karşılıklı bakışmaların kaçınılmazın gerçekleşeceğine işaret ettiğini biliyordu. Edward öyle de ağırbaşlı bir insandı.

Kendi açısından onları herhangi bir ayırma girişimine kalkışmasının, Edward'a geri alınmaz bir tutkuyu perçinleyeceğini; Edward'ın mizacının kötü cilvesinden dolayı, daha önce de söylediğim üzere, bir kadını baştan çıkartmasıyla o kadına hayatı üzerinde geri alınmaz bir kontrol verdiğine inandığını adı gibi biliyordu. Ve ellerin birbirine dokunuşunun, o kadına

geri alınmaz bir baştan çıkarılma hakkı tanıdığını biliyordu. Ve Florence'tan öylesine nefret ediyordu ki bu kişinin o kadındansa bir sofra hizmetçisi olmasını yeğlerdi. Çok edepli sofra hizmetçileri de vardır.

Ve bir anda, Maisie'nin Edward'a gerçek bir tutku duyduğuna kanaat getirdiği; bunun, kızın kalbini kıracağı ve kendisinin, yani Leonora'nın, bunun sorumlusu olacağı aklına geldi. Bir an delirir gibi olmuştu. Beni bileğimden yakalayıp merdivenlerden aşağı indirmiş, boyalı yüksek sütunlu ve şömineli, fısır fısır Rittersaal'dan geçirmişti. Herhalde yeterince delirmemişti.

Şunu demek zorunda kalmıştı:

"Karın kocamın metresi olmaya niyetli bir fahişe..." Bunu demesi yetmişti aslında. Ama delilik anında bile çok ileri gitmekten çekinmişti. Edward'la Florence'ın birlikte kaçacaklarından ve kaçarlarsa, Edward'ı eninde sonunda geri kazanma fırsatını tümden kaybedeceğinden korkmuştu. Bana çok kötü davranmıştı.

Neyse, kilisesini Philadelphialı bir Kuveykır'ın çıkarlarının önüne koymuş, ızdırap çeken bir insandı o da. Bunda bir sakınca yok, bana kalırsa Roma Kilisesi'nin yeri bu ikisi içinde daha önemlidir.

Maisie Maidan'ın vefatının üzerinden daha bir hafta geçmişti ki Florence'ın Edward'ın metresi haline geldiğini fark etmişti. Florence'ın kapısının önünde beklemiş ve çıkarken Edward'la karşılaşmıştı. Leonora tek kelime etmemiş ve Edward da homurdanmakla yetinmişti. Ama adam faka basmıştı bence.

Evet, Florence'ın Leonora'da sebep olduğu akli çürüme olağandışıydı; kadının bütün hayatını ve elin-

deki bütün fırsatları paramparça etmişti. Her şeyden öte, umutsuz birine çevirmişti onu; çünkü bu olanlardan ve kaba bir kadınla kaba bir entrika çevirdikten sonra Edward'ın ona geri dönmesi için bir neden göremiyordu. İçten içe adamın yüzüne vurabileceğini düşündüğü tek gönül macerasında, yani Bayan Basil'le olan ilişkisinde entrikaya benzer bir şey görememişti. Bir aşk ilişkisiydi onların ki, ne kadar saf olabilirse o kadar saf bir ilişki. Ama bu ilişkiyi dehşet verici ve amaçsızca, dahası iğrenç bulmuştu; çünkü Florence'tan iğreniyordu. Ve Florence konuşuyordu bir de...

İşte asıl korkunç olan buydu; çünkü Florence Leonora'yı ihtiyatı elden bırakmaya mecbur etmişti— Florence ve mevcut durum—. Görünen o ki Florence iki arada bir derede kalmıştı, bana mı itirafta bulunsaydı yoksa Leonora'ya mı? İtiraf etmeye mecburdu. Ve nihayet Leonora'yı seçmişti; çünkü bana itiraf edecek olsaydı, çok daha uzun bir itirafta bulunması gerekecekti. Ya da en azından, çok daha uzun bir itiraf olacağını varsayıyordum, "kalbi" olsun, Jimmy olsun. İşte, bir gün Leonora'nın yanına gitti ve imalı imalı konuşmaya başladı. Ve Leonora'yı öyle öfkelendirdi ki Leonora en son dayanamayıp şöyle dedi:

"Edward'ın metresi olduğunu söylemeye çalışıyorsun bana. Olabilirsin. Ona bir faydam yok zaten."

Bu da Leonora için tam bir felaket olmuştu; çünkü bir kere başladı mı susmak bilmemişti. Susturmaya çalışsa da engel olamamıştı. Florence vasıtasıyla Edward'a mesajlar göndermeyi gerekli görmüştü; çünkü adamla konuşmuyordu. Ola ki bu ilişkiyi öğrenirsem, mesela onu telafisi imkânsız bir yıkıma uğra-

tacağını anlamasını istiyordu. Ve o sıralar Edward'ın ona az biraz âşık oluşu meseleyi hayli karmaşık hale getirmişti. Adam Leonora'ya çok kötü davrandığını; kadının tam bir melek olduğunu düşünmüştü. Leonora öyle kederliydi ki onu teselli etmek istemişti ve öyle alçak biri olduğunu düşünüyordu ki her şeyi telafi etmek için yapmayacağı şey yoktu. Ve Florence bu parça parça bilgileri Leonora'ya iletmişti.

Leonora'yı, Florence'a karşı kaba davranışları yüzünden hiç mi hiç suçlayamıyorum; Florence'a epey faydalı gelmiştir herhalde. Fakat nihayetinde bir konuşma isteğine yol açtığı için onu suçlayabilirim. Görüyorsunuz ya, bu mevzu onu kilisesinden koparmıştı. Yaptığı şeyi itiraf etmek istemiyordu; çünkü dini yol göstericilerinin onu, beni kandırmakla suçlayacaklarından korkuyordu. Kalbimi kırmaktansa cehennem azabını yeğleyeceğine daha çok ihtimal veriyorum. İş bu noktaya kadar gelmişti. Dert sahibi olmasına gerek yoktu.

Ama konuşacak bir rahibi yoktu, birisiyle konuşmaya mecburdu ve Florence onunla konuşmakta diretince o da tıpkı cehennemlik birinin yapacağı gibi, kısa ve beklenmedik cümlelerle cevap verdi. Aynen cehennemlik biri gibi. Eh, şu yeryüzünde epey bir süre cehennemi yaşamak, onu ebediyette geçireceği sürede—yani sürenin falan olmadığı yerde—acı çekmekten kurtarmaya yeterse, Leonora cehennem ateşinden paçayı sıyırır herhalde.

Florence'la muhabbetleri şöyle vuku buluyordu: Leonora harika saçlarını yaparken Florence Edward'dan getirdiği bir öneriyle içeri damlayıveriyordu. Adam o sıralarda çok eşli olabileceğine dair

safça bir düşünceye kapılmıştı. Bana kalırsa, bu fikri kafasına sokan Florence'tı. Her neyse, insan psikolojisinin tuhaflıklarından ben sorumlu değilim. Ama o tarihlerde, Edward'ın Leonora'yı hiç olmadığı kadar önemsediği su götürmezdi ya da şöyle diyelim, uzun zamandır ilk defa. Ve Leonora bir kart oyuncusu olsa ve kartlarını iyi oynayıp utanma nedir bilmeseydi falan, dış kapının mandalı olan o zavallı kadını söküp atma vakti gelene dek, Edward'ı Florence'la paylaşabilirdi.

Eh, Florence Leonora'ya bu tarz bir teklifte bulundu işte. Tabii teklifini böyle dobra dobra ifade etmemişti. Leonora gecenin geç saatlerinde Edward'ı odasından çıkarken gördüğünü söyleyene dek, Edward'ın metresi olmadığında diretti. Bu dediği Florence'ı biraz susturur gibi oldu ama "kalbinden" bahis açıp Edward'la halet-i ruhiyesini düzeltmek için konuştuğuna dikkat çekti. Florence elbette bu hikâyeye sadık kalmalıydı; çünkü Florence Edward'ın metresi olduğunu kabul ederse, onun bile Leonora'dan Edward'a iyilik yapmasını rica etmeye yüzü olmazdı. Bunu yapamazdı. Florence aynı zamanda başka konulardan konuşmayı da çok istiyordu. Araları soğuk çiftin barıştırılması dışında başka şey konuştukları yoktu. Böylece Florence gevezelik etmeyi, Leonora da saçlarını fırçalamayı sürdürüyordu. Ve sonra Leonora aniden şu tarz bir şey söylemişti:

"Sana da dokunduğuna göre, Edward bana dokunacak olursa kendimi kirlenmiş addederim."

Bu, Florence'ın biraz cesaretini kırmıştı ama yedi sekiz gün sonra, başka bir sabah gene denemişti.

Ve Leonora başka yönlerden de bozulmaya uğ-

ramıştı. Edward'a, kendi gelirini istediği gibi harcamasına müsaade edeceğine söz vermişti. Ve sözünde durmaya oldukça kararlıydı. Bana kalırsa, sözünde durmuştu da; gerçi adamın banka hesabını gizli gizli denetlemiştir de. Boşuna Roma Katoliği değildi. Ama Edward'ın zavallı Maisieciğin anısına yaptığı sadakatsizliğe kaşlarını çattığı için adama artık hiç güvenemiyordu.

O yüzden, Branshaw'a döner dönmez, daha bir ay bile geçmeden adamın yaptığı en ufak harcama yüzünden bile başının etini yemeye başladı. Kendi çeklerini yazmasına müsaade ediyordu ama Leonora'nın incelemesinden geçmeyen bir tane bile çek yoktu—yıllık beş yüz kadar bir getirisi olan, metresine ya da metreslerine yapacağı harcamalar için açık tutmasına zımnen ses çıkarmadığı şu şahsi hesap hariç—. Paris'e gezmeye gideceği tutuyordu; Florence'a haftada iki kez pahalı ve şifreli telgraflar çekmesi lüzum oluyordu. Ama şaraplara, meyve ağaçlarına, koşum takımlarına, kapılara, icat etmeye uğraştığı yeni ordu üzengisinin patenti adına yaptığı çalışmalar için nalbandına akıttığı paralar yüzünden başının etini yiyordu. Niçin yeni bir ordu üzengisi icat etmekle uğraştığını anlamamıştı ve icat hazır hale geldikten sonra üzengiyi Harbiye Nezareti'nin tasarım ve patent hakları bürosuna hediye edince sinirleri tepesine çıkmıştı. Olağanüstü güzel bir üzengiydi yaptığı.

Edward'ın, zamanının büyük kısmını ve mahkeme harcı için parasının iki yüz sterlin civarı bir bölümünü, bahçıvanlarından birinin çocuğu olan ve bebeğini öldürmekle suçlanan zavallı bir kızı beraat ettirmeye harcadığını size söylemiştim sanırım. Bu Edward'ın

hayatındaki son olumlu girişimdi. Tam da Nancy Rufford Hindistan'a doğru yollara düştüğü sıra olmuştu bunlar; evin üzerine hayli korkunç bir kasvet çöktüğü sıra; Edward'ın acı çektiği ve olabildiğince iyi davranmaya çalıştığı sıra. O zaman bile Leonora bu kadar zaman harcadığı ve zahmete girdiği için gerginlik yaratırdı. O kızla ve diğerleriyle aralarında geçenlerden ders çıkarması—tasarrufluluk dersi—gerektiğine dair yarım yamalak bir düşüncesi vardı. Onu, banka hesabını tekrar elinden almakla tehdit etmişti. Herhalde bu da Edward'ı tamamen yıkan şey olmuştu. Aslında bütün bunlara katlanabilirdi ama Nancy'yi kaybettiği ve buna ek olarak onu kamu hizmeti yapamadan geçecek bunaltıcı mı bunaltıcı günlerin beklediği düşüncesi... İşte onu bu düşünce bitirmişti.

Tam da o yıllarda, Leonora Bayham diye bir adamla—düzgün bir adamdı—kendi gönül ilişkisine atılmaya kalkışmıştı. Gayet iyi bir adamdı. Fakat ilişkilerinin sonu iyi bitmemişti. Size anlatmıştım zaten.

II

Neyse işte, Waterbury'deyken Edward'dan, Branshaw'a gelip iki çift muhabbet etmemizi istediği kısa ve öz bir telgraf aldığım zamana gelmiş oluyorum. O sıralar başımı kaşıyacak vaktim yoktu ve ona iki hafta içinde yola çıkacağımı söyleyen bir telgraf gönderip göndermemekte kararsız kalmıştım. Ama İhtiyar Bay Hurlbird'ün avukatlarıyla uzun görüşmeler yapıyordum ve hemen sonra ise Bayan Hurlbird-

lerle uzun bir görüşme yapacaktım, dolayısıyla telgrafı sonraya bıraktım.

Bayan Hurlbirdleri çok yaşlanmış bulacağımı sanıyordum, doksanlarında falan. Zaman öyle yavaş geçmişti ki, Birleşik Devletler'de bulunmamın üstünden otuz yıl geçmişti sanki. Halbuki on iki yıl geçmişti sadece. Aslına bakarsanız, Bayan Hurlbird yalnızca altmış bir, Bayan Florence Hurlbird ise elli dokuz yaşındaydı ve ikisi de hem fiziken hem de zihnen olabildiğince dinçtiler. Hatta, zihnen öyle dinçtiler ki bu dinçlik aklımdaki amaca, yani Birleşik Devletler'den en kısa zamanda kaçıp gitme amacıma hizmet edecek miktarı da aşıyordu. Hurlbirdler bazı konuları hariç tutmak şartıyla olağanüstü sıkı fıkı bir aileydiler. Üçünün de doktoru ayrıydı; o doktorlara gözü kapalı güvenirlerdi ve üçünün avukatları da ayrıydı. Ve her biri diğerinin doktoruna ve avukatına asla itimat etmezdi. Ve doğal olarak doktorları ve avukatları onları diğerlerine karşı habire uyarırlardı. Bütün her şeyin benim için nasıl karman çorman hale geldiğini hayal bile edemezsiniz. Elbette benim de kendi avukatım vardı. Onu Philadelphialı yeğenim genç Carter önermişti.

Aramızda açgözlülükten kaynaklı bir tatsızlık yaşandığını söylemiyorum tabii. Sorun bambaşkaydı; ahlâki bir çıkmaz vardı. Anlayacağınız üzere, ihtiyar Bay Hurlbird Illinois'nin Waterbury kentinde, onun adına ileride kalp hastalarına yardım kurumuna dönüşecek bir anıt diktirmesini vasiyet ederek bütün mal varlığını Florence'a bırakmıştı. Florence'ın bütün parası da bana kalmıştı. Bay Hurlbird'ün parası da bunun içindeydi. O, Florence'tan yalnızca beş gün önce vefat etmişti.

Eh, kalp hastalarına yardım adına yuvarlak hesap bir milyon dolar harcamaya çoktan hazırdım. İhtiyar beyimiz bir buçuk milyon civarı bir para bırakmıştı; Florence'ın parası da sekiz yüz bini buluyordu ve hesapladığım kadarıyla benden de bir milyon çalışırdı. Yani, yeterince para vardı. Ama takdir edersiniz ki hayattaki akrabalarının da fikrine danışmak istemiştim ve böylece sıkıntı başlamış oldu. Anlıyorsunuz ya, Bay Hurlbird'ün kalbinde sorun falan olmadığı tespit edilmişti. Bütün hayatı boyunca hastalıklı ciğerler taşımış ve bronşitten ölmüştü.

Bayan Florence Hurlbird, kardeşi kalpten değil de akciğerden öldüğüne göre, parasının da akciğer hastalarına gitmesi gerektiğine inanmıştı. Kardeşinin de bunu isteyeceğini düşünmüştü. Öte yandan, gariptir ki anlayamadığım bir sebepten, Bayan Hurlbird bütün parayı kendime saklamam da ısrar etmişti. Hurlbird ailesi adına herhangi bir anıt dikilmesini istemediğini söylemişti.

O zamanlar bunu, New Englandlıların ölüm sonrası gösterişten hoşlanmayışlarına bağlamıştım. Ama bana Edward Ashburnhamla ilgili yönelttiği bazı ısrarcı ve ardı arkası kesilmez soruları hatırlayınca aklından başka şeyler geçtiğini anlayabiliyorum şimdi. Ve Leonora, Florence'ın cansız bedeninin yanındaki makyaj masasının üzerinde Bayan Hurlbird'e yazılmış bir mektup—Leonora'nın bana sormadan postaladığı bir mektup—bulunduğunu söylemişti. Florence, teyzesine yazacak zamanı nereden bulmuştu bilmiyorum ama bir iki çift şey söylemeden bu dünyadan göçüp gitmek istemeyişini gayet iyi anlıyorum. Demem o ki, Florence karaladığı o birkaç cümlede Ba-

yan Hurlbird'e Edward Ashburnham'dan herhalde epey bahsetmişti ve işte bu yüzden ihtiyar hanımımız Hurlbird soyadının ölümsüzleştirilmesini istememişti. Belki de Hurlbirdlere ait bu parayı hak ettiğimi düşünmüştü.

Bu da epey bir tartışmayı beraberinde getirmişti, tartışmaların yaşlı hanımların sağlığına olan kötü etkileri konusunda birbirlerini uyaran ve birbirlerine karşı gizli gizli beni uyaran ve ihtiyar Bay Hurlbird'ün, doktorun tanısına rağmen, hâlâ kalpten ölme ihtimali olduğunu söyleyen doktorlar falan filan. Ve avukatların hepsinin paranın nereye yatırılacağı, kime emanet edileceği ve bağlanacağı konusunda farklı farklı düşünceleri vardı.

Şahsen parayı yatırım hesabına aktarmak istiyordum, böylece paranın faizi kalp hastalarına yardım için kullanılabilirdi. İhtiyar Bay Hurlbird bu organdaki kusur yüzünden ölmediyse bile, onu kusurlu sanıyordu sonuçta. Dahası, Florence kesinkes kalpten ölmüştü, kendi gözlerimle görmüştüm. Ve Bayan Florence Hurlbird paranın göğüs ağrısı çekenlere gitmesi gerektiğinde ısrar edince, o zaman bir göğüs hastalıkları kurumu da vardır herhalde diye düşünmüş ve bağışlamaya hazır olduğum meblağı bir buçuk milyon dolara çıkartmıştım. İki hastalık kurumuna da kelle başı yedi yüz elli bin düşmüş oluyordu. O parayı öyle çok istediğim de yoktu. Sırf Nancy Rufford'u rahat ettirebilmek için istiyordum onu. İngiltere'de ev hizmeti ücretlerinden pek haberim yoktu ya, kız herhalde orada yaşamak isterdi. O zamanlar ihtiyaçları güzel çikolatalar, bir iki iyi at ve sade, hoş abiyelerle sınırlıydı, biliyorum. Muhtemelen sonraları daha çoğunu

isterdi. Ama bu kurumlara bir buçuk milyon dolar bağışlasam bile bir İngiliz yılı başına yirmi bin sterline denk bir meblağ hâlâ bana kalacaktı ve Nancy'nin bu parayla ya da daha azıyla hayli hayli rahat edeceğini varsaymıştım.

Neyse işte, kente yukarıdan bakan kayalıkların tepesine kurulu Hurlbird malikânesinde epey sert bir tartışma yaşamıştık. Oldu ki Avrupalı falansan, sessiz dinleyicim, bu sana tuhaf gelebilir. Ama anlattığım bu ahlâki sorunlar ve kurumlara milyonlar bağışlama işi benim ülkemde oldukça ciddi mevzulardır. Hatta ve hatta, zengin sınıflar arasında üzerine en çok kafa yorulan konulardır bunlar. Bizde asiller sınıfı ya da zihnimizi meşgul edecek sınıf atlama olayları yoktur, dürüst insanlar siyasetle, yaşlı insanlar ise sporla falan ilgilenmezler. O yüzdendir ki şehirden ayrılmadan önce Bayan Hurlbird'ün ve Bayan Florence'ın döktükleri gözyaşları gerçekti.

Pat diye şehirden ayrılmıştım. Edward'ın telgrafından dört saat sonra Leonora'dan başka bir telgraf geldi, bu sefer şöyle yazıyordu: "Evet, rica ederim gelin. Çok yardımınız dokunabilir." Avukatıma bir buçuk milyon dolarımın olduğunu; bu parayı dilediği yere yatırabileceğini ve nerelere bağış yapılacağını Bayan Hurlbirdlerin belirleyeceğini söyledim gitti. Zaten bütün bu tartışmalar yüzünden hayli bitkin düşmüştüm. Ve Bayan Hurlbirdlerden haber almayınca Bayan Hurlbird'ün, ani bir esinle ya da ahlâki güç sayesinde, Bayan Florence'ı Connecticut'un Waterbury şehrinde kendi adlarına anıt manıt dikilmemesi için ikna ettiğini düşünüyorum açıkçası. Bayan Hurlbird, Ashburnhamlarla kalacağımı duyunca hüngür hüngür

ağlamış fakat bir yorumda bulunmamıştı. O tarihte, kendisiyle evlenmeden önce yeğeninin Jimmy denen şu herif tarafından ayartıldığının farkındaydım ama kadında, Florence'ın örnek bir eş olduğu izlenimi uyandırmayı başarmıştım. Niye mi söylüyorum, o tarihte Florence'ın benimle evlendikten sonra olağanüstü iffetli davrandığına inanıyordum hâlâ da ondan. Şu herifle benim çatımın altında gizli kapaklı işler çevirmeye yeltenebileceğini düşünememiştim. Ama o zamanlar Florence'ı çok düşündüğüm yoktu. Aklım Branshaw'da olanlardaydı.

Telgrafların Nancy'yle bir alakası olduğuna inanmıştım. İstenmeyen bir adama yakınlık duyduğuna dair emareler gösteriyor olabileceği, o yüzden de Leonora'nın, geri gelip kızla tehlikelerden uzakta, dünya evine girmemi istediğini düşünmüştüm. Zihnimde bu düşünce iyice oturmuştu. Ve şu güzelim eski malikâneye varışımın üstünden neredeyse on gün geçtiğinde bile, aynı düşünceyi zihnimde korumuştum. Ne Edward ne de Leonora havadan sudan ve ekinlerden bahsetmek dışında başka konu açmaya yeltenmemişti. Gene de, civarda birçok genç adam bulunmasına rağmen, özellikle kızın tercihleriyle uyuşan bir adam görememiştim. Uyanır uyanmaz bana eğlenceli ve manasız şeylerden bahsettiği zamanlar dışında, kızın hasta gibi ve gergin bir hali vardı. Ah, ne kadar hoştu şu kız...

Şu istenmeyen genç adamın malikâneye girmesi yasaklanmış ve Nancy azcık üzülmüştür herhalde diye düşünmüştüm.

Yaşananlar cehennemden farksızdı. Leonora Nancy'yle; Nancy Edward'la; Edward Leonora'yla

konuşmuştu, konuşmuşlar da konuşmuşlardı. Devam etmişlerdi konuşmaya. Kasvetli ve loş ışıkların, sessiz geceleri—hem de geceler boyu—delip geçen duyguların hâkim olduğu korkunç resimler canlandırın zihninizde. Güzel Nancymin Edward'ın yatağının başucunda ayağa kalkarak ansızın adama göründüğünü hayal edin; adamın yanı başında yanan gece lambasının ışığında, uzun saçlarının gölgeden bir koni misali döküldüğünü... Sessiz ve hiç şüphesiz acılı bir silüet, kendini ansızın adama sunan—onun aklını kurtarmak için!—bir hayalet canlandırın gözünüzde. Ve Edward'ın deliye dönmüşçesine onu reddedişini ve konuşmasını hayal edin bir de. Konuşmasını! Tanrı aşkına!

Ve gene de şahsımın gözünde o evde yaşamak, etrafımın sükûnetli ve nizamlı bir hayatla, gece elbiselerimi okşarcasına yere seren sessiz sakin, maharetli uşaklarla sarılı olması demekti. Onlarla sürekli beraber olan şahsımın gözünde onlar nazik, tertipli ve işlerine bağlı insanlardı; gülümsüyorlar, uygun aralıklarla gözden yiti yitiveriyorlar, arabayla beni buluşmalara götürüyorlardı. Ne iyi insanlardı! Şeytanın işine bak, nasıl beceriyorlardı ki bunu?

Bir akşam, yemekte Leonora şöyle dedi—bir telgraf almıştı daha yeni—:

"Nancy babasıyla birlikte olmak üzere, yarın Hindistan'a gidecek."

Kimseden çıt çıkmamıştı. Nancy gözlerini tabağına dikmiş; Edward sülününü yemeye devam etmişti. Kendimi çok kötü hissetmiştim. O akşam Nancy'ye edilecek evlenme teklifinin tamamen bana bağlı olduğunu farz etmiştim. Nancy'nin gideceğine dair beni

hiç uyarmamaları tuhafıma gitmişti ama bunu da İngilizlerin davranış tarzına—bir türlü alışamadığım bir duyarlılık şekli—bağlamıştım. O sıralar annemin bana olan sevgisinden ne kadar eminsem, Edward'dan, Leonora'dan, Nancy Rufford'dan ve de huzur dolu kadim yerlerin sükûnetinden o kadar emindim. Ve akşam Edward benimle konuşmuştu.

O arada şunlar yaşanmıştı:

Leonora Nauheim'dan dönünce iyice çöküntüye uğramıştı; Edward'a güvenebileceğini biliyordu çünkü. Bu durum tuhaf gelebilir fakat çöküntü denen şeyden bir parça haberdarsanız, kaderin bizlere ettiği akıl dolu işkenceler sağ olsun, bir tel gevşer gevşemez bu tarz şeylere kapı açıldığını ve elden hiçbir şey gelmeyeceğini bilirsiniz. Bir kocanın uzun soluklu hastalığı ve vefatının ardından, dul bir kadın tuzla buz olmaktaydı; uzun bir kürek yarışının sonunda, ekiptekilerin artık dayanamayıp küreklerinin üzerine yığılıp kalmaları gibiydi aynı. İşte Leonora'ya da olan buydu.

Edward'ın sesindeki dikkat çeken tınılardan, Nauheim Oteli'ndeki yemek masasından kalkarken kan çanağına dönmüş gözlerle kıza attığı uzun, sabit bakışlardan, Edward'ın ahlâki tereddütleri, toplumsal konumu ya da bu işi gizli kapaklı yürütme taraftarı olması yüzünden, zavallı kızla olan ilişkisinde Nancy'nin gayet güvende olacağını anlamıştı. Kız Edward'ın bir tehlike arz etmediğini hissetmişti elbet. Ve bu konuda gayet haklıydı. Darbe bizzat kendisinden gelecekti.

Önce rahatladı; koptu; önce hızla, sonra artan bir ivmeyle kader akıntısında sürüklendi. Hayatında

ilk kez dininin dizginlerinden kurtulmuştu[91] da diyebiliriz, içgüdüsel istekleri doğrultusunda hareket etmişti. Artık eski ondan eser kalmamıştı diye mi yoksa ölçütlerinin, kurallarının, geleneklerinin bağlarından kurtulunca ilk kez kendi özüne dönmüştü diye mi düşünsem bilmiyorum. Kıza karşı duyduğu yoğun, anaç sevgiyle ve sevdiği adamın, hayatının son tutkusuymuş gibi duran kadınla tanıştığını fark eden bir eşin yoğun kıskançlığı arasında gidip geliyordu. Edward'ın böyle bir tutkuya kapılarak sergilediği zayıflıktan dolayı yoğun bir iğrenme duyarken, katlandığı acılardan dolayı yoğun bir acı duygusu mu beslese, yoksa aynı ölçüde yoğun bir his, yani Edward'ın bu söz konusu ilişkide, onuruna toz kondurmamaktaki kararlığından dolayı saygı benzeri bir his mi beslese kararsızdı.

Ve insan kalbi öyle esrarengiz bir şeydir ki... Leonora'nın, sonradan yaptıklarında, Edward'ın nihai erdemliliğine karşı nefret kabilinden bir şeyle dolu olmadığını kesin olarak söylemek mümkün değildir. Sanırım adamı hor görmeyi çok istemişti. Edward'ı ilelebet kaybettiğini fark etmişti. O halde bırak acı çeksin, bırak can çekişsin; mümkünse, bırak dağılsın ve sonuçlanmamış kararların ikametgâhı olan cehenneme gitsin. Başka bir yol da izleyebilirdi. Kızı bazı arkadaşlarıyla kalsın diye ya da benzer bir bahane uydurup uzaklara göndermesi zor olmazdı halbuki. Böyle yapınca işleri yoluna koymuş olmazdı ama düzgün bir yol izlemiş olurdu. Ama o tarihte zavallı Leonora herhangi bir yol izleyecek durumda değildi.

91. *Karanlığın Yüreği*'ne yapılan muhtemel bir atıf: "Onun [yerli dümencinin] da yoktu dizginleri, yoktu tutan bir şey—aynı Kurtz gibi—rüzgârla sallanan bir ağaçtı." (ç.n.)

Vaktiyle Edward'a ziyadesiyle acımış ve acıma belirtisi taşıyan bir tavır takınmıştı; gene vaktiyle ondan nefret etmiş ve nefreti ne diyorsa onu yapmıştı. Tüberkülozdan ölen hasta nefes almaya uğraşır ya, aynı öyle nefes almaya çalışmıştı. Başka bir insan evladıyla muhabbete delicesine açtı. Ve seçtiği o insan evladı da kızcağız olmuştu.

Muhtemeldir ki Nancy konuşabildiği yegâne insandı. Ketumluğa zaruret gözüyle baktığı ve soğuk tavırlara sahip olduğu için, Leonora'nın hayli az dostu vardı. Hatta La Dolciquita konusunda ona nasihat veren Albay Whelen'ın eşi Bayan Whelen ve ona hayatta yol gösteren bir iki din adamı hariç hiç arkadaşı yoktu. Albay'ın eşi o sıralar Madeira'daydı; şimdilerde din adamlarından sakınan oydu. Ziyaretçi defterinde yedi yüz isim mevcuttu; kadının konuşabileceği tek bir insan evladı yoktu. Kendisi Branshaw Teleragh'ın hanımı Bayan Ashburnham'dı.

O, Branshaw'ın hanımı olan olağanüstü Bayan Ashburnham'dı ve basma kumaşlı perdelerle, Chippendale tarzı mobilyalarla, Zoffany'yle Zucchero'nun yaptığı merhum Ashburnhamların portreleriyle beraber bütün gün fevkalade, aydınlık ve havadar odasında yatıyordu. Bir buluşma olduğunda nasıl kalkacağını şaşırıyor—farz edelim ki arabayla gidilecek uzaklıkta olsun o yer—ve Edward'ın onu ve kızı dört yol ağzına ya da kır evine götürmesine müsaade ediyordu. Kendi arabayla tek başına döner; Edward kızla birlikte atla giderdi. Leonora o mevsim hiç ata binmemişti; baş ağrıları fenaydı. Kısrağının attığı her adım onun için tam bir işkenceydi.

Ama ustaca ve dikkatle araba sürüyordu; Gim-

merlara, Ffoulkelere ve Hedley Seatonlara gülümsüyordu. Ona bahçe kapısını açan oğlanlara attığı bozuk paralar hedefini buluyordu; yüksek iki tekerli at arabasının koltuğunda dimdik oturuyordu; tazıların yanı sıra at arabasıyla giden Edward ve Nancy'ye el sallarken herkes buz gibi havada onun tiz bir sesle şöyle diyişini duyuyordu:

"İyi eğlenceler!"

Zavallı kimsesiz kadın!

Gelgelelim, bir teselli kıvılcımı çakmıştı. Bu kıvılcımın kaynağı ise Bayham sülalesinden olan Rodney Bayham'ın onu gözleriyle habire takip etmesiydi. Adamla yaşadığı kısır gönül macerasının üzerinden üç yıl geçmişti. Gene de adam kış sabahları Leonora'nın arabasının yanına dek atını sürer ve şöyle derdi: "İyi günler." Ve bakışlarıyla yalvarmaktan ziyade şunu der gibiydi: "Görüyorsunuz ya, Almanların deyimiyle, hâlâ E. A.'yım—emrinize amadeyim—."

Onu tekrar umutlandırmaya kalktığı için değil, dünya üzerinde bir tane de olsa binici pantolonlu vefalı insan bulunduğunu gördüğü için, olağanüstü bir teselli olmuştu. Ve güzelliğini koruduğunu da göstermişti.

Ve doğruya doğru, güzelliğini koruyordu. Kırk yaşındaydı fakat manastırı terk ettiği günkü kadar capcanlıydı. Vücut hatları hâlâ bozulmamış, saçlarının rengi hâlâ capcanlı ve gözleri koyu maviydi. Bunları aynasının söylediğini sanmıştı ama daima şüpheler vardır. Rodney Bayham'ın gözleri bütün bu şüpheleri alıp götürmüştü.

Leonora'nın bir gün bile yaşlanmamış oluşu fevkalade bir olaydı. Çekilen çileyle beraber gelen göste-

rişe uygun yapılmış, güzellik ve hatta gençlik türleri var sanırım. Fazla karmaşık oldu bu açıklama. Demek istediğim şu ki, eğer her şey yolunda gitseydi, Leonora iyice kalpsiz ve bir ihtimal buyurgan bir kadına dönüşebilirdi. Durum böyle olunca yumuşama emareleri gösterip maharetli ve gene de cana yakın biri haline gelmişti. En nadir karışımdı bu. Ve her şeye rağmen, Leonora'nın itidalli mizacına rağmen oldukça cana yakın biriymiş izlenimi verdiğine yemin ederim. Sizi dinlerken aslında uzaklardan gelen bir sesi dinlermiş gibi bir hali olurdu. Ama buna rağmen sizi dinler ve sonuçta insanlık tarihi çekilen acıların tarihi olduğundan, anlattıklarınızın da hüzünlü şeyler olduğunu varsayıp anlardı onları.

Geceleri birçok dehşet dolu anda ve gündüzleri birçok belalı yerde Nancy'ye eşlik etmişliği vardı herhalde. Ve bu da kızın yaşça büyük kadına olan yoğun sevgisini açıklıyordu. Nancy'nin Leonora'ya olan sevgisi, Bakire Meryem'e ve birçok azize duydukları hisle Katoliklerin içlerinde uyanan türden bir takdir göstergesiydi. Kız hayatını Leonora'nın ayakları dibine serecek haldeydi desek, az bile demiş oluruz. Eh, iffetini ve mantığını ayakları dibine sunmuştu ya. Bunlar hayatının nitelikli kısımlarıydı. Bugün ise, eğer ölmüş olsaydı, Nancy Rufford için çok daha hayırlı olurdu.

Belki de bütün bu düşünceler can sıkıcı şeylerdir ama zihnime doluşmuşlardı bir kere. Hikâyeyi anlatmaya çalışacağım.

Görüyorsunuz ya—Leonora Nauheim'dan döner dönmez baş ağrıları çekmeye başlamıştı—gün boyu süren ve bu sürede ne tek kelime konuşabildiği ne de herhangi bir sese katlanabildiği baş ağrılarıydı bunlar.

Ve Nancy her gün sirke ve suya mendil batırıp düşüncelere dalarak ağzını açmadan ve kıpırdamadan saatlerce yanında otururdu. Bu onu çok kötü hissettirmiş olmalıydı ve Edward'la baş başa yedikleri yemekler de çok kötü hissettirmişti herhalde—Edward'ı ise canavarca kötü—. Edward nasıl bir tavır takınsa bilmiyordu, elinden başka ne gelirdi ki? Kimileyin öylece sessizce oturur ve kadının hiç dokunmadığı yemeğine bakıp hüzünlenirdi. Nancy onunla konuştuğunda, ağzından yalnızca tek heceli sözcükler çıkardı. O zamanlar kızın ona âşık olmasından büsbütün korkuyordu. Kimileyinse azcık şarap içer; kendini toparlar; Nancy'ye, kızın kısrağını önünde aniden frenlediği kazıktan ve dal örgülü çitten şaka yollu bahsetmeye kalkar ya da Çitrallıların huylarını anlatırdı. Bu dönemde sıkıcı bir dost olmanın kıza fazla geleceğini düşünmekteydi. Nauheim'daki parkta onunla konuşmasından kıza bir zarar gelmediğini fark emişti.

Ama bütün bunlar Nancy'ye oldukça zarar vermekteydi. Bu da adım adım gözlerinin açılmasını ve Edward'ın güzel bir köpek, güvenilir bir at ya da bir kadın dost misali her daim şen şakrak bir amca değil de inişleri çıkışları olan bir adam olduğunu fark etmesine ön ayak olmuştu. Tavırlarında ürkütücü bir kederle bir tarafı silah odası yapılmış çalışma odasındaki koltuğuna çöküverdiğini görmüştü. Açık kapıdan bakınca, kimseyle konuşmazken Edward'ın yüzünün yaşlı ve ölü bir adamınkinden ayırt edilemediğini fark etmişti. Amcası ve teyzesi olarak gördüğü karı koca arasındaki büyük uyuşmazlıklar gözüne takılır olmuştu. Kafasında çok çok yavaş oluşan bir kanıydı bu.

Edward'ın yaşlı sayılabilecek bir atı, Selmes adlı

delikanlıya vermesiyle başlamıştı her şey. Selmes'in babası sahtekâr avukat yüzünden iflas etmiş ve Selmes ailesi av atlarını satmak zorunda kalmışlardı. İlin o kesimlerinde yaşayan insanlarda büyük ilgi uyandırmış bir olaydı. Ve Edward, bir gün genç adama rastlayınca atından inmiş ve delikanlının çok mutsuz olduğunu görünce kendi sürdüğü ihtiyar İrlanda midillisini ona vermeyi önermişti. Atın otuz kırk sterlin ederi vardı ve Edward verdiği bu hediyenin karısını üzeceğini biliyordu. Ama Edward, babasının yıllardır tanıdığı bu mutsuz genç adamı teselli etmekle yükümlüydü. Ve her şeyi daha da beter eden şey ise, genç Selmes'in ata bakacak parasının olmamasıydı. Edward önerisini yaptıktan hemen sonra bunu hatırlamış, çarçabuk şunu demişti:

"Tabii sen gelene ya da onu satıp daha iyisini almak isteyene kadar atı Branshaw'daki ahıra bağlayabilirsin."

Nancy doğruca eve gitmiş ve yatağına uzanmış Leonora'ya her şeyi bir bir anlatmıştı. Edward'ın, yoksulların duygularına ve içinde bulundukları şartlara karşı gösterdiği hızlı anlayışlılığa nadide bir örnek olarak görmüştü bu olayı. Bunun Leonora'yı neşelendireceğini düşünmüştü; çünkü nadide bir kocası olduğunu bilmek her kadını neşelendirirdi illa. Kapıldığı genç kızlara has son düşünce bu olmuştu. Baş ağrısının sakin ama aynı zamanda acınası biçimde güçsüz kıldığı Leonora yatağında dönmüş ve kıza şaşırtıcı gelen şu sözleri mırıldanmıştı:

"Tanrım keşke," demişti, "Benim değil de senin kocan olsaydı. Mahvolacağız. Mahvolacağız. Şansım gülmeyecek mi hiç?" Ve Leonora aniden hüngür hün-

gür ağlamaya başlamıştı. Bir dirseğinden destek alıp kafasını yastıklardan kaldırmış ve oracığa oturmuştu. Ağlıyor, ağlıyor, ağlıyordu, elleriyle yüzünü saklamıştı ve göz yaşları parmakları arasından kayıp gidiyordu.

Kız şahsen hakarete uğramışçasına kızarıp bozarmış, kekelemiş ve hafifçe inlemişti.

"Ama Edward Amca..." diyecek olmuştu.

"O adam," demişti Leonora aşırı sert bir ses tonuyla, "Hem kendi sırtındaki, hem benim sırtımdaki hem de senin sırtındaki gömleği çıkartır, gider bir tane..." Cümlesini tamamlayamamıştı.

O an kocasına karşı müthiş bir nefret ve hor görü hissetmişti. Sabahtan ta akşamüstüne dek Edward'ın kızla birlikte olduğunu—kırlarda, alacakaranlıkta eve doğru at sürerken—düşünmüş durmuştu yatağında. Sivri tırnaklarını avuçlarına batırır olmuştu.

Baygın kış havasında ev iyice sessizliğe gömülmüştü. Ve sonra sonsuz bir işkencenin ardından, açılan kapıların gürültüsü, kızın neşeli sesi evi işgal etmişti:

"Ama ökse otunun altındaydı yalnızca."... Sonra Edward aksi aksi fısıldamıştı. Hemen akabinde Nancy, basamakları aceleyle çıkıp Leonora'nın kapısına yaklaşırken parmak uçlarında yürüyerek içeri girmişti. Branshaw'ın meşe zeminine kaplan derileri serili kocaman bir salonu vardı. Leonora'nın kapısı bu salonu çepeçevre saran koridora açılmaktaydı. Ve baş ağrısı iyice çekilmez olduğunda bile kapısının açık olması hoşuna gidiyordu—herhalde yıkımın ve felaketin yaklaşan adımlarını bu şekilde duyabilecekti—. Zaten kapısı kapalı bir odada bulunmaktan nefret ederdi.

O an Leonora Edward'dan cehennemi bir hınç-

la nefret etmişti ve at kamçısını kızın yüzüne indirebilmek için neler vermezdi. Nancy ne hakla genç, minyon, esmer ve kimileyin neşeli, kimileyin kederli olabiliyordu? Ne hakla Leonora'nın kocasını tam anlamıyla mutlu eden bir kadın olabiliyordu?

Evet, Leonora at kamçısını Nancy'nin körpe yüzüne indirebilmek için neler vermezdi ki. Kırbaç o acayip yüz hatlarına inerken hissedeceği hazzı; deride derin bir kesik açsın ve ebedi bir iz bıraksın diye hemen sonra kırbacın sapını kıza doğru ittirirken hissedeceği hazzı düşledi.

Eh, ebedi bir iz bırakmıştı da; ve sözleri kızın zihninde derin bir kesik açmıştı.

İkisi de bir daha bu konuyu açmadılar. İki hafta geçti gitti—sağanak yağıştan, sıkıcı kırlardan ve yanıltıcı kokulardan[92] mütevellit iki hafta—. Leonora'nın baş ağrıları temelli geçmiş gibiydi. Bayham eşliğinde bir iki kez ava çıkmıştı hatta; bu sürede ise Edward kızla ilgilenmekteydi. Derken, bir akşam üçü baş başa yemek yerken Edward o günlere has tuhaf, temkinli ve bezgin ses tonuyla şöyle demişti (masaya bakıyordu):

"Bir süredir düşünüyordum da, Nancy babasıyla daha çok ilgilenmeli bence. Adam yaşlanıyor artık. Albay Rufford'a mektup yazıp Nancy'nin yeri sizin yanınızdır dedim."

Leonora bağırmıştı:

"Nasıl cesaret edersin buna! Nasıl!"

Kız bir elini kalbine koyup şöyle yakarmıştı: "Ey canım Kurtarıcım, bana yardım et!" Aklından geçen

92. Avcının peşinden gittiği yanlış iz. (ç.n.)

tuhaf düşünce buydu ve sözcükler dudakları arasından çıkıvermişlerdi. Edward hiçbir şey söylememişti.

Ve o gece, yaşadığımız bu bunaltıcı cehennem anlarına pür dikkat kesilen şeytanın ettiği acımasız oyun sağ olsun, Nancy Rufford annesinden bir mektup almıştı. Mektup Leonora Edward'la konuşurken gelmişti, aksi halde Leonora diğer mektupları sakladığı gibi bu mektubu da saklardı. Afallatıcı ve korkunç bir mektuptu...

Mektupta neler yazdığını bilmiyorum. Nancy'nin üzerinde bıraktığı etkiyi görüp annesinin beş para etmez bir herifle evden kaçtığı ve nasıl derler, "battıkça battığı" çıkarımında bulunmuştum. Sahiden sokaklara düşüp düşmediğini bilmiyorum ama bana kalırsa, annesi tek geçim kaynağı olarak kocasından aldığı cüzi harçlıkla iki yakasını bir araya getirmeye uğraşıyordu. Ve sanırım bunları mektubunda da Nancy'ye anlatmış ve anası açlık çekerken kendisi lüks içinde yaşadığı için kızı paylamıştı. Ve Bayan Rufford iyi zamanlarında bile gaddarlığından taviz vermeyen bir kadın olduğu için, mektubun tonu da korkunç olsa gerekti. Zavallı kızcağız, yukarıda odasında kederi birazcık dağılsın diye mektubunu açınca şeytanın kahkahasını duyar gibi olmuştur herhalde.

Zavallı kızcağızımın o anki halini düşünmek dayanılmaz geliyor...

Ve Leonora bu sırada acımasız bir iblis gibi talihsiz Edward'ı kırbaçlıyordu. Ya da belki de çok da talihsiz sayılmazdı Edward; doğru olduğunu bildiği şeyi yaptığı için, mutlu bile sayılabilirdi. Kararı size bırakıyorum. Neyse işte, derin sandalyesinde otururken Leonora odasına girmişti—dokuz yıldır ilk defa—.

Şöyle demişti:

"Bu, berbat hayatın boyunca yaptığın en berbat şey." Adam taş kesilmiş ve Leonora'ya hiç bakmamıştı. Leonora'nın aklından tam olarak neler geçtiğini ancak Tanrı bilir.

Sesi, onu geceleri çığlık çığlığa uyandıran bir babanın yanına geri dönecek olan kız için kaygı ve korku duymuştu herhalde. Ve nitekim Leonora'da bu güdü çok güçlüydü. Ama Edward'a kızın varlığıyla işkence etmeyi sürdürmek isteme fikri de vardı aklında. O sıralar bunu gayet yapabilirdi.

Edward koltuğuna gömülmüştü; odada yeşil cam muhafazaların ardına gizlenmiş iki mum vardı. Yeşil muhafazalar, içinde kitap değil, ışıl ışıl kahverengi namlulu silahların ve yeşil çuha kılıflı oltaların bulunduğu kitaplıkta yansıma yapmışlardı. Şömine rafının üstündeki mahmuzlar, toynaklar, bronz at figürleri ve beyaz bir atın koyu kahverengi resmi zar zor seçiliyordu.

"Kıza," dedi Leonora, "Âşık olduğunu bilmediğimi falan sanıyorsan..." Lafına coşkuyla başlamış ama cümlenin sonunu getirememişti. Edward hiç kıpırdamadı; konuşmadı bile. Ve sonra Leonora dedi ki:

"Seni boşamamı istiyorsan boşarım. Böylece onunla evlenebilirsin. Kız sana âşık."

Leonora'nın dediğine göre, Edward biraz homurdanmıştı. Sonra da kadın çekip gitmişti.

Ondan sonra Leonora'nın içinde ne fırtınalar kopmuştu Tanrı bilir. Kendisi de bilmiyordu, orası kesin. Muhtemelen Edward'a, anlattığımdan fazlasını söylemişti ama bana bir tek bunları anlattı ve durduk yere konuşma uyduracak halim yok. O anki

psikolojik değişimini rehber aldığımızda, Edward çıt çıkarmadan otururken adamı geçmiş hayatları yüzünden bir güzel kalayladığını düşünmemizde bir sakınca yok bence. Ve nitekim sonraları bu mevzunun konusu açılınca birkaç kez şunu demişti: "Niyetlendiğimden fazlasını söyledim ona, o da sırf hiç sesini çıkarmadı diye." Aslında adamı konuşmaya dâhil etmek amacıyla konuşmuştu, o kadar.

Yakınan bir yüz ifadesiyle o kadar çok şey söylemiş olmalıydı ki sonunda ruh hali değişmişti. Koridordaki odasına geri dönmüş ve uzunca bir süre odasında oturup düşünmüştü. Ve düşüne düşüne tam anlamıyla diğerkâm bir ruh haline bürünmüş, tam anlamıyla kendinden nefret eder olmuştu. Kendine işe yaramazın teki olduğunu, bütün çabalarında başarısızlığa uğradığını—harcamalarını zapt etme çabalarında nasıl başarısız olduysa, Edward'ı geri kazanma çabalarında da başarısız olmuştu—söyledi. Artık yorulduğunu; havlu attığını düşündü. Sonra müthiş bir korku hâsıl oldu içinde.

Edward'ın ona söylediklerinden sonra intihara teşebbüs ettiğini düşünmüştü. Koridora çıkmış ve sesleri dinlemişti; salondaki büyük saatin düzenli tiktakları dışında hiç ses yoktu. Ama böylesi alçaltıcı haldeyken bile, boşa zaman geçirecek bir kadın değildi. Harekete geçmişti hemen. Doğruca Edward'ın odasına gitmiş, kapıyı açmış ve içeri bakmıştı.

Adam tüfeğinin kıç mekanizmasını yağlıyordu. Gecenin bu saatinde, üzerinde akşamdan kalma kıyafetlerle böyle bir işe daha önce hiç girişmemişti. Gene de adamın o aletle kendini vuracağı aklına bile gelmemişti. Meşgale olsun, aklını boşaltabilsin diye bunu

yaptığını biliyordu. Kapıyı açınca başını kaldırıp ona bakmıştı, yeşil mum muhafazalarındaki yuvarlak deliklerden yukarı vuran ışıkla yüzü aydınlanmıştı.

Leonora demişti ki:

"Nancy'yi burada bulacağımı niye sandıysam artık." Hiç olmazsa bunu demesi gerektiğini düşünmüştü. Derken adam şöyle yanıt vermişti:

"Zannetmiyorum ki böyle bir şey sanmış olasın." O gece ağzından çıkan yegâne sözler bunlardı. Topal bir ördek gibi gerisingeri uzun koridorlardan geçmiş; karanlık salondaki o tanıdık kaplan derileri üzerinde tökezlemişti. Bacaklarını zar zor kaldırıp adım atabiliyordu. Kendi koridoruna gelince Nancy'nin kapısının yarı açık olduğunu ve kızın odasından ışık geldiğini fark etti. Ani bir çılgınlığa, harekete geçmek isteğine, kendini açıklama arzusuna kapılmıştı.

Hepsinin odası koridora açılıyordu; Leonora'nınki doğuya açılıyordu, onun hemen yanında kızınki, onun yanında da Edward'ınki bulunuyordu. Karanlık gecenin getireceği fırsatları kapmak üzere ağızlarını açmış bu üç kapının yan yana görüntüsü, Leonora'yı tepeden tırnağa ürpertmişti. Nancy'nin odasına girmişti.

Kız manastırda öğrettikleri gibi dimdik bir şekilde, hiç kıpırdamadan koltuğunda oturuyordu. Kilise misali sükûnetliydi; tabut örtüsünü andıran kara saçları omuzlarına dökülüyordu. Yanındaki şömine alev alev yanıyordu; daha yeni kömür atmıştı herhalde. Ayaklarına dek uzanan, beyaz, ipekten bir kimono giymişti. Üzerinden çıkardığı giysileri düzgünce katlayıp yerlerine koymuştu. Uzun ellerini, sırt kısmı pembe beyaz basma kumaş kaplı koltuğun kollarına

koymuştu.

Leonora bütün bunları bana bir bir anlattı. Böyle bir gecede bile—Edward'ın onu babasının yanına göndereceğini ilan ettiği ve kızın, annesinden o mektubu aldığı gecede—kızın üzerinden çıkardığı kıyafetleri katlamak gibi tertipli davranışlarda bulunabilmesi gözüne olağanüstü gelmiş gibiydi. Zarfın içine konmuş mektubu sağ elinde tutuyordu.

Leonora ilk başta mektubu fark etmemişti. Şöyle demişti:

"Bu saatte ne işin var ayakta?" Kız cevap vermişti:

"Düşünüyordum da." Fısıltıyla düşünür ve alçak sesle konuşur gibiydiler. Derken Leonora'nın gözleri zarfa takılmış ve Bayan Rufford'un el yazısını hemen tanımıştı.

"Düşünüp taşınmaya imkân vermeyen anlardan biriydi," demişti Leonora. Sanki dört bir yandan üzerine taş atıyorlarmış da kaçmaktan başka elden bir şey gelmezmiş. Şöyle bağırdığını fark etmişti:

"Edward senin yüzünden ölüyor. Ölüyor. İkimizden de daha kıymetli o..."

Kız bakışlarını Leonora'dan yarı kapalı kapının panellerine çevirmişti.

"Zavallı babacığım," demişti, "Zavallı babacığım." "Hiçbir yere gitmiyorsun," diye öfkeyle yanıtlamıştı Leonora. "Hiçbir yere gitmiyorsun. Buradan bir yere ayrılamazsın, bunu aklına sok."

"Glasgow'a gidiyorum," demişti Nancy. "Yarın sabah Glasgow'a gitmem gerek. Annem Glasgow'da."

Görünen o ki, Bayan Rufford darmadağın hayatını Glasgow'da sürdürmeye çalışıyordu. O şehri seçmesinin sebebi daha avantajlı olması değil, orasının

elinden geldiğince acı çektirmeyi kafasına koyduğu kocasının memleketi olmasıydı.

"Edward'ı kurtarmak adına," diye lafa başlamıştı Leonora, "Hiçbir yere gitmemelisin. Sana olan aşkından ölüyor."

Kız sakin gözlerini Leonora'ya çevirmişti.

"Biliyorum," demişti. "Ve ben de ona olan aşkımdan ölüyorum."

Leonora'nın ağzından, "Ah," diye bir inilti çıktı ya, saklamaya çalışsa da dehşetin ve kederin "ah"ıydı bu.

"Bu yüzden," diyerek lafını sürdürmüştü kız, "Glasgow'a, annemi oradan alıp götürmek için gidiyorum." Sonra da eklemişti, "Ta dünyanın bir ucuna." Kız şu son aylarda kadınsı bir mizaç kazanmışsa da cümleleri hâlâ bir okul çocuğunun romantikliğini taşıyordu. Sanki çok hızlı büyümüştü de saçlarını toplamaya vakit olmamıştı. Ama şunu da eklemişti: "Annemle ben beş para etmeziz."

Leonora ise o acımasız soğukkanlılığıyla şöyle demişti:

"Hayır. Hayır. Beş para etmez falan değilsiniz. Asıl ben beş para etmezim. Onu bırakıp giderek adamın yıkıma uğramasına müsaade edemezsin. Onun kadını olmalısın."

Kızın anlaşılmaz, dalgın bir gülümsemeyle karşılık verdiğini söylemişti—sanki o bin yaşındaymış, Leonora da ufacık bir çocukmuş gibi—.

"Mevzuyu buraya getireceğini biliyordum," demişti tane tane. "Ama biz—Edward'la ben—buna değmeyiz."

III

Aslına bakarsanız, Leonora o atın genç Selmes'e verilmesine söylendiğinden beri, Nancy düşünüp duruyordu. Düşünüyor da düşünüyordu; çünkü teyzesinin yatağının dibinde çıt çıkarmadan günlerce oturmak durumunda kalmıştı. (Leonora'yı her zaman teyzesi olarak görmüştü.) Ve Edward'la yenen birçok sessiz yemekte sandalyesinde otururken bir yandan da mecburen düşünmüştü. Ve sonra Edward kimileyin kan çanağına dönmüş gözlerle ve buruşuk, ciddi ifadeli ağzıyla ona gülümserdi. Derken yavaş yavaş Edward'ın Leonora'yı sevmediği, Leonora'nın ise Edward'dan nefret ettiği düşüncesini iyice benimser olmuştu. Birkaç olay bu kanının şekillenip güçlenmesine katkı yapmıştı.

O günlerde gazete okumasına bir şey demiyorlardı ya da şöyle diyelim, Leonora hiç yatağından çıkmaz, Edward tek başına kahvaltısını edip sabahın köründe araziyi dolaşmaya çıkarken Nancy de gazeteyle baş başa kalırdı. Günlerden bir gün, gazetede yakından tanıdığı bir kadının resmini görmüştü. Resmin altında şunlar yazıyordu: "Alışılmadık boşanma davasında davacı taraf olan Sayın Bayan Brand'ın haberi sayfa 8'de." Nancy boşanma davası nedir, onu bile bilmiyordu. Olağanüstü biçimde yetiştirilmişti ve Roma Katolikleri eşlerinden boşanmazlardı. Leonora'nın bunu nasıl başardığını bilmiyorum, herhalde Nancy'nin kafasına iyi kadınların bu tür haberleri okumadığı fikrini sokmuştu ve bu da Nancy'nin o sayfaları atlamasına yetmişti hep.

Öyle ya da böyle, Brand'ın boşanma davasıyla ilgili haberi okumuştu. Okumasının başlıca sebebi ise Leonora'ya bu davadan bahsetmek istemesiydi. Leonora'nın, baş ağrısından kurtulunca Christchurch'de ikamet eden ve ikisinin de yanından tanıdığı Bayan Brand'in başından geçenleri bilmek isteyeceğini düşünmüştü. Dava üç gün sürmüştü ve Nancy'nin ilk rastladığı bu haber davanın üçüncü gününe aitti. Gelgelelim, Edward muntazam davranışlarına yaraşır şekilde, haftanın gazetelerini silah odasındaki bir rafta saklardı ve Nancy, kahvaltısını eder etmez bir koşu o sessiz odaya gidip bir güzel okumuştu hepsini. Olay tuhafına gitmişti. Avukatın tekinin, Bay Brand'ın bir gün boyunca nerelere uğradığını ille de öğrenmek istemesine anlam verememişti; Christchurch Old Hall'daki yatak odasının şemasının niye mahkemeye sunulması gerektiğine de anlam verememişti. Bazı durumdan dolayı, resim odasının kapısının niçin kilitli olduğunu öğrenmek istediklerini de anlamamıştı hatta. Komik bulmuştu; yetişkin insanların bu tür mevzularla boşa zaman harcamaları gözüne büsbütün saçma gelmişti. Hal böyleyken, avukatlardan birinin Bay Brand'ı, Bayan Lupton'a beslediği duygulara ilişkin hayli ısrarcı ve hayli küstah biçimde çapraz sorguya çekmesini tuhaf bulmuştu. Nancy Ringwoodlu Bayan Lupton'u yakinen tanıyordu—şen şakrak bir kızdı, topuklarından ikisi beyaz olan bir at sürerdi—. Bay Brand Bayan Lupton'u sevmediği konusunda ısrarcıydı. Eh, bittabi Bayan Lupton'u sevmiyordu; evli bir adamdı sonuçta. Edward Amcasının bir kadını... Leonora hariç herhangi bir kadını sevdiğini bir düşünsenize. İnsanlar evlendiğinde aşk biter.

Hiç kuşkusuz uygunsuz davranan insanlar da—ama zavallı insanlardı onlar—olmuştu ya da onun tanıdığı insanlara benzemeyen insanlar.

Dolayısıyla bu konular Nancy'nin aklına takılmıştı.

Fakat davanın ilerleyen aşamalarında, Bay Brand'in birisiyle "suç teşkil eden bir yakınlık" kurduğunu itiraf edişini okumuştu. Nancy, adamın o birisine karısının sırlarını anlattığını varsaymıştı; bunun niye ağır bir suç olduğunu anlayamamıştı. Elbette bu da beyefendice bir hareket sayılmazdı—Bayan Brand'a olan saygısını azaltmıştı—. Ama Bayan Brand'in bu suçu affettiğini okuyunca Bay Brand'in anlattıklarının çok da ciddi sırlar olamayacağını farz etmişti. Ve sonra bir anda, Bay—Nauheim'a gitmelerinden bir iki ay kadar önce gördüğü mülayim Bay Brand çocuklarıyla "körebe" oynayan ve yakaladı mı karısını öpen bir adamdı—ve Bayan Brand'in aralarının epey limoni olduğu kanısı oluşuvermişti kafasında. Akıl alır gibi değildi.

Ama her şey ortadaydı işte, hem de apaçık biçimde. Bay Brand su gibi içmiş; Bay Brand körkütük sarhoş olunca Bayan Brand'i attığı yumrukla yere sermişti. Gazete sütunlarının sonunda, iki üç sert sözle, Bay Brand'in karısına uyguladığı şiddetten ve Bayan Lupton'la zina yapmaktan suçlu bulunduğu yazıyordu. Son kısım Nancy'de bir karşılık bulmamıştı—yani gerçekçi bir karşılık—. İnsana zinanın yasak edildiğini biliyordu ama niçin, diye geçirdi aklından, niçin zina işlerdi ki insan? Sezonu geçtiği halde somon balığı yakalamak gibi bir şeydi bu herhalde—yapmadığımız bir şey—. Birini öpmenizle ya da kollarınızın arasına

almanızla alakalı bir şey olduğu sonucuna ulaştı....

Ve gene de o haberi okumanın Nancy üzerindeki etkisi esrarengiz, korkutucu ve şeytanca olmuştu. Midesi bulanır gibi olmuştu—haberi okudukça artan bir mide bulantısıydı bu—. Kalbi acıyla küt küt atıyordu; ağlamaya başlamıştı. Bu tür şeylerin olmasına nasıl izin verebildiğini sormuştu Tanrı'ya. Ve Edward'ın Leonora'yı sevmediğinden ve Leonora'nın Edward'dan nefret ettiğinden daha da emindi artık. Belki de o halde Edward başkasını sevmişti. Bu imkânsızdı.

Eğer ki Leonora'dan başka birini sevebiliyorsa, kadının öfke nedir bilmez kalbi sol göğsünde apansız küt küt konuşurdu, niçin onun olamıyordu? Ve Edward onu sevmiyordu. Bu, annesinin mektubundan bir ay önce vuku bulmuştu.

Şu mide bulantısı hissi geçene dek bu konuyu geri plana itmişti; bir iki güne geçmişti de. Sonra Leonora'nın baş ağrılarının geçtiğini öğrenince, aniden Leonora'ya Bayan Brand'ın kocasını boşadığını söylemişti. Boşanmalarının tam olarak ne manaya geldiğini sormuştu.

Leonora salondaki kanepeye uzanmıştı; kendini öyle bitkin hissediyordu ki sözcükler ağzından güç bela çıkmışlardı. Şöyle cevap vermişti yalnızca:

"Boşanmaları, Bay Brand'ın tekrar evlenebileceği manasına geliyor."

Nancy de demişti ki:

"Ama... ama..." ve sonra da: "Bayan Lupton'la evlenebilecek yani." Leonora onaylayıcı bir el hareketi yapmakla yetindi. Gözleri kapalıydı.

"O halde..." diye başlamıştı Nancy. Mavi gözleri

dehşetle doluydu; o gözlerin üstündeki kaşları yay gibi gergindi; ağız çevresindeki acı emaresi olan çizgiler gün gibi ortadaydı. O aşina olduğu büyük salona bakışının değiştiği gözlerinden okunuyordu. Kenarlardaki pirinç çiçekli şömine ayakları hayaliydiler sanki; yanan odunlar bozulmaz hayat tarzının keyifli sembolleri değil de yalnızca yanmakta olan odunlardan ibarettiler. Alevler yüksek şömine arkalığının önünde titreşiyordu; Senbernar köpeği uykusunda iç çekiyordu. Dışarıda kış yağmuru yağıyordu şakır şakır. Ve birdenbire Edward'ın başka biriyle evlenebileceğini düşünmüş ve çığlığı koyuvermesine ramak kalmıştı.

Yan uzanmış olan Leonora gözlerini açmıştı, yüzünü de büyük şömineye bakacak şekilde odanın ortasına çekilmiş kanepenin siyah altuni yastığına koymuştu.

"Sanmıştım ki," demişti Nancy, "Hiç aklıma gelmezdi... Evlilik denen şey kutsal bir yemin değil mi? Evlilikler hani bozulamazdı? Sanmıştım ki ya evlisindir ya da..." hıçkırıklara boğulmuştu. "Ya yaşıyorsundur ya ölmüşsündür; ya da aynı o şekilde, ya evlisindir ya da değilsindir diye sanmıştım."

"Bu," demişti Leonora, "Kilisenin yasası. Ama ülkenin yasası değil."

"Ah evet," demişti Nancy, "Brandlar Protestandır." Üzerine ani bir güvendelik hissi çökmüş ve aşağı yukarı bir saat boyunca zihni kuşkulardan arınmıştı. VIII. Henry'yi ve Protestanlık'ın dayandığı temelleri hatırlamayarak[93] nasıl da budalalık etmişti. Kendine

93. VIII. Henry Roma Katolik Kilisesinden ayrılarak, Aragonlu Catherine'den boşanıp Anne Boleyn'le evlenebilmek için İngiltere Kilisesi'ni kurmuş ve kendini Kilise'nin lideri yapmıştır. (ç.n.)

gülesi geldi.

Uzun akşamüzeri geçmek bilmemişti; hizmetçi ateşi harlattığında bile alevler titreşmeyi sürdürdüler; Senbernar uyandı ve aylak aylak mutfağa doğru gitti. Ve sonra Leonora gözlerini açtı ve neredeyse duygusuz bir tınıyla şöyle dedi:

"Ya sen? Evleneceğini düşünmüyor musun?"

Hiç de Leonora'nın soracağı türden bir soru değildi bu, dolayısıyla kızcağız yarı karanlık odada korkuya kapılmıştı. Ama şu da vardı ki, aslında gayet mantıklı bir soru sormuştu. "Bilmiyorum," diye yanıtlamıştı. "Bana talip olacak biri çıkar mı bilmiyorum."

"Birçok talibin var," dedi Leonora.

"Ama evlenmek istemiyorum ben," dedi Nancy. "Sen ve Edward'la yaşamaya devam etmek istiyorum. Size ayak bağı ya da masraf olduğumu düşünmüyorum. Eğer gidersem, yanınıza yeni bir arkadaş gerekecek. Ya da kendi ekmeğimi kazansam iyi olacak belki de..."

"Aklımdan böyle bir şey geçmedi bile," dedi Leonora aynı duygusuz ses tonuyla. "Babandan sana epey para kalacak zaten. Ama çoğu insan evlenmek ister."

Bunu dedikten sonra da kıza benimle evlenmek ister miydi diye sormuş, Nancy de eğer istenirse evlenebileceğini fakat orada yaşamaya devam etmek istediğini söylemişti sanırım. Şöyle eklemişti:

"Biriyle evleneceksem, o kişinin Edward gibi biri olmasını isterim."

Kadın dehşete düşmüştü. Leonora kanepesinde acıyla kıvranmış ve "Ah, Tanrım!" diye inlemişti.

Nancy aspirin hapı ve ıslak bez almak için hizmetçinin yanına koşmuştu. Leonora'nın çektiği ızdı-

rabın fiziksel acıdan farklı bir şey olabileceği aklına bile gelmemişti.

Bütün bunların, Leonora'nın geceleyin kızın odasına girmesinden bir ay önce gerçekleştiğini unutmayınız. Gene geçmişe döndüm; ne yapayım, elimde değil. Bütün bu insanları anlatmayı sürdürmek çok zor bir iş. Size Leonora'dan bahsediyorum ve onunla ilgili son bilgileri anlatıyorum, sonra da anlatmayı aksattığım Edward'a geçiyorum. Bu sefer de kız iyice arkada kalıyor. Keşke her şeyi günlük şeklinde anlatsaydım. O halde: Eylül'ün birinde Nauheim'dan geri dönmüşlerdi. Leonora birden hastalanıp yatağa düşmüştü. 1 Ekim'e gelindiğinde, birbirleriyle buluşmaya başlamışlardı çoktan. Nancy Edward'ın tavırlarında bir gariplik olduğunu fark etmişti bile. Aynı ayın 6'sı civarı, Edward atını genç Selmes'e vermişti ve Nancy teyzesinin amcasını sevmediği kanısına kapılmıştı. 20'sinde, ayın 18'iyle 20'si arası gazetede yayınlanan boşanma davası haberini okumuştu. 23'ünde, teyzesiyle salonda o konuşmayı yapmıştı—genel olarak evlilik ve kendi muhtemel evliliğiyle ilgili konuşmayı—, teyzesinin odasına gelişiyse 12 Kasım'a denk geliyordu.

Haliyle önünde; kurşuni göğün altında, üzerine köknar ağaçlarının kara gölgelerinin düştüğü bir çukura inşa edildiği için daha da kasvetli hale gelen o eski evde düşünüp taşınmak için üç haftası vardı. Bir kız için iyi bir durum değildi. Aşk hakkında düşünmeye başlamıştı ya, önceleri bu aşk denen şeyi hayli gülünç ve hayli anlamsız bir olay olarak görürdü halbuki. Rastgele kitaplardan rastgele kısımlar hatırlamıştı—o sıralar üzerinde hiçbir etki bırakmamış şeyleri—. Biri-

sının Prenses Bedrilbedir'e[94] duyduğu aşkı hatırlamıştı; aşkın yangın manasına, açlık manasına, dirimsel organların çürüyüşü manasına geldiğini hatırlamıştı—gerçi dirimsel organın ne olduğunu bilmiyordu—. Denilene göre, aşkın umutsuz bir âşığın gözlerine umutsuzluk yerleştirdiğini de hatırlıyordu hayal meyal; aşk yüzünden kendini içkiye vurduğu söylenen bir kitap karakteri ve yine denilene göre, âşıkların varlığının ağır iç çekişlerle bölündüğünü hatırlamıştı. Bir keresinde, salonun bir köşesinde duran şu ufak duvar piyanosunun başına oturmuş ve çalmaya başlamıştı. Tıkırtılı ve tiz sesli bir çalgıydı; çünkü ev ahalisinden kimsenin müziğe ilgisi yoktu. Nancy birkaç basit şarkıyı çalabiliyordu ve fark etmeden çalmaya başlamıştı. Pencere başındaki divana oturmuş, kararan havaya bakıyordu. Leonora birilerini ziyarete gitmişti; Edward yeni çalılıktaki bitkilere bakıyordu. İşte böylelikle kendini eski piyanoyu çalarken bulmuştu. Nasıl oldu da çalmaya başladığını bilmiyordu. Saçma, kıpır kıpır ve dalga dalga bir ezgi alacakaranlıkta, tam önünde hayat buldu—majör notaların neşeli inatçılıklarıyla dalgalanarak minör seslerin içinde eridiği bir ezgi—; aynı bir köprünün altındaki kapkara sulara vuran yüksek ışıklar erir, dalgalanır ve karanlık derinliklerde kaybolur ya aynı öyle. Eh, eski aptalca bir ezgiydi işte...

Sözleri şöyle bir şeydi—sanırım bir meşe ağacıyla alakalıydı—:

Sensin bütün yitik sevdalar için en iyisi,
Bulunabilecek tek hakiki bitkisin

94. *Binbir Gece Masalları*'nda, Aladdin'le alakalı masalın kadın kahramanı. (ç.n.)

Bu tarz bir şey. Sözler Herrick'e aitti sanırım, müzik de Herrick'e uyan türden tiz, dağınık ve kıpır kıpır ezgili bir şeydi. Ve alacakaranlık olmuştu; koridoru destekleyen ağır, yontulmuş, karanlık sütunlar gözü yaşlı varlıkları andırıyorlardı; ateş çoktan sönmüş, beyaz küllerin arasında bir ışıltı kalmıştı yalnızca. Hissiyatlı bir yerdi, ışıktı ve saatti...

Ve apansız Nancy'nin gözlerinden yaşlar boşalmıştı. Sessizce ağlıyordu; uzun, sarsıcı hıçkırıklar eşliğinde ağlamayı sürdürmüştü. Hayatındaki bütün neşe, güzellik, ışık ve tatlılık ellerinden kayıp gitmişti sanki. Mutsuzluk, mutsuzluk, mutsuzluk... Dört bir yanını sarmıştı. Yüzü gülen bir tanıdığı yoktu resmen ve kendisi de acı içindeydi.

Edward'ın gözlerinde umutsuzluk olduğunu hatırlamıştı; içkiyi fazla kaçırdığından emindi; adam bazen derin derin iç çekiyordu. İçten içe alev alev yanan bir adamı andırıyordu; susuzluktan, ruhu kuruyup tükeniyor; dirimsel organları çürüyordu. Derken, Edward'ın ondan başka bir kadını sevdiğine dair o can yakıcı kanıya—habire ona musallat olan kanıya—kapılıvermişti gene. Ona öğretilen mezhep bilgisiyle, Katoliklerin böyle bir şey yapmayacağını anımsamıştı. Ama Edward Protestan'dı. O halde Edward başka birini seviyordu...

Ve bunu düşünür düşünmez gözlerine umutsuzluk yerleşmiş, yanındaki ihtiyar Senbernar köpeği gibi iç çekmişti. Yemek sırasında bir bardak şarap içmeye dayanılmaz bir istek duyuyordu, sonra bir bardak daha, üçüncü bir bardak daha. Derken ağır ağır neşeli bir hale bürünürdü. Ama yarım saat geçmeden şen şakraklığı uçup gider, içten içe alev alev yanan

biri gibi hissederdi kendini; susuzluktan ruhu kuruyor; dirimsel organları çürüyordu. Bir akşamüstü, Edward'ın silah odasına girmişti—adam Ulusal Rezerv Komitesi'nin toplantısına gitmişti—. Edward'ın koltuğunun yanı başındaki masada bir viski sürahisi duruyordu. Şarap bardağına denk bir miktarı bardağa doldurmuş ve içmişti.

İşte o zaman alevler gövdesini içten yakar gibi olmuştu; bacakları şişmiş, yüzü cayır cayır yanar olmuştu. Selvi boylu gövdesini odasına zar zor taşımış ve karanlıkta öylece yatmıştı. Altındaki yatak dönüyordu sanki; kendini salarak, Edward'ın kollarında olduğunu; adamın yanan yüzüne, yanan omuzlarına, alev almış boynuna öpücükler kondurduğunu hayal etmişti.

Bir daha alkole elini sürmemişti. Bu tür düşüncelere kapıldığından beri bir kez bile sürmemişti hem de. Bu düşünceler aklından silinip gitmişler; artlarında yalnızca dayanılmaz bir utanç hissi bırakmışlardı, öyle ki zihni bu hissi özümseyemeyince o his kaybolmuştu. Edward'ın başka bir kadına âşık olduğu düşüncesinin ona verdiği acının Leonora'ya beslediği duygudaşlıktan ibaret olduğunu farz etmişti. Hayatının geri kalanını Leonora'nın emrine amade olarak geçirmeye—yerleri siler süpürür, hizmet eder, nakış işlerdi, tıpkı ortaçağda yaşamış azize Deborah[95] gibi—karar vermişti. Ne yazık ki Katolik Azizleri Tarihi[96] konusunda çok bir bilgim yoktur. Ama kendini canı sıkkın, ağırbaşlı bir yüzle ve sımsıkı kapalı dudaklarla bembeyaz bir odanın içinde, çiçekleri sulayan ya da kanaviçe işlemeye uğraşan biri gibi hayal ettiğini bili-

95. Yazarın uydurduğu bir azize ismi. (ç.n.)

96. İng. Hagiology; Azizlerin hayatlarının incelendiği bir alan. (ç.n.)

yorum. Ya da Edward'la Afrika'ya gitmek ve kendini üzerlerine saldıran bir aslanın önüne atmak istemişti, böylece onun yaşamı pahasına Edward, Leonora için kurtarılmış olacaktı. Eh, aklında hüzünlü düşüncelerin yanında çocukça düşünceler de vardı.

Hiçbir şey bildiği yoktu—hayata dair hiçbir şey—, tabii insanın her daim hüzünlü yaşaması gerektiği dışında. Bunu biliyordu şimdi. O akşam Edward'ın, babasının yanına, Hindistan'a gitmesini istemesiyle ve annesinden gelen mektubu okumasıyla aynı anda aldığı iki darbeden sonra şunlar olmuştu: İlkin ey canım Kurtarıcım diye yakarmıştı ki—ve Rabbimize canım Kurtarıcım diye hitap etmişti!—Hindistan'a gönderilişini imkânsız kılsındı. Sonra Edward'ın tavırlarından, onu Hindistan'a göndermekte kararlı olduğunu fark etmişti. Gitmem en doğrusu demişti bunu fark edince. Edward verdiği kararlarda daima haklıydı. Cid'di o; Lohengrin'di; Bayard Şövalyesiydi.

Gelgelelim, zihni başkaldırmış, ayaklanmıştı. O evden ayrılası yoktu. Edward'ın, o evden giderse başka bir kızla yaşadığı aşk maçerasına tanık olmaz diye düşündüğünü farz etmişti. Eh, başka bir genç kızla yaşayacağı aşk macerasına tanıklığa ses çıkartmayacağını söylemeye hazırlamıştı kendini. Orada kalıp Leonora'yı avutacaktı.

Derken annesinden gelen mektupla onu çaresizliğe sürükleyen bir şok yaşamıştı. Kanımca annesi şu tarz bir şey demişti: "Zenginlik içinde ve saygı gören bir yaşam sürmeye hakkın yok. Sen de benimle beraber sokaklarda olmalısın. Yüzbaşı Rufford'un kızı olduğunu nereden biliyorsun ki hem?" Bu sözlerin anlamını bilmiyordu. Annesinin, karlar yağarken ke-

merlerin altına sinip uyuduğunu gözünde canlandırmıştı. "Sokaklar" sözcüğünün zihninde uyandırdığı intiba buydu. Platonik bir görev bilinci ona annesini avutması gerektiğini söylüyordu—canını sıkan annesini—, gerçi bu sözlerin anlamını bildiği söylenemezdi. Öte yandan, annesinin babasını başka bir adam için terk ettiğini biliyordu, o yüzden babasına acıyor, onun sesini duyunca zangır zangır titremesinin korkunç bir şey olduğunu düşünüyordu. Annesi bu tarz bir kadın olunca babasının kadını sonunda yere sermesine sebep olan delilik nöbetleri geçirmesini Nancy doğal bulmuştu. Ve vicdanının sesi ailesine karşı görevinin önce geldiğini söylüyordu. İşte içinde uyanan bu görev bilincine kulak vererek üzerindekileri büyük bir özenle çıkartmış ve çıkardığı kıyafetleri titizlikle katlamıştı. Çok sık değilse de kimi zaman kıyafetlerini odaya rastgele attığı da olurdu.

Ve Leonora uzun boyuyla, zinde suratıyla, altın saçlarıyla ve tepeden tırnağa siyahlara bürünmüş halde kapıda belirip, Edward sana olan aşkından ölüyor dediğinde de işte bu görev bilinci ruh haline en egemen duyguydu. O an, aylardır içten içe bildiği şeyi bilinçli bir akılla kavramış oldu—Edward'ın ona olan aşkından öldüğünü, hem de gerçekten, bedenen öldüğünü—. Sanki kısacık bir an ruhu şöyle diyecek gibiydi: "*Domine, nunc, dimittis*... Artık ben, kulun huzur içinde ölebilirim."[97] Glasgow'a yüzü gülerek gidip dibe batmış annesini kurtarabileceğini düşünmüştü.

97. Luka İncili 2:29'da geçen, Şimon'un Rabb'e yakarışının ilk cümleleri. (ç.n.)

IV

Ve Edward'ın ona olan aşkından öldüğünü bildiğini ve onun da Edward'a olan aşkından öldüğünü söylemesinin, halet-i ruhiyelerine, o saate ve önünde dikilen kadına uygun düşeceğini sanmıştı. Başparmağınızın bir hareketiyle en önde duran dikdörtgen vist[98] kartının üzerindeki işaretin kaymasıyla, kartların yelpaze gibi açılması misali, bu olgu da zihnindeki yerini almış ve onun için gerçek haline gelmişti. Nihayet rövanş eli oynanmıştı.

Derken Leonora ansızın bambaşka birine dönüşüvermişti sanki ve Nancy'nin de Leonora'ya karşı tavırlarında bir farklılık var gibiydi. Sanki üzerindeki incecik, beyaz ipekten kimonosuyla, ateşin yanında bir tahtta oturuyor gibiydi. Sanki Leonora, her tarafını örten siyah dantelli elbisesiyle, ışıl ışıl beyaz omuzları ve kızın gözünde daima dünyanın en güzel şeyi olmuş kıvır kıvır sarı saçlarıyla köşeye sıkıştırılmış, buruşmuş, soğuktan morarmıştı ve tir tir titriyor, bir yandan yalvarıyordu. Gene de ipler Leonora'nın elindeydi. İpleri kendi eline almasının imkânı yoktu. Yarın Glasgow'daki annesine gidecekti.

Leonora, Edward'ı kurtaracaksa burada kalması gerektiğini söyleyip durmuştu, adam ona olan aşkından ölüyordu. Ve Edward'ın onu sevdiği ve onun da Edward'ı sevdiği düşüncesi her ne kadar onu gururlandırsa ve mesut etse de Leonora'nın dediklerini dinlememişti bile. Ona kalırsa, kocasının bedenini

98. Bir çeşit kart oyunu. (ç.n.)

kurtarmak Leonora'nın işiydi asıl; Nancy ise adamın ruhunu—kollarının arasında koruyup kollayacağı ve alıp götüreceği denli kıymetli ruhunu—ele geçirmişti de Leonora kollarında taşıdığı kuzuyu zıplayıp kapmaya çalışan aç bir köpekti sanki. Evet, Edward'ın aşkını acımasız ve yırtıcı bir hayvanın elinden kurtarıp kaçırdığı kıymetli bir kuzu olarak görüyordu. Çünkü o sıralar Leonora Nancy'nin gözünde acımasız ve yırtıcı bir hayvandı. Leonora ise, yani kurt gibi aç Leonora, acımasızlığı yüzünden Edward'ı deliliğe sürüklemişti. Birbirlerine besledikleri aşka sığınmalıydı—kızın ona çok uzaklardan beslediği, dillendirilmemiş ve onu çepeçevre saran, ayakta tutan aşkına—; ta Glasgowlardan onu sevdiğini, ona taptığını, onu özlemeden, sevmeden, onu düşününce içi kıpır kıpır olmadan geçirdiği bir saniyesi bile olmadığını söyleyen sesine sığınmalıydı.

Leonora duyulacak şekilde, ısrarcı ve duygusuzca buyurgan bir ses tonuyla şöyle demişti:

"Burada kalıp Edward'ın olmalısın. Ondan boşanacağım."

Kızın cevabı şu olmuştu:

"Kilise boşanmayı yasak etmiş. Kocanın olamam. Annemi kurtarmak için Glasgow'a gideceğim."

Yarı açık kapı sessizce ardına kadar açılmıştı. Edward dikiliyordu orada. Karşısındakini yiyip bitiren, bedbaht bakışlarını kızın yüzüne dikmişti; omuzları öne doğru kamburlaşmıştı; belli ki çakırkeyifti ve bir elinde viski sürahisi, öbür elinde yan yatmış bir mum vardı. Vahşi bir yırtıcılıkla Nancy'ye şöyle demişti:

"Bu tür şeyler söylemeni yasaklıyorum. Babandan haber alana dek buradan bir yere gitmek yok. Sonra

da doğru babanın yanına gideceksin."

İki kadın, birbirlerinin üzerine atlamaya hazır hayvanlar misali, bakışmışlar, Edward'a bakmamışlardı bile. Edward kapı eşiğine yaslanmıştı. Aynısını demişti gene:

"Nancy, bu tür şeyler söylemeni yasaklıyorum. Bu evin efendisi benim." Ve gecenin içinde karanlıkla çevrelenmiş Edward'ın göğsünün derinliklerinden gelen ağır, erkeksi sesini duyar duymaz Nancy tabir-i caizse ruhunun adamın önünde ellerini kavuşturup diz çöktüğünü hissetmişti. Hindistan'a gideceğini ve bir daha bu tür şeylerden bahsetmek istemediğini hissetmişti.

Leonora şöyle demişti:

"Görüyorsun ya, onun olmak senin görevin. İçmeye devam etmesine engel olmak lazım."

Nancy cevap vermemişti. Edward gitmişti; cilalı meşe basamaklarda kaya kaya, ayaklarını sürüye sürüye yürüyüşünü duydular. Nancy bir şeyin gümbürtüyle düştüğünü duyunca çığlığı basmıştı. Leonora yine aynısını demişti: "Gördün mü bak!"

Aşağıdaki salondan gelen ses sürüp gitmişti; Edward'ın elindeki mumun ışığı galerinin tırabzanları arasında titreşiyordu. Derken adamın sesini duymuşlardı:

"Bana Glasgow'u bağlayın... Glasgow, İskoçya... Simrock Park Glasgow'dan, White diye bir adamın numarasını istiyorum... Edward White, Simrock Park, Glasgow... On dakika... Gecenin bu saatinde..." Sesi gayet ölçülü, normal ve sabırlıydı. Alkol ayaklarına vurmuştu, konuşmasına değil. "Bekleyemem," diyen sesi geldi gene. "Evet, telefonları olduğundan emi-

nim. Daha önce de aramıştım onları."

"Annene telefon edecek," demişti Leonora. "Annenin işlerini yolunu sokacak." Ayağa kalkıp kapıyı kapatmıştı. Ateşin yanına dönmüş ve şunu eklemişti acı acı: "İstedi mi herkesin işlerini yoluna sokabilir, beni hariç tutarak tabii!"

Kız ağzını bile açmamıştı. Mutlu bir düş içinde orada öylece oturuyordu. Sevgilisini her zaman oturduğu yere, karanlık salondaki arkası yuvarlak koltuğa otururken—kulağında ahizeyle koltuğuna gömülmüş, usul usul, tane tane konuşuyordu, telefon görüşmelerine hastı bu sesi—ve o zifiri karanlıkta, hem dünyayı hem de kendisini kurtarırken hayal ediyordu sanki. Teninin sıcaklığını hissetmek için elini boğazının aşağısındaki çıplak bölgede ve göğsünde gezdirmişti.

Ağzını bile açmamıştı. Leonora konuşmayı sürdürmüştü...

Leonora neler demişti Tanrı bilir. Kocamın olmalısın diye tekrarlayıp durmuştu. Bu ibareyi kullanmasına sebep olarak boşanacak ya da Kilise'nin izniyle evliliğini feshedecek bile olsa, bunun kızla Edward'ın zina yaptığı gerçeğini değiştirmeyecek oluşunu göstermişti. Ama bunun gerekli olduğunu söylemişti; kızın Edward'ı kendine âşık edip kocasına âşık olarak işlediği günah için ödemesi gereken bedel buydu. Ateşin yanı başında konuşmuş da konuşmuştu. Kız zina işlemeliydi; bu denli güzel, bu denli nazik, bu denli iyi biri olarak Edward'a kötülük etmişti. Kötülük ettiği adamı kurtarmak adına bu bedeli ödemek zorundaydı.

Leonora ne zaman duraklasa, Edward'ın yanıt vermek için aniden duraksayan, belli belirsiz homur-

tusunu duyabiliyordu. Yüzü kıvançla ışıldamıştı; sevdiği adam kendisi için uğraş veriyordu. Hiç olmazsa kararlıydı; erkekçe bir azme sahipti ve ne yapılması gerektiğini biliyordu. Leonora, Nancy'ninkileri delip geçen gözlerle konuşmasını sürdürmüştü. Kız ne yüzüne bakıyor ne de söylediklerini dinliyordu açıkçası. Bayağı bir zaman geçtikten sonra—saatler sonra—Nancy şöyle demişti:

"Edward babamdan haber alır almaz Hindistan'a gideceğim. Bu tür şeyleri konuşamam; Edward konuşmamı istemiyor çünkü."

Bunu demesiyle Leonora'nın feryat etmesi ve sendeleyerek çarçabuk kapalı kapıya doğru yönelmesi bir olmuştu. Ve Nancy de bembeyaz kollarını boylu boyunca açarak koltuğundan fırlayıvermişti. Öbür kadını sımsıkı göğsüne bastırıp şöyle demişti:

"Ah, zavallıcık. Ah, zavallıcık." Ve birbirlerine sıkı sıkı sarılıp çömelerek oturmuşlar ve iki göz iki çeşme ağlamışlardı ve aynı yatağa uzanıp bütün gece aralıksız konuşmuşlardı. Ve Edward bütün gece duvarın ardından ne konuştuklarını duymuştu. İşte bunlar olmuştu.

Ertesi sabah hiçbir şey olmamışçasına yine bir araya gelmişlerdi. On bire doğru Edward gümüş bir kâsenin içine Noel gülleri yerleştirmekle meşgul olan Nancy'nin yanına gitmişti. Yanı başındaki masanın üzerine bir telgraf bırakmıştı. "Kendin çözebilirsin," demişti. Sonra tam kapıdan çıkarken şunu eklemişti:

"Bay Dowell'a buraya gelsin diye telgraf çektiğimi teyzene söylersin. Dowell sen gidene değin işleri kolaylaştıracaktır."

Çözdüğü telgrafta hatırladığım kadarıyla şunlar

yazıyordu:

"Bayan Rufford'u İtalya'ya götüreceğim. Bunu yapacağıma dair kesinlikle söz veriyorum. Bayan Rufford'a derinden bağlıyım. Parasal desteğe ihtiyacım yok. Bir kızınız olduğunu bilmiyordum ve görevimi anımsattığınız için size çok minnettarım. White." Bu tarz bir şeyler yazılıydı.

Sonra da ben gelene dek, ev ahalisi her günkü olağan yaşantısına geri dönmüştü.

V

Hikâyenin beni en çok üzen kısmı burası. Zihnim acı dolu, bitkin ve şaşkın bir boşlukta dönüp dururken kendime habire şunu soruyorum çünkü: Ne yapsaydı bu insanlar? Tanrı aşkına, ne yapsaydı bu insanlar?

Her biri bu sonu açık ve net görebilmişti. Şu aşamada bu gayet ortadaydı ki; eğer kız, Leonora'nın tabiriyle, "Edward'ın olmasaydı," Edward ölür, Edward ölünce de kız aklını yitirirdi ve bir süre geçtikten sonra üçü arasında en soğuğu ve güçlüsü olan Leonora teselliyi Rodney Bayham'la evlenmekte bulur ve sessiz sakin, rahat bir yaşam sürerdi. O gece, Leonora kızın odasında oturup ve Edward alt katta telefonla konuşurken böyle bir son açık ve net belli olmuştu. Kız bes-belli yarı deli; Edward ise yarı ölü haldeydi; yalnızca Leonora gayretkeş, ısrarcı ve o soğuk mu soğuk yerinde duramaz haliyle, "bir şeyler yapıyordu." Öyleyse ne yapsalardı ki? Sonuç olarak iki harikulade kişilik yok olmuştu—Edward'la kızın harikulade kişilikleri

vardı çünkü—; sırf daha normal denebilecek üçüncü bir kişilik, sıkıntılarla geçen uzun dönemin ardından, sessiz sakin, rahat bir yaşam sürebilsin diye.

Önceki bölümün sonundaki sözcüklerden, yanılmıyorsam tam on sekiz ay sonra yazıyorum bunları. Paragrafın sonundaki "yaşantısına geri dönmüştü" sözcüklerini yazmamdan beri, hızla giden trenden bir anlık da olsa güzel, muhteşem, beyaz kuleli Beaucaire'i, kare şatolu Tarascon'u, ulu Rhone'u, devasa Crau topraklarını gördüm. Provence'ı baştan sona apar topar geçtim ve tüm Provence'ın gözümde hiçbir değeri kalmamıştı. Cennetim artık o zeytinliklerle dolu tepelerde değildi; çünkü yalnızca cehennem var.

Edward öldü; kız gitti—of, tümden gitti—; Leonora Rodney Bayham'la gününü gün ediyor ve bendeniz Branshaw Teleragh'da bir başıma oturuyorum. Provence'ı karış karış gezmiştim, Afrika'yı görmüştüm, Asya'ya gidip kapkaranlık bir odada taş kesilmişçesine oturan, harika saçları vücuduna dökülen zavallı kızcağızı Seylan'da ziyaret etmiştim ve kız bana bakan fakat görmeyen gözlerle şöyle demişti açık açık: "*Credo in unum Deum omnipotentem.... Credo in unum Deum omnipotentem.*"[99] Mırıldandığı tek aklı başında sözler bunlardı; belli ki mırıldandığı yegâne sözler de bunlardı zaten. Bana kalırsa, aklı başında sözlerdi bunlar; bir Kadir-i Mutlak Tanrı'ya iman ettiğini söyleyebiliyorsa, bunlar onun nazarında gayet aklı başında sözler olsa gerektiler. Neyse, bu kadar işte. İyice sıkıldım bütün bunlardan.

99. *Lat.* "Tek bir kadir-i mutlak Tanrı'ya iman ederim." (ç.n.)

Bütün bunlar kulağa romantik gelebilir ama bana kalırsa, bunları şahsen yaşamak çok yorucu, hem de çok yorucu; bilet almak, trenlere yetişmek, kamara seçmek; bir Kadir-i Mutlak Tanrı'ya inandığını belirtmekten gayrı başka hiçbir şey yapmayan durgun hastanın beslenmesi konusunda kamarota ve garsona danışmak. Bunlar kulağa romantik gelebilir ama üst üste yığılmış bitkinliklerden bahsedebiliriz ancak.

Niye hep beni emre amade kişi olarak seçtiklerini bilmiyorum. Gücendiğim yok ama hiçbir zaman bir faydam dokunmadı ki. Florence kendi amaçları adına beni seçmişti ve ona hiçbir yararım dokunmamıştı; Edward yanına gelip onunla muhabbetin belini kıralım diye beni çağırmıştı ve boğazını kesmesine engel olamamıştım.

Ve sonra on sekiz ay önce günlerden bir gün, Branshaw'daki odamda sessizce hikâyemi yazarken Leonora bir mektupla çıkageldi. Albay Rufford'un Nancy'yle ilgili yazdığı hayli acınası bir mektuptu bu. Albay Rufford ordudan ayrılmış ve Seylan'da bir çay plantasyonunda kendine iş bulmuştu. Mektubu acınasıydı çünkü hayli kısa, hayli anlaşılmaz ve hayli resmi bir mektuptu. Gemiye, kızını karşılamaya gitmişti ve onu delirmiş halde bulmuştu. Anlaşıldığı kadarıyla, Nancy Aden'de yerel bir gazetede Edward'ın intiharına dair bir habere rastlamıştı. Kızıl Deniz'deyken artık iyice kayışı koparmıştı. Ona bekçilik eden Bayan Luton'a, Kadir-i Mutlak Tanrı'ya inandığını söylemişti. Ortalığı velveleye vermemişti; gözleri kupkuru ve donuktular. Nancy delirdiğinde dahi terbiyesini takınmasını bilmişti.

Albay Rufford'un dediğine göre, doktorlar kızın

iyileşmesini beklemiyorlardı. Gene de bir ihtimal, Branshaw'dan bir tanıdık görmesi onu yatıştırabilir ve üzerinde iyi bir etki yaratabilirdi. Ve Leonora'ya, kelimesi kelimesine şunları yazmıştı: "Sizden ricam buraya gelip eğer mümkünse onu görmeniz."

Mektubun verdiği o acınası his bende yok olmuştu sanki, fakat yine de ihtiyar albayın bu basit ve aşırıya kaçan isteği gözüme acınası gelmişti. Başında vahşi bir asabiyet ve körkütük sarhoş olup kendini sokaklara vuran yarı deli bir eşin laneti vardı. Kızı da tümden delirmişti ve bütün bunlara rağmen, insanın doğasında iyilik bulunduğuna inanıyordu. Kızını yatıştırmak için Leonora'nın onca yolu tepip Seylan'a gideceğine inanıyordu. Leonora'nın öyle bir niyeti yoktu. Leonora Nancy'yi bir daha görmek bile istemiyordu. Bana kalırsa, şartları düşününce bu durum gayet normaldi. Aynı sıra, ortadaki sebeplerden ötürü, birini yatıştırmaya niyetli insanın Branshaw'dan ta Seylan'a gitmesi gerektiğini bir bakıma kabul etmişti. Beni ve daha on üç yaşında bir kızken Branshaw'a ilk geldiğinden beri Nancy'e bakan yaşlı dadıyı göndermişti. Provence'ı baştan sona apar topar geçerek Marsilya'daki buharlı gemiyi yakalamak üzere yollara düşmüştüm. Ve Seylan'a vardığımda durumum hiç iyi değildi ve dadının da durumu fenaydı. İyi olan tek bir şey yoktu.

Kandy'deyken, doktorlar Nancy'yi İngiltere'ye götürecek olursak, deniz havası, iklim değişikliği, yolculuk ve bu tarz sıradan şeylerin kızın aklını toparlamasını sağlayabileceğini belirtmişlerdi. Elbette bunlar aklını falan toparlamamışlardı. Çok iyi farkındayım ki, kız şu an yazdığım yerden kırk adım uzaktaki salonda oturuyor. Bu konuda romantik olmaya hiç ni-

yetim yok. Ne de güzel giyinmiş ne de sessiz ne de ahmlı. Yaşlı dadı ona gayet iyi bakıyor.

Elbette neler olup bittiğini anlamışsınızdır fakat benim açımdan her şey bütünüyle tekdüze. Aklı Anglikan evlilik töreninin manasını kavrayacak denli yerine geldiği takdirde Nancy'yle evlenirim. Ama aklının Anglikan evlilik töreninin manasını kavrayacak denli yerine gelmeme ihtimali de var. Dolayısıyla ülke yasalarına göre, onunla evlenemem.

İşte şimdi de on üç yıl önceki konumuma geri döndüm sayılır. Bana hiç yüz vermeyen güzel bir kızın kocası değil, refakatçisiyim. Yokluğumda Rodney Bayham'la evlenip Bayham'ın yanına yerleşen Leonora'yla teması kopardık. Leonora benden hiç hazzetmiyor, zira Rodney Bayham'la yaptığı evliliği onaylamadığım fikrine kapılmış. Eh, evliliğini onaylamadığım doğru. Herhalde kıskandığımdan.

Evet, ona şüphe yok, kıskanıyorum. Gevşek bir tarzım olsa da Edward Ashburnham'ın izinden gittiğimi sezinler gibiyim. Çokeşli bir erkek olmayı çok istiyorum sanırım; Nancy'yle, Leonora'yla, Maisie Maidan'la ve hatta muhtemelen Florence'la da. Şüphesiz ki benim de diğer erkeklerden bir farkım yok; fakat muhtemelen Amerikalı kökenimden dolayı gevşek bir tarzım var. Öte yandan, oldukça saygıdeğer bir insan olduğuma sizi temin ederim. En tasalı kız annesinin ya da en dikkatli katedral başrahibinin itiraz edeceği türden bir şey yapmadım hiç. Bilinçaltımdaki isteklere kapılarak gevşek biçimde Edward Ashburnham'ın izinden gittim sadece. Eh, her şey bitti artık. Hiçbirimiz asıl istediğimiz şeyi elde edemedik. Leonora Edward'ı istemiş ve kuzu gibi uysal, cana

yakın bir adam olan Rodney Bayham'a kalmıştı. Florence Branshaw'ı istemiş ve burayı Leonora'dan satın alan ben olmuştum. Branshaw'ı istediğim de yoktu aslında; asıl istediğim şey bakıcı-refakatçi rolünden kurtulmaktı. İşe bak, bakıcı-refakatçiyim şu an. Edward Nancy Rufford'u istemişti ve kız bana kalmıştı. Ama delirmişti o da. Şu tuhaf, akıl almaz dünyanın işine bak. Niçin insanlar istediklerini elde edemiyorlar ki? İnsanları hoşnut edecek şeyler bir adım ötelerinde; gene de herkes yanlış şeyi seçip duruyor. Belki siz işin içinden çıkabilirsiniz; beni aşıyor açıkçası.

İnsanın zeytin yapraklarının fısıltısı eşliğinde, sevdikleriyle beraber olabileceği, ne isterse sahip olabileceği ve gölgelikte, serinlikte keyfine bakabileceği bir cennet yok mudur dünya üzerinde? Yoksa bütün erkeklerin hayatı da biz iyi insanların hayatları gibi—Ashburnhamların, Dowell'ların, Ruffordların hayatları gibi—çığlıklarla, aptallıklarla, ölümlerle ve ızdıraplarla bölünen paramparça, çalkantılı, ızdıraplı ve romantizmden uzak hayatlardan, dönemlerden mi ibaret? Ancak şeytan bilir cevabı.

Ashburnhamların trajedisinin kapanış perdesinde bir dolu aptallık yaşanmıştı çünkü. İki kadından biri bile tam olarak ne istediğini bilmiyordu. Bir tek Edward apaçık bir yol tutturmuştu ve genelde körkütük sarhoş olurdu. Fakat sarhoş ya da ayık olsun fark etmez, memleketinin gelenek göreneklerine bağlı kalmıştı. Nancy Rufford'un Hindistan'a gönderilmesi ve ondan bir tek aşk sözcüğü bile duymaması şarttı. Hindistan'a gönderilmiş ve bir daha Edward Ashburnham'dan tek kelime haber almamıştı.

Onun yolu geleneksel yoldu; Edward memleke-

tinin gelenekleriyle uyum içindeydi. Bana kalırsa, bu yol halk kesiminin büyük ölçüde yararına işlemişti. Bana kalırsa, gelenek ve görenekler körlemesine fakat sıradan tipleri muhafaza edip gururlu, cesur ve kalıpları kıran bireyleri bir bir yok edecek şekilde işler.

Edward sıradan adamlardandı ama çok hissiyatlı bir yanı da vardı ve topluma bu kadar çok hisli adam fazla gelir. Nancy olağanüstü bir yaratıktı fakat bir parça deliydi. Bir parça deli olan bireylere toplumun ihtiyacı yoktur. Dolayısıyla Edward'la Nancy buharlı silindirin altında ezilip dümdüz olurlarken Leonora, gayet sıradan bir tip olarak hayatta kalmış ve tavşanı andıran bir adamla evlenmişti. Rodney Bayham tavşanı andırıyor dedim ya, üç ay sonra Leonora'nın bebeği olacağını duydum.

İşte bu cazibeli, tutkulu, olağanüstü ve coşkun yaratıklar—tüm kalbimle sevdiğim o iki insan—bu dünyadan göçüp gitti çoktan. Hiç şüphesiz bu onlar için en hayırlısı. Nancy onunla birlikte yaşamayı başarsaydı Edward'ı ne yapacaktı ki; Edward ne yapacaktı kızı? Çünkü Nancy'de bir parça gaddarlık da vardı—onda insanların acı çektiğini görme isteği uyandıran belirgin ve hakiki bir gaddarlıktı bu—. Evet, Edward'ın acı çektiğini görmek istemişti. Ve Tanrı aşkına, ona cehennem azabı yaşatmıştı.

Akla hayale sığmaz bir cehennem azabı yaşatmıştı ona. O iki kadın zavallı şeytanın peşine düşmüş ve kamçıyla vururcasına, adamın derisini soymuşlardı. Yalanım yok, Edward'ın zihni neredeyse gözle görülür biçimde kanıyordu. Dikildiğini görür gibiyim, beline dek çıplaktır, kollarını gözlerine siper etmiştir, vücudundan parça parça deriler sarkıyordur. Yalanım yok,

kapıldığım hissi abartmıyorum. Sanki Leonora'yla Nancy yekvücut olmuşlar da insanlık adına, insafların-na kalmış bir adamın canını alıyorlardı. Bir tane Apaçi yakalayıp onu kazığa sımsıkı bağlamış bir çift Siyu gibiydiler. Yalanım yok, Edward'a yaptıkları işkencenin haddi hesabı yoktu.

Edward her gece her gece o ikisinin konuştuklarını; konuştukça konuştuklarını duyardı; deliye dönmüş, ter içinde kalmış, her şeyi unutmak için içkiye sarılır halde orada uzanır ve onların susmak bilmez seslerini duyardı. Ve Leonora her gün her gün yanına gelir ve müzakerelerinin neticesini bildirirdi ona.

Suçluya verilecek cezayı tartışan hâkimlerden farksızdılar; yanlarındaki mezarın içinde cesetleri yerlerinden kıpırdayamayan hortlaklardan farksızdılar.

Leonora'nın kızdan daha suçlu olduğunu düşünmüyorum—gerçi Leonora o ikisine göre daha faaldi—. Leonora, demiştim ya, oldukça sıradan bir kadındı. Demek istediğim şu ki normal şartlarda istekleri toplumun ihtiyaç duyduğu kadınların isteklerinin aynısıydı. Çocuk istemiş, nezaket istemiş, dirlik düzen istemişti; israftan sakınmak istemişti, elaleme rezil olmamak istemişti. Kesinlikle yadsınamaz güzelliğine rağmen, kesinlikle ve tek kelimeyle sıradan biriydi. Bu oldukça sıra dışı durumda, oldukça sıradan bir davranış sergilediğini söylemiyorum tabii. Çevresindeki her şey, herkes delirmişti ve kendisi, acılar çekerken deli ve utanmaz bir kadının mizacına; bu hikâyenin kötü kadınına yakışır bir mizaca bürünmüştü. Ne bekliyordunuz ki? Çelik sıradan, sert ve parlak bir maddedir. Ama onu kızgın ateşe tutarsanız kıpkırmızı olur, yumuşar ve elle tutulmaz hale gelir. Daha

sıcak bir ateşe tutarsanız, bu sefer damla damla erir. Leonora'da da aynen böyle olmuştu. Sıradan koşullar için, Bay Rodney Bayham için yaratılmıştı; Bayham ki Portsmouth'ta gizlice ayrı bir ev açacak ve ara sıra Paris'e, Budapeşte'ye seyahat edecekti.

Edward ve kızın mevzuunda, Leonora kırılmış ve bin parçaya bölünmüştü. Daha önce görülmedik türden, alışılmadık ve kaba bir kafa yapısı benimsemişti. Bir ara her şey onun için intikam odaklıydı. Kıza bütün gece saatlerce söylev çektikten sonra gündüz de saatlerce bu sefer sessiz Edward'a söylev çekmişti. Ve Edward bir keresinde ayağı takılıp düşmüş ve bu da onun felaketi olmuştu. Belki de o akşamüstü viskiyi fazla kaçırmıştı.

Edward'a habire ne istediğini sormuştu. Ne istiyordu? Ne istiyordu? Ve adamın verdiği tek cevap, "Sana söylemiştim ya," oluyordu. Kastettiği şey, babası kızını yanına almaya hazır olduğunu söyleyen bir telgraf atar atmaz Nancy'yi Hindistan'daki babasının yanına göndermek istediğiydi. Ama bir kere ayağı takılıp düşmüştü işte. Leonora'nın bitmek bilmez sorusuna yanıt olarak şu hayatta tek istediği şeyin kendine çekidüzen vermek ve günlük uğraşlarına geri dönmek olduğunu söylemişti; eğer ki beş bin mil uzaktaki kız onu böyle sevmeye devam edecekse. Başka bir isteği yoktu, Tanrı'dan başka dileği yoktu. Eh, ne de olsa hissiyatlı bir adamdı.

Ve Leonora bunu duyar duymaz kızın beş bin mil uzağa gitmemesi ve Edward'ı sevmeye devam etmemesi gerektiğine kanaat getirmişti. Bunu da şu şekilde halletmişti:

Kıza, Edward'ın olmalısın demeyi sürdürmüş-

tü; adamdan boşanıp Roma'dan evlilik feshi belgesi alacaktı. Ama Edward'ın canavar bir adam olduğunu söyleyip kızı uyarmayı görev bellemişti. Kıza La Dolciquita'dan, Bayan Basil'den, Maisie Maidan'dan, Florence'tan söz etmişti. O adamla geçirdiği yıllar boyunca katlandığı acılardan söz etmişti; hiddetli, zorba, kendini beğenmiş, sarhoş, küstah ve tüm canavarlığıyla, uçkurunun kölesi olmuş bir adamdı. Ve teyzesinin çektiği acıları duyunca—çünkü Leonora kızın gözünde gene teyzeye dönüşmüştü—gençliğinin verdiği sorgusuz sualsiz gaddarlıkla, iki kadını birbirine kenetleyen sorgusuz sualsiz bir dayanışmayla, kız kararını vermişti. Teyzesi sürekli şunu diyordu: "Edward'ın hayatını kurtarmalısın; hayatını kurtarman şart. İhtiyacı olan tek şey onu bir süre hoşnut etmen. Sonra diğerlerinden olduğu gibi senden de bıkacaktır. Ama hayatını kurtarmalısın."

Ve zavallı adamın ta en baştan beri her şeyden haberi vardı—beraber yaşayan insanlarında mevcut şu tuhaf içgüdü sağ olsun—. Ve sağır dilsizi oynamaya devam etmiş, kendine yardım etmek için parmağını bile kıpırdatmamıştı. Toplumun düzgün bir bireyi olarak kalabilmesi için ona gereken tek şey beş bin mil uzaktaki kızın kendisini sevmeyi sürdürmesiydi. Bu gerekliliğin önüne tıkaç takıyorlardı.

Kızın bir gece adamın odasına geldiğini anlatmıştım size. Ve kızın bu gelişi Edward için tam bir cehennem azabı olmuştu. Aklından hiç çıkmayan bir görüntüydü bu—loş ışıkta, yatağının başucunda ayağa kalkan kızın görüntüsü—. Gövdesini çerçeveleyen uzun yatak direklerinin gölgelerine yeşilimtırak bir renk karışmışçasına, Edward'da yeşilimtırak bir etki

uyandırmıştı. Ve kız gözü pek bir acımasızlığın hâkim olduğu gözlerle dosdoğru ona bakmış ve şöyle demişti: "Senin olmaya, hayatını kurtarmaya hazırım."

Edward'ın yanıtı ise şu olmuştu: "İstemiyorum, istemiyorum, istemiyorum."

Ve istemediğini; kendinden nefret edeceğini; bunun söz konusu bile olamayacağını söylemişti. Ve ta en baştan beri o söz konusu bile olmayacak şeyi yapmak için yanıp tutuşuyordu ya, tutuşması fiziksel bir tutkudan ziyade fikren emin olmasından ileri geliyordu. Kız ona bir kez kendini teslim etti mi sonsuza dek onun olacağından emindi. Bunun farkındaydı.

Nancy, teyzesinin dediklerini, yani Edward'ın onu beş bin mil uzaktan sevsin isteyişini düşünüyordu. Şöyle demişti: "Ne tür bir adam olduğunu gördüm ya, artık seni sevemem. Hayatını kurtarabileyim diye senin olacağım. Ama seni asla sevemem."

Olağanüstü bir acımasızlık sergilemişti. Bunun—bir adama ait olmanın—ne manaya geldiğine dair hiçbir fikri yoktu. Ama bunu demesiyle Edward kendini toparlamıştı. Alışıldık ses tonuyla bir uşakla ya da bir atla konuşurken kullandığı türden, huysuz, kısık ve buyurgan bir tonla konuşmuştu:

"Odana dön," demişti. "Odana dön ve uyu. Saçmalıyorsun."

İki kadın birden hayretler içinde kalmıştı.

Ve sonra sahneye ben çıkmıştım.

VI

Sahneye çıkmamla beraber, gelişimle kızın gidişi arasındaki iki hafta boyunca ortalık yatışmıştı. Geceleri edilen bitmek bilmez muhabbetler kesildi ya da Leonora beni kızla dışarı gönderip o arada Edward'a cehennem azabı yaşatmadı desem yalan olur. Adamın ne istediğini—beş bin mil uzağa gidip duygusal romanlardaki insanlar gibi onu ısrarla sevmeyi sürdürmesini istediğini—öğrenince bu yüce isteği parampar-ça etmeyi kafasına koymuştu. Ve ihtimal dâhilindeki bütün ses tonlarıyla Edward'a, kızın onu sevmediğini; gaddarlığı, otoriterliği, içkiciliği yüzünden ondan tiksindiğini söyleyip durmuştu. Edward'ın, kızın gözünde şimdiden üç dört bağlılık yemininin altına girdiğine dikkat çekmişti. Leonora'ya, Bayan Basil'e ve Maisie Maidan'la Florence'ın hatıralarına bağlılık yemini etmişti zaten. Edward bir kez bile bir şey demedi.

Kız Edward'ı sevmiş miydi yoksa sevmemiş miydi? Bilmiyorum. Bana kalırsa, o sıralar sevmiyordu, gerçi Leonora adamı kıza kötülemeye başlamadan önce sevdiği kesindi. Hayatının göz önündeki tarafı için onu sevdiği kesindi—iyi bir asker olduğu, denizde birçok can kurtardığı, harika bir toprak sahibi ve iyi bir sporcu olduğu için—. Ama iyi bir koca olmadığını öğrenince kızın gözünde bütün bunların bir değeri kalmamıştı herhalde. Gözlemlediğim kadarıyla, kadınların taşraya ya da ülkeye veya meslek hayatına yönelik yok denecek kadar az sorumluluk duygusu beslemelerine karşın—toplumsal dayanışma denen şeyden de nasibini almamış olabiliyorlardı—onları kadınlık çı-

karlarını savunmaya iten yoğun ve kendiliğinden devreye giren içgüdüleri vardı. Elbette başka bir kadının kocasını ya da sevgilisini elinden alıp götürmeleri de olasıdır. Ama bana sorarsanız, bir kadın bunu, öbür kadının kocasının burnundan getirdiğini düşünmek için kendince sebebi varsa yapar sadece. Şundan da eminim ki, o kadın, kocanın eşine karşı kötü davrandığını düşünüyorsa, acı çeken eşe karşı içgüdüsel bir his duyarak kocayı, hani derler ya, "geri iade edecektir." Yaptığım bu genellemelere öyle özel bir önem atfettiğim yok. Genellemelerim doğru da olabilir yanlış da; hayata dair çok sınırlı bilgiye sahip, yaşı yolun yarısını geçmiş bir Amerikalıyım sonuçta. Genellemelerimi kabul edebilir ya da takmayabilirsiniz. Ama Nancy Rufford ve onun Edward Ashburnham'ı canı gönülden ve nazikçe sevdiği konusunda çok haklıyım.

Leonora'yı aldattığını ve kamusal hizmetlerinin Leonora'nın sandığından daha çok paraya mal olduğunu öğrenir öğrenmez adamın anasından emdiği sütü burnundan getirdiğinden bahsetmeye lüzum yok. Nancy adamın anasından emdiği sütü burnundan getirmeye mecburdu o an. Kadınlar arasındaki genel görüş bu yöndeydi; kendini koruma içgüdüsüyle bu tavrı benimsemişti; çünkü Edward Leonora'yı, Bayan Basil'i ve o ikisinin anısını aldattıysa, onu da aldatabilirdi. Ve, hiç şüphesiz ki kadınları sevdiğine karşı dayanılmaz biçimde gaddarlaştıran şu cinsi içgüdüden de payını almıştı. Her neyse, bu noktada Nancy Rufford'un Edward Ashburnham'ı sevip sevmediğini bilmiyorum. Aden'deyken, adamın intihar haberini aldıktan sonra delirdiğinde bile onu sevip sevmediğini bilmiyorum. Çünkü Edward uğruna da delirmiş

olabilirdi, Leonora uğruna da. Ya da ikisi uğruna da olabilirdi. Bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum. Çok yoruldum.

Leonora kızın Edward'ı sevmediği kuramına dört elle sarılmıştı. Çaresizce buna inanmak istiyordu. Varoluşu için, insan ruhunun ölümsüzlüğüne inanmak kadar gerekli bir kuramdı bu. Edward'ın mesleğine ve kişiliğine ilişkin onca şey anlattıktan sonra Nancy'nin onu hâlâ sevebilmesi imkânsızdı demişti. Öte yandan, Edward kendisine özgü bir çekicilik yüzünden kızın onu sevmeyi sürdürdüğüne—görünürdeki nefret dolu tavrının altında onu sevmeyi sürdürdüğüne—dair tutarsız bir inanç besliyordu. İtibarına leke sürdürmemek için ondan nefret ediyormuş numarası yaptığını, Brindisi'den çektiği son derece acımasız telgrafın da bu numaranın bir parçası olduğunu ve bu numaranın, bir kadın dayanışması üyesinin itibar edeceği türden duyguları olduğunu kanıtlamaya yaradığını düşünmüştü. Bilmiyorum ki. Size bırakıyorum.

Bu acıklı olayın safhalarında beni hayli kaygılandıran bir başka nokta daha var: Kızın beş bin mil uzaktan onu sevmeyi sürdürmesini istediği için Edward'ın bencillikle yoğrulmuş bir canavar olduğunu söylüyordu Leonora. Körpecik bir hayatı mahvetmek istiyordu. Öte yandan, Edward kızın aşkının varoluşu için gerekli olduğunu varsayıp da Nancy'nin aşkını sözlerle, hamlelerle canlı tutmak için herhangi bir şey yapmadıysa, kendisine bencil denemeyeceğini söylemişti. Hal ve hareketleri ne kadar yerli yerinde olsa da tiksinç derecede bencil bir mizaca sahip olduğunu gösterdiği yanıtını vermişti Leonora. Hangisinin haklı olduğuna karar veremiyorum. Size kalmış.

Öyle ya da böyle, Edward'ın hal ve hareketleri son derece canavarca da olsalar, zalimce de olsalar, son derece yerli yerindeydiler; ona şüphe yok. Kıpırdamadan oturmuş, parmağını bile oynatmamış, Leonora'nın kişiliğini elinden almasına ve onu cehennemin en alt katına göndermesine ses çıkarmamıştı. Bana kalırsa ahmaklık etmişti; kızın kendisi hakkında gereğinden fazla kötü düşünmesine ne gibi bir amaçla ses çıkarmamıştı bilmiyorum. Gene de olan olmuştu artık. Bir de şu vardı ki o üçü dünyaya iyi insan olmanın nadide bir örneğini sunmuşlardı. O eski fevkalade evde iki haftalık misafirliğim süresince bu güzel izlenime zeval verecek tek bir şey dahi gözüme çarpmamıştı, sizi temin ederim buna. Ve olan biteni bilerek geriye dönüp baktığımda bile, hiçbirinin ağzından onlara ihanet edecek tek kelime bile çıktığını hatırlamıyorum. Leonora'nın o telgrafı okuduğu şu akşam yemeğine dek ne bir kirpiğinin seğirdiğini ne de elinin titrediğini hatırlıyorum. Çok hoş bir kır evi eğlencesiydi aslında.

Ve Leonora eğlence havasını her şey olup bittikten sonra da—yanlış hatırlamıyorsam Edward'ın cenazesi üzerinden sekiz gün geçene dek—sürdürmüştü. O akşam yemeğinden—Nancy'nin ertesi gün Hindistan'a gideceği haberini aldığım akşam yemeği—hemen sonra Leonora'yla konuşmak istedim. Beni ufak oturma odasına götürdü ve ona—duygu değişimlerimi bilmeseniz de olur—Nancy'yle evlenmek istediğimin farkında olduğunu; kızın yanına yakıştığımı düşündüğünü ve eğer kızın benimle evleneceğine ufak da olsa ihtimal veriyorsa, biletlere ödenen meblağın para israfı, kızı Hindistan'a göndermenin de seyahat açısından

zaman israfı gibi geldiğini söyledim.

Ve Leonora, sizi temin ederim ki tam anlamıyla kusursuz bir orta yaşlı İngiliz kadınıydı. Kızın yanına gayet yakıştığımı, kızın benden iyi koca bulamayacağını fakat kızın bu denli önemli bir adım atmadan önce az daha hayat tecrübesi kazanması gerektiğini düşündüğünü söyledi. Evet, Leonora "bu denli önemli adım atmadan önce" demişti. Kusursuzdu. Aslına bakılırsa, kızın benle evlenmesini çok isterdi bence ama planlarımda bir mil ötede Fordingbridge yolu üzerindeki Kershaw'ın evini satın almak ve kızla oraya yerleşmek vardı. Leonora bunu uygun bulmamıştı. Kızın, hayatlarının geri kalanı boyunca Edward'dan bir buçuk mil uzakta yaşamasını istememişti. Gene de lafı dolandırarak falan da olsa, onu Philadelphia ya da Timbuktu'ya götüreceksem kızla evlenmemin uygun olduğunu bana bir şekilde bildirirdi herhalde. Nancy'yi çok seviyordum ve Leonora da bunu biliyordu.

Gelgelelim, konuyu orada kapatmıştım. Nancy'nin koşullu olarak ta Hindistanlara gideceğini kafama sokmuş ve konuyu orada kapatmıştım. Bu planı gayet mantıklı bulmuştum ve ben de zaten mantıklı bir adamımdır. Altı ay falan geçtikten sonra Nancy'nin peşinden Hindistan'a gideceğimi söyleyivermiştim. Bir yıl sonra da demiş olabilirim. Eh, anlıyorsunuz ya, bir yıl sonra Nancy'nin peşinden ta Hindistan'a gitmiştim.

Kızın yola çıkacağını bana zamanında söylemedi diye Leonora'ya azcık kızgın olduğumu itiraf ediyorum. Bu tavrın da Roma Katoliklerinin dünya meseleleriyle uğraşırken benimsedikleri şu yöntemlerden

biri olduğunu düşünmüştüm. Bu kadar çabuk uzaklara gideceğini zamanında öğrenseydim... Leonora'nın kıza evlenme teklif etmemden ya da işte eskiye kıyasla kızla daha fazla yakınlık kuracağımdan korktuğunu düşünmüştüm. Leonora haklıydı belki de; Roma Katolikleri, o acayip ve kurnaz yöntemleri sağ olsun, belki de hep haklıydılar. İnsan doğası denen o acayip ve kurnaz şeyle uğraşıyorlardı sonuçta. İhtimaldir ki Nancy'nin bu kadar uzaklara gideceğinden haberim olsaydı, onunla sevişmeye kalkabilirdim. Ve böylece yeni bir sorun daha çıkmış olurdu. Gayet de çıkabilirdi.

Çok iyi insanların soğukkanlı kayıtsızlıktaki görüntülerini korumak adına yapabilecekleri akıl almaz şeyler öyle acayip ki. Edward Ashburnham ve karısı dünyanın bir ucundan gelmemi istemişlerdi, niye mi, Edward kızı Hindistan'a giden trene bindirmek için istasyona götürürken bendeniz de iki tekerli at arabasının arka koltuğunda oturayım diye. Sanırım bu vazifeleri sırasında büründükleri soğukkanlılığa şahit olmamı istemişlerdi. Kızın bavulları toplanmış ve önden gönderilmişti bile. Gemideki kamarası çoktan tutulmuştu. Her şeyin zamanını o kadar kusursuz ayarlamışlardı ki işler tıkırında gitmişti. Edward mektubunun Albay Rufford'un eline geçeceği tarihi biliyorlardı ve kızının yanına gelmesini isteyeceği telgrafın dakikası saniyesine geliş saatini de biliyorlardı neredeyse. Edward sağ olsun, her şey o kadar güzelce ve o kadar amansızca ayarlanmıştı ki,. Albay Rufford'a, Albay eşi Bayan Bilmemkim'in de o gemiyle seyahat edeceğini ve kıza tecrübeli bekçilik yapacağını söylemeyi bahane ederek telgraf çekmişlerdi. Hayret verici bir olaydı

ve birbirlerinin gözlerini et bıçaklarıyla oysalar, Tanrı katında daha hayırlı bir iş yapmış olurlardı. Ama ne de olsa "iyi insanlardı" onlar.

Leonora'yla yaptığım konuşmanın ardından, hiç hesapta yokken Edward'ın silah odasına gitmiştim. Kız nereye kaybolmuştu bilmiyordum ve onu orada bulabileceğimi düşünmüştüm. Leonora ne derse desin, kıza evlenme teklif etme fikri vardı aklımda. Zannedersem Ashburnhamlar denli iyi insanlardan değilim ben. Edward koltuğuna yayılmış purosunu içiyordu ve tam beş dakika boyunca hiç konuşmamıştı. Mumlar yeşil muhafazaların içinde ışıldıyordu; silahların ve oltaların bulunduğu kitaplığın camında yeşil bir yansıma yapmışlardı. Şömine rafının üstünde beyaz bir atın kahverengiye çalan bir resmi vardı. İşte bunlar kaç yıllık hayatımın en sessiz anlarıydı. Derken Edward birdenbire gözlerini bana dikmiş ve şöyle demişti:

"Bak ne diyeceğim, azizim, Nancy'yle ikimizi yarın arabayla istasyona götürsen diyorum."

"Yarın Nancy'yle ikinizi elbette arabayla istasyona götürürüm," demiştim. Uzunca bir süre koltuğunda uzanmayı sürdürmüş, titreşen alevlerin ışığında çizgi halindeki dizlerine bakmıştı ve sonra aniden, oldukça sakin bir sesle ve gözlerini dikmeye lüzum görmeden demişti ki:

"Nancy Rufford'a o kadar âşığım ki beni bu aşk öldürüyor."

Zavallı şeytan; bu konuyu açmaya niyeti yoktu aslında. Ama herhalde birisine açılmaya kendini mecbur hissetmişti ve bendeniz de bir kadın ya da avukat rolüne bürünmüştüm. Bütün gece hiç susmamıştı.

Eh, son nefesini verene dek bu plana uymuştu.

Çok berrak bir kış sabahıydı, dört bir taraf buzla kaplıydı. Güneş ışıl ışıldı, süpürge otlarıyla eğrelti otları arasındaki rüzgârlı yol epey sallantılıydı. İki tekerli at arabasının arka koltuğuna oturmuştum; Nancy Edward'ın yanındaydı. Midillinin nasıl gittiğinden bahsetmişlerdi; Edward elindeki kırbaçla üç çeyrek mil uzaktaki tepe yamacına yayılmış geyik sürüsüne işaret etmişti. Fordingbridge'e doğru uzanan yüksek ağaçların yanındaki yolda bulunan tazıların yanından geçmiştik. Nancy avcıya elveda diyebilsin ve ona bahşiş olarak son bir altın para verebilsin diye Edward arabayı kenara çekmişti. Kız on üç yaşından beri bu tazılar eşliğinde at sürmüştü.

Tren beş dakika rötar yapmıştı ve bunu Swindon'da ya da tren nereden geliyorsa işte orada halk pazarı günü olmasına bağlamışlardı. Bu tarz bir şeyden bahsetmişlerdi. Tren gelmiş; Edward kıza içeride yaşlı bir kadının oturduğu birinci mevki vagonu bulmuştu. Kız vagona girince Edward kapıyı kapatmış ve sonra Nancy benimkini sıkmak için elini pencereden uzatmıştı. Trenin kalkacağını belirten levha kıpkırmızıydı; o sahnede benim payıma düşen en tutkulu hareket buydu. Hali hiç iyi değil gibiydi; saçına çok da uymamış kahverengi bir kürk şapka takmıştı. Edward'a:

"Elveda," demişti.

Edward da, "Elveda," demişti.

Topukları üzerinde dönmüş ve uzun, hantal, kendinden oldukça emin adımlarla yürüyerek istasyondan çıkmıştı. Peşinden gitmiş ve yüksek at arabasına çıkıp yanına oturmuştum. Şahit olduğum en ürkütücü

gösteriydi bu.

Ve bundan sonra kutsal bir sükunet; bütün kavrayış sınırlarını aşan Tanrısal bir sükunet çöktü Branshaw Teleragh'ın üzerine. Leonora yüzünde muzafferane denebilecek bir gülümsemeyle—belli belirsiz fakat hayli muzafferane bir gülümsemeyle—günlük vazifelerini yerine getirir olmuştu. Erkeğini geri kazanma fikrinden vazgeçeli o kadar çok olmuştu ki, kızı evden kovalamış ve onu yakalandığı kara sevdadan kurtarmış olması Leonora'ya yetmişti. Bir keresinde, salondayken, tam Leonora çıkarken Edward fısıltıyla şöyle demişti—ama dediklerini duymuştum—:

"Sen kazandın, ey solgun Galileli."

Swinburne'den alıntı yapmak hissiyatlı kişiliğine uygundu.

Ama artık ağzını bıçak açmaz olmuştu ve içkiyi de bırakmıştı. İstasyona yaptığımız o yolculuktan beri bana dediği tek şey şu olmuştu:

"Hayretlik bir şey. Şunu bilmeni isterim ki Dowell, artık her şey bittiğine göre kıza karşı içimde bir duygu kalmadı. Benim için endişelenme. İyiyim ben." Uzunca bir zaman sonra da şöyle demişti: "Saman alevi gibi anlıktı herhalde." Topraklarıyla ilgilenmeye başlamıştı tekrar. Bebeğini öldüren bahçıvan kızını hapse düşmekten kurtarmak için canını dişine takmıştı. Pazar yerindeki bütün çiftçilerle gülümseyerek el sıkışmıştı. İki siyasi toplantıda konuşma yapmış, iki kez ava çıkmıştı. Leonora, bahçıvan kızını beraat ettireceğim diye iki yüz sterlin harcadığı için korkunç bir yaygara koparmıştı. Kız hiç var olmamışçasına, her şey normal seyrinde devam etmişti. Hava çok durgundu.

İşte, hikâyenin sonuna geldik. Ve bütün bunlara dönüp bakınca hikâyenin evlilik çanlarının falan çaldığı mutlu bir sonla bittiğini görüyorum. Hikâyenin kötüleri—bu kötüler Edward'la kızdı elbette—intiharla ve delilikle cezalandırılmışlardı. Hikâyenin kadın kahramanı ise—gayet sıradan, erdemli ve azıcık kurnaz kahramanı—gayet sıradan, erdemli ve azıcık kurnaz bir kocaya mutlu bir eş olmuştu. Çok geçmeden de gayet sıradan, erdemli ve azıcık kurnaz bir oğlan ya da kız annesi olacaktı. Mutlu bir son, böyle bitiyor hikâye.

Şimdilerde Leonora'dan hazzetmediğim gerçeğini görmezden gelemem. Hiç kuşkusuz ki Rodney Bayham'ı kıskanıyorum. Ama bu kıskançlığım, Leonora'nın benim olmasını arzulamamdan mı yoksa şu hayatta sahiden sevdiğim yegâne iki insanı—Edward Ashburnham'ı ve Nancy Rufford'u—harcamış olmasından mı ileri geliyor, hiç bilmiyorum. İçinde yok yok olan modern bir malikâneye yerleşip kurulması, evin hayli saygıdeğer ve son derece eli sıkı reisinin sözünden çıkmaması için, Edward ve Nancy Rufford'un trajik silüetlere dönüşmeleri, yani bence, şarttı.

Zavallı Edward'ı, Tartarus'ta[100] ya da her neredeyse artık, lanetlenmiş kadim bir Yunan gibi, karanlıklar içinde soğuk kayaların üstünde anadan üryan halde arkasına yaslanırken hayal eder gibiyim.

Ve Nancy'ye gelince... Eh, dün öğlen yemeğinde

100. Tartarus'taki (Cehennem) bazı kurbanlar işledikleri cinsel kabahatler yüzünden cezalandırılırlar; Tartarus'un *Aeneis*'in 6. kısmında bahsi geçen işkenceleri Dante'yi ve Hıristiyanların Cehennem tahayyülünü büyük ölçüde etkilemiştir. *Aeneis*'in 6. kısmında zina yapanlardan ve kızlarına hâllenenlerden özellikle bahsedilir. (ç.n.)

ansızın şöyle dedi:

"Badminton topları!"

Ve üç kez tekrar etmişti bu "badminton topları" lafını. Kızın aklından ne geçiyordu biliyorum, tabii hâlâ bir aklı olduğunu varsayarsak; çünkü Leonora'nın anlattığına göre, zavallı kız bir keresinde Edward'la karısının sert kişilikleri arasında bir oraya bir buraya atılan bir badminton topu gibi hissettiğini söylemişti ona. Leonora'nın onu habire Edward'ın yanına götürmeye çalıştığını ve Edward'ın da zımnen ve sessiz sakince onu geri yolladığını söylemişti kız. Ve ne tuhaftır ki Edward da bu iki kadının onu bir badminton topu gibi kullandıklarını düşünmüştü. Ya da şöyle diyelim, birilerinin posta bedelini .ödemek istemediği lanet bir paket gibi onu bir oraya bir buraya gönderdiklerini söylemişti. Ve Leonora tamamıyla dengesiz ruh hallerine yakışır şekilde, onu alıp sonra yere attıklarını düşünüyordu. İşte, kafanızda o şirin görüntü oluşmuştur.

Dikkatinizi çekerim, makbul ahlâkın aleyhinde laflar ettiğim yok. Ne bu ne de başka bir durumda özgür aşkı savunduğum yok. Bana kalırsa, toplumun varlığını sürdürmesi gerek; sıradan insanlar, azcık kurnazlıktan nasibini almış erdemliler, tutkulular, dik başlılar ve aşırı dürüstler intihara ve deliliğe mahkûm edilirlerse, o toplum ancak o zaman varlığını sürdürebilir. Ama sanırım bendeniz de o gevşek tarzımla tutkuluların, dik başlıların ve aşırı dürüstlerin bulunduğu kategoriye dâhil olmaktayım. Çünkü Edward Ashburnham'ı sevdiğim ve onda kendimi gördüğüm için kendisini sevdiğim gerçeğini de görmezden gelemem. Edward Ashburnham'ın cesaretinden, erkekli-

ğinden ve muhtemelen fiziki yapısından bende de olsaydı, zannımca onun yaptıklarını ben de yapardım. Benim gözümde iri bir ağabey o, beni birçok geziye götüren ve o gezilerde uzaktan uzaktan meyve bahçelerini atılganca hareketlerle talan edişini seyrettiğim bir ağabey. İşte, görüyorsunuz ya, ben de onun kadar hissiyatlı bir adamım...

Evet, toplumun varlığını sürdürmesi gerek; tavşanlar gibi üremeli. Bu dünyada bulunma sebebimiz bu. Ama şu da var, toplum denen şeyi sevmiyorum— pek sevmiyorum yani—. Ben şu gülünç, Amerikalı milyoner şahsiyetim, hani İngiliz huzurunu paylaşan o eski evlerden birini alan kişi. Burada, Edward'ın silah odasında, çıtın çıkmadığı bir evde gün boyu oturuyorum. Ziyaretime gelen yok; çünkü kimseyi ziyarete gitmiyorum. Benimle ilgilenen yok; çünkü ilgilendiğim bir şey yok. Yirmi dakika sonra falan Amerika'dan gelen postamı almak için, meşe ağaçlarımın altından, katırtırnağı yığınlarımın yanından yanından köye ineceğim. Kiracılarım, köy çocukları ve esnaflar şapkalarıyla selam verecekler. İşte böyle sönüp gidiyor hayat. Akşam yemeğinde evde olacağım ve Nancy arkasında dikilen yaşlı bakıcısıyla tam karşıma oturacak. Esrarengiz, sessiz ve çatal bıçak kullanırken hayli sakin davranan Nancy, masmavi gözleri ve o gözlerin üstündeki gergin, düz çizgi gibi kaşlarla bakışlarını önüne dikecek. Yemek sırasında bir ya da iki kez elindeki çatal bıçak unuttuğu bir şeyi hatırlamaya çalışıyormuşçasına havada asılı kalacak. Sonra bir Kadir-i Mutlak Tanrı'ya inandığını söyleyecek ve belki de "badminton topları" lafını mırıldanacak. Yanaklarına kızıl kızıl şahane bir canlılık geldiğini, bukleli

kara saçlarının parıltısını, boynunun üstündeki başının duruşunu, beyaz ellerinin zarifliğini görüp—bütün bunların hiçbir manası olmadığını—bunun mana taşımayan bir görüntü olduğunu düşünmek cidden insanı şaşkına çeviriyor. Evet, sahiden tuhaf.

Ama, durum böyle olsa da neşenizi yerine getirecek bir Leonora vardır hep; sizi hüzünlendirmek istemem. Kocası öyle sıradan, öyle eli sıkı bir adamdı ki elbiselerinin büyük kısmını hazır alıyordu. Hayattaki büyük ihtiyaç da buydu işte, benim hikâyemin de sonuna gelmiş bulunuyoruz böylece. Çocukları Romacı olarak yetiştirilecekti.

Edward'ın nasıl öldüğünü size anlatmadığımı fark ettim şu an. Evin üzerine çöken şu sükûneti; Leonora'nın sessiz bir zafer havasına girdiğini ve Edward'ın, kıza olan aşkının gelip geçici bir evre olduğunu söylediğini hatırlarsınız. Eh, bir akşamüstü beraber ahıra gitmiş, at bölmelerinden birine yerleştirdiği yeni döşemeye bakıyorduk. Edward, bir sürü el kol hareketiyle, Hampshire'daki gönüllü askerlerin miktarını uygun bir sayıya yükseltmekten bahsediyordu. Gayet ayık, gayet sessizdi; teninin rengi açıktı; saçı altın sarısıydı ve kusursuz taranmıştı; yüzünün tuğla tozu kırmızısı rengi ta göz kapaklarının kenarlarına dek yayılmıştı; gözleri porselen mavisiydi ve o gözlerle açık açık ve dosdoğru bana bakıyordu. Yüzü tamamıyla ifadesizdi; sesi derinden ve sertti. Ayakları üzerinde geri doğru seğirterek şöyle demişti:

"Sayılarını iki bin üç yüz elliye çıkarmamız gerek."

Seyislerden biri ona telgraf ulaştırıp gitmişti. Telgrafı umursamazca açıp hiçbir duygu belirtisi gös-

termeden telgrafta ne yazdığına baktıktan sonra tek kelime etmeden bana uzatmıştı. Pembemtırak kâğıda gelişigüzel bir el yazısıyla şunlar yazılmıştı: "Sağ salim Brindisi'deyim. Harika zaman geçiriyorum. Nancy."

İşte, Edward tam bir İngiliz beyefendisiydi ama nihayetinde, zihni aldırışsız şiirlerle ve romanlarla dolu, hissiyatlı herifin tekiydi. Başını kaldırıp cennete bakıyormuşçasına ahırın çatısına bakmış ve duyamadığım bir şeyler fısıldamıştı.

Sonra gri renkli çuha takımının yelek cebine iki parmağını sokmuş; ufak ve zarif bir cep bıçağı çıkarmıştı—hayli ufak bir cep bıçağı—. Bana demişti ki:

"Bu telgrafı Leonora'ya götürebilirsin." Ve doğrudan, meydan okuyucu ve korku saçan bir bakışla bana bakmıştı. Herhalde gözlerimden okumuştu ona engel olmaya niyetimin olmadığını. Niye ona engel olacaktım ki? Onun bu dünyada istendiğini düşünmüyordum, bırakalım da baş belası kiracıları, üyesi olduğu silah cemiyetleri, ıslah olmuş ya da bildiğini okumuş ayyaşları nasıl biliyorsa öyle yapsınlardı. Ne bini ne de yüz tanesi, bu zavallı şeytanın onlar uğruna acı çekmesini hak etmemişlerdi.

Ona engel olmaya niyetimin olmadığını anlayınca gözlerindeki ifade yumuşamış, hatta şefkatle dolmuştu. Dedi ki:

"Hoşça kal, azizim, anlıyorsun ya, biraz dinlenmem gerekiyor."

Ne diyeceğimi bilememiştim. "Tanrı seni kutsasın," demek istemiştim, sonuçta ben de hissiyatlı bir adamdım. Ama bu pek de İngilizlere yakışık almayabilir diye düşünmüş ve elimde telgrafla koşa koşa Leonora'ya gitmiştim. Telgraf onu hayli memnun etmişti.

İYİ ASKER

FORD MADOX FORD

"İnsan kalbiyle alakalı hiçbir şey—hem de hiçbir şey—bilmiyorum. Bildiğim tek bir şey var o da yalnız—fena halde yalnız—olduğum. Kendi adıma söyleyeyim, bir daha hiçbir şömine başı dostça bir muhabbete şahit olmayacak. Bütün sigara odaları ancak halka halka dumanlar arasında kalmış bir sürü sahte silüetle dolabilecek. Bütün hayatım o yerlerde geçmiş olduğu halde, şöminenin ve sigara odasının her şeyini bilmeyeceksem, o zaman ne bilecektim ki? Sıcacık şömine dibi!"

Ford Madox Ford'un tutku ve ihanetin olağanüstü bir çözümlemesini yaptığı romanı *İyi Asker,* I. Dünya Savaşı öncesi iki çiftin dostluklarının çözülüşünü anlatıyor. Ford'un yaklaşık yüz yıl önce çizdiği, kendini üstün gören ve kendi hazzından başka hiçbir şey düşünmeyen ahlâksız bir toplumun portresi her ne kadar okurları öfkelendirmiş olsa da, kronolojik olmayan bir biçimde geriye dönüşler, güvenilmeyen bir anlatıcının kullanılması vb. teknikler *İyi Asker*'i "Tüm Zamanların En İyi 100 Romanı" arasına sokmuştur.

ISBN: 978-605-4849-45-1